

Kutsumuksen imu ja työn todellisuus

Pappien, teologien ja kanttoreiden suhde
työhön, työhyvinvointi ja suhtautuminen
ajankohtaisiin kysymyksiin Kirkon
akateemisten jäsentutkimuksessa 2018

Kati Tervo-Niemelä

Kutsumuksen imu ja työn todellisuus

**Pappien, teologien ja kanttoreiden suhde
työhön, työhyvinvointi ja suhtautuminen
ajankohtaisiin kysymyksiin Kirkon
akateemisten jäsentutkimuksessa 2018**

Kati Tervo-Niemelä

Kutsumuksen imu ja työn todellisuus
Kati Tervo-Niemelä

© Kirkon tutkimuskeskus ja Kati Tervo-Niemelä

Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 58

Taitto: Grano Oy

ISBN 978-951-693-384-2
ISSN 2341-7641

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
Pappina ja kanttorina muuttuvassa yhteiskunnassa	5
Teologikoulutus	8
Papin ammatti.....	10
Kanttorin ammatti ja koulutus	15
Kirkon akateemiset – AKI	18
2 KIRKON AKATEEMISTEN JÄSENTUTKIMUS 2018	22
Tutkimustehtävä.....	22
Kyselyn toteuttaminen ja vastaajat 2018.....	23
3 PAPPIEN JA KANTTOREIDEN SUHDE TYÖHÖN	29
Johdanto	29
Työn merkitys papeille ja kanttoreille	30
Pappien ja kanttoreiden työn keskeiset työalueet ja työorientaatio	44
4 PAPPIEN JA KANTTOREIDEN TYÖHYVINVOINTI.....	49
Johdanto	49
Yleinen tyytyväisyys työhön.....	50
Työssä jaksaminen ja sen muutokset.....	54
Työaika, työmäärä ja niiden hallinta	56
Uupuminen, kyynistyminen ja ammatillinen tehokkuus	60
Työn imu	64
Tyytyväisyys palkkaan ja työstä saatuun taloudelliseen korvaukseen.....	67
Kokemukset henkilökohtaiseen suoriutumiseen pohjautuvasta palkanosasta	69
Heikentyneen taloudellisen tilanteen vaikutukset papin ja kanttorin työssä	70
Ratkaisuyritykset kirkon työaikaongelmiin	73
5 PAPPIEN JA KANTTOREIDEN SUHTAUTUMINEN KUOLEMAAN	77
6 NAISET KIRKON JOHDOSSA	83
7 SAMAA SUKUPUOLTA OLEVIENTEN PARISUHTEET JA KIRKKO	91
8 KIRKON AKATEEMISET JA TYYTYVÄISYYS LIITON TOIMINTAAN....	98
Johdanto	98
Tärkein syy kuulua liittoon	98
Mielikuva AKIsta	99
Mielikuva Suomen Kanttori-urkuri- ja pappisliitosta, Suomen kirkon pappisliitosta ja Suomen teologiliitosta	101
Tyytyväisyys oman liiton toimintaan	106
Kirkon akateemiset AKIn toiminta ja sen kehittäminen	111

9 TULOSTEN YHTEENVETO	116
Johdanto	116
Suhde työhön	116
Pappien ja kanttoreiden työhyvinvointi	117
Pappien ja kanttoreiden suhtautuminen kuolemaan	120
Naiset kirkon johdossa	120
Samaa sukupuolta olevien parisuhteet ja kirkko.....	121
Kirkon akateemiset ja tyytyväisyys liiton toimintaan	122
Lopuksi.....	123
KIRJALLISUUS	125
LIITE Jäsentutkimus 2018 -kyselylomake.....	133

1 JOHDANTO

Pappina ja kanttorina muuttuvassa yhteiskunnassa

Kirkon akateemiset AKIn jäsentutkimuksilla on neljän vuoden välein tarkasteltu pappien, muiden teologien ja kanttoreiden suhdetta työhön, työhyvinvointia, suhtautumista ajankohtaisiin kysymyksiin sekä näkemyksiä ammattiliitosta ja sen kehittämisestä. Vuoden 2018 kyselyssä erityisesti työhyvinvoinnin osuus on laaja, ja kyselyllä on pyritty selvittämään Kirkon akateemisten jäsenten työssä jaksamiseen, työllistytymiseen ja uupumiseen liittyviä aiheita useista eri näkökulmista. Ajankohtaisista kysymyksistä tällä kertaa keskiössä ovat suhtautuminen kuolemaan ja kuolemanpelko, naiset kirkon johdossa sekä samaa sukupuolta olevien parisuhteet. Kyselyssä ovat olleet mukana Suomen kirkon pappisliiton ja Suomen Kanttori-urkuriliiton jäsenet sekä ensimmäistä kertaa myös vasta perustetun Suomen teologiliiton jäsenet.

Tutkimuksen keskiössä ovat pappien, muiden teologien ja kanttoreiden suhde työhön sekä työhyvinvointi ja siinä tapahtuneet muutokset. Miten papit, muut teologit ja kanttorit kokevat työnsä, ja mitä he pitävät siinä tärkeänä? Miten pappien, muiden teologien ja kanttoreiden suhde työhön ja kokemukset siitä ovat muuttuneet? Miten Kirkon akateemisten jäsenten työssä jaksaminen ja työllistytymiseroaa muiden alojen työntekijöistä? Miten papit, muut teologit ja kanttorit suhtautuvat kuolemaan, ja miten suhde kuolemaan on yhteydessä työhyvinvointiin? Entä miten he suhtautuvat naisiin kirkon johdossa sekä samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin, ja miten kirkon tulisi toimia näissä kysymyksissä? Mihin ammattiliittojen pitäisi keskittyä toiminnassaan ja miten niiden toimintaa kehittää, jotta toiminta vastaisi parhaiten työelämän haasteisiin?

Kirkon akateemisten (aikaisemmin Akavan kirkollisten ammattiliittojen) jäsentutkimukset on toteutettu vuosina 2006, 2010, 2014 ja nyt vuonna 2018. Tätä ennen Suomen kirkon pappisliiton valtuuston vaalin yhteydessä on toteutettu vastaava jäsentutkimus vuosina 1998 ja 2002. Tämä mahdollistaa muutosten seuraamisen pappien keskuudessa joidenkin kysymysten kohdalla jopa 20 vuoden ajanjaksolla, kanttoreiden keskuudessa 12 vuoden ajanjaksolla. Jäsentutkimuksista on julkaistu seuraavat tutkimusraportit: *Kutsumusta, auttamista ja itsensä toteuttamista. Pappien ja kanttorien suhde työhön, työhyvinvointi ja suhtautuminen ajankohtaisiin kysymyksiin Kirkon akateemisten jäsenkyselyssä 2014*¹; *Papisto ja kanttorit*

1 Niemelä 2014a.

2010. *Akavan kirkollisten ammattiliittojen jäsenkyselyn raportti*²; *Papisto ja kanttorit 2006. Kirkollisten ammattiliittojen jäsenkyselyn raportti*³; *Papisto 2002. Pappisliiton jäsenkysely*⁴ ja *Pappisliiton jäsenkysely 1998*⁵.

Pappien ja kanttoreiden työkenttä kirkossa on 2000-luvulla muuttunut monessa mielessä aiempaa haastavammaksi.⁶ Vuoden 2003 uuden uskonnonvapauslain voimaantulon jälkeen vuodesta toiseen vilkkaana jatkunut kirkosta eroaminen on pudottanut kirkon jäsenten määrää keskimäärin noin prosenttiyksikön vuosivauhdilla. Uuden uskonnonvapauslain jälkeen kirkosta on eronnut lähes puoli miljoona ihmistä. Vuonna 2003 kirkkoon kuului 84,1 prosenttia väestöstä, vuonna 2018 osuus oli 70,7 prosenttia. Kirkon jäsenmäärän lasku tuonut mukanaan myös muita muutoksia, kuten seurakuntien taloustilanteen vaikeutumisen ja kasvavan paineen rakenneuudistuksiin. Seurakuntien rakenteissa on tapahtunut suuria muutoksia myös kuntaliitosten myötä. Seurakuntien määrä on vähentynyt voimakkaasti erityisesti 2000-luvulla. Vuonna 2017 Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa oli 400 seurakuntaa, kun vielä vuonna 2002 seurakuntia oli 586 ja 2012 puolestaan 449.⁷

Suomalaisten suhde kristillisyyteen näyttää 2000-luvulla ohentuneen aiempaa nopeammin useasta näkökulmasta tarkasteltuna. Se on näkynyt paitsi kirkon jäsenmäärän laskuna myös muun muassa kastettujen ja kirkollisesti vihittyjen määrän laskuna. Kyselytutkimusten perusteella ateistina itseään pitävien määrä on kasvanut ja vastaavasti Jumalaan uskovien määrä vähentynyt. Ilmiö ei kosketa vain Suomea vaan laajemmin Eurooppaa ja koko läntistä maailmaa. Erityisesti protestanttisen kristillisyyden asema on heikentynyt Euroopassa jo pitkään. Näitä muutoksia on perinteisesti tulkittu sekularisaatioparadigman valossa. Kuitenkin jo 1980-luvulta alkaen yhä useammat tutkijat hylkäsivät sekularisaatioteorian uskonnollisuuden muutoksen kuvaajana. Vielä vuosituhanen vaihteessa uskonnollisuuden tutkijoiden keskuudessa vallitsi lähes yksimielisyys siitä, että sekularisaatioteoria ei onnistunut kuvaamaan uskonnollisuuden muutosta. Ensin Amerikkaa pidettiin poikkeuksena: Amerikassa uskonnollisuus näyttäytyi elinvoimaisena ja pysyvänä. Sitten todettiin, että Eurooppa on se poikkeus: lähes koko muu maailma näyttäytyi aivan yhtä voimallisesti uskonnollisena kuin ennen tai Peter Bergerin sanoin: ”as furiously religious as ever”. Näyttikin siltä, että Eurooppa olisi ainoa poikkeus muun uskonnollisesti elinvoimaisen maailman keskellä.⁸ Tämän jälkeen tutkijat ovat kuitenkin olleet yhä enemmän ymmällään muutoksesta: perinteisillä mittareilla mitattuna uskonnollisuus näyttää jälleen ja sittenkin olevan laskussa

2 Niemelä 2010a.

3 Palmu & Niemelä 2006

4 Salonen 2002.

5 Salonen 1998.

6 Ks. Haastettu kirkko 2012.

7 Seurakunnat 2018.

8 Berger 1999; Davie 2002; Berger & Davie & Fokas 2008; Berger 2014.

jokseenkin kaikissa länsimaissa, myös Amerikassa.⁹ Amerikka näyttää seuraavan samaa kehitystä kuin Eurooppa, ja uskonnottomien osuus nuoressa ikäpolvessa on merkittävästi lisääntynyt. Uskonnollisuuden muutos näyttää olevan vahvasti sukupolvikysymys: uusimpien tutkimusten perusteella jokainen sodan jälkeinen sukupolvi näyttäytyy edeltäjäänsä vähemmän uskonnollisena lähes kaikissa tutkimuksissa.¹⁰ Kysymys näyttäisi olevan enemmän nimenomaan siitä, että yhä harvempi saa uskonnollisen kasvatuksen ja sosiaalistuu uskontoon, kuin siitä, että yksilö itse luopuisi uskostaan iän myötä.¹¹ Myös uskonnollisen kasvatuksen rooli on muuttunut: se nähdään yhä vähemmän velvollisuutena ja yhä enemmän vapaaehtoisena.¹²

Uusimmat uskonnollisuutta tarkastelevat tutkimukset ovat siis uudella tavalla tulleet tietoisiksi siitä, että kaikista toiveista ja päinvastaisista oletuksista huolimatta uskonnollisuus, erityisesti kristillisyyden, näyttää olevan lähes poikkeuksetta laskussa länsimaissa. Uskonto on kyllä tullut yhä näkyvämmäksi ilmiöksi – se näkyy mediassa ja katukuvassa yhä voimakkaammin –, mutta henkilökohtaisella tasolla kiinnittyminen ja merkityksellisyyden kokemukset suhteessa uskontoon ovat vähentyneet. Uskonnosta on siis tullut yhtä enemmän ilmiö, joka koskettaa ” muita”, ei ”minua” tai ”meitä”. Se on jotain sellaista, jonka yksilö kohtaa ensi sijassa median kautta, ei omien kokemusten tai kasvatuksen. Tämän rinnalla on kulkenut kirkollisen keskustelun vahva polarisaatio koko 2010-luvun ja vastakkainasettelu liberaalin ja konservatiivisen kentän välillä.¹³ Tämä polarisoituminen on näkynyt erityisesti keskusteluissa samaa sukupuolta olevien parisuhteista.

Kirkollisuuden heikentymisen rinnalla uskonnollinen monimuotoisuus on vahvistunut. Tämä liittyy osin ulkomaalaisten määrän kasvuun. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuoden 2017 lopussa Suomessa asui lähes 250 000 ulkomaiden kansalaista (4,5 % koko väestöstä). Kaikkiaan Suomessa asui vuoden 2017 lopussa lähes 180 eri ulkomaan kansalaisuusryhmää. Suurimman ryhmän muodostivat Viron kansalaiset, toiseksi suurimman Venäjän kansalaiset. Seuraavaksi suurimpia ryhmiä olivat Irakin, Kiinan, Ruotsin, Thaimaan ja Somalian kansalaiset.¹⁴

Muuttuvan yhteiskunnan haasteet ja uskonnollisen ilmapiirin muutos lisäävät kirkollisessa työssä toimimisen haasteellisuutta. Kirkon ammattien ydinosaamiskuvauksissa nostetaan esiin viisi osaamisaluetta, joita kirkon hengellisessä työssä toimivalta vaaditaan tehtävästä riippumatta: hengellisen työn osaaminen,

9 Beyer 2018; Woodhead 2018.

10 Ks. esim. Voas & Crockett 2005; Voas & Doebler 2011; Voas & Chaves 2016; Stolz et al. 2016.

11 Beyer 2018.

12 Stolz et al. 2016, 159.

13 Ketola 2012, 4.

14 Ulkomaan kansalaiset 2018.

arvo-osaaminen, läsnä oleminen ja kyky kohdata, persoonallinen ja ammatillinen kasvu sekä työyhteisöosaaminen.¹⁵

Hengellisessä työssä toimimisen olennainen piirre nousee näkemyksestä seurakunnan ja sen toiminnan hengellisestä luonteesta. Tästä syystä suhde Jumalaan on kirkon työntekijälle sekä voimanlähde että työn uskottavuuden edellytys, ja hengellisen työn osaaminen edellyttää myös kirkon uskon, Raamatun ja muiden perustavien dokumenttien tuntemista sekä kykyä soveltaa niiden antia työhön.¹⁶ Arvo-osaaminen puolestaan perustuu hengellisen työn ydinsaamiskuvauksen mukaan kykyyn tunnistaa ja pohtia yksilöä ja yhteisöä koskevia eettisiä kysymyksiä sekä haluun asettua lähimmäisen asemaan. Kirkon työntekijältä vaaditaan myös kykyä kohdata yksilöitä, ryhmiä ja yhteisöjä ja monipuolisia vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja. Kyky kohdata erilaisia ihmisiä ja ajattelutapoja sekä reagoida ammattitaitoisesti muutostilanteissa edellyttää kirkon hengellisen työn tekijältä myös realistista itsetuntemusta, kykyä itsearviointiin ja sisäiseen vuoropuheluun sekä ammatillista joustavuutta ja laaja-alaisuutta. Kirkon hengellisen työn tekijältä edellytetään myös työyhteisöosaamista ja hänelle kuuluvien työtehtävien hoitamista ja sitoutumista yhteisesti sovittuihin toimintaperiaatteisiin.¹⁷

Teologikoulutus

Teologian maisteriksi on mahdollista valmistua Helsingin ja Itä-Suomen yliopistoista ja Åbo Akademista. Vuonna 2017 näistä oppilaitoksista valmistui kaikkiaan 206 teologian maisteria (208 vuonna 2016), joista 86 miehiä ja 122 naisia (41 %). Helsingin yliopistosta valmistuneita oli 164 (149 vuonna 2016), Itä-Suomen yliopistosta 37 (40 vuonna 2016) ja Åbo Akademista 10 (19 vuonna 2016). Vuonna 2017 valmistuneista kelpoisuus pappisvirkaan oli 122 teologian maisterilla (59 %). Naisia tutkinnon suorittaneista oli kaikkiaan 57 prosenttia vuonna 2016 ja 59 prosenttia vuonna 2017.¹⁸

Teologisen alan koulutus- ja osaamistarpeen ennakointiraportin (TEOTAR II) aineiston perusteella keväällä 2015 edeltävän viiden vuoden aikana valmistuneista (2010–2014) teologian maistereista kirkon ja muiden uskonnollisten yhteisöjen palveluksessa toimi 45 prosenttia teologeista (38 % pappina, 7 % muissa kirkon tehtävissä), joka viides opetustehtävissä (20 %), reilu viidennes (22 %) muissa, koulutusta vastaavissa tehtävissä ja 15 prosenttia muissa, koulutustasoa alemmissa tehtävissä. Muualla kuin kirkon palveluksessa tai opettajan tehtävissä toimivia oli 36 prosenttia. Papin työhön kelpoistavan tutkinnon suorittaneista kaksi kolmesta

15 Kirkon hengellisen työn ammattien ydinsaaminen 2010, 4–5.

16 Kirkon hengellisen työn ammattien ydinsaaminen 2010, 4.

17 Kirkon hengellisen työn ammattien ydinsaaminen 2010, 5.

18 Ammatillisen koulutuksen raportti 2017; Ammatillisen koulutuksen raportti 2016.

(67 %) toimi pappina.¹⁹ Vaikka teologien työttömyys on kääntynyt kasvuun, se on edelleen hieman vähäisempää kuin akateemisilla aloilla keskimäärin. Myös epätarkoituksenmukaisesti työllistyneiden määrä on kasvussa.²⁰

Edellisen jäsentutkimuksen toteuttamisen jälkeen vuosina 2015–2017 kiinnostus teologikoulutusta kohtaan on vähentynyt, mikä on näkynyt hakijamäärien pienentymisenä. Vuonna 2017 teologikoulutuksen aloitti 226 opiskelijaa, mikä oli merkittävästi vähemmän kuin vuonna 2016, jolloin koulutuksen aloitti 281 opiskelijaa (304 opiskelijaa vuonna 2015).²¹ Vuonna 2018 teologisen alan suosio kuitenkin jälleen kasvoi, ja Helsingin yliopistossa hakijamäärä kasvoi edellisestä vuodesta 14 prosenttia.²² Myös teologian alalla edellisen jäsentutkimuksen toteuttamisen jälkeen suoritettujen tutkintojen (TM, TL ja TT) määrä on vastaavana aikana vähentynyt hieman.²³

Teologiksi hakeutumisen taustalla on aikaisempien tutkimusten perusteella laaja-alaisia motiiveja, jotka liittyvät teologien erilaisiin ammatillisiin suuntautumismahdollisuuksiin. Leimallista teologisen alan valinnassa on hengellisten kutsumusmotiivien muodostuminen selkeäksi omaksi ulottuvuudeksi ja yhdeksi vahvoista ulottuvuuksista.²⁴ Erityisesti papiksi tähtäävät opiskelijat korostavat kutsumuksellisten tekijöiden merkitystä. Kutsumuksessa voidaan nähdä kaksi pääulottuvuutta: hengellinen ja maallinen. Hengellisessä kutsumuksessa keskeistä on kokemus siitä, että Jumala tahtoo alalle hakeutuvan toimivan tietyllä tavalla. Maallisessa kutsumuksessa tärkeää on aktiivinen kiinnostus tietylle alalle ja halu toteuttaa itseään parhaalla mahdollisella tavalla.²⁵ Muita keskeisiä motivaatiolähhteitä ovat auttamissuuntautuminen, itsensä toteuttaminen ja tieteellinen suuntautuminen.²⁶ Hengellisesti tulkittu kutsumus ei ole teologien alalle hakeutumisen taustalla enää yhtä voimakkaasti kuin esimerkiksi 1970-luvulla. Alalle hakeutuvia luonnehtii sen sijaan jonkin verran aiempaa aktiivisempi kiinnostus teologista koulutusalaan kohtaan sinällään. Tämä näkyy vahvemmassa sisällöllisessä kiinnostuksessa opiskeltavaa oppiainetta ja uskontoa koskevia kysymyksiä kohtaan. Yhä useampi haluaa tutkia uskontoa tieteellisesti.²⁷ Tämä liittyy teologien aiempaa laajempaan ammatilliseen orientaatioon: useat teologian opiskelijat tavoittelevat muita tai muitakin ammatteja kuin perinteisiä kirkon tehtäviä. Papputeen suuntautuminen selittyy aikaisempien tutkimusten perusteella vahvasti hengellisellä

19 Buchert et al. 2015; Sainio 2016.

20 Kirkon teologikoulutustoimikunta 2017.

21 Kirkon teologikoulutustoimikunta 2017.

22 Helsingin yliopisto 2018.

23 Ammatillisen koulutuksen raportti 2017; Ammatillisen koulutuksen raportti 2016.

24 Ks. Tamminen 1976, Niemelä 1999, Hirsto & Tirri 2009.

25 Niemelä 1999, 53.

26 Niemelä 1999, 111.

27 Niemelä 2013a; Niemelä 1999; vrt. Tamminen 1976.

kutsumuksella. Kutsumus liittyy myös koettuun uranvalinnan varmuuteen. Alalle hakeutuneet näkevät kutsumuksen vahvana edellytyksenä pappeuteen suuntautumiselle ja kokevat, että ilman kutsumusta papiksi ei pitäisi ryhtyä. Opintojen edetessä kutsumusvaatimusta ei näytetä kuitenkaan tulkittavan yhtä tiukasti.²⁸ Kutsumuksen ohella papin ammatissa erityisesti sosiaalisuus ja kiinnostus muita ihmisiä kohtaan nähdään tärkeänä ominaisuutena.²⁹ Sen sijaan pappeudesta vieraannuttaviksi tekijöiksi koetaan uskon ja kutsumuksen puute, minäpystyvyyteen liittyvät ongelmat, tiedon ja kokemuksen puute kirkosta, huonot kokemukset kirkosta sekä kielteinen mielikuva papin työn sisällöstä, kirkosta ja papeista.³⁰

Tutkimukset pappien ja teologian opiskelijoiden taustasta ja uranvalintamotiivaatiosta osoittavat teologien uskonnollisen taustan muuttuneen aiempaa kirjavammaksi verrattaessa 1970-luvulla opintonsa aloittaneita 1990-luvulla ja 2000-luvulla aloittaneisiin.³¹ Yhä useampi teologi on myös lähtöisin muusta kuin perinteisestä seurakuntanuoritaustasta.³² Tämä liittyy vahvasti jo edellä todettuun teologien aiempaa laajempialaiseen ammatilliseen suuntautumiseen. Niin ikään teologit ovat yhä useammin lähtöisin pääkaupunkiseudulta. Perinteisesti tietyt alueet, erityisesti maaseutualueet, ovat tuottaneet runsaasti teologian opiskelijoita. Kaikista teologeista eniten on Lapuan hiippakunnasta lähtöisin olevia. Yksittäisistä lukioista ylivoimaisesti eniten teologeja on ollut lähtöisin Lapuan ja Seinäjoen lukioista.³³ 2000-luvulla yhä useampi opiskelija on sen sijaan ollut lähtöisin pääkaupunkiseudulta. Vuonna 2016 puolet (51 %) ja vuonna 2017 lähes puolet (45 %) teologian maisterin opinnot aloittaneista oli lähtöisin Helsingin tai Espoon hiippakunnasta. Vastaavasti Lapuan hiippakunnasta lähtöisin olevia oli vain 3–5 prosenttia.³⁴

Papin ammatti

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon palveluksessa työskenteli vuonna 2017 seurakuntapappina kaikkiaan 1 756 henkeä. Edellisestä vuodesta laskua seurakuntapapiston määrässä on 8 prosenttia (-148). Teologeja työskentelee kirkon palveluksessa myös muissa tehtävissä, kuten sairaalasielunhoitajina (yhteensä 111 henkeä vuonna 2017, -10 %) ja perheneuvojina (yhteensä 139 henkeä vuonna 2017, -15 %). Teologeja työskentelee myös kirkon ulkopuolella monissa tehtävissä.

28 Niemelä 2013b, 218–219.

29 Niemelä 2013b, 219.

30 Niemelä 2013b, 212–235.

31 Niemelä 1999; Niemelä 2013a; vrt. Tamminen 1976.

32 Niemelä 2010b.

33 Niemelä 2010b, 14–15.

34 Ammatillisen koulutuksen raportti 2016; 2017.

Vuonna 2017 papistosta naisia oli lähes puolet (47 %). Edellisestä vuodesta kasvua on prosenttiyksilön verran.³⁵

Naisten osuus seurakuntapapeista on kasvanut nopeasti. Papistossa naisten osuus on kasvanut selvästi vuoden 1988 jälkeen, jolloin ensimmäiset naisteologit vihittiin papeiksi. Naispappeus hyväksyttiin Suomessa kaksi vuotta aiemmin vuonna 1986. Päätös tehtiin myöhään verrattuna muihin Pohjoismaihin.³⁶ Vuonna 1991 naisia oli 17 prosenttia papeista, vuonna 2004 jo kolmannes (33 %) ja vuonna 2017 jo lähes puolet (47 %). Myös naisten osuus kirkkoherroista on kasvanut. Vuonna 2017 kirkkoherroista joka viides (20 %) oli nainen. Edellisestä vuodesta kasvua oli kolme prosenttiyksikköä.³⁷ Naispappien samoin kuin teologiselle alalle hakeutuvien naisopiskelijoiden ammatillinen orientaatio on aikaisemman tutkimuksen perusteella miespappeja laaja-alaisempi, ja naiset ovat myös tyypillisesti lähtöisin kirjavammasta taustasta.³⁸ Heitä luonnehtii monialainen kiinnostus seurakuntatyön eri tehtäviä kohtaan, kun taas miehille on tyypillisempää jonkin verran kapeampi suuntautuminen esimerkiksi lähinnä vain perinteisiin hengellisiin tehtäviin.³⁹ Naisten suuntautuminen pappeuteen on aikaisempien tutkimusten perusteella myös monimutkaisempi kuin miesten. Tämä liittyy osin naisten heikompiin minäpystyvyysoletuksiin ja sukupuolistereotypioihin. Naiset näyttävät tarvitsevan miehiä enemmän opintojen aikaisia kannustavia kokemuksia, ja usealle naiselle ajatus pappeudesta kirkastuu vasta opintojen myötä, kun taas monille miehille on tyypillistä suoraviivainen suuntautuminen pappeuteen opintoihin hakeutumisesta lähtien.⁴⁰

Kirkon järjestysmuoto erottaa toisistaan pappisviran ja papinviran. Pappisvirka saadaan pappisvihkimyksessä, ja se kestää kuolemaan saakka, ellei henkilöä eroteta siitä tai hän itse eroa. Pappisvirka antaa oikeuden hoitaa kirkkolaissa, kirkkojärjestyksessä ja kirkkokäsi kirjoissa mainitut papin tehtävät. Papinvirka puolestaan on seurakunnan, seurakuntayhtymän, hiippakunnan tai kirkkohallituksen perustama virka papillisia tehtäviä varten. Seurakunnan papin virat ovat seurakuntapastorin, kappalaisen ja kirkkoherran virkoja.⁴¹

Papinvirassa toimimisen kelpoisuusehtona on pappisvihkimys. Papiksi vihittävältä edellytetään teologinen tutkinto, johon kuuluu piispainkokouksen määrittelemät opinnot.⁴² Yli puolet teologian maistereista on viime vuosina valmistunut tutkinnolla, joka antaa mahdollisuuden kirkon virkaan. Vuonna 2016 eri yliopistoista teologian

35 Tilastokatsaus 2017.

36 Tanskassa ensimmäiset naispapit vihittiin jo vuonna 1948, Ruotsissa vuonna 1960, Norjassa 1961 ja Islannissa vuonna 1974.

37 Ammatillisen koulutuksen raportti 2017, 12.

38 Niemelä 2012, 112–129.

39 Niemelä 2011.

40 Niemelä 2013c, 154–155.

41 Kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaminen 2010, 21; KL 5:1, KJ 5:1.

42 Piispainkokouksen päätös pappisvirkaan vaadittavasta teologisesta tutkinnosta 2013.

maisteriksi valmistuneista kaikkiaan 57 prosenttia ja vuonna 2017 kaikkiaan 59 prosenttia oli suorittanut tutkinnon, joka antaa kelpoisuuden kirkon virkaan. Papin virkaan kelpoistavan tutkinnon suorittaneiden osuus oli suhteellisesti muita hieman alhaisempi Åbo Akademista valmistuneiden keskuudessa (40–42 %) ja hieman korkeampi Itä-Suomen yliopistosta valmistuneiden keskuudessa (57–68 %). Helsingin yliopistossa A1-linjalta⁴³ valmistuneiden osuus on tasaisesti kasvanut vuodesta 2013 alkaen (55 % vuonna 2016; 59 % vuonna 2017).⁴⁴

Kirkkojärjestyksen mukaan papiksi vihittävän tulee olla 1) jumalaapelkäävä ja kristillisestä vakaumuksesta tunnettu konfirmoitu kirkon jäsen; 2) suorittanut yliopistossa sellaisen teologisen tutkinnon, jonka piispainkokous on hyväksynyt pappisviran kelpoisuusvaatimukseksi; 3) terveydeltään pappisvirkaan kykenevä sekä 4) muutoinkin soveltuva pappisvirkaan.⁴⁵

Pappisvirka on evankelis-luterilaisen kirkon tunnustuksen mukaan Jumalan asettama ja säättämä. Pappisvirka on asetettu seurakunnan palvelemista varten. Papin erityisenä tehtävänä on julkisen jumalanpalveluksen toimittaminen, pyhien sakramenttien toimittaminen ja jakaminen, muiden kirkollisten toimitusten hoitaminen sekä yksityinen sielunhoito ja rippi.⁴⁶

Pappisvirkaan vihkimisen edellytyksenä on tuomiokapitulin tai muun kirkollisen elimen esittämä *ulkoinen kutsu*, *vocatio externa*. Sen lisäksi papilla oletetaan olevan *sisäinen kutsu* tehtävään, *vocatio interna*. Aikaisemmat tutkimukset osoittavat useimilla papeilla samoin kuin papiksi aikovilla teologian opiskelijoilla ja muillakin seurakuntatyön tekijöillä olevan jonkinlainen kutsumuskokemus. Kutsumustietoisuus on kokonaisuudessaan yksi merkittävimmistä tekijöistä seurakuntien hengellisen työn tekijöiden työmotivaation muodostumisessa.⁴⁷ Kutsumus voidaan kokea kuitenkin eri tavoin. Osa kokee kutsumuksen jumalallisena, osa vahvana sisäisenä kokemuksena siitä, että on tarkoitettu tähän tehtävään, osa haluna toteuttaa itseään, ja osalla puolestaan kutsumus ilmentyy nimenomaan haluna auttaa.⁴⁸

Pappisvihkimyksessä papiksi vihittävä sitoutuu kirkon tunnustukseen ja kristilliseen elämäntapaan:

Minä N.N. lupaan kaikkietävän Jumalan edessä, että toimittaessani pappisvirkaa, jonka olen valmis ottamaan vastaan, tahdon pysyä Jumalan pyhässä sanassa ja siihen perustuvassa evankelis-luterilaisen kirkon tunnustuksessa. En julkisesti julista tai levitä enkä salaisesti edistä tai suosi sitä vastaan sotivia

43 Evankelis-luterilaisen kirkon papin/lehtorin virkaan edellyttämät opinnot sisältävä linja.

44 Ammatillisen koulutuksen raportti 2017; Ammatillisen koulutuksen raportti 2016.

45 KJ 5:2.; KL 5:2

46 KJ 5:1; KL 5:1.

47 Niemelä 1999; Salmi 2001, 176–177; Niemelä & Palmu 2006; Niemelä 2010a; Pruuki 2013; Niemelä 2013a.

48 Niemelä 1999.

oppeja. Tahdon myös oikein julistaa Jumalan sanaa ja jakaa pyhiä sakramentteja Kristuksen asetuksen mukaan. Tahdon noudattaa kirkon lakia ja järjestystä sekä palvella alttiisti seurakuntaa ja sanankuulijoita. Kaikkea tätä tahdon noudattaa niin, että voin vastata siitä Jumalan ja ihmisten edessä. Tähän Jumala minua auttakoon.

Papin ydinosamiskuvauksessa papin työn hoitamisen edellytykseksi nostetaan laaja yleissivistys teologian eri alueilta, kyky vuoropuheluun muiden tieteiden kanssa ja valmius hyödyntää teologian lähitieteitä. Tiedollisen osaamisen rinnalle ydinosamiskuvauksessa nostetaan kiinnostus toisiin ihmisiin, hyvät vuorovaikutustaidot, kyky olla lähellä ihmistä ja kyky olla esillä. Papin tulee myös huolehtia omasta hengellisestä elämästään. Jumalan edessä oleminen nähdään papin työn ytimenä. Suhde Jumalaan on papille sekä voiman lähde että uskottavuuden edellytys.⁴⁹

Papin työ toteutuu käytännössä ydinosamiskuvauksen tiivistämällä viidellä osaamisalueella. Nämä ovat:

- 1) julistus, jumalanpalvelus ja kirkolliset toimitukset
- 2) kristillinen kasvatus ja ohjaus
- 3) sielunhoito
- 4) yhteiskunta: todistus ja palvelu
- 5) työyhteisö.

Eri osaamisalueet linkittyvät kiinteästi toisiinsa ja painottuvat eri tavoin papin eri tehtävissä.⁵⁰

Pappien työllisyystilanne on ollut aiempaa heikompi 2010-luvulla. Tämä näkyy selvästi papiksi vihittyjen määrässä. Vuosittain vihittyjen määrä on ollut vuosina 2012–2017 selvästi aiempia vuosia alhaisempi. Näinä vuosina papiksi vihittyjä on ollut vuosittain 65–90, kun vuonna 2008 papiksi vihittyjä oli peräti 147. Rakennemuutokseen varautuminen ja uhka heikkenevästä taloudesta on nähty keskeisenä syynä siihen, että seurakunnat ovat olleet hyvin varovaisia virkojen ja sijoitusten täytössä. Vuosittain noin reilu neljännes papiksi vihityistä on ollut vähintään 41-vuotias (27 %; 20–32 % vuosina 2008–2016), ja noin joka viidennellä (20 %) puolestaan on jokin toinen tutkinto TM-tutkinnon lisäksi (vuosittain 12–25 % vuosina 2009–2016).⁵¹

49 Kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaminen 2010, 23.

50 Kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaminen 2010, 23.

51 Ammatillisen koulutuksen raportti 2016, 45.

Taulukko 1. Papiksi vihittyjen määrä 2005–2017.⁵²

	Papiksi vihittyjä	Papiksi vihityistä naisia
2005	126	*
2006	141	*
2007	124	*
2008	147	68 %
2009	110	62 %
2010	115	60 %
2011	104	59 %
2012	90	60 %
2013	84	56 %
2014	65	63 %
2015	85	52 %
2016	90	62 %
2017	82	55 %

Vuonna 2015 julkaistussa teologisen alan koulutus- ja osaamistarpeen ennakointiraportissa *Tulevaisuuden teologi* arvioidaan, että pappisvihkimysten määrä tulisi kasvamaan vuoden 2014 notkahduksesta (65) ja pidemmällä aikavälillä pappisvihkimysten määrä olisi noin 70–90 vuodessa.⁵³ Tällainen kehitys näyttää toteutuneen jo vuosien 2015–2017 aikana. Kehitystrendi antaisi viitteitä siitä, että teologisten koulutuspaikkojen maltillinen vähentäminen (5–10 %) olisi perusteltua, koska Suomen evankelis-luterilainen kirkko on edelleen teologien merkittävin työllistäjä.⁵⁴

⁵² Ammatillisen koulutuksen raportti 2016, 45; Ammatillisen koulutuksen raportti 2017.

⁵³ Buchert et al. 2015.

⁵⁴ Buchert et al. 2015.

Kanttorin ammatti ja koulutus

Seurakunnassa tulee kirkkojärjestyksen mukaan olla vähintään yksi kanttorin virka.⁵⁵ Kirkkojärjestys määrittelee kanttorin tehtävän seuraavasti:

Kanttorin tehtävänä on johtaa seurakunnan musiikkitoimintaa. Hän vastaa musiikista seurakunnan jumalanpalveluksissa sekä muissa kirkollisissa toimituksissa ja seurakunnan tilaisuuksissa, opettaa rippikoulussa, hoitaa muutenkin musiikkikasvatustyötä ja edistää musiikin käyttöä seurakunnan eri toiminnoissa. Kanttori vastaa myös seurakunnan eri soittimien hoidosta ja huollosta.⁵⁶

Luterilainen kanttorin virka on muodostunut kahdesta kehityslinjasta, jotka ovat sulautuneet toisiinsa: yhtäältä toimenkuvaltaan monipuolisesta lukkarin virasta ja toisaalta musiikillisiin tehtäviin keskittyneestä urkurin virasta. Näiden kahden kehityslinjan erilaisuus on heijastunut kanttorin viran kehitykseen alusta asti. Virkaan ja koulutukseen on eri vaiheissa pyritty yhdistämään myös muita kuin musiikkiin liittyviä tehtäviä, kuten opettajan, diakoniatyöntekijän ja nuorisotyönohjaajan tehtäviä. Kirkkomuusikon viran nimeksi tuli vuonna 1981 kanttori, ja virka porrastettiin kolmeen tasoon. Viran keskeiseen sisältöön kuului alusta alkaen vastuu seurakunnan jumalanpalveluselämän musiikillisesta toteutuksesta ja eri-ikäisten seurakuntalaisten musiikkikasvatuksesta.⁵⁷

Kanttorin viran kolme tasoa ovat 1) laajaa yliopistotutkintoa edellyttävä kanttorinvirka (entinen A-kanttori), 2) ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävä kanttorinvirka (entinen B-kanttori) ja 3) muuta piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävä kanttorinvirka (entinen C-kanttori). Laajaa yliopistotutkintoa edellyttävät virat oli perustamisvaiheessa suunniteltu tuomiokirkkoseurakuntiin ja sellaisiin seurakuntiin, joissa on erityinen tarve ja mahdollisuudet pitkälle erikoistuneiden muusikoiden palkkaamiseen. Virkoja perustettiin käytännössä odotettua enemmän.⁵⁸ Virkaan antaa kelpoisuuden kanttoriksi kelpoistavan musiikin maisterin tutkinnon lisäksi suoritetut Taideyliopiston Sibelius-Akatemian perustutkinnon ylimmällä tasolla A suoritetut kuoronjohdon, laulun tai urkujensoiton opinnot, muussa koulutusohjelmassa suoritetut musiikin maisterin tutkinnon pääaineopinnot sisältäen erikseen määritellyt opinnot tai ennen 1.8.2010 suoritetut erikseen määritellyt opinnot.⁵⁹

Ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävä kanttorinvirka (B-virka) nähtiin kanttorinvirkojen porrastamisesta lähtien seurakunnan kanttorin viran

⁵⁵ KJ 6:9.

⁵⁶ KJ 6:39.

⁵⁷ Kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaminen 2010, 29.

⁵⁸ Kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaminen 2010, 30.

⁵⁹ Piispainkokouksen päätös kanttorinvirkaan vaadittavista tutkinnoista 2010.

perusmuotona. Tähän kanttorinvirkaan kelpoisuuden antaa musiikin maisterin tutkinto, filosofian tai kasvatustieteen maisterin tutkinto, jossa pääaineena on musiikkikasvatus ja johon on sisältynyt tai jonka lisäksi on suoritettu piispainkokouksen määrittelemät kirkkomusiikin opinnot, kulttuurialan ylempi ammattikorkeakoulututkinto (muusikko ylempi AMK) sekä ennen 1.8.2010 suoritettut erikseen määritellyt opinnot.⁶⁰

Muuta tutkintoa edellyttävät virat (C-virat) tarkoitettiin porrastuksen yhteydessä pienimpiin seurakuntiin sekä suurempien seurakuntien avustaviksi viroiksi.⁶¹ Nykyään näihin kanttorinvirkoihin kelpoisuuden antaa kulttuurialan ammattikorkeakoulututkinto (muusikko AMK), kirkkomusiikin koulutusohjelmassa suoritettu musiikin kandidaatin tutkinto sekä ennen 1.8.2010 suoritettut erikseen määritellyt opinnot.⁶²

Kanttoriksi on mahdollista kouluttautua suorittamalla musiikin maisterin tutkinto Taideyliopiston Sibelius-Akatemian kirkkomusiikki ja urut -aineryhmässä joko Helsingissä tai Kuopiossa. Muusikko (AMK) tutkinnon on voinut suorittaa Oulun ja Tampereen ammattikorkeakouluissa sekä Pietarsaassa, Yrkeshögskolan Noviassa (ruotsinkielinen opetus). Tampereen ammattikorkeakouluun otettiin sisään viimeiset kirkkomusiikin opiskelijat vuonna 2013. Oulun ammattikorkeakoulussa viimeiset uudet opiskelijat aloittivat opintonsa syksyllä 2016. Oulun ja jo aiemmin Tampereen yksikköjen lakkauttaminen merkitsee sitä, ettei kanttorin virkaan kelpoistavan muusikko (AMK) -koulutusta enää järjestetä suomen kielellä. Tämän myötä selvityksen alla on kysymys siitä, voisiko Sibelius-Akatemiassa suoritettu musiikin kandidaatin tutkinto jatkossa antaa kelpoisuuden niin kutsuttuun C-kanttorin virkaan.⁶³

Useimpiin kanttorin virkoihin (65 %) edellytetään Sibelius-Akatemiassa kirkkomusiikin suuntautumisvaihtoehdossa suoritettua musiikin maisterin tutkintoa. Vaativimpiin kanttorin virkoihin tulee lisäksi suorittaa merkittävät yliopistotasoiset lisäopinnot. Viidennes kanttorin viroista edellyttää ammattikorkeakoulussa suoritettua kirkkomuusikon tutkintoa.⁶⁴

Vuonna 2017 ammattikorkeakouluista valmistui 14 muusikon ammattikorkeakoulututkinnon suorittanutta, joiden virkaan sisältyi kelpoisuus kanttorin virkaan, vuonna 2016 määrä oli 11. Vastaavana ajankohtana Taideyliopistosta valmistui 20 (2017) ja 18 (2016) musiikin maisteria kirkkomusiikin suuntautumisvaihtoehdosta.⁶⁵ Sibelius-Akatemiaan hyväksyttiin vuonna 2017 kaikkiaan 26 uutta opiskelijaa (2016: 24, 2015: 26), jotka kaikki aloittivat opintonsa

60 Piispainkokouksen päätös kanttorinvirkaan vaadittavista tutkinnoista 2010.

61 Kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaaminen 2010, 30.

62 Piispainkokouksen päätös kanttorinvirkaan vaadittavista tutkinnoista 2010.

63 Ammatillisen koulutuksen raportti 2017.

64 Suomen Kanttori-urkuriliitto 2018.

65 Ammatillisen koulutuksen raportti 2016; 2017.

(2016: 24, 2015: 24). Kirkkomusiikkikoulutukseen hakeutuvien ikähaitari on suuri. Sibelius-Akatemiassa syksyllä 2017 opintonsa aloittaneiden keski-ikä oli 31 vuotta, ja hakijoissa oli useita alanvaihtajia, joista osa aloitti opintonsa työnsä ohessa. Ammattikorkeakouluista ainoastaan Yrkeshögskolan Noviaan otettiin uusia kirkkomusiikin opiskelijoita. Opiskelijoiksi Noviaan hyväksyttiin neljä, joista opintonsa aloitti kolme henkilöä, kun aiempina vuosina eri ammattikorkeakouluihin hyväksytyjen kirkkomusiikinopiskelijoiden määrä on vaihdellut 10 ja 20 välillä.⁶⁶

Kanttorin ammatin ydinosamiskuvauksessa kanttorin työn ytimen kuvataan olevan jumalanpalveluselämässä ja osaamisen ytimen musiikillisessa osaamisessa.⁶⁷ Kanttorin ammatin ydinosamisalueiksi nostetaan liturginen musiikki ja jumalanpalvelus, musiikillinen osaaminen, teologinen osaaminen, pedagoginen osaaminen sekä yhteisöllinen ja kehittämisosaaminen.

Aikaisemmissa kanttorin työhön ja ammattikuvaan liittyvissä tutkimuksissa on myös jonkin verran tarkasteltu kanttorin ammatin ulottuvuuksia. Leena Tiitu luokitteli tutkimuksessaan kanttoreiden kokemuksen perusteella seuraavat neljä kanttorin työkuvan osa-aluetta: ammatillisuus, musiikillisuus, mielekkyys ja yhteisöllisyys. Ammatillisuuteen liittyy esimerkiksi seuraavia työtehtäviä: musiikkikasvatus, jumalanpalvelus, kirkolliset toimitukset ja rippikoulu. Musiikillisuuteen liittyy nimenomaan musiikkiin liittyvät tehtävät kuten soittaminen, laulaminen, harjoittelu, konserttien järjestäminen. Mielekkyyteen kuuluu muun muassa työn itsenäisyys, motivoivuus, työilmapiiri, taloudelliset resurssit ja selkeä työnjako. Yhteisöllisyys tarkoittaa sosiaalista kanssakäymistä ja yhteistyötä seurakunnassa, yhteyksiä ulospäin, johtamista, tiedotusta ja sielunhoitoa.⁶⁸ Työnsä tärkeimpänä ulottuvuutena kanttorit pitivät kuorojen ja muiden musiikkiryhmien johtamista ja musiikkikasvatusta sekä jumalanpalvelusten ja kirkollisten toimitusten toimitamista. Naiskanttoreille oli ominaista pappien tavoin laaja-alaisempi orientaatio, ja he pitivät useampia tehtäviä tärkeämpinä kuin mieskanttorit.⁶⁹

Seurakunnissa musiikkityötä kokonaisuudessaan arvostetaan esimiesten näkökulmasta. Kirkkoherroista lähes kolme neljästä arveli musiikkitoiminnan merkityksen omassa seurakunnassa lisääntyvän tulevaisuudessa, vain neljä prosenttia oli toista mieltä.⁷⁰ Kirkkoherrat arvioivat erityisesti gospel- ja muun rytmimusiikin osaamiseen ja musiikkiryhmien ohjaamiseen liittyvien osaamistarpeiden kasvavan tulevaisuudessa.⁷¹ Pedagogiset ja musiikilliset taidot arvioitiin tulevaisuuden kannalta suunnilleen yhtä tärkeiksi.⁷²

66 Ammatillisen koulutuksen raportti 2017, 19.

67 Kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaminen 2010, 11.

68 Tiitu 2009, 65.

69 Tiitu 2009, 81–89.

70 Pohjannoro & Pesonen 2010, 46.

71 Pohjannoro & Pesonen 2010, 48.

72 Pohjannoro & Pesonen 2010, 49.

Kanttoreiden työllisyys on pysynyt seurakuntien rakennemuutosten keskellä hyvänä, ja valmistuneiden mahdollisuudet sijoittua kirkon palvelukseen ovat olleet varsin hyviä. Ammatillisen koulutuksen seurantaryhmän raportissa kuvataan rekrytointiin liittyvän paikallisia haasteita, mutta kokonaisuus nähdään hyvänä. Suomenkielisen muusikko (AMK) -tutkintoon tähtäävän koulutuksen loppumisen arvioidaan kuitenkin vaikuttavan muutamien vuosien kuluttua pätevän työvoiman saamiseen niin kutsutun C-kanttorin tehtäviin.⁷³

Kirkon akateemiset – AKI

Kirkon akateemiset – Kyrkans akademiker AKI r.y. on perustettu 25.1.2001 alun perin nimellä Akavan kirkolliset ammattiliitot. Kirkon akateemiset – AKIn jäsenliittoja ovat Suomen kirkon pappisliitto – Finlands kyrkas prästförbund r.y. ja Suomen Kanttori-urkuriliitto – Finlands Kantor-organistförbund r.y. sekä vuonna 2017 perustettu Suomen teologiliitto. Suomen teologiliitto on suunnattu erityisesti niille teologeille, jotka toimivat muualla kuin kirkollisissa tai koulutuksellisissa tehtävissä. Teologiliitto on generalistiteologiien ammattiliitto, jonka tavoitteena on vahvistaa muissa kuin papin tehtävissä tai opettajana toimivien teologiien ammattidentiteettiä sekä teologiien profiloitumista erilaisiin työtehtäviin.

Suomen Kanttori-urkuriliitto ja Suomen kirkon pappisliitto päättivät syksyllä 2004 nykymuotoisesta AKIsta, joka on toiminut vuoden 2005 alusta. AKIn tarkoituksena on tukea jäsenjärjestöjensä edunvalvontaa, edistää jäsenjärjestöjensä jäsenten ammatillisia ja yhteiskunnallisia etuja sekä toimia jäsentensä yhdyssiteenä.⁷⁴

Suomen Kanttori-urkuriliitto kuvaa säännöissään liiton tarkoitusta seuraavasti:

*Liiton tarkoituksena on valvoa jäsentensä taloudellisia, koulutuksellisia ja yhteiskunnallisia etuja, neuvotella ja tehdä sopimuksia heidän palkkauksestaan ja muista palvelussuhteen ehdoistaan sekä edistää ammattikunnan keskinäistä yhteyttä.*⁷⁵

Suomen kirkon pappisliitto puolestaan kuvaa tarkoitustaan seuraavasti:

*Liiton tarkoitus on tukea jäsentensä ammatillista edistymistä, valvoa heidän yhteiskunnallisia, taloudellisia ja koulutuksellisia etujaan, neuvotella ja tehdä sopimuksia heidän palkkauksestaan ja muista palvelussuhteen ehdoistaan sekä edistää ammattikunnan keskinäistä yhteyttä.*⁷⁶

⁷³ Ammatillisen koulutuksen seurantaryhmän raportti 2017.

⁷⁴ Kirkon akateemiset AKI r.y.:n säännöt 2017.

⁷⁵ Suomen Kanttori-urkuriliiton säännöt 2017.

⁷⁶ Suomen kirkon pappisliiton säännöt 2017.

Suomen teologiliitto puolestaan kuvaa tarkoitustaan seuraavasti:

*Liiton tarkoitus on tukea jäsentensä ammatillista edistymistä, valvoa heidän yhteiskunnallisia, taloudellisia ja koulutuksellisia etujaan, neuvotella ja tehdä sopimuksia heidän palkkauksestaan ja muista palvelussuhteen ehdoistaan sekä edistää ammattikunnan keskinäistä yhteyttä.*⁷⁷

Suomen Kanttori-urkuriliitolla oli vuoden 2017 viimeisenä päivänä yhteensä 1 186 jäsentä, joista miehiä 41 prosenttia ja naisia 59 prosenttia. Jäsenistä 632 oli työelämässä olevia ja 554 työelämän ulkopuolella olevia. Työelämässä olevista jäsenistä naisia oli 66 prosenttia. Neljän vuoden aikana naisten osuus jäsenistä oli kasvanut kaksi prosenttiyksikköä. Edellisen jäsentutkimuksen toteuttamisen jälkeen vuonna 2014 kaikkien jäsenten määrä oli vähentynyt 18 hengellä. Vähennys koski nimenomaan työelämässä olevia, joiden määrä oli vähentynyt kaikkiaan 49 hengellä. Seurakuntavirassa olevat jäsenet jakautuivat eri ammattiryhmiin seuraavasti:

- Laajaa yliopistotutkintoa edellyttävässä virassa työskentelevät, ns. A-virat 11 %
- Ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävässä virassa työskentelevät, ns. B-virat 61 %
- Muuta piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävässä virassa työskentelevät, ns. C-virat 21 %
- Johtavat kanttorit 2 %
- Kanttorit 5 %⁷⁸

Työelämän ulkopuolella olevista Kanttori-urkuriliiton jäsenistä naisten osuus oli 50 prosenttia. Heistä suurin osa oli eläkeläisiä (256) ja toiseksi suurin ryhmä opiskelijoita (186). Työttömiä oli 23, ja muun perusteen vuoksi työelämän ulkopuolella oli 89 henkeä. Opiskelijajäsenistä huomattavan moni oli nainen (72 %).⁷⁹

⁷⁷ Suomen teologiliiton säännöt.

⁷⁸ Kertomus AKI r.y:n ja sen perusliittojen toiminnasta vuodelta 2017.

⁷⁹ Kertomus AKI r.y:n ja sen perusliittojen toiminnasta vuodelta 2017.

Taulukko 2. Suomen Kanttori-urkuriiliton ja Suomen kirkon pappisliiton jäsenmäärän kehitys 1985–2017.⁸⁰

Suomen Kanttori-urkuriilitto			Suomen kirkon pappisliitto	
Vuosi	Kokonaisjäsen- määrä	Varsinaisia jäseniä	Kokonaisjäsen- määrä	Varsinaisia jäseniä
31.12.				
1985	728	-	2 789	1 645
1990	819	543	3 389	1 903
1995	801	604	3 692	2 049
2000	888	699	4 033	2 430
2001	926	688	4 127	2 514
2002	1 047	719	4 225	2 502
2003	1 069	724	4 221	2 313
2004	1 081	717	4 265	2 530
2005	1 115	725	4 338	2 442
2006	1 069	735	4 512	2 516
2007	1 178	765	4 378	2 377
2008	1 193	783	4 320	2 324
2009	1 213	791	4 302	2 189
2010	1 226	808	4 460	2 249
2011	1 204	760	4 579	2 286
2012	1 207	757	4 545	2 231
2013	1 204	730	4 553	2 160
2014	1 207	757	4 523	2 160
2015	1 204	717	4 467	2 108
2016	1 199	721	4 510	2 112
2017	1 186	708	4 403	2 263

80 Kertomus AKI r.y:n ja sen perusliittojen toiminnasta vuodelta 2017.

Suomen kirkon pappisliitolla oli vuoden 2017 viimeisenä päivänä yhteensä 4 403 jäsentä, joista miehiä ja naisia molempia 50 prosenttia. Pappisliitolla oli työelämässä olevia jäseniä 2 094. Heistä miehiä oli 51 prosenttia ja naisia 49 prosenttia. Naisten määrä jäsenistön keskuudessa on neljän vuoden aikana kasvanut kaksi prosenttiyksikköä.

Ulkomailla olevia jäseniä oli 46 ja työelämän ulkopuolella olevia 2 263. Työelämän ulkopuolella olevista naisia oli 48 prosenttia. Työelämän ulkopuolella olevista pappisliiton jäsenistä suurimman ryhmän muodostivat opiskelijat (965, joista naisia 62 %) ja eläkeläiset (929, joista naisia 29 %). Työttömiä oli 115 (joista naisia 51 %) ja muun perusteen vuoksi työelämän ulkopuolella 254 henkilöä (joista naisia 62 %).⁸¹

Neljän vuoden aikana Pappisliiton jäsenten kokonaismäärä on vähentynyt kaikkiaan 150 jäsenellä, vähennys on koskenut niin työelämässä olevia (-66) kuin työelämän ulkopuolella olevia (-84). Työelämän ulkopuolisista jäsenistä nimenomaan opiskelijajäsenten määrä on vähentynyt (-137), sen sijaan eläkkeellä (+98), työttömänä (+12) ja muun perusteen vuoksi työelämän ulkopuolella (+57) olevien määrä on kasvanut. Opiskelijajäsenten voimakas väheneminen liittyy osittain Suomen teologiliiton perustamiseen. Hiljattain perustetulla Teologiliitolla oli vuoden 2017 lopussa jo 51 opiskelijajäsentä.⁸²

Teologiliitolla oli 31.12.2017 kaikkiaan 108 jäsentä, joista naisia 61 prosenttia. Jäsenistä oli työelämässä 27, joista naisia 52 prosenttia. Työelämän ulkopuolella olevia jäseniä oli 79, joista naisia 63 prosenttia. Työelämän ulkopuolella olevista suurimman ryhmän muodostivat opiskelijat (51, joista naisia 69 %). Työttömiä jäsenistä oli 11, eläkeläisiä 4 ja muun perusteen vuoksi työelämän ulkopuolella 13.⁸³

81 Kertomus AKI r.y.:n ja sen perusliittojen toiminnasta vuodelta 2017.

82 Kertomus AKI r.y.:n ja sen perusliittojen toiminnasta vuodelta 2017.

83 Kertomus AKI r.y.:n ja sen perusliittojen toiminnasta vuodelta 2017.

2 KIRKON AKATEEMISTEN JÄSENTUTKIMUS 2018

Tutkimustehtävä

Käsillä olevassa Kirkon akateemisten jäsentutkimuksen 2018 tutkimusraportissa tarkastellaan AKIn jäsenliittojen Suomen kirkon pappisliiton (jatkossa Pappisliitto), Suomen teologiliiton (jatkossa Teologiliitto) ja Suomen Kanttori-urkuriliiton (jatkossa Kanttori-urkuriliitto) jäsenten näkemyksiä kuudesta aihealueesta: suhde työhön, työhyvinvointi, suhtautuminen kuolemaan, naiset kirkon johdossa, suhtautuminen samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin sekä mielikuvat ja kokemukset Kirkon akateemisten ammattiliitoista ja niiden kehittämisestä. Tiedot perustuvat alkuvuonna 2018 toteutettuun Kirkon akateemiset AKI r.y.:n jäsentutkimukseen. Tuloksia verrataan aiempien jäsentutkimusten tuloksiin sekä muihin aikaisempiin pappeja ja kanttoreita tarkasteleviin tutkimuksiin. Papeille näitä kyselyjä on tehty vuodesta 1998 lähtien, mikä mahdollistaa joidenkin kysymysten kohdalla jopa 20 vuoden seurannan, ja kanttoreille vuodesta 2002 lähtien. Tässä tutkimusraportissa pyritään jäsentutkimuksen perusteella vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Pappien ja kanttoreiden suhde työhön:
 - a. Mitä työ merkitsee papeille ja kanttoreille? Miten työn merkitys näyttäytyy eri tehtävissä ja miten merkitys on muuttunut?
 - b. Millainen on pappien ja kanttoreiden työorientaatio, ja miten se on muuttunut?
2. Pappien ja kanttoreiden työhyvinvointi:
 - a. Millainen on pappien ja kanttoreiden kokonaistyytyväisyys työhönsä, ja miten se on muuttunut? Millaisena tyytyväisyys näyttäytyy eri tehtävissä?
 - b. Millainen on pappien ja kanttoreiden tyytyväisyys työstä saatuun taloudelliseen korvaukseen, ja miten papit ja kanttorit kokevat taloudellisen tilanteen näkyvän työssään?
 - c. Millainen on pappien ja kanttoreiden työajan ja työmäärän hallinta, ja miten se on muuttunut? Millaisena se näyttäytyy eri tehtävissä?
 - d. Millainen on pappien ja kanttoreiden työssä jaksaminen? Missä määrin papit ja kanttorit uupuvat työssään? Millaisena pappien ja kanttoreiden työn imu näyttäytyy? Miten eri työtehtävissä toimivat eroavat toisistaan työssä jaksamisen ja työn imun näkökulmista? Miten pappien ja kanttoreiden työtyytyväisyys ja jaksaminen on muuttunut?

3. Pappien ja kanttoreiden suhtautuminen kuolemaan
 - a. Miten papit ja kanttorit suhtautuvat kuolemaan, ja miten he eroavat muista ammattiryhmistä? Miten suhtautuminen eroaa eri työntekijäryhmissä?
 - b. Mitä papit ja kanttorit ajattelevat siitä, mitä kuoleman jälkeen tapahtuu? Miten ajatukset kuolemanjälkeisestä ovat yhteydessä suhtautumiseen kuolemaan?
 - c. Miten suhtautuminen kuolemaan on yhteydessä työhyvinvointiin?
4. Naiset kirkon johdossa:
 - a. Miten papit ja kanttorit suhtautuvat naisiin kirkon johdossa: kirkkoherrana, piispana ja muissa johtotehtävissä?
 - b. Miten suhtautuminen eroaa eri työntekijäryhmissä, ja miten se on muuttunut?
5. Samaa sukupuolta olevien parisuhteet ja kirkko:
 - a. Miten papit ja kanttorit suhtautuvat samaa sukupuolta olevien parisuhteiden kirkolliseen siunaamiseen ja vihkimiseen?
 - b. Miten suhtautuminen on muuttunut?
6. Mielikuvat ja kokemukset AKIsta ja sen toiminnasta
 - a. Millainen mielikuva papeilla ja kanttoreilla on AKIsta, ja miten se on muuttunut?
 - b. Millainen mielikuva papeilla ja kanttoreilla on omasta liitostaan Suomen kirkon pappisliitosta ja Suomen Kanttori-urkuriliitosta?
 - c. Millaisia kokemuksia papeilla ja kanttoreilla on AKIsta ja sen toiminnasta, ja miten he toivoisivat sitä kehitettävän?

Kyselyn toteuttaminen ja vastaajat 2018

Kirkon akateemisten ammattiliittojen jäsenkysely toteutettiin valtuuston vaalin yhteydessä 25.1.–16.2.2018. Jäsentutkimus lähetettiin liiton työelämässä oleville jäsenille sähköpostitse. Kysely lähetettiin kaikkiaan 715 Kanttori-urkuriliiton jäsenelle, 2 499 Pappisliiton jäsenelle ja 49 Teologiliiton jäsenelle eli yhteensä 3 306 AKIn ammattiliittojen jäsenelle.

Kyselyyn vastasi yhteensä 858 henkeä, joista 676 Pappisliiton jäsentä, 172 Kanttori-urkuriliiton jäsentä sekä 10 Teologiliiton jäsentä. Jäsenet vastasivat aktiivisemmin nyt kuin neljä vuotta aiemmin, jolloin toteutettuun jäsentutkimukseen vastasi kaikkiaan 724 henkeä, joista 558 Pappisliiton jäsentä ja 166 Kanttori-urkuriliiton jäsentä. Erityisesti Pappisliiton jäsenet vastasivat tähän kyselyyn aktiivisemmin kuin neljä vuotta sitten. Kahdeksan vuotta aiemmin, vuonna 2010, vastaajia oli 1 107 henkeä ja 12 vuotta aiemmin (v. 2006) vastaajia oli ollut 1 076. Vuonna 2018 koko tutkimusjoukon vastausprosentti oli 26. Pappisliiton jäsenten vastausprosentti oli 27, Kanttori-urkuriliiton jäsenten 24 ja Teologiliiton 10.

Kaikista vastaajista naisia oli 55 prosenttia. Kanttori-urkuriliiton kyselyyn vastanneista jäsenistä naisia oli 65 prosenttia, Pappisliiton jäsenistä 53 prosenttia ja Teologiliiton jäsenistä 50 prosenttia. Vastaajista papiksi vihittyjä oli 647 ja teologeja, joita ei ole vihitty papiksi, oli 34 (5,1 % teologivastaajista). On huomionarvoista, että papiksi vihkimättömistä suurin osa on Pappisliiton jäseniä (26) ja vähemmistö Teologiliiton jäseniä (10). Teologiliiton vastaajista ketään ei ollut vihitty papiksi. Pappisliiton vastaajista papiksi vihkimättömiä oli 3,9 prosenttia.

Pappisliiton ja Teologiliiton jäseniä tarkastellaan tutkimuksessa yhtenä ryhmänä Teologiliiton vastaajien pienen määrän (10 vastaajaa) vuoksi. Heistä käytetään nimitystä papit/teologit. Vain erityistilanteissa Teologiliiton jäsenten tuloksia tarkastellaan erillisenä. Tarkoituksenmukaisissa kohdissa papiksi vihkimättömien teologien (N=36) vastauksia käsitellään erikseen. Ryhmä on kuitenkin niin pieni, että yksityiskohtainen analyysi tämän ryhmän sisällä ei ole mahdollista (esim. ikäryhmät).

Kanttori-urkuriliiton jäsenistä suurin ryhmä olivat ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävässä kanttorin virassa olevat (102 vastaajaa). Laajaa yliopistotutkintoa ja muuta piispaainkokouksen edellyttämää tutkintoa edellyttävässä kanttorin virassa olevia oli lähes yhtä monta (31 ja 29).

Teologeista ja papeista suurimmat ryhmät muodostivat seurakunnassa papin virassa olevat: seurakuntapastorit (199 vastaajaa), kappalaiset (155) ja kirkkoherrat (105). Edelliseen jäsentutkimukseen verrattuna erityisesti seurakuntapastorien ja kappalaisten kyselyyn vastausaktiivisuus oli lisääntynyt. Lähes kaikissa muissakin työntekijäryhmissä vastaamisaktiivisuus oli edellistä jäsentutkimusta parempi. Kyselyyn vastanneiden joukossa oli edellistä kyselyä enemmän myös perheneuvoja, muita seurakunnan tai yhtymän työntekijöitä, kirkon keskushallinnon työntekijöitä, yliopiston tai ammattikorkeakoulun opettajia sekä muissa tehtävissä kuin perinteisissä teologin tehtävissä toimivia. Kirkkoherroja sen sijaan vastanneissa oli vähemmän, samoin kuin kaikissa eri kanttorin tehtävissä työskenteleviä.

On huomionarvoista, että kaikki Pappisliiton jäsenet eivät ole pappeja, vaan liitossa on mukana myös teologeja, joilla ei ole pappisvihkimystä. Kyselyyn vastanneista Pappisliiton jäsenistä heitä oli 3,6 prosenttia (24 henkeä).

Kyselyyn vastanneista kanttoreista 18 prosenttia toimi laajaa yliopistotutkintoa edellyttävässä kanttorin virassa (entinen A-kanttori), 60 prosenttia ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävässä kanttorin virassa (entinen B-kanttori) ja 17 prosenttia alempaa korkeakoulututkintoa edellyttävässä kanttorin virassa (entinen C-kanttori). Lisäksi yksittäisiä vastaajia toimi muissa seurakunnan tai seurakuntayhtymän tehtävissä, hiippakunnan tehtävissä, kristillisissä järjestöissä ja muissa järjestötehtävissä, yrittäjänä tai jossain muualla. Kaikista kyselyyn vastanneista kanttoreista naisia oli 65 prosenttia, mikä vastaa naisten osuutta kaikkien kirkossa työskentelevien kirkkomuusikoiden keskuudessa.¹

1 Kirkon tilastollinen vuosikirja 2016: vuonna 2016 kirkkomuusikoista 63,4 prosenttia oli naisia.

Taulukko 3. Kyselyyn vastanneet ammattiryhmittäin vuonna 2018 (suluissa vastaajat vuonna 2014).

	vastaajien määrä 2018 (2014)	% kaikista vastanneista
Laajaa yliopistotutkintoa edellyttävä kanttorin virka	31 (35)	3,6
Ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävä kanttorin virka	102 (95)	12,0
Muuta piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävä kanttorin virka	29 (32)	3,4
Kirkkoherra	105 (115)	12,2
Kappalainen	155 (119)	18,1
Seurakuntapastori tai vastaava	199 (138)	23,2
Lehtori	0 (1)	0
Sairaalapastori/sairaalsielunhoitaja	32 (42)	3,7
Perheneuvoja	25 (17)	2,9
Muu seurakunnan tai srk-yhtymän työntekijä	44 (36)	5,1
Hiippakunnan työntekijä	17 (17)	2,0
Kirkon keskushallinnon työntekijä	22 (15)	2,6
Kristillisen järjestön työntekijä	25 (27)	2,9
Muu kirkollinen työ	6 (7)	0,7
Yliopiston tai ammattikorkeakoulun opettaja tai tutkija	9 (4)	1,0
Muu julkinen sektori	6 (*)	0,7
Muu järjestösektori	10 (*14)	1,2
Elinkeinoelämä	4 (*)	0,5
Yrittäjä	3 (*)	0,3
En ole tällä hetkellä työelämässä	11 (10)	1,3
Jokin muu	11	1,3
Ei vastausta	11	1,3
Yhteensä	858 (724)	100

*merkillä merkittyjen tehtävien kohdalla vuoden 2014 vastaajien määrä on näihin luokkiin yhteensä vastanneiden määrä.

Mieskanttorit työskentelivät laajaa yliopistotutkintoa edellyttävässä virassa naisia todennäköisemmin. Tässä tehtävässä olevista kyselyyn vastanneista kanttoreista miehiä oli 58 prosenttia, kun ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävässä kanttorin virassa olevista miehiä oli vain 29 prosenttia. Niin ikään muuta piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävässä virassa olevista kyselyyn vastanneista naisia oli selvästi enemmän kuin miehiä. Tässä tehtävässä toimivista miehiä oli 41 prosenttia.

Taulukko 4. Kyselyyn vastanneiden Suomen Kanttori-urkuriliiton jäsenten sijoittuminen eri tehtäviin ja tehtävien sukupuolijakauma.

	f	%	Naisten osuus %
Laajaa yliopistotutkintoa edellyttävä kanttorin virka	31	17,9	42
Ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävä kanttorin virka	103	59,5	71
Muuta piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävä kanttorin virka	29	16,8	59
Muu seurakunnan tai srk-yhtymän työntekijä	1	0,6	100
Hiippakunnan työntekijä	1	0,6	100
Kristillisen järjestön työntekijä	1	0,6	100
Muu järjestösektori	1	0,6	100
Yrittäjä	1	0,6	100
Ei työelämässä	1	0,6	100
Jokin muu	2	1,2	100
Ei vastausta	2	1,2	ei vastausta
Yhteensä	173	100	65

Verrattuna erilaisissa kanttorin viroissa työskentelevien osuuteen Kanttori-urkuriliiton jäsenten keskuudessa kyselyyn vastanneiden joukossa oli jonkin verran oletettua enemmän laajaa yliopistotutkintoa edellyttävässä virassa työskenteleviä. Heitä oli kanttorivastaajista 18 prosenttia, kun liiton jäsenistä heitä on 11 prosenttia, lisäksi johtavina kanttoreina toimi kaksi prosenttia. Vastaavasti muuta piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävässä kanttorin virassa toimivia oli vastaajien joukossa jonkin verran vähemmän kuin jäsenten keskuudessa (17 % vs. 21 %).

Kyselyyn vastanneiden teologiien (Pappisliiton tai Teologiliiton jäsenten) yleisimmät tehtävät olivat seurakuntapastori (25 % kaikista kyselyyn vastanneista Pappisliiton jäsenistä), kappalainen (21 %) ja kirkkoherra (20 %). Sairaalapastorina tai sairaalasielunhoitajana toimi kahdeksan prosenttia kyselyyn vastanneista Pappisliiton jäsenistä ja muissa seurakunnan tai seurakuntayhtymän tehtävissä kuusi prosenttia.

Pappien ja teologiien tehtävissä naisten osuus oli suurin kyselyyn vastanneiden seurakuntapastoreiden keskuudessa (61 %). Sen sijaan kyselyyn vastanneista kirkkoherroista naisia oli pienin osuus (30 %). Kyselyyn vastanneista kappalaisista naisia oli 50 prosenttia. Kaikista kyselyyn vastanneista seurakuntapappina työskentelevistä naisia oli 51 prosenttia, mikä vastaa melko hyvin kaikkien seurakuntapappina työskentelevien naisten osuutta. Vuonna 2016 kaikista seurakuntapapeista naisia oli 46 prosenttia.² Kyselyyn vastanneista sairaalapastoreista/sairaalasielunhoitajista naisia oli 67 prosenttia, mikä niin ikään vastaa varsin hyvin naisten osuutta kaikkien sairaalasielunhoitajien keskuudessa.³ Perheneuvojina työskentelevistä kyselyyn vastanneista naisia oli reilu puolet (52 %), mikä on vähemmän kuin kaikista perheneuvojista on naisten osuus (72 %).⁴

² Kirkon tilastollinen vuosikirja 2016.

³ Kirkon tilastollinen vuosikirja 2016: vuonna 2016 sairaalasielunhoitajista 73 % oli naisia.

⁴ Kirkon tilastollinen vuosikirja 2016.

Taulukko 5. Kyselyyn vastanneiden Suomen kirkon pappisliiton ja Suomen teologiliiton jäsen-
ten sijoittuminen eri tehtäviin ja kunkin tehtävän sukupuolijakauma.

	f	%	naisten osuus %
Kirkkoherra	105	15,3	30
Kappalainen	155	22,6	50
Seurakuntapastori tai vastaava	199	29,1	61
Sairaalapastori/sairaalsielunhoitaja	32	4,7	81
Perheneuvoja	25	3,6	52
Muu seurakunnan tai srk-yhtymän työntekijä	43	6,3	59
Hiippakunnan työntekijä	16	2,3	47
Kirkon keskushallinnon työntekijä	22	3,2	46
Kristillisen järjestön työntekijä	24	3,5	36
Muu kirkollinen työ	6	0,9	67
Yliopiston tai ammattikorkeakoulun opettaja tai tutkija	9	1,3	33
Muu julkinen sektori	6	0,9	50
Muu järjestösektori	6	0,9	90
Elinkeinoelämä	4	0,6	75
Yrittäjä	2	0,3	100
Jokin muu	9	1,3	73
Ei tällä hetkellä työelämässä	10	1,5	55
Ei vastausta	9	1,2	ei vastausta
Yhteensä	685	100	53

Teologiliittoon kuuluvia vastaajia oli sijoittunut seurakuntapastorin, hiippakunnan työntekijän, kirkon keskushallinnon työntekijän, kristillisten järjestöjen ja muun järjestösektorin sekä elinkeinoelämän ja muihin tehtäviin kuhunkin 1–3 vastaajaa.

3 PAPPIEN JA KANTTOREIDEN SUHDE TYÖHÖN

Johdanto

Tutkimusraportin ensimmäisessä tulosluvussa tarkastelun kohteena on pappien ja kanttoreiden suhde työhön. Tätä tarkastellaan kahdesta näkökulmasta: työn merkityksen ja työorientaation näkökulmista. Luvussa tarkastellaan ensin sitä, miten papit ja kanttorit kuvaavat työtään ja sen merkityksellisyyttä. Ytimessä on kysymys siitä, miten perustava merkitys työllä on pappien ja kanttoreiden elämässä. Tämän jälkeen tarkastelun kohteena on pappien ja kanttoreiden työorientaatio. Tällöin ytimessä on kysymys siitä, mitä työtehtäviä papit ja kanttorit pitävät tärkeinä seurakuntatyössä ja millaisiin ryhmiin papit ja kanttorit luokittelevat työorientaationsa perusteella.

Mitattaessa *työn merkitystä* tarkastelun lähtökohtana on Kahnin ja Wienerin työn kokemista ja siihen asennoitumista jäsentävä luokitus, jonka pohjalta alun perin Salmi on mitannut myös pappien asennoitumista työhön, ja myöhemmin luokittelua on hyödynnetty myös muun muassa aikaisemmissa Kirkon akateemisten jäsentutkimuksissa. Luokittelussa työn merkitys voi olla keikka, homma, ammatti, ura, kutsumus tai elämäntehtävä.¹ Toisin sanoen luokittelussa työ nähdään toisessa ääripäässään vain välttämättömänä pahana, jota pitää tehdä toimeentulon vuoksi, ja toisessa ääripäässä elämäntehtävänä, jolle on omistautunut kokonaan.

Salmen käyttämää mittaria muokattiin tähän tutkimukseen ottamalla aikaisemmissa tutkimuksissa havaittu kutsumuksen monimuotoisuus mukaan mittariin. Salmen käyttämä kutsumusta kuvaava vaihtoehto ”Työ on minulle kutsumus, jossa voin toteuttaa itseäni ja palvella lähimmäisiä”² haluttiin purkaa aikaisempien tutkimusten³ perusteella jumalalliseen kutsumukseen, itsensä toteuttamiseen ja haluun auttaa. Mittarin ensimmäinen vaihtoehto, työ ”keikkana”, jätettiin pois mittarista, koska aikaisemmissa tutkimuksissa sillä on ollut vain vähän merkitystä. Tämän jälkeen mukana olivat seuraavat ilmaisut:

- Teen työtäni ennen muuta toimeentulon takia
- Minulle on tärkeää edetä urallani ja saada lisää vastuuta
- Työ tuottaa minulle tyydytystä
- Minulle on tärkeää saada auttaa ja palvella työssäni lähimmäisiä
- Työssäni voin toteuttaa itseäni

1 Kahn & Wiener 1967, 209; Salmi 2001, 60, 217; Salonen 2002; Niemelä & Palmu 2006; Niemelä 2010a.

2 Salmi 2001, 217.

3 Ks. Niemelä 1999.

- Työ on minulle Jumalan antama kutsumustehtävä
- Työ on minulle elämäntehtävä, jolle olen omistautunut kokonaan

Kyselyssä pappeja ja kanttoreita pyydettiin ensin arvioimaan asteikolla 1–5 (1=ei ollenkaan tärkeä ja 5=erittäin tärkeä), missä määrin kukin ilmaisu kuvaa omaa asennetta työhön, ja tämän jälkeen heitä pyydettiin valitsemaan ilmaisuista yksi, joka parhaiten kuvaa omaa suhdetta työhön.

Työorientaation tarkastelun keskiössä on kysymys siitä, mitä työtehtäviä papit ja kanttorit pitävät tärkeinä seurakuntatyössä ja millaisiin ryhmiin papit ja kanttorit luokittelevat työorientaationsa perusteella. Tarkastelu perustuu mittariin, jossa pappeja ja kanttoreita pyydettiin arvioimaan asteikolla 1–5 (1=ei ollenkaan tärkeä ja 5=erittäin tärkeä), miten tärkeänä he pitivät seurakuntatyön eri osa-alueita riippumatta siitä, missä tehtävässä itse toimivat tai toimivatko he ylipäätään edes seurakuntatyössä. Mittarin taustalla ovat papin ja kanttorin ydinsaamiskuvaukset ja niissä esiin nousseet työn tärkeät osa-alueet⁴ sekä vuoden 2010 ja 2014 AKIn jäsentutkimuksen havainnot mittarin toimivuudesta. Näiden pohjalta on pyritty luomaan mittari, jossa mahdollisimman monipuolisesti tavoitettaisiin papin ja kanttorin työn eri osa-alueet. Vuoden 2018 AKIn jäsentutkimuksen mittariin otettiin mukaan kuusi seurakuntatyön ulottuvuutta, joita ei ollut mukana vuonna 2014. Tämän jälkeen mukana oli yhteensä 31 työn eri osa-alueita.

Työn merkitys papeille ja kanttoreille

Pappisliiton, Teologiliiton ja Kanttori-urkuriliiton jäseniltä tiedusteltiin vuoden 2018 jäsentutkimuksessa, missä määrin erilaiset työhön liittyvät väittämät kuvaavat heidän suhdettaan työhön ja lisäksi mikä kyseisistä väitteistä kuvaisi tätä suhdetta kaikkein parhaiten.⁵ Seuraavassa tarkastellaan ensin pappien, teologien ja kanttorien valintoja ensisijaisesti omaa työtään kuvaavista ilmauksista ja tämän jälkeen vielä sitä, missä määrin eri ilmaisut ylipäätään arvioidaan omaa työtä kuvaaviksi. Tarkastelussa on osin eroteltu papit niistä teologeista, joilla ei ole pappisvihkimystä. Tällaisia vastaajia aineistossa on 35. Sen sijaan Teologiliiton jäseniä ei ryhmän pienen koon (10) vuoksi tarkastella omana ryhmänään.

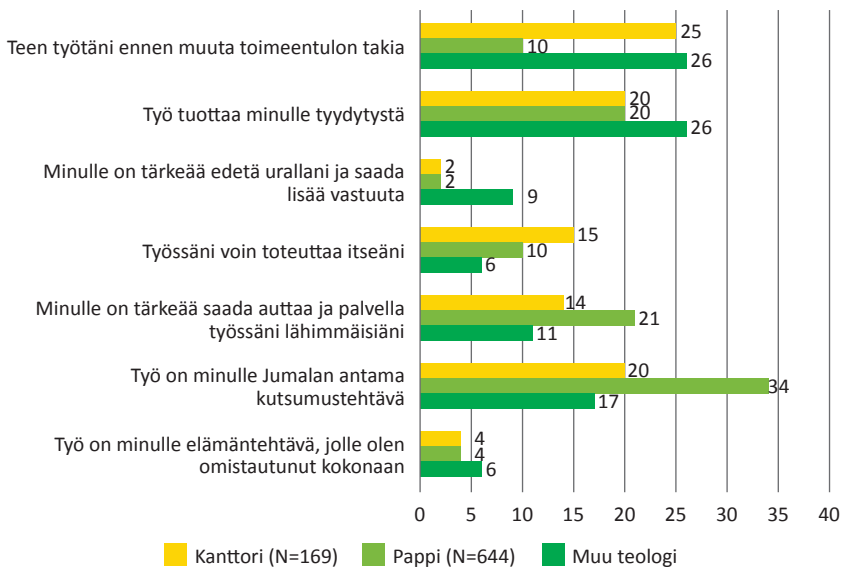
Pydyttäessä pappeja valitsemaan vaihtoehtoista se ilmaisu, joka parhaiten kuvaisi omaa suhdetta työhön, suurin ryhmä, joka kolmas (34 %), valitsi ilmauksen ”Työ on minulle Jumalan antama kutsumustehtävä”. Kanttoreiden keskuudessa tämä oli toiseksi yleisin vaihtoehto, sen valitsi joka viides (20 %). Kanttorit samoin kuin ne teologit, joilla ei ole pappisvihkimystä, valitsivat yleisimmin vaihtoehdon ”Teen työtäni ennen muuta toimeentulon takia”. Tämän vaihtoehdon valitsi joka

⁴ Ks. luku 1.

⁵ Ks. mittarien esittely edellisessä luvussa.

neljäs kanttoreista (25 %) ja papiksi vihkimättömistä teologeista (26 %), papeista sen sijaan vain joka kymmenes (11 %). Papiksi vihkimättömien teologioiden keskuudessa vaihtoehto ”Työ tuottaa minulle tyydytystä” oli yhtä suosittu (26 %). Pappien keskuudessa toiseksi suosituin (20 %) vaihtoehto oli ”Minulle on tärkeää auttaa ja palvella työssäni lähimmäistä”. Yhtä moni (20 %) valitsi vaihtoehdon ”Työ tuottaa minulle tyydytystä”. Kanttoreiden keskuudessa toiseksi ja kolmanneksi suosituimmat vaihtoehdot olivat ”Työ tuottaa minulle tyydytystä” ja ”Työ on minulle Jumalan antama kutsumustehtävä”; nämä valitsi joka viides kanttori.

Kuvio 1. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten näkemykset omaa suhdetta työhön parhaiten kuvaavasta ilmaisusta vuonna 2018 (%).

Sekä kanttoreista että papeista ja papiksi vihkimättömistä teologeista neljä prosenttia valitsi vaihtoehdon ”Työ on minulle elämäntehtävä, jolle olen omistautunut kokonaan”. Papeista ja kanttoreista kaksi prosenttia puolestaan valitsi vaihtoehdon ”Minulle on tärkeää edetä urallani ja saada lisää vastuuta” parhaiten suhdettaan työhön kuvaavaksi. Papiksi vihkimättömistä teologeista tämän valitsi yhdeksän prosenttia vastaajista.

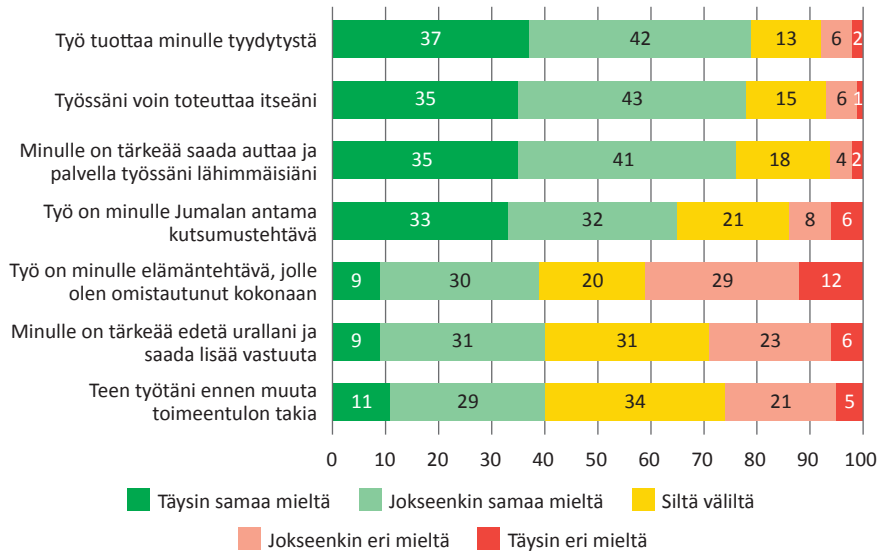
Muihin julkisen alan työntekijöihin verrattuna kirkon hengellisen työn työntekijöiden näkemykset oman työn merkityksellisyydestä ovat kauttaaltaan vahvempia. Vuoden 2016 julkisen alan työhyvinvointikyselyssä 79 prosenttia kirkon hengellisen työn työntekijöistä oli täysin samaa mieltä siitä, että oma työ on merkityksellistä, kun kunta-alan kaikkien työntekijöiden keskuudessa osuus oli 70 prosenttia.⁶

Kuvioissa 2, 3 ja 4 tarkastellaan kanttoreiden, pappien ja muiden teologioiden vastauksia yksityiskohtaisemmin kuhunkin suhdetta työhön kuvaavaan ilmaukseen.

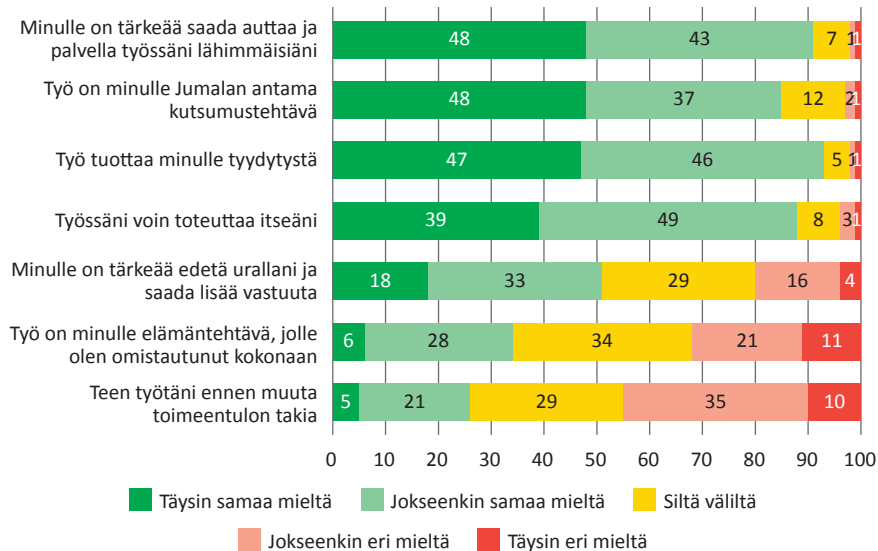
6 Pekkarinen & Pekka 2016, 6.

Enemmistö kanttoreista (76–79 %) on samaa mieltä väitteistä ”Työ tuottaa minulle tyydytystä”, ”Työssäni voin toteuttaa itseäni” ja ”Minulle on tärkeää saada auttaa ja palvella työssäni lähimmäisiä”. Pappien enemmistö (85–93 %) sen sijaan on samaa mieltä väitteistä ”Minulle on tärkeää saada auttaa ja palvella työssäni lähimmäisiä”, ”Työ on minulle Jumalan antama kutsumustehtävä” sekä ”Työ tuottaa minulle tyydytystä”.

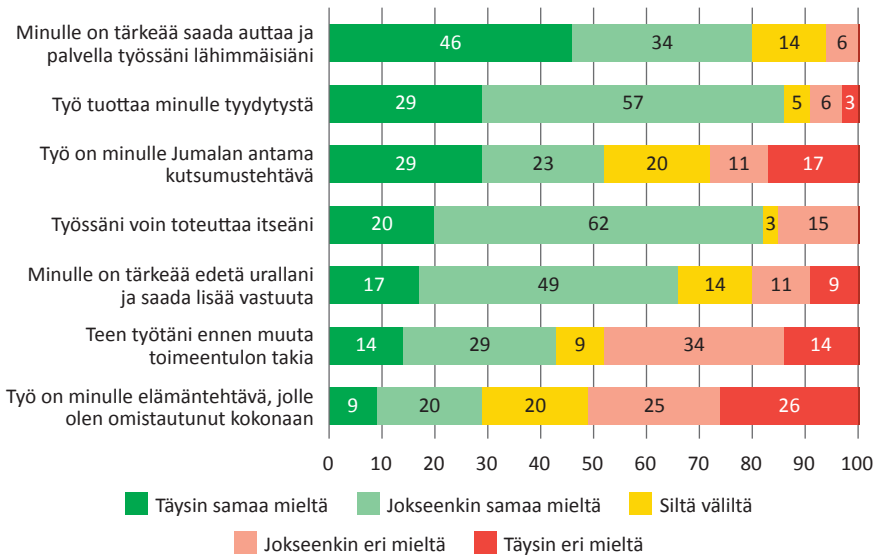
Kuvio 2. Kanttoreiden suhtautuminen työhön vuonna 2018. N=169 (%).

Kuvio 3. Pappien suhtautuminen työhön vuonna 2018. N=645 (%).

Kuvio 4. Kirkon akateemisten papiksi vihkimättömien teologijäsenten suhtautuminen työhön vuonna 2018. N=35 (%).

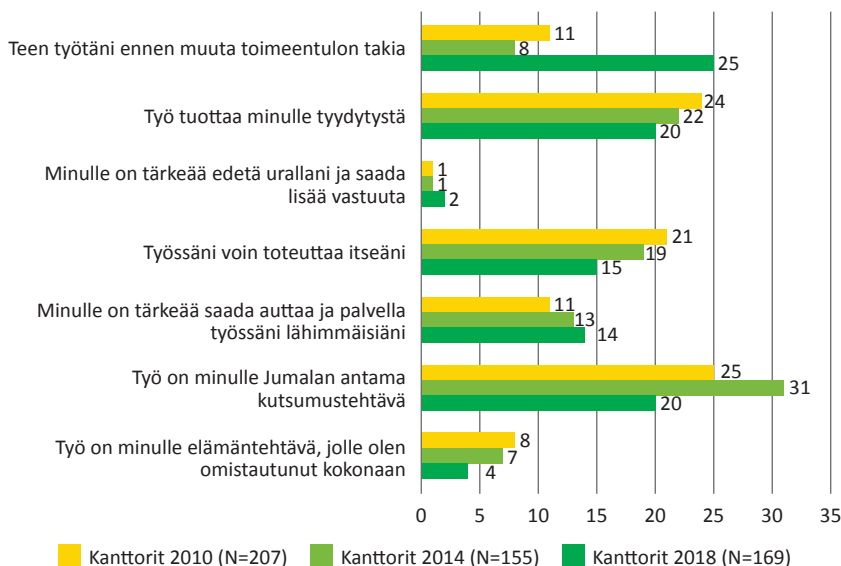
Papiksi vihkimättömien teologien suhde työhön eroaa jossain määrin pappien suhteesta työhön. Pappien tavoin muutkin teologit pitävät tärkeänä sitä, että voivat työssään auttaa ja palvella työssään lähimmäisiä. Sen sijaan papiksi vihkimättömille työ on pappeja harvemmin kutsumustehtävä, kuten myös kokemukset siitä, että työ tuottaa tyydytystä tai työssä saisi toteuttaa itseään ovat heille harvinaisempia. Papiksi vihkimättömät teologit sen sijaan tekevät työtään pappeja useammin ennen muuta toimeentulon takia.

Kirkon akateemisten jäsentutkimuksessa on ollut vastaavat kysymykset myös vuosina 2010 ja 2014 sekä yksittäisten väitelauseiden osalta myös vuonna 2006, mikä mahdollistaa mahdollisen muutoksen tarkastelun osin 12 vuoden perspektiivillä. Seuraavassa muutosta tarkastellaan siten, että papit ja muut teologit ovat yhdessä yhtenä ryhmänä, kuten aikaisempien vuosien kyselyissä. Tulokset osoittavat, että sekä pappien ja muiden teologien että erityisesti kanttoreiden keskuudessa on nähtävissä muutoksia siinä, miten työhön suhtaudutaan.

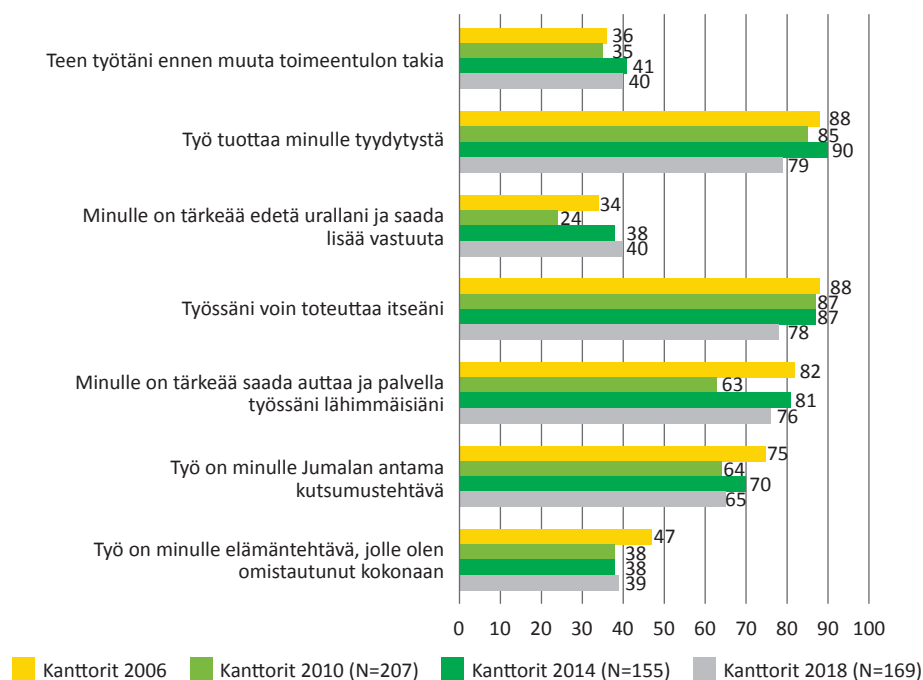
Kanttoreiden keskuudessa selkeimmät erot näkyvät siinä, miten kanttorit suhtautuvat työhön ennen muuta toimeentulon hankkimiskeinona (ks. kuvio 5). Tämän vaihtoehdon valinneiden määrä on kanttoreiden keskuudessa kasvanut selvästi. Vuoden 2018 kyselyssä peräti joka neljäs oli valinnut tämän vaihtoehdon ensisijaisesti suhdettaan työhön kuvaavana, kun aiemmissa kyselyissä tätä pienempi osuus vastasi näin. Vastaavasti työn näkeminen ensi sijassa Jumalalta saatuna kutsumuksena, itsensä toteuttamisen väylänä, tyydytyksen tuottajana tai elämäntehtävänä on vähentynyt kanttoreiden keskuudessa. Muutokset näyttäytyvät kuitenkin maltillisempina, mikäli muutosta ei tarkastella siitä näkökulmasta, mitä vastaaja pitää ensisijaisimpana tapanaan suhtautua työhönsä, vaan siitä näkökulmasta, kuinka moni eri vuosina on

pitänyt eri tapoja suhtautua työhönsä tärkeänä (ks. kuvio 6). Eri ikäryhmittäinen tarkastelu (ks. myöhemmin alla) osoittaa erityisesti nuorten kanttoreiden asennoituvan työhönsä usein ennen muuta toimeentulon lähteenä.

Kuvio 5. Kanttoreiden suhdetta työhön parhaiten kuvaavat ilmaukset 2010, 2014 ja 2018 (%).

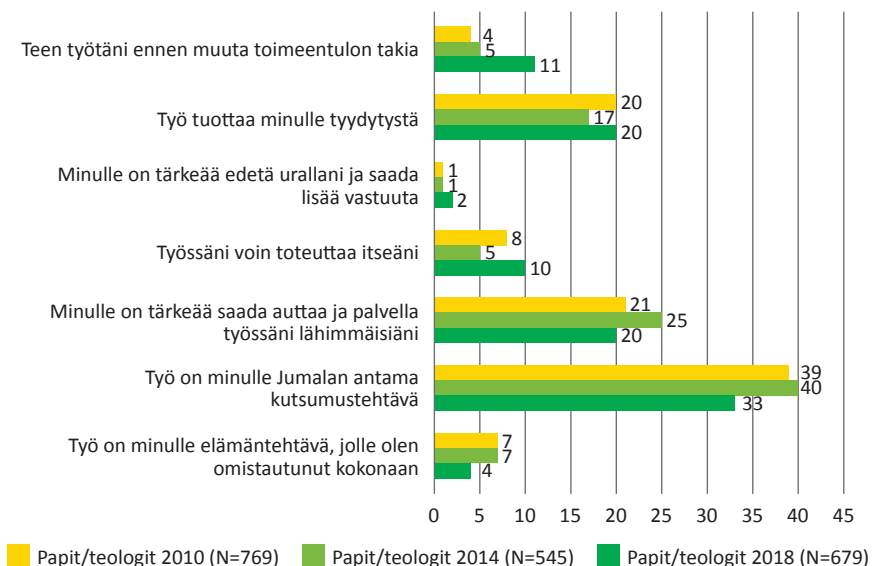
Kuvio 6. Työn merkitys kanttoreille. Väitelauseista jokseenkin tai täysin samaa mieltä olevien kanttoreiden osuus 2006, 2010, 2014 ja 2018 (%).

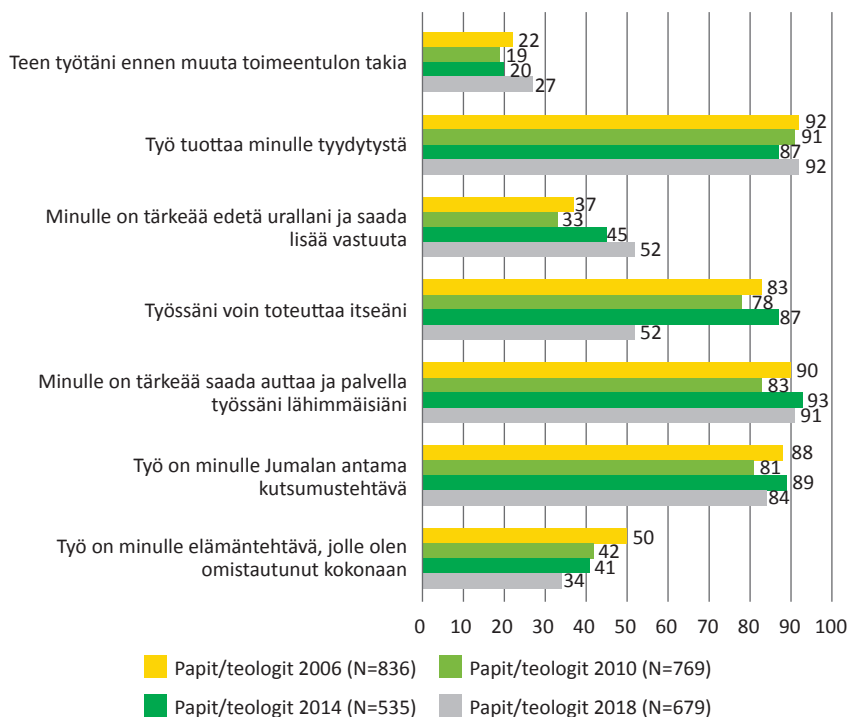
Pappien ja muiden teologiiden kohdalla ei ole tapahtunut yhtä selkeitä muutoksia suhteessa työhön kuin kanttoreiden keskuudessa, joskin sama muutos työtä ensi sijassa toimeentulon näkökulmasta ajattelevien määrän kasvussa on havaittavissa kanttoreiden tavoin myös papeilla/teologeilla (ks. kuvio 7). Muutos on kuitenkin maltillisempi kuin kanttoreilla. Jumalalta saatuna kutsumuksena ja työnsä ensi sijassa elämäntehtävänä näkevien määrä on puolestaan hieman vähentynyt. Ensi sijassa Jumalalta saatuna kutsumuksena työtään pitäviä oli 39–40 prosenttia vuosina 2010 ja 2014, vuonna 2018 osuus oli 33 prosenttia. Kutsumuksen tärkeydessä ei kuitenkaan ole eroa, mikäli tarkastellaan niiden osuutta, joiden mielestä suhdetta työhön kuvaa erittäin tai jokseenkin hyvin ajatus Jumalan antamasta kutsumus-tehtävästä (ks. kuvio 8).

Työtään ensi sijassa elämäntehtävänä pitää papeista/teologeista neljä prosenttia, aiempina vuosina seitsemän prosenttia (ks. kuvio 7). Vastaava näkyy myös vertailemalla niiden osuutta, jotka olivat vuosina 2006–2018 samaa mieltä väitteestä ”Työ on minulle elämäntehtävä, jolle olen omistautunut kokonaan” (ks. kuvio 8). Vuonna 2006 papeista ja teologeista joka toinen (50 %) oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä, kun vuonna 2018 enää kolmannes (32 %) oli tätä mieltä. Samaan aikaan uralla etenemistä tärkeänä pitävien osuus pappien keskuudessa on kasvanut. Kun vuonna 2006 papeista ja teologeista reilu kolmannes oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä väitteestä ”Minulle on tärkeää edetä urallani ja saada vastuuta”, vuonna 2018 näin ajatteli useampi kuin joka toinen (52 %). Työtään ennen muuta toimeentulon takia tekevien osuus oli myös kasvanut: vuosina 2006–2014 väitteestä samaa mieltä oli joka viides (19–22 %), vuonna 2018 joka neljäs (27%).

Kuvio 7. Pappien ja teologiiden suhdetta työhön parhaiten kuvaavat ilmaukset 2010 (N=769), 2014 (N=535) ja 2018 (N=679) (%).

Kuvio 8. Työn merkitys papeille/teologeille. Väitelauseista jokseenkin tai täysin samaa mieltä olevien pappien/teologien osuus 2006, 2010, 2014 ja 2018 (%).

Ajan myötä tapahtuneet erot herättävät kysymyksen siitä, missä määrin kyseessä on nuorten työntekijöiden mukanaan tuoma muutos tai missä määrin muutos liittyy aikaan sinänsä. Eri ikäisten vastaajien tarkastelu osoittaa, ettei yksiselitteisesti ole kysymys iän tuomasta ilmiöstä, vaan muutokset näyttäytyvät osin myös aikaan liittyvänä ilmiönä. Aiempien jäsentutkimusten tavoin eri-ikäisten kanttoreiden ja pappien välillä on kuitenkin joitain huomion arvoisia eroja suhteessa työhön. Eri ikäryhmien väliset erot ovat kuitenkin osin vähäisempiä kuin ajan myötä tapahtunut muutos. Kuitenkin tarkasteltaessa suhdetta työhön erot eri ikäisten kanttoreiden välillä antavat viitteitä siitä, että ainakin joidenkin kysymysten kohdalla kysymys on nuoren kanttori-ikäpolven mukanaan tuomasta muutoksesta. Nuoret kanttorit korostavat muita enemmän sitä, että he tekevät työtään ennen muuta toimeentulon takia. Peräti 58 prosenttia nuorimman ikäryhmän kanttoreista oli valinnut tämän vaihtoehdon parhaiten suhdettaan työhön kuvaavaksi ilmaisuksi. Aiempien jäsentutkimusten tulosten tavoin vanhemmat kanttoreiden ikäryhmät korostavat kutsusta nuorempia enemmän.⁷ Niiden osuus, jotka pitävät työtä Jumalalta saatuna kutsumustehtävänä ja työtä elämäntehtävänä, jolle ovat omistautuneet kokonaan,

⁷ Ks. Niemelä 2014a, 27.

merkitys kasvaa lineaarisesti eri ikäryhmissä myös tarkasteltaessa yksittäisille väitteille annettuja arvoja. Keskiarvojen erojen tarkastelu osoittaa, että eri ikäryhmien väliset erot ovat tilastollisesti merkitseviä sekä siinä, missä määrin kanttorit näkevät työnsä Jumalalta saatuna kutsumustehtävänä⁸, että siinä, missä määrin työ nähdään elämäntehtävänä, jolle on omistauduttu kokonaan.⁹ Eri ikäryhmien välillä on tilastollisesti merkitseviä eroja myös siinä, missä määrin kanttorit kokevat työn tuottavan tyydytystä. Keskiarvojen erojen vertailu osoittaa tämän kokemuksen lisääntyvät niin ikään lineaarisesti iän myötä.¹⁰ 35–44-vuotiaat kanttorit puolestaan korostavat muita useammin sitä, että heille on tärkeää edetä uralla ja saada lisää vastuuta.¹¹

Kyselyn tuloksia kanttoreiden kohdalla tarkasteltaessa on kaikissa tilanteissa otettava huomioon se, että kyselyssä kanttorivastaajia on vähemmän kuin pappisvastaajia, minkä seurauksena kanttoreiden vastausten virhemarginaali on myös suurempi. Tämä tarkoittaa, että kanttoreiden keskuudessa satunnaisen virheen mahdollisuus on suurempi kuin pappien keskuudessa.

Taulukko 6. Kanttoreiden suhdetta työhön parhaiten kuvaava ilmaus eri ikäryhmissä vuonna 2018. N=169.

Kanttorit 2018	Alle 35-vuotiaat %	35–44-vuotiaat %	45–54-vuotiaat %	Yli 55-vuotiaat %	Kaikki %
Teen työtäni ennen muuta toimeentulon takia	58	26	23	19	25
Työ tuottaa minulle tyydytystä	8	28	14	22	20
Minulle on tärkeää edetä urallani ja saada lisää vastuuta	0	0	2	3	2
Työssäni voin toteuttaa itseäni	8	17	25	7	15
Minulle on tärkeää saada auttaa ja palvella työssäni lähimmäisiäni	8	15	14	14	14
Työ on minulle Jumalan antama kutsumustehtävä	17	9	21	29	20
Työ on minulle elämäntehtävä, jolle olen omistautunut kokonaan	0	4	2	7	4
N	12	46	52	59	169

8 F=2,78, sig=.043.

9 F=3,61, sig=.014.

10 F=2,81, sig=.050.

11 F=2,98; sig=.039.

Taulukko 7. Kanttoreiden suhdetta työhön parhaiten kuvaavien ilmauksien keskiarvot eri ikäryhmissä vuonna 2018. N=169.

Kanttorit 2018	Alle 35-vuotiaat	35–44-vuotiaat	45–54-vuotiaat	yli 55-vuotiaat	Yhteensä	F	Sig.
Teen työtäni ennen muuta toimeentulon takia	3,42	2,96	3,36	3,22	3,20	1,43	0,236
Työ tuottaa minulle tyydytystä	3,83	3,94	3,94	4,34	4,08	2,68	0,049
Minulle on tärkeää edetä urallani ja saada lisää vastuuta	2,83	3,51	3,06	2,98	3,14	2,84	0,039
Työssäni voin toteuttaa itseäni	3,92	4,04	4,00	4,15	4,06	0,36	0,780
Minulle on tärkeää saada auttaa ja palvella työssäni lähimmäisiäni	4,33	4,04	3,94	4,03	4,03	0,55	0,646
Työ on minulle Jumalan antama kutsumustehtävä	3,17	3,6	3,71	4,07	3,77	2,78	0,043
Työ on minulle elämäntehtävä, jolle olen omistautunut kokonaan	2,42	2,68	2,89	3,32	2,95	3,61	0,014

Eri ikäisten pappien työhön suhtautumisessa ei ole yhtä selkeitä eroja kuin kanttoreiden keskuudessa. Sen sijaan nuoret papit näyttäytyvät aineistossa kauttaaltaan vahvasti työhön sisäisesti motivoituneina. Esimerkiksi aiemmissa tutkimuksissa näkynyt Jumalalta saadun kutsumuskokemuksen heikentyminen ei näkynyt tässä aineistossa pappien keskuudessa.

Taulukko 8. Pappien (vain papiksi vihityt AKIn jäsenet) suhdetta työhön parhaiten kuvaava ilmaus eri ikäryhmissä vuonna 2018. N=679.

Papit 2018	Alle 35-vuotiaat %	35–44-vuotiaat %	45–54-vuotiaat %	Yli 55-vuotiaat %	Kaikki %
Teen työtäni ennen muuta toimeentulon takia	6	9	10	12	10
Työ tuottaa minulle tyydytystä	17	18	22	21	20
Minulle on tärkeää edetä urallani ja saada lisää vastuuta	0	4	2	1	2
Työssäni voin toteuttaa itseäni	13	16	10	6	10
Minulle on tärkeää saada auttaa ja palvella työssäni lähimmäisiäni	24	25	19	19	21
Työ on minulle Jumalan antama kutsumustehtävä	38	26	33	37	34
Työ on minulle elämäntehtävä, jolle olen omistautunut kokonaan	3	2	4	4	4
Yhteensä	100	100	100	100	100
N	71	152	168	253	644

Ikään liittyviä eroja tarkasteltaessa on päätelmien teossa oltava varovainen. On useimmiten vaikea arvioida, missä määrin kyseessä ovat ikään liittyvät erot, jotka johtuvat siitä, että ikä ja elämäntilanne vaikuttavat asennoitumiseen. Toisaalta on vaikea arvioida, missä määrin erot ovat sukupolvien välisiä eroja, jotka eivät katoa iän myötä.¹² Eri ikäryhmiä vertailtaessa osa ryhmistä myös muodostuu varsin pieniksi, erityisesti kanttoreilla. Aikaisempaan tutkimukseen vertailu sekä erojen vahvuus antaa kuitenkin viitteitä siitä, että ainakin osin kyseessä on myös sukupolvimuutos, erityisesti kanttoreilla. Nuoret kanttorit orientoituvat työhönsä yhä useammin ennen kaikkea itsensä toteuttamisesta käsin, kun vanhemman sukupolven kanttoreille on tyypillistä vahva kutsumuksellinen orientaatio.

12 Ks. ikä- ja sukupuolierheestä Toivonen 1999.

Taulukko 9. Pappien (vain papiksi vihityt AKIn jäsenet) suhdetta työhön parhaiten kuvaavien ilmauksien keskiarvot eri ikäryhmissä vuonna 2018. N=679.

Papit 2018	Alle 35-vuotiaat	35–44-vuotiaat	45–54-vuotiaat	yli 55-vuotiaat	Total	F	sig
Teen työtäni ennen muuta toimeentulon takia	2,37	2,79	2,79	2,83	2,76	3,84	0,010
Työ tuottaa minulle tyydytystä	4,34	4,41	4,29	4,43	4,38	1,41	0,238
Minulle on tärkeää edetä urallani ja saada lisää vastuuta	3,73	3,74	3,39	3,20	3,44	10,41	0,000
Työssäni voin toteuttaa itseäni	4,44	4,38	4,09	4,15	4,22	6,45	0,000
Minulle on tärkeää saada auttaa ja palvella työssäni lähimmäisiäni	4,51	4,47	4,33	4,33	4,38	2,39	0,068
Työ on minulle Jumalan antama kutsumustehtävä	4,46	4,31	4,27	4,28	4,30	1,05	0,370
Työ on minulle elämäntehtävä, jolle olen omistautunut kokonaan	3,00	2,78	2,88	3,16	2,98	4,45	0,004

Aikaisemmat tutkimukset teologian opiskelijoiden uranvalintamotivaatiosta ja ammatillisesta orientaatiosta ovat osoittaneet teologian opiskelijoiden kutsumuksellisen orientaation heikentyneen erityisesti verrattaessa 1970-luvulla opiskelleita 1990-luvulla ja 2000-luvulla opiskelleisiin.¹³ Alalle hakeutuvia ja hakeutuneita luonnehti siirtymä aiempaa yksilöllisempään ja myös itsekkäämpään suuntaan: halu hakeutua alalle, jolla voi opiskella itseään kiinnostavia asioita ja toteuttaa itseään parhaalla mahdollisella tavalla hengellisen kutsumuksen ja auttamiseen liittyvien motiivien jäädessä aiempaa enemmän taka-alalle.¹⁴

Tämän tutkimuksen aineisto ei enää kuitenkaan tue näitä muutoksia pappien kohdalla, vaan nuorilla papeilla näkyy vahva sisäinen motivaatio työhön. Taustalla voi olla pappisvihkimyksen saannin vaikeutuminen työtilanteen heikentymisen

¹³ Ks. ja vrt. Tamminen 1976; Niemelä 1999; Niemelä 2013a.

¹⁴ Niemelä 2013a, 55; Niemelä 1999, 230–231; vrt. Tamminen 1976.

myötä, minkä seurauksena edeltävinä vuosina vihityt papit ovat poikkeuksellisen valikoituneita. Pappisvihkimysten saaminen vaikeutui vuodesta 2009 alkaen ja edelleen vuodesta 2012. Kun vuosina 2005–2008 vihittiin vuosittain 124–147 uutta pappia, vuosien 2009–2011 välisenä aikana määrä oli 104–115 ja vuosina 2012–2018 puolestaan 65–90. Tämän myötä äskettäin vihityt papit ovat olleet aiempaa valikoituneempi joukko.

Eri kanttorin tehtäviin sijoittuneiden välillä on myös joitain kiinnostavia ja huomionarvioisia eroja. Laajaa yliopistotutkintoa edellyttävässä kanttorin virassa (entinen A-kanttori) työskentelevät ovat muita useammin valinneet vaihtoehdon ”Työ tuottaa minulle tyydytystä” (30 %, vs. muut 17 % ja 14 %) ja ”Työssäni voin toteuttaa itseäni” (27 %, vs. 14 % ja 7 %). Muuta piispankokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävässä kanttorin virassa (entinen C-kanttori) työskentelevät puolestaan ovat muita useammin valinneet vaihtoehdon ”Työ on minulle Jumalan antama kutsumustehtävä” (29 %, vs. 13 % ja 21 %). Myös keskiarvojen erojen vertailu osoittaa tilastollisesti merkitseviä eroja eri tehtävissä työskentelevien välillä siinä, missä määrin työ nähdään Jumalalta saatuna kutsumustehtävänä ($F=7,18$; $\text{sig.}=,000$).

Ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävässä kanttorin virassa työskentelevät eivät profiloitu yhtä selkeästi, vaan sijoittuvat useimmissa kysymyksessä laajaa yliopistotutkintoa ja muuta piispankokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävässä kanttorin virassa työskentelevien välimaastoon.

Tarkasteltaessa eri työtehtäviin sijoittuneiden pappien ja muiden teologien suhdetta työhön aineistosta nousee esiin huomion arvoisia eroja. Seurakunnassa pappina työskentelevät ja kristillisten järjestöjen työntekijät nostavat muita useammin Jumalalta saadun kutsumuksen suhdettaan työhön parhaiten kuvaavaksi. Vastaavasti ei-kirkollisessa työssä olevat korostavat kutsumusta harvimminkin. Sama näkyy tarkastelemalla yksittäisten väitteiden jakaumia ja keskiarvoja.¹⁵ Kirkkoherrat puolestaan näkevät työnsä muita useammin elämäntehtävänä, jolle ovat omistautuneet kokonaan.¹⁶ Sairaalapastorit ja hiippakunnan tai kirkon keskushallinnon työntekijät ovat puolestaan muita useammin vastanneet, että tekevät työtään ennen muuta toimeentulon takia. Ei-kirkollisessa työssä toimivat puolestaan ovat muita useammin valinneet uralla etenemisen ja vastuun saamisen parhaiten suhdettaan työhön kuvaavaksi ilmaisuksi.¹⁷

15 Keskiarvojen erot ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä ($F=4,426$; $\text{sig.}=,000$). Jumalalta saatu kutsumustehtävä saa korkeimmat keskiarvonsa seurakuntapastoreilla (4,40), kirkkoherroilla (4,38), kristillisten järjestöjen työntekijöillä (4,35) ja kappalaisilla (4,32) ja alhaisimman ei-kirkollisissa tehtävissä työskentelevillä (3,50).

16 Myös keskiarvojen erot ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä ($F=3,80$; $\text{sig.}=,000$).

17 Eri työtehtäviin sijoittuneiden keskiarvojen erot ovat tilastollisesti lähes merkitseviä $F=2,184$, $\text{sig.}=,014$.

Taulukko 10. Eri työtehtäviin sijoittuneiden kanttoreiden suhdetta työhön parhaiten kuvaava ilmaus. N=166 (%).

	Laajaa yliopistotutkintoa edellyttävä kanttorin virka (ent. A-kanttori)	Ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävä kanttorin virka (ent. B-kanttori)	Muuta piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävä kanttorin virka (ent. C-kanttori)
Teen työtäni ennen muuta toimeentulon takia	23	26	25
Työ tuottaa minulle tyydytystä	30	17	14
Minulle on tärkeää edetä urallani ja saada lisää vastuuta	0	2	0
Työssäni voin toteuttaa itseäni	27	14	7
Minulle on tärkeää saada auttaa ja palvella työssäni lähimmäisiäni	7	15	21
Työ on minulle Jumalan antama kutsumustehtävä	13	21	29
Työ on minulle elämäntehtävä, jolle olen omistautunut kokonaan	0	6	4
Yhteensä	100	100	100

Taulukko 11. Eri työtehtäviin sijoittuneiden pappien ja teologien suhdetta työhön parhaiten kuvaava ilmaus. N=679 (%).

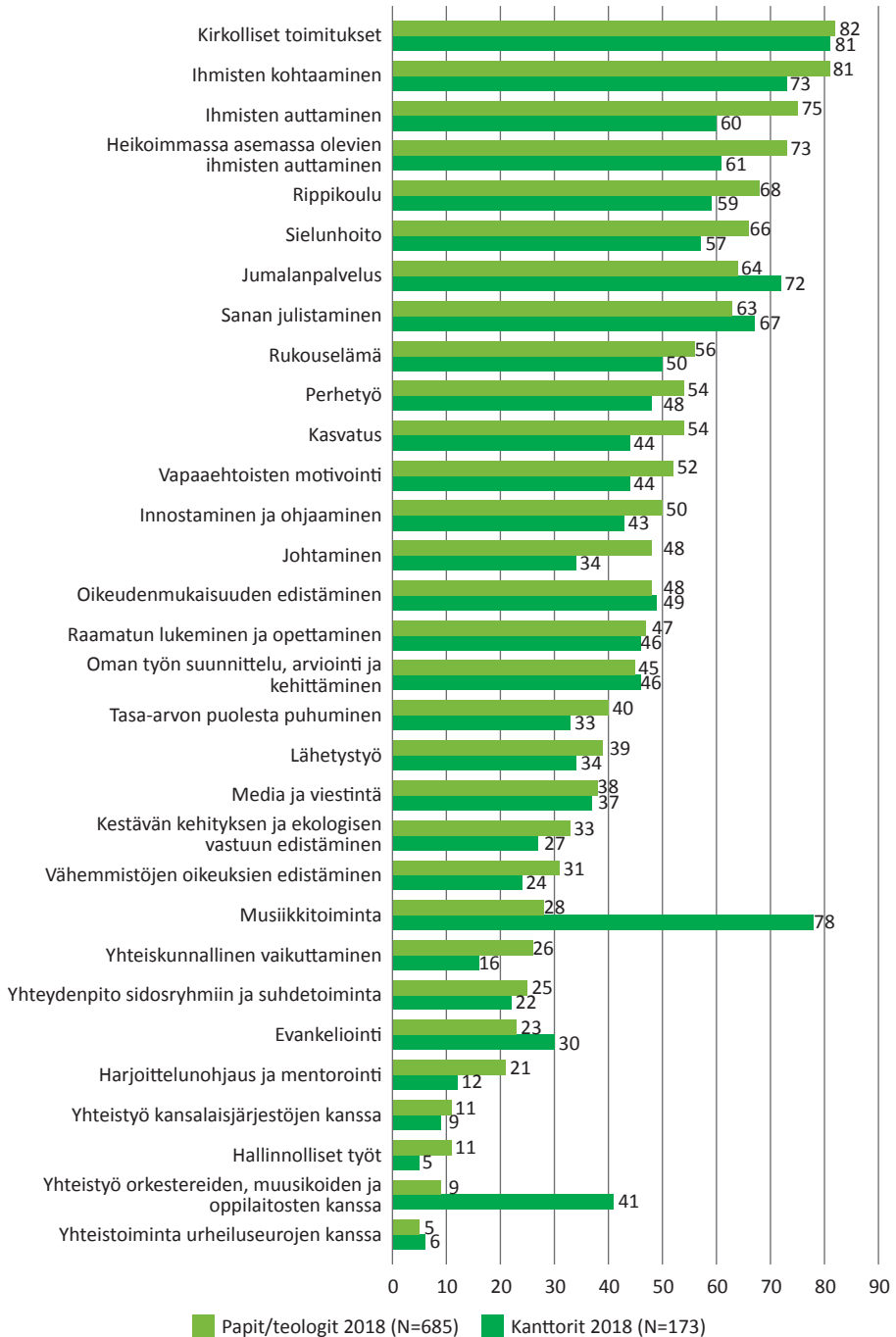
	Kirkko- herra	Kappalai- nen	Seura- kuntapas- tori/ tai vastaava	Sairaala- pastori/ sairaala- sielunhoi- taja	Perhe- neuvoja	Jokin muu seu- rakunnan tai srk- yhtymän työnte- kijä	Hlippa- kunnan tai kirkon keskus- hallinnon työnte- kijä	Kristil- lisen järjestön työnte- kijä	Ei-kirkol- linen työ	Total
Teen työtäni ennen muu- ta toimeentulon takia	8	12	9	19	8	14	16	13	13	11
Työ tuottaa minulle tydytystä	18	15	20	31	32	14	38	13	27	20
Minulle on tärkeää edetä urallani ja saada lisää vastuuta	1	5	1	0	0	2	3	0	10	2
Työssäni voin toteuttaa itseäni	3	5	14	16	12	12	8	13	20	10
Minulle on tärkeää saada auttaa ja palvella työssäni lähimmäisiäni	19	19	21	16	32	33	8	13	20	20
Työ on minulle Jumalan antama kutsumustehtävä	43	41	33	16	12	23	23	46	10	33
Työ on minulle elämän- tehtävä, jolle olen omis- tautunut kokonaan	8	3	3	3	4	2	0	4	0	4
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Pappien ja kanttoreiden työn keskeiset työalueet ja työorientaatio

Suurin osa Kanttori-urkuriliiton ja Pappisliiton työelämässä olevista jäsenistä toimii seurakuntatyössä. Kanttoreiden keskuudessa osuus on kyselyyn vastanneiden keskuudessa lähes sata prosenttia. Pappisliiton jäsenistäkin valtaosa toimii joko seurakuntien tai seurakuntayhtymän palveluksessa, kirkollisten järjestöjen ja hiippakuntien palveluksessa tai kirkon keskushallinnossa, joissa yhteys seurakuntatyöhön on usein kiinteä. Kyselyssä pappeja, muita teologeja ja kanttoreita pyydettiin arvioimaan asteikolla 1–5 (1=ei ollenkaan tärkeä ja 5=erittäin tärkeä), miten tärkeänä he pitivät seurakuntatyön eri osa-alueita riippumatta siitä, missä tehtävässä itse toimivat tai toimivatko he ylipäätään seurakuntatyössä.

Tulosten perusteella sekä papit/teologit että kanttorit pitivät kirkollisia toimituksia keskimäärin kaikkein tärkeimpänä seurakuntatyön osa-alueena. Papeista/teologeista 82 prosenttia (86 % vuonna 2014) ja kanttoreista 81 prosenttia (87 % vuonna 2014) piti niitä erittäin tärkeinä ja oli valinnut asteikolla 1–5 vaihtoehdon 5. Papit/teologit pitivät ihmisten kohtaamista seuraavaksi tärkeimpänä, papeista 81 prosenttia piti sitä erittäin tärkeänä, kanttoreista 73 prosenttia. Kanttoreiden mielestä työn toiseksi tärkein osa-alue oli musiikkitoiminta, mitä 78 prosenttia piti erittäin tärkeänä. Kanttorit pitivät jumalanpalvelusta keskimäärin seuraavaksi tärkeimpänä, papit sen sijaan nostivat useammankin tehtävän jumalanpalvelusta tärkeämmäksi: sielunhoidon, ihmisten auttamisen, heikommassa asemassa olevien ihmisten auttamisen ja rippikoulun.

Kuvio 9. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten näkemykset seurakuntatyön eri osa-alueiden tärkeydestä vuonna 2018. Erittäin tärkeänä eri työn osa-alueita pitävien pappien ja kanttoreiden osuus (%).

Kokonaisuudessaan pappien ja kanttoreiden näkemys seurakuntatyön eri tehtävien tärkeydestä oli varsin yhtenäinen. Selkeät erot työorientaatioissa oli nähtävissä ainoastaan siinä, missä määrin papit ja kanttorit laittoivat painoarvoa musiikki-toiminnalle ja yhteistyölle orkestereiden, muusikoiden ja musiikkioppilaitosten kanssa. Kanttorit painottivat näitä selkeästi pappeja enemmän. Lähes kaikkia muita työtehtäviä papit pitivät tärkeämpänä kuin kanttorit paitsi evankelointityötä, jumalanpalvelusta ja sanan julistamista, joita kanttorit – mielenkiintoista kyllä – pitivät tärkeämpänä kuin papit.

Pappien ja kanttoreiden vastauksia on mahdollista verrata aikaisempiin vuosina 2010 ja 2014 toteutettuihin Kirkon akateemisten jäsentutkimuksiin. Vuosien 2010 ja 2014 välillä tapahtunut muutos oli kokonaisuudessaan varsin vähäinen, mutta vuodesta 2014 vuoteen 2018 on sekä pappien että kanttoreiden keskuudessa tapahtunut selkeitä muutoksia työorientaatioissa. Erityisesti seuraavia työtehtäviä tärkeänä pitävien osuus on neljän vuoden aikana vähentynyt:

- Sanan julistaminen (papit/teologit: –12 prosenttiyksikköä; kanttorit: –12)
- Sielunhoito (papit/teologit: –12; kanttorit: –12)
- Jumalanpalvelus (papit/teologit: –11; kanttorit: –15)
- Rukouselämä (papit/teologit: –10; kanttorit: –11)
- Lähetystyö (papit/teologit: –9; kanttorit: –11)
- Raamatun lukeminen ja opettaminen (papit/teologit: –8; kanttorit: –10)

Vain pieni osa työtehtävistä on sellaisia, joita tärkeänä pitävien osuus on kasvanut. Kokonaisuudessaan tähän suuntaan on neljän vuoden aikana tapahtunut vain vähän muutoksia. Verrattaessa muutosta kahdeksan vuoden perspektiivillä (vuodesta 2010 vuoteen 2018) seuraavia työtehtäviä tärkeänä pitävien osuus on kasvanut:

- Yhteiskunnallinen vaikuttaminen (papit/teologit: +7; kanttorit: +4)
- Vähemmistön oikeuksien edistäminen (papit/teologit: +8; kanttorit: +6)
- Yhteydenpito sidosryhmiin (papit/teologit: +4; kanttorit: +4)

Nais- ja miespuolisten kanttoreiden ja pappien työorientaatiota verrattaessa keskeisimmäksi eroksi nousee naisten kauttaaltaan monipuolisempi orientaatio työhön. Lähes kaikkien kysyttyjen työn osa-alueiden kohdalla naisten keskiarvot ovat korkeammat kuin miesten. Vastaava on ollut havaittavissa aiemmissakin tutkimuksissa niin pappi- kuin kanttorivastaajien keskuudessa.¹⁸ Nais- ja mieskanttorivastaajien väliset erot ovat ryhmän pienuudesta johtuen harvoin tilastollisesti merkitseviä. Pappivastaajista naiset korostavat miehiä enemmän erityisesti tasa-arvon puolesta

18 Ks. esim. Niemelä 2014a; Niemelä 2011; Tiitu 2009, 81–89.

puhumista, vähemmistön oikeuksien ja oikeudenmukaisuuden edistämistä, kestävä kehityksen ja ekologisen vastuun edistämistä, heikoimmassa asemassa olevien auttamista, ihmisten kohtaamista sekä yhteiskunnallista vaikuttamista. Myös ihmisten auttaminen, sielunhoito, musiikkitoiminta, verkostoyhteistyö, vapaaehtoisten motivointi, innostaminen ja oman työn suunnittelu ovat naispuolisille papeille tärkeämpiä työn osa-alueita kuin miespuolisille. Kysytyistä työn osa-alueista miehet pitivät tilastollisesti merkitsevästi tärkeämpänä ainoastaan evankeliointityötä.

Taulukko 12. Kirkon akateemiset AKIn nais- ja miesjäsenten näkemykset seurakuntatyön eri osa-alueiden tärkeydestä riippumatta siitä, missä tehtävässä itse toimii. Keskiarvot ja eron merkitsevyys.

	Kanttorit			Papit		
	nainen	mies	t-testi	nainen	mies	t-testi
Sanan julistaminen	4,56	4,38	1,31*	4,46	4,54	
Ihmisten auttaminen	4,55	4,48		4,80	4,63	4,27***
Musiikkitoiminta	4,75	4,79		4,15	3,88	4,40***
Hallinnolliset työt	3,22	2,86	2,29*	3,48	3,42	
Sielunhoito	4,47	4,22		4,71	4,50	4,56***
Jumalanpalvelus	4,71	4,59		4,57	4,51	
Kirkolliset toimitukset	4,79	4,79		4,83	4,76	
Lähetystyö	3,99	3,83		4,05	4,14	
Oikeudenmukaisuuden edistäminen	4,33	4,14		4,5	4,01	7,86***
Tasa-arvon puolesta puhuminen	3,86	3,68		4,3	3,65	8,56***
Heikoimmassa asemassa olevien ihmisten auttaminen	4,57	4,48		4,81	4,54	6,15***
Evankeliointi	3,73	3,45		3,45	3,66	-2.37*
Kasvatus	4,20	4,21		4,52	4,37	
Rippikoulu	4,50	4,31		4,65	4,55	
Perhetyö	4,36	4,11		4,53	4,28	4,50***
Raamatun lukeminen ja opettaminen	4,18	4,03		4,27	4,28	

(jatkuu)

Taulukko 12. (jatkuu)

	Kanttorit			Papit		
	nainen	mies	t-testi	nainen	mies	t-testi
Rukouselämä	4,29	4,1		4,49	4,36	2,10*
Yhteydenpito sidosryhmiin ja suhdetoiminta	3,87	3,64		4,03	3,8	3,55***
Yhteistoiminta urheiluseurojen kanssa	2,86	2,6		3,01	3,01	
Yhteistyö kansalaisjärjestöjen kanssa	3,15	3,07		3,51	3,37	1,99*
Yhteiskunnallinen vaikuttaminen	3,39	3,25		4,01	3,57	6,30***
Vähemmistöjen oikeuksien edistäminen	3,54	3,34		4,10	3,52	7,39***
Harjoittelunohjaus ja mentorointi	3,54	3,33		3,91	3,47	6,10***
Yhteistyö orkestereiden, muusikoiden ja musiikkioppilaitosten kanssa	4,29	4,34		3,33	3,20	
Johtaminen	4,04	3,69	2,10*	4,3	4,14	2,26*
Vapaaehtoisten motivointi	4,35	3,95	2,92**	4,51	4,33	3,43***
Innostaminen ja ohjaaminen	4,33	3,90	3,14**	4,49	4,32	3,21***
Ihmisten kohtaaminen	4,74	4,53	1,98*	4,89	4,66	5,85***
Kestävän kehityksen ja ekologisen vastuun edistäminen	3,83	3,74		4,16	3,70	6,28***
Media ja viestintä	4,16	3,88	1,95+	4,29	4,11	3,27***
Oman työn suunnittelu, kehittäminen ja arviointi	4,42	4,11	2,57*	4,45	4,19	4,68***
N	112	58		359	319	

4 PAPPIEN JA KANTTOREIDEN TYÖHYVINVOINTI

Johdanto

Tutkimuksen tässä luvussa tarkastelun kohteena on pappien, muiden teologien ja kanttoreiden työhyvinvointi Kirkon akateemisten jäsentutkimuksessa. Työhyvinvointia voidaan lähestyä eri näkökulmista.¹ Työterveyslaitoksen käyttämän määritelmän mukaan työhyvinvointi tarkoittaa, että työ on mielekästä ja sujuvaa turvallisessa, terveyttä edistävässä sekä työuraa tukevassa työympäristössä ja työyhteisössä.² Työhyvinvointiin kuuluu useita ulottuvuuksia. Sillä voidaan tarkoittaa muun muassa seuraavia tekijöitä: työturvallisuutta ja fyysistä työympäristöä, palkkauksen tasoa, fyysistä terveyttä ja työkykyä, stressin ja työuupumuksen välttämistä, tyytyväisyyttä työhön ja työpaikkaan, työpaikan ihmissuhteita ja työilmapiiriä, innostusta omasta työstä sekä tasapainoa työn ja muun elämän välillä.³

Kirkon työolobarometrissa on työhyvinvoinnin tarkastelussa hyödynnetty työturvallisuuskeskuksen niin sanottua työhyvinvointikuviota, jossa työhyvinvoinnin katsotaan koostuvan seuraavista osa-alueista: yksilön terveys ja työkyky, työympäristö, osaaminen ja kehittymismahdollisuudet, työn mitoitus ja organisointi, työyhteisötaidot ja sosiaaliset suhteet, johtaminen ja tiedonkulku sekä yksilön terveys ja työkyky.⁴

Työuupumuksella eli loppuun palamisella (englanniksi burnout) puolestaan tarkoitetaan työhön liittyvää stressi-oireyhtymää, joka häiritsee täysipainoista työstä suoriutumista. Työuupumus syntyy pitkään jatkuneesta altistumisesta työstä lähtöisin olevalle stressille. Työuupumuksen kehittymiseen vaikuttavat niin työntekijän omat tavoitteet ja asennoituminen työhön kuin työpaikan työolosuhteet sekä työntekijän itsensä ja työpaikan stressinhallintakeinot. Työuupumuksen tyypillisiä oireita ovat voimakas uupumusasteinen väsymys, kyynistynyt asennoituminen työtä kohtaan ja heikentynyt ammatillinen itsetunto. Työuupumus sinänsä ei ole sairaus, mutta siihen liittyy riski sairastua muun muassa masennukseen, unettomuuteen ja stressiperäisiin somaattisiin sairauksiin.⁵

1 Ks. esim. Kauppinen et al. 2013, 68; Blom & Hautaniemi 2009, 21.

2 Kauppinen et al. 2013, 68.

3 Blom & Hautaniemi 2009, 21.

4 Kirkon työolobarometri 2011, 8. Barometri toteutettiin joka toinen vuosi vuosina 2001–2011, ja sen jälkeen kirkon alan työhyvinvointia on tarkasteltu Julkisen alan työhyvinvointi -tutkimuksissa vuosina 2014 ja 2016. Vuoden 2018 työhyvinvointitutkimus julkaistaan joulukuussa 2018.

5 Ahola & Tuisku & Rossi 2018.

Kirkon akateemisten jäsentutkimuksessa työhyvinvoinnin tarkastelun keskiössä ovat tyytyväisyys ja työssä jaksamiseen liittyvät kysymykset. Pappien ja kanttoreiden työssä jaksamiseen liittyviä kysymyksiä mitattiin usealla eri mittarilla. Työhyvinvointia tarkastellaan ensinnäkin pappien ja kanttoreiden omien kokonais-tyytyväisyyttä kuvaavien ilmausten perusteella. Papin ja kanttorin työstä pyritään hahmottamaan tekijät, jotka luovat ja rakentavat työssä jaksamisen edellytyksiä, ja toisaalta tekijät, jotka kuormittavat työssä. Tarkastelussa erotellaan pappien ja kanttoreiden tyytyväisyys työstä saatuun taloudelliseen korvaukseen ja muihin palkkaan liittyviin kysymyksiin. Tässä yhteydessä mielenkiinnon kohteena ovat myös heikentyneen taloustilanteen näkyminen pappien ja kanttoreiden omassa työssä ja sen mukanaan tuomat näkymät.

Työssä uupumista ja burn out -kokemuksia mitattiin Maslachin burn out -kyselyllä (MBI-GS), jossa burn outia mitattiin kolmen ulottuvuuden avulla: uupumisen (*exhaustion*), kyynistymisen (*cynicism*) ja ammatillisen tehokkuuden (*professional efficacy*).⁶ Toinen keskeinen mittari, jolla työssä jaksamisen kokemuksia mitattiin AKIn jäseniltä, on Hollannissa kehitetty ”työn imu” -mittari (Utrecht Work Engagement Scale).⁷ Mittarista käytettiin lyhennettyä yhdeksästä väittämästä koostuvaa versiota. Mittari koostuu kolmesta ulottuvuudesta: tarmokkuus, omistautuminen ja uppoutuminen.

Jäsentutkimuksessa kysyttiin myös työajan hallintaan liittyviä kysymyksiä sekä sitä, miten työntekijät muuttaisivat työaikansa jakautumista, jos voisivat vaikuttaa siihen. Tarkastelussa on pappien ja kanttorin kokemus mahdollisuudesta pitää vapaapäiviään ja vaikuttaa omaan työmääräänsä. Nämä edellä mainitut linkittyvät kiinteästi kysymykseen siitä, miten papit ja kanttorit jaksavat työssään. Yhtenä työhyvinvoinnin osiona mitattiin myös tyytyväisyyttä työstä saatuun taloudelliseen korvaukseen sekä kirkon taloudellisen tilanteen heijastumista omaan työhön ja siinä käytettävissä oleviin resursseihin.

Kirkon akateemisten jäsentutkimusten pitkä historia – papeilla 20 vuotta – mahdollistaa useiden kysymysten kohdalla työhyvinvoinnin muutosten seurannan varsin pitkällä ajanjaksolla.

Yleinen tyytyväisyys työhön

Vuoden 2018 jäsentutkimuksessa Pappis- ja Teologiliiton jäsenistä kaikkiaan 84 prosenttia (88 % vuonna 2014) ja kanttoreista 72 prosenttia (84 % vuonna 2014) kertoi olevansa työhönsä vähintään melko tyytyväisiä. Melko tyytymättömiä työhönsä oli papeista viisi prosenttia ja kanttoreista 11 prosenttia. Erittäin tyytymättömiä

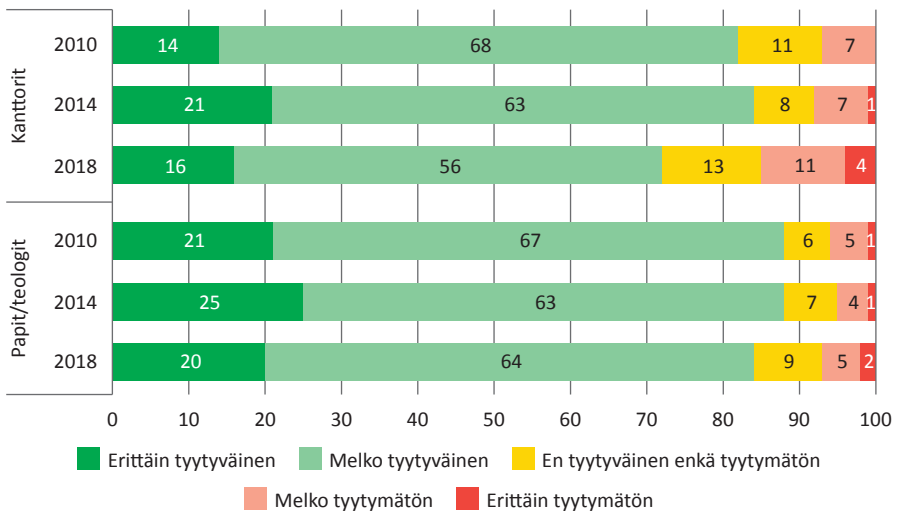
⁶ Maslach & Jackson & Leiter 2016.

⁷ Hakanen 2009.

papeista oli kaksi prosenttia, kanttoreista neljä prosenttia. Molemmissa ammattiryhmissä tyytyväisten osuus oli laskenut neljä vuotta aiemmasta (papit/teologit –4 prosenttiyksikköä, kanttorit –12). Vastaavasti tyytymättömien osuus oli kasvanut, erityisen selvästi kanttoreilla (papit/teologit +2, kanttorit +7).

Papiksi vihkimättömät teologit ovat papiksi vihittyjä teologeja jonkin verran tyytymättömpiä työhönsä kokonaisuudessaan. Heistä erittäin tyytyväisiä oli 17 prosenttia (papeista 19 %) ja melko tyytyväisiä 46 prosenttia (papeista 65 %). Erittäin tyytymättömiä papiksi vihkimättömistä oli kuusi prosenttia (papeista 2 %) ja melko tyytymättömiä niin ikään kuusi prosenttia (papeista 5 %). Papiksi vihkimättömät teologit kokivat pappeja useammin olevansa työhönsä ”ei tyytyväinen eikä tyytymätön”, kaikkiaan joka neljäs (26 %) papiksi vihkimätön teologi oli valinnut tämän vaihtoehdon (8 % papeista).

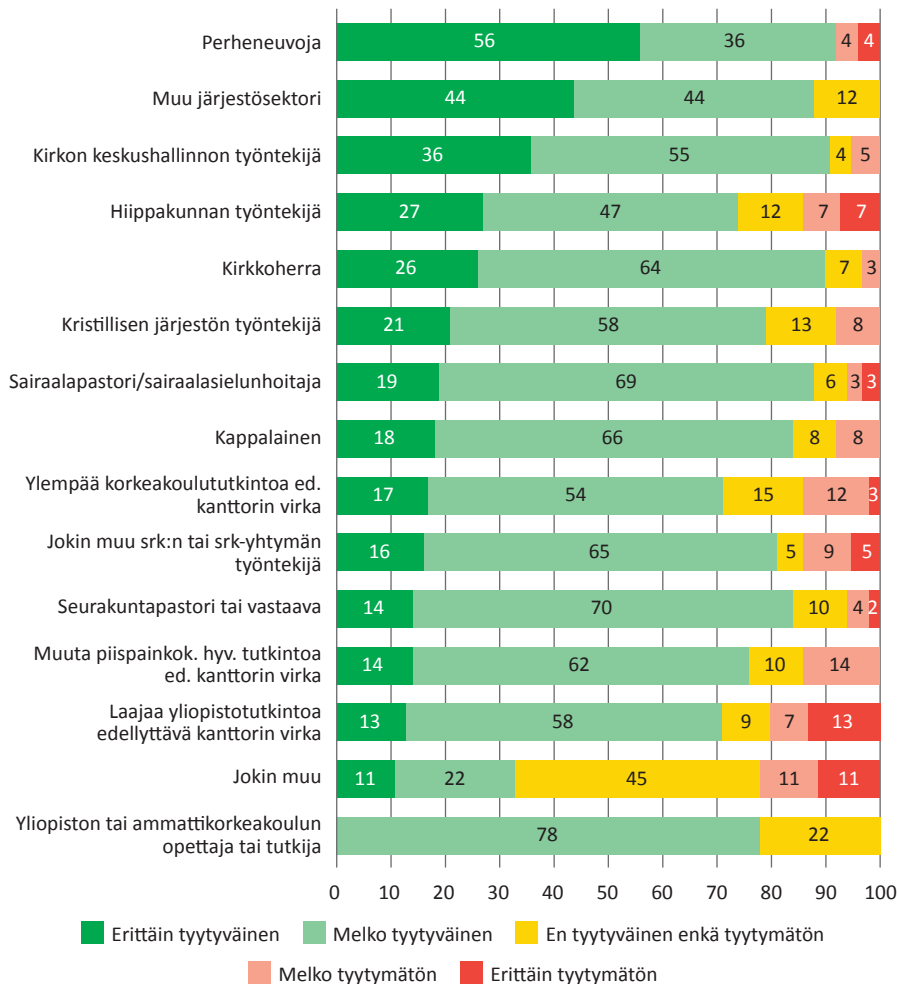
Kuvio 10. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten tyytyväisyys työhön kokonaisuudessaan vuosina 2010 (kanttorit: N=225; papit: N=859), 2014 (kanttorit: N=164; papit: N=544) ja 2018 (kanttorit: N=173; papit: N=679) (%).

Eri tehtävissä työskentelevistä erittäin tyytyväisten osuus on selvästi suurin perheneuvojina työskentelevien keskuudessa. Heistä peräti 56 prosenttia kertoi olevansa erittäin tyytyväinen työhönsä. Mikäli mukaan lasketaan myös melko tyytyväiset, tyytyväisten osuus oli suurin perheneuvojien ohella kirkon keskushallinnon työntekijöiden, kirkkoherrojen ja muissa järjestösektorin tehtävissä työskentelevien keskuudessa. Kanttoreiden keskuudessa eri työtehtävissä toimivien väliset erot tyytyväisten määrässä olivat pieniä, eniten tyytymättömiä oli edeltävän jäsen-tutkimuksen tavoin kuitenkin laajaa yliopistotutkintoa edellyttävässä tehtävässä

työskentelevien keskuudessa.⁸ Pappien ja muiden teologien tehtävissä eniten tyytymättömiä oli hiippakunnan työntekijöiden joukossa niin ikään edellisen jäsentutkimuksen tavoin.⁹

Kuvio 11. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten tyytyväisyys työhön kokonaisuudessaan työntekijäryhmittäin vuonna 2018 (kanttorit: N=171; papit/teologit: N=670) (%).

Tarkasteltaessa tyytyväisyyttä työhön kokonaisuudessaan ikäryhmittäin huomio kiinnittyy nuorten kanttoreiden muita alhaisempaan työtyytyväisyyteen. Kukaan alle 35-vuotias kanttori ei ilmoittanut olevansa työhönsä erittäin tyytyväinen. 58 prosenttia kertoi olevansa melko tyytyväinen, loput (42 %) vastasivat olevansa joko melko

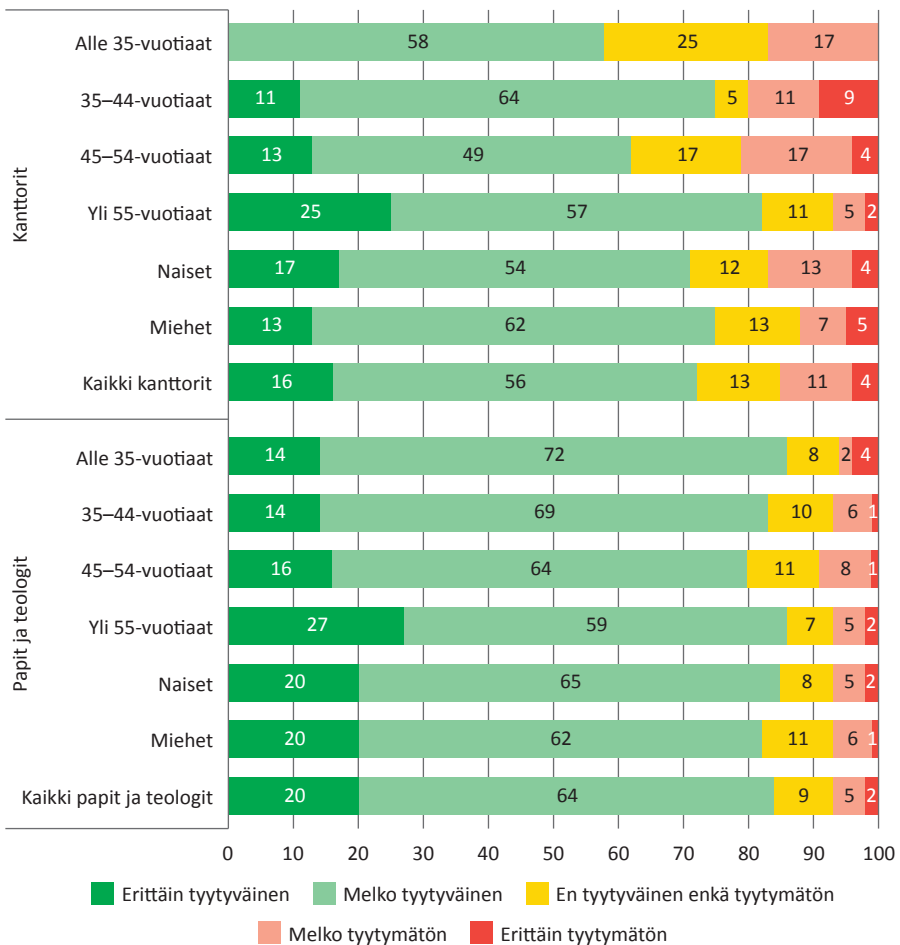
8 Ks. Niemelä 2014a, 41.

9 Ks. Niemelä 2014a, 41.

tyytymättömiä tai ”en tyytyväinen enkä tyytymätön”. Vaikka ryhmä on kooltaan pieni (n=12) ja satunnaisvaihteluiden mahdollisuus on suuri, tulos on huomion arvoinen ja vahvistaa jo aiemmassa jäsentutkimuksessa havaittua ilmiötä nuorten kanttoreiden heikommasta työtyytyväisyydestä ja kiinnittymisestä kirkon työhön.¹⁰

Sekä pappien/teologiensa että kanttoreiden keskuudessa selvästi eniten erittäin tyytyväisiä on yli 55-vuotiaiden työntekijöiden keskuudessa, heistä joka neljäs (25–27 %) kertoi olevansa erittäin tyytyväinen, kun muissa ikäryhmissä osuus oli 0–16 prosenttia. Kanttoreiden keskuudessa työhönsä melko tai erittäin tyytyväisiä oli hieman enemmän miesten keskuudessa, papeilla naisten keskuudessa. Papeilla ero on kuitenkin pieni.

Kuvio 12. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten tyytyväisyys työhön kokonaisuudessaan ikäryhmittäin vuonna 2018 (kanttorit: N=171; papit/teologit: N=670) (%).

10 Niemelä 2014a, 42.

Työssä jaksaminen ja sen muutokset

Kirkon akateemisten jäsenten tyypillisin vastaus työmäärää ja omaa jaksamista selvittävään kysymykseen oli ”töitä on paljon, mutta enimmäkseen jaksan niiden kanssa”. Vuoden 2018 jäsentutkimuksessa noin puolet papeista (55 %) ja kanttoreista (51 %) sekä alle puolet papiksi vihkimättömistä teologeista (40 %) vastasi tämän kuvaavan parhaiten työmäärän ja oman jaksamisen suhdetta. Vain 18 prosenttia kanttoreista ja 24 prosenttia papeista ja 40 prosenttia papiksi vihkimättömistä teologeista koki, että töitä on sopivasti tai että jaksaisi enemmänkin. Noin kaksi prosenttia papeista ja kuusi prosenttia kanttoreista ja papiksi vihkimättömistä teologeista koki työtä olevan aivan liikaa ja uupuvansa töiden alla. Työssä selkeästi uupuvien lisäksi joka neljäs (25 %) kanttori ja joka viides (19 %) pappi ja joka seitsemäs (15 %) muu teologi koki, että töitä on liikaa ja välillä ei oikein jaksu. Osuudet ovat pappien keskuudessa samansuuntaisia kuin koko väestöä tarkastelevissa tutkimuksissa on havaittu; kanttoreiden ja papiksi vihkimättömien teologien keskuudessa uupuneita on enemmän. Vuonna 2011 työssä käyvistä suomalaista miehistä kaksi prosenttia ja naisista kolme prosenttia kärsi vakavasti työuupumuksesta. Lievästi työuupumuksesta kärsi 23 prosenttia miehistä ja 24 prosenttia naisista.¹¹ Myös kanttoreiden keskuudessa naiset kärsivät uupumuksesta hieman miehiä useammin, pappien keskuudessa ero on vähäinen.

Taulukko 13. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten näkemykset työmäärästä suhteessa jaksamiseen.

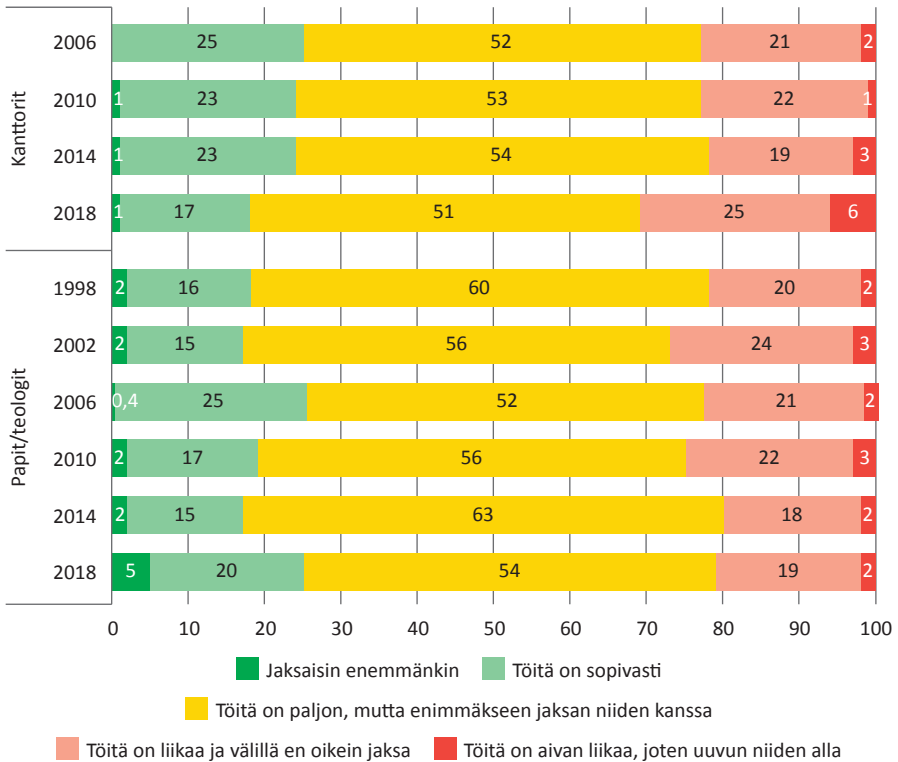
	Kanttori (N=171) %	Pappi (N=648) %	Teologi (N=35) %
töitä on aivan liikaa, joten uuvun niiden alla	6	2	6
töitä on liikaa ja välillä en oikein jaksu	25	19	14
töitä on paljon, mutta enimmäkseen jaksan niiden kanssa	51	55	40
töitä on sopivasti	17	20	29
jaksaisin enemmänkin	1	4	11
Yhteensä	100	100	100

Kuviossa 13 vertaillaan työssä jaksamisen muutosta papeilla ja muilla teologeilla 20 vuoden jatkumolla vuodesta 1998 lähtien ja kanttoreilla vuodesta 2006 alkaen.

¹¹ Ahola & Tuisku & Rossi 2018.

Tarkastelussa pappeja ja papiksi vihkimättömiä teologeja tarkastellaan yhtenä ryhmänä, mikä mahdollistaa mielekkään vertailun aiempiin vuosiin, jolloin näitä ei myöskään ole erotettu toisistaan. Pappien ja muiden teologioiden keskuudessa työmääränsä kanssa hyvin tai jopa enemmän jaksavien osuus oli kasvanut edellisestä jäsentutkimuksesta (+8), kanttoreilla puolestaan vähentynyt (–6). Kanttoreiden keskuudessa työssään uupuneiden ja välillä uupuvien osuus on neljän vuoden aikana huolestuttavasti kasvanut. Kanttoreiden keskuudessa uupuneiden määrä oli enemmän kuin kaksinkertaistunut neljässä vuodessa (1,4 % –2,5 % vuosina 2006–2014).

Kuvio 13. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten näkemykset työmäärästään suhteessa jaksamiseen (%) vuosina 1998, 2002, 2006 (kanttorit: N=240; papit: N=836), 2010 (kanttorit: N=219; papit: N=851), 2014 (kanttorit: N=163; papit: N=551) ja 2018 (kanttorit: N=173; papit: N=683 (%)).

Vuoden 2013 *Diakoniabarometrissa* tarkasteltiin diakoniatyöntekijöiden arviota omasta työssä jaksamisestaan hieman erilaisin mittarein. Kaksi prosenttia diakoniatyöntekijöistä oli täysin eri mieltä väitteestä ”voimavarani riittävät hyvin työhöni”. Tämä antaa viitteitä, että työssään selvästi uupuneiden osuus on diakoniatyöntekijöiden keskuudessa samalla tasolla kuin pappien ja alhaisempi kuin kanttoreiden keskuudessa. Niin ikään diakoniatyöntekijöistä 18 prosenttia oli täysin samaa mieltä väitteestä ”työni kuormittaa minua paljon” ja 10 prosenttia

väitteestä ”työni väsyttää minua usein”. Kokonaisuudessaan diakoniatyössä koettu kuormittavuus liittyi ennen kaikkea asiakastyöhön sekä työn määrään ja sisältöön.¹²

Julkisen alan työhyvinvointitutkimuksissa vuosilta 2014 ja 2016 työhyvinvointia mitattiin niin ikään eri tavoin, mutta tulokset ovat päälinjoiltaan samansuuntaisia kuin AKIn jäsenillä. Kirkon alat työntekijöistä 6–7 prosenttia koki fyysisen tai henkisen työkykynsä huonoksi. Selkeästi hyvänä (täysin samaa mieltä väitteestä ”fyysinen/henkinen työkyky on erinomainen”) fyysistä työkykyään vuonna 2016 piti 39 prosenttia kirkon työntekijöistä ja henkistä työkykyään 40 prosenttia. Osuudet olivat nousseet kaksi vuotta aiemmasta julkisen alan hyvinvointitutkimuksesta. Melko huonona fyysistä työkykyään piti viisi prosenttia ja erittäin huonona kaksi prosenttia. Henkistä työkykyään melko huonona piti niin ikään viisi prosenttia ja erittäin huonona yksi prosentti kirkon työntekijöistä. Verrattuna kunta-alan työntekijöihin erot ovat vähäisiä.¹³

Mahdollisuuksilla vaikuttaa omaan työmäärään (,49**) ja mahdollisuuksilla pitää vapaapäivänsä (-,24***) oli suora yhteys työssä jaksamiseen. Ne työntekijät, jotka parhaiten jaksavat, olivat myös niitä, jotka saivat pitää vapaapäivänsä ja joiden viikoittainen työhön käytetty kokonaistuntimäärä oli kohtuullinen.

Työaika, työmäärä ja niiden hallinta

Vuoden 2018 jäsentutkimuksessa kanttoreista 11 prosenttia, papeista seitsemän prosenttia ja papiksi vihkimättömistä teologeista kolme prosenttia kertoi, että vapaapäiviä jää pitämättä lähes joka viikko. Mikäli mukaan lasketaan ne, joilta vapaapäiviä jää pitämättä vähintään kerran kuussa, työajan hallinnan ja vapaapäivien pitämisen kanssa kamppailee kanttoreista 44 prosenttia, papeista 39 prosenttia ja muista teologeista 18 prosenttia.

Pappien ja kanttoreiden työajan hallinta on Kirkon akateemisten jäsentutkimusten perusteella hiljalleen parantunut 2000–luvulla. Kun vuosina 1998 ja 2002 pappisliiton jäsenistä noin 60 prosenttia ja kanttoreista vuonna 2006 lähes puolet koki, että vapaapäiviä jää pitämättä vähintään kerran kuussa, osuus on vuosien 2014 ja 2018 jäsentutkimuksissa laskenut molemmissa ammattiryhmissä noin 40 prosenttiin. Pappien kohdalla kehityskulku on selkeän lineaarinen (ks. kuvio 14), jokaisessa neljän vuoden välein toteutettavassa jäsentutkimuksessa papit ovat yhä harvemmin vastanneet, etteivät saa vapaapäiviään pidettyä.

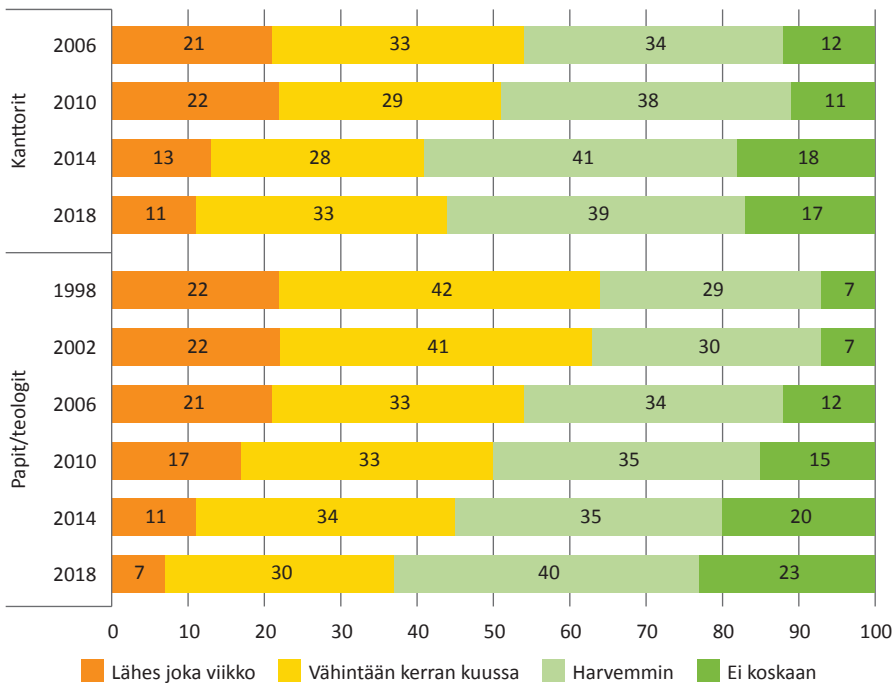
12 Kiiski 2013, 59–60.

13 Pekkarinen & Pekka 2016, 17.

Taulukko 14. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten näkemys mahdollisuudesta pitää vapaapäivät. Kuinka usein vähintään yksi vapaapäivä jää kokonaan pitämättä?

	Kanttori (N=172) %	Pappi (N=645) %	Teologi (N=33) %
Ei koskaan	17	22	46
Harvemmin kuin kerran kuussa	39	41	36
Vähintään kerran kuussa	33	31	15
Lähes joka viikko	11	7	3
Yhteensä	100	100	100

Kuvio 14. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten näkemys mahdollisuudesta pitää vapaapäivät. Kuinka usein vähintään yksi vapaapäivä jää kokonaan pitämättä? Vastaukset vuosina 1998, 2002, 2006 (kanttorit: N=240; papit: N=836), 2010 (kanttorit: N=222; papit: N=850), 2014 (kanttorit: N=162; papit: N=552) ja 2018 (kanttorit: N=173; papit: N=679) (%).

Aiempien vuosien tavoin huonoin tilanne oli edelleen kirkkoherroilla, joista vain viisi prosenttia kertoi, ettei vapaapäiviä jää koskaan pitämättä. Kuitenkin muiden pappien tavoin myös kirkkoherrojen tilanne oli parantunut. Kun vielä kahdeksan vuotta aiemmin useampi kuin joka kolmas (37 %) kirkkoherra ilmoitti, että

vapaapäiviä jää pitämättä lähes viikoittain, neljä vuotta sitten näin koki joka neljäs (25 %) ja vuonna 2018 enää joka viides (19 %). Kuitenkin edelleen kaikkiaan 64 prosenttia kirkkoherroista koki, että vapaapäiviä jää pitämättä vähintään kerran kuukaudessa. Toiseksi heikoin tilanne oli yliopiston ja ammattikorkeakoulun opettajina toimivilla teologeilla (50 %) ja laajaa yliopistotutkintoa edellyttävässä kanttorin virassa (48 %) toimivilla, joista noin joka toinen kertoi vapaapäiviä jäävän pitämättä vähintään kerran kuukaudessa.

Parhaiten vapaapäivänsä saivat aiempien vuosien tavoin pitää perheneuvojat, joista 72 prosenttia ilmoitti, ettei vapaapäiviä jää koskaan pitämättä. Heidän tilanteensa oli entisestään parantunut vuoden 2014 jäsentutkimuksesta, jolloin 59 prosenttia perheneuvojista kertoi, ettei vapaapäiviä jää pitämättä. Keskimääräistä parempi tilanne oli myös sairaalapastoreilla.

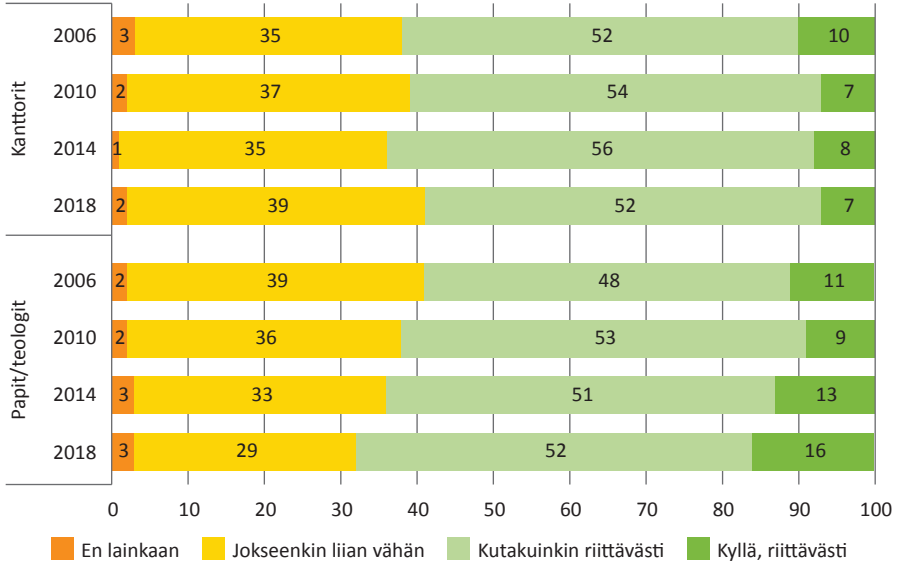
Seurakunnassa työskentelevistä papeista seurakuntapastorien tilanne oli aiempien vuosien tavoin selvästi parempi kuin kirkkoherrojen ja kappalaisten. Kun kirkkoherroista 19 prosenttia ja kappalaisista 11 prosenttia koki, että vapaapäiviä jää lähes viikoittain pitämättä, seurakuntapastoreista näin koki viisi prosenttia. Vastaavasti neljännes seurakuntapastoreista, kappalaisista 11 prosenttia ja kirkkoherroista viisi prosenttia koki, ettei vapaapäiviä jää koskaan pitämättä.

Papeilta ja kanttoreilta kysyttiin myös arviota siitä, missä määrin he kokevat voivansa vaikuttaa omaan työmääräänsä. Sekä papeista että papiksi vihkimättömistä teologeista hieman yli kaksi kolmesta (69 %) koki voivansa vaikuttaa vähintään kutakuinkin riittävästi työmääräänsä, neljä vuotta aiemmasta tilanteesta heidän osuutensa oli kasvanut viisi prosenttiyksikköä. Kanttoreiden keskuudessa sen sijaan niiden osuus, jotka kokivat voivansa vaikuttaa omaan työmääräänsä, oli sen sijaan laskenut saman verran. Kaikkiaan kanttoreista 59 prosenttia (64 % vuonna 2014) koki voivansa vaikuttaa työmääräänsä kutakuinkin riittävästi tai riittävästi. *Kirkon työolobarometrin* mukaan kirkon työntekijöiden kokemukset mahdollisuuksistaan vaikuttaa työhönsä olivat kuitenkin heikentyneet kokonaisuudessaan jonkin verran vuosina 2005–2011. Myös kiireen oli koettu lisääntyneen ja työtahdin kiristyneen.¹⁴

Parhaimpina omia mahdollisuuksiaan vaikuttaa työmääräänsä pitivät perheneuvojat (92 %), kirkon keskushallinnon työntekijät (91 %) sekä sairaalapapit (84 %). Sen sijaan kanttorit arvioivat mahdollisuutensa vaikuttaa työmääräänsä heikoimmaksi: muuta piispaainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävässä virassa työskentelevistä vain joka toinen (55 %) arvioi mahdollisuutensa vaikuttaa työmääräänsä riittäviksi, ja laajaa tai ylempää yliopistotutkintoa edellyttävässä kanttorin virassa työskentelevistä näin arvioi 61 prosenttia.

¹⁴ Kirkon työolobarometri 2011, 3.

Kuvio 15. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten kokemukset mahdollisuudesta vaikuttaa omaan työmääräänsä. Vastaukset vuosina 2006 (kanttorit: N=240; papit/teologit: N=836), 2010 (kanttorit: N=217; papit/teologit: N=844), 2014 (kanttorit: N=165; papit/teologit: N=549) ja 2018 (kanttorit: N=173; papit/teologit: N=685) (%).

Kirkon akateemisten jäseniltä kysyttiin jäsentutkimuksessa myös, miten työntekijät muuttaisivat työaikansa jakautumista, jos voisivat vaikuttaa siihen. Kanttorit toivoisivat edeltävän jäsentutkimuksen tavoin erityisesti enemmän aikaa henkilökohtaiseen valmistautumiseen, papit puolestaan seurakuntalaisten parissa tehtävään työhön. Molemmissa ammattiryhmissä näihin lisää aikaa toivovien osuus oli entisestään lisääntynyt edellisestä jäsentutkimuksesta. Sen sijaan molemmissa ammattiryhmissä entistä useampi vähentäisi työyhteisön sisäiseen yhteistoimintaan ja hallinnollisiin tehtäviin kuluvaa aikaa.

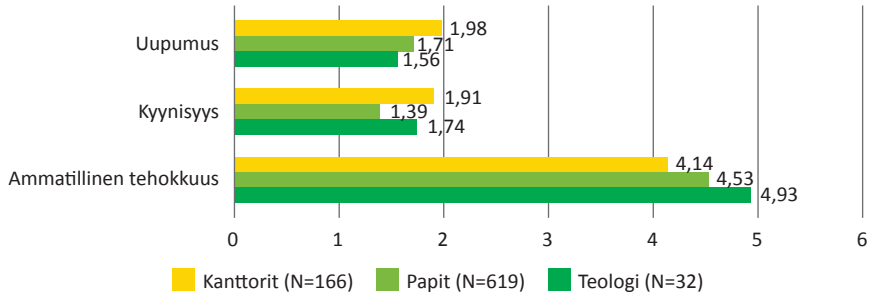
Taulukko 15. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten vastaukset kysymykseen ”Miten haluaisit muuttaa sitä, mihin työaikasi kuluu?” 2018 (suluissa 2014) (%). Kanttorit N=173 (166); Papit N=685 (558).

	Haluaisin käyttää nykyistä vähemmän aikaa		Pitäisin nykyisellään		Haluaisin käyttää nykyistä enemmän aikaa	
	Kanttorit	Papit/ teologit	Kanttorit	Papit/ teologit	Kanttorit	Papit/ teologit
Työtehtäviin valmistautumiseen	3 (3)	6 (5)	37 (39)	68 (62)	60 (58)	26 (33)
Työyhteisön sisäiseen yhteistoimintaan ja hallinnollisiin tehtäviin	64 (52)	48 (44)	33 (44)	46 (49)	2 (3)	6 (6)
Seurakuntalaisten parissa tehtävään työhön	2 (5)	3 (3)	63 (59)	43 (48)	35 (37)	55 (49)

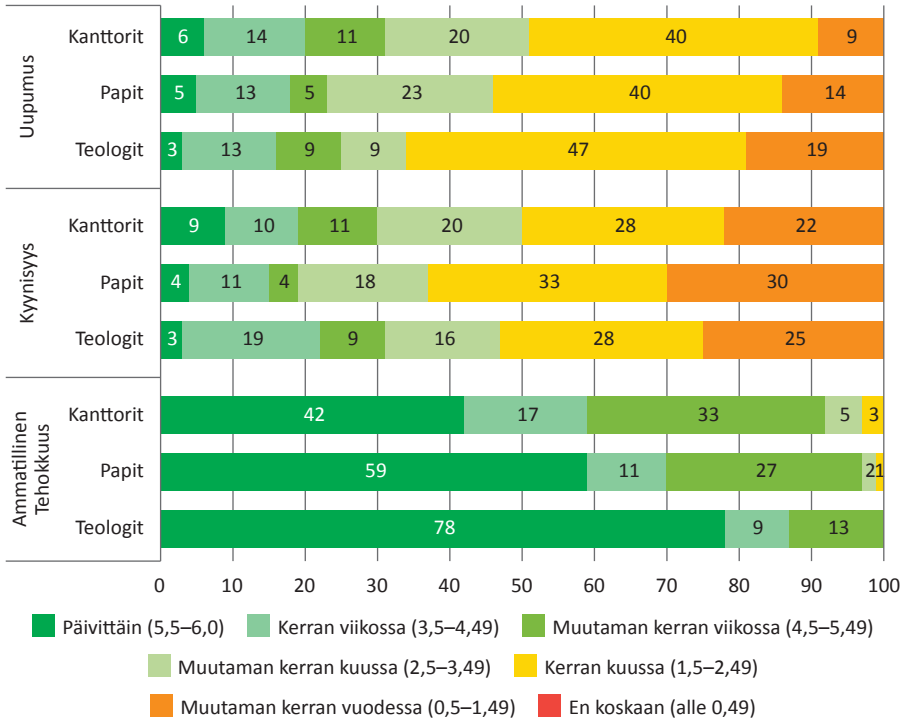
Uupuminen, kyynistyminen ja ammatillinen tehokkuus

Pappien ja kanttoreiden työssä jaksamiseen ja uupumiseen liittyviä kysymyksiä mitattiin usealla eri mittarilla. Työssä uupumista ja burn out -kokemuksia mitattiin Maslachin burn out -kyselyllä (MBI-GS), jossa burn outia mitattiin kolmen ulottuvuuden avulla: uupumisen (*exhaustion*), kyynistymisen (*cynicism*) ja ammatillisen tehokkuuden (*professional efficacy*). Kolmen ulottuvuuden Cronbachin alfa -arvot pappien ja kanttoreiden aineistossa olivat .91, .86 ja .84, mikä osoittaa kunkin ulottuvuuden luotettavuuden olevan hyvä aineistossa. Uupumuksella mitataan yleistä työhön liittyvää uupumuksen tunnetta, henkisesti tyhjiin puserretun ja lopussa olemisen tunnetta, väsymystä ja työn rasittavaksi kokemista. Uupumuksen osalta kanttoreiden keskiarvo oli 1,98 ja pappien 1,71 ja papiksi vihkimättömien teologien 1,56 mikä osoittaa kanttoreiden keskimäärin kärsivän uupumisesta enemmän kuin papit ja muut teologit (ks. kuvio 16). Arvo 2 kuvaa asteikossa väitettä ”kerran kuussa”, keskimäärin uupumisen tunteita vastaajilla oli siis kerran kuussa. Erittäin voimakkaasti uupuneena (kokemuksia keskimäärin lähinnä vaihtoehtoa ”päivittäin”; keskiarvo vähintään 5,5) kanttoreista aineistossa näyttäytyy kuusi prosenttia, papeista viisi prosenttia ja muista teologeista kolme prosenttia (ks. kuvio 17). Mikäli mukaan lasketaan ne, joilla uupumisen tuntemuksia on useita kertoja viikossa tai viikoittain (keskiarvo vähintään 4,5), kanttoreista näin kokevia on 20 prosenttia, papeista 18 prosenttia ja muista teologeista 16 prosenttia.

Kuvio 16. Maslachin burn out -mittarin (MBI-GS) kolmen ulottuvuuden keskiarvot Kirkon akateemiset AKIn jäsenillä. Asteikko 0=en koskaan, 1=muutaman kerran vuodessa, 2=kerran kuussa, 3=muutaman kerran kuussa, 4=kerran viikossa, 5=muutaman kerran viikossa, 6=päivittäin.

Kuvio 17. Maslachin burn out -mittarin kolmen ulottuvuuden jakaumat Kirkon akateemiset AKIn jäsenillä. N=166 (kanttorit); N=638–651 (papit ja teologit) (%).

Kyynisyys-ulottuvuudella mitattiin työhön liittyviä välinpitämättömyyden ja työstä etääntymisen kokemuksia. Summamuuuttujaan kuuluu muuttujia, joilla mitataan kiinnostuksen ja innostuksen vähenemistä työtä kohtaan, halua tulla jätetyksi rauhaan työssä, epäilyn lisääntymistä ja uskon menettämistä työn hyödyllisyyttä ja merkityksellisyyttä kohtaan. Kyynisyyskokemukset olivat uupumuksen tavoin niin ikään kanttoreilla yleisempiä kuin papeilla, kanttoreiden keskiarvo (1,91) vastaa

keskimäärin arvioita kerran kuussa (ks. kuvio 16). Pappien keskiarvo 1,39 on vaihtoehtojen ”kerran kuussa” (2) ja ”muutaman kerran vuodessa” (1) välimaastossa, lähinnä vaihtoehtoa ”kerran kuussa”. Papiksi vihkimättömien teologien kyynisyyden keskiarvo sijoittuu pappien ja kanttoreiden välimaastoon (1,74). Päivittäin tällaisia tunteita oli yhdeksällä prosentilla kanttoreista, neljällä prosentilla papeista ja kolmella prosentilla papiksi vihkimättömistä teologeista (ks. kuvio 17). Vähintään kerran viikossa kyynistymisen kokemuksia oli peräti joka viidennellä kanttoreista (19 %) ja papiksi vihkimättömistä teologeista (22 %), papeista 15 prosentilla.

Ammatillisen tehokkuuden ulottuvuudella mitattiin eri tavoin vastaajan kokemuksia siitä, että kokee pystyvänsä toimimaan tehokkaasti työssään, kokevansa olevansa hyvä työssään, saavansa aikaan työssään ja vaikuttamaan työllään tehokkaasti organisaation toimintaan. Ammatillisen tehokkuuden mittarin vastaukset ovat sekä papeilla että kanttoreilla korkeita, kanttoreiden keskiarvo 4,14 vastaa vaihtoehtoa ”kerran viikossa”, pappien keskiarvo 4,53 sijoittuu vaihtoehtojen ”kerran viikossa” ja ”muutaman kerran viikossa” välimaastoon, papiksi vihkimättömien teologien keskiarvo 4,93 vastaa vaihtoehtoa ”muutaman kerran viikossa”. Papeista 59 prosenttia koki ammatillisen tehokkuuden tuntemuksia päivittäin, kanttoreista 42 prosenttia, papiksi vihkimättömistä teologeista 78 prosenttia. Ammatillinen tehokkuus näyttäytyi selkeän heikkona kahdeksalla prosentilla kanttoreista ja kolmella prosentilla papeista. Kukaan kyselyyn vastanneista papiksi vihkimättömistä teologeista ei näyttäytynyt ammatilliselta tehokkuudeltaan heikkona.

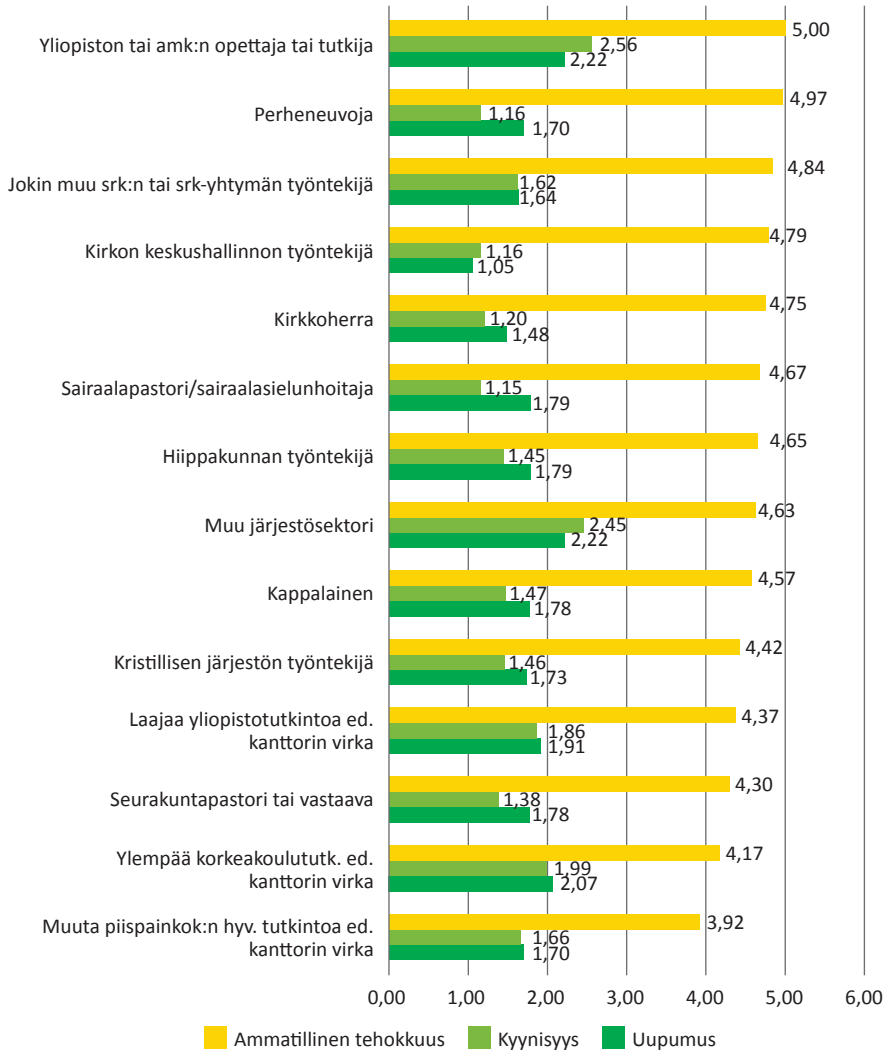
Verrattuna erittäin laajaan (N=47 752–47 843) eri maista ja useilta eri ammattiryhmiltä koottuun eri tutkimuksia yhdistelevään aineistoon pappien ja kanttoreiden keskimääräinen uupumustaso on hieman matalampi kuin keskimäärin eri ammateissa työskentelevien uupumustaso (kanttorit 1,98, papit 1,71, muut teologit 1,56; vrt. eri ammattiryhmät keskimäärin 2,26). Sen sijaan kyynisyystaso on kanttoreilla hieman korkeampi ja papeilla puolestaan matalampi kuin muilla ammattiryhmillä keskimäärin (kanttorit 1,91, papit 1,39, muut teologit 1,74; vrt. eri ammattiryhmät keskimäärin 1,74). Ammatillisen tehokkuuden keskimääräinen taso on papeilla puolestaan korkeampi ja kanttoreilla matalampi kuin eri ammattiryhmillä keskimäärin (kanttorit 4,14, papit 4,55; vrt. eri ammattiryhmät keskimäärin 4,34).¹⁵ Tulokset antavat viitteitä siitä, että kanttorit kärsivät keskimääräistä useammin työssään jonkinlaisista uupumisoireista ja vastaavasti kokevat muita harvemmin itsensä työssään tehokkaaksi ja aikaansaavaksi.

Kanttoreiden työn tehokkuus -kokemuksilla oli selkeä yhteys kanttorin eri tehtävätasoihin. Parhaimmaksi työnsä tehokkuuden arvioivat laajaa yliopistotutkintoa edellyttävässä kanttorin virassa työskentelevät, ja muuta piispankokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävässä kanttorin virassa työskentelevät arvioivat sen vastaavasti muita kanttoreita heikommaksi. Kyynisyyden ja uupumuksen arviot

¹⁵ Maslach & Jackson & Leiter 2016, 46.

ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävässä tehtävässä työskentelevillä olivat muita kanttoreita korkeampia, muuta piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävässä kanttorin tehtävässä työskentelevillä kyynisyyden ja uupumuksen kokemuksia puolestaan oli vähiten.

Kuvio 18. Uupumuksen, kyynisyyden ja ammatillisen tehokkuuden kokemukset eri ammattiryhmissä (MBI-GS-mittari). Asteikko 0=en koskaan, 1=muutaman kerran vuodessa, 2=kerran kuussa, 3=muutaman kerran kuussa, 4=kerran viikossa, 5=muutaman kerran viikossa, 6=päivittäin. (Huom. pienet työntekijäryhmät jätetty pois tarkastelusta). N=166 (kanttorit); N=638–651 (papit ja teologit).

Pappien ja muiden teologiain keskuudessa työn tehokkuus -kokemukset olivat korkeimmat yliopiston ja ammattikorkeakoulun tutkijoiden ja elinkeinoelämässä toimivien keskuudessa. Myös perheneuvojen, muissa seurakunnan tai yhtymän

tehtävissä työskentelevien pappien, kirkon keskushallinnossa, kirkkoherrana ja muissa kirkollisissa tehtävissä työskentelevien keskuudessa tehokkuuskokemukset olivat keskimääräistä korkeammat.

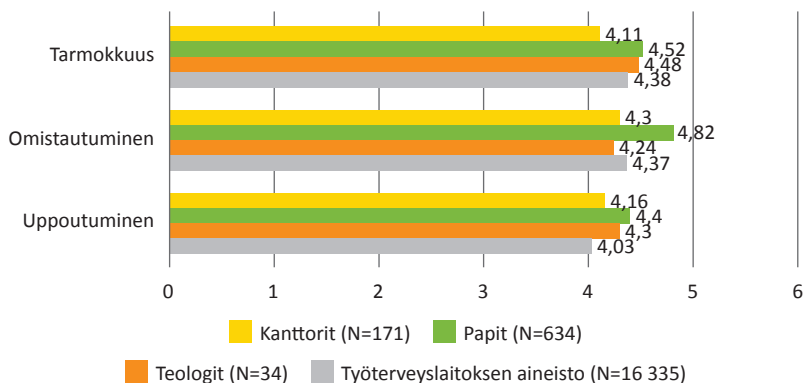
Yliopiston ja ammattikorkeakoulun opettajat, jotka kokivat työssään muita enemmän tehokkuuden kokemuksia, kokivat työssään myös kaikkein eniten kyynisyyden ja uupumuksen kokemuksia. Vähiten kyynisyyden kokemuksia oli seurakuntapappien, perheneuvojen ja kirkon keskushallinnon työntekijöiden keskuudessa.

Uupumuksen kokemukset olivat pappien ja muiden teologiain eri ammattiryhmissä yleisimpiä muun julkisen sektorin ja muun järjestösektorin tehtävissä ja yliopiston ja ammattikorkeakoulun tutkijoilla ja opettajilla. Vähiten näitä kokemuksia oli yrittäjinä työskentelevien ja kirkon keskushallinnossa työskentelevien pappien ja muiden teologiain keskuudessa.

Työn imu

Toinen keskeinen mittari, jolla työssä jaksamisen kokemuksia mitattiin AKIn jäseniltä, on Hollannissa kehitetty ”työn imu” -mittari (Utrecht Work Engagement Scale).¹⁶ Mittarista käytettiin lyhennettyä yhdeksästä väittämästä koostuvaa versiota. Mittari koostuu kolmesta ulottuvuudesta: tarmokkuus, omistautuminen ja uppoutuminen.

Kuvio 19. Työn imu -mittarin kolmen ulottuvuuden keskiarvot Kirkon akateemiset AKIn jäsenillä vuonna 2018. Asteikko 0=en koskaan, 1=muutaman kerran vuodessa, 2=kerran kuussa, 3=muutaman kerran kuussa, 4=kerran viikossa, 5=muutaman kerran viikossa, 6=päivittäin.

Tarmokkuus koostuu yhdeksänkohtaisesta lyhennetyssä mittarissa kolmesta muuttujasta, jotka mittaavat vastaajan kokemusta siitä, että on työtä tehdessään täynnä energiaa, vahva ja tarmokas ja töihin lähteminen tuntuu hyvältä.¹⁷ Tarmokkuuden osalta kanttoreiden keskiarvo oli 4,11, mikä vastaa lähinnä vaihtoehtoa kerran viikossa; pappien

¹⁶ Hakanen 2009.

¹⁷ Hakanen 2009, 10.

ja muiden teologien keskiarvo oli 4,52 ja papiksi vihkimättömien teologien 4,48, mikä on vaihtoehtojen ”kerran viikossa” ja ”useamman kerran viikossa” välimaastossa.

Työhön omistautumista arvioidaan niin ikään kolmella väittämällä, jotka mitaavat innostusta, inspiraatiota ja ylpeyttä työstä.¹⁸ Työhön omistautumisen osalta kanttoreiden keskimääräinen arvio (4,30) on niin ikään lähinnä vaihtoehtoa ”kerran viikossa”, ja on alhaisempi kuin papeilla, joiden keskiarvo (4,82) on lähinnä vaihtoehtoa ”useamman kerran viikossa”. Muiden teologien keskiarvo (4,24) on suunnilleen sama kuin kanttoreilla.

Uppoutumista mitataan kolmella väittämällä, jotka kuvaavat työhön syventymistä, uppoutumista ja työn mukanaan viemistä.¹⁹ Tässäkin kanttoreiden arviot (ka. 4,16) ovat jälleen alemmat kuin papeilla (4,40) ja muilla teologeilla (4,30), joskin ero on pienempi kuin kahden edellä tarkastellun ulottuvuuden välinen ero.

Pappien ja kanttoreiden työn imun arvoja verrataan seuraavassa laajaan Työterveyslaitoksen yli 16 000 eri aloilla toimivan työntekijän vastauksista koostuvaan tutkimusaineistoon sekä Jyväskylän yliopiston lähes 3 000 vastaajan aineistoon (ks. kuvio 19). Aineistoissa on mukana useita eri ammattiryhmiä. Verrattuna muihin ammattiryhmiin pappien työn imu näyttäytyy vahvana. Niin työn tarmokkuuden, omistautumisen kuin uppoutumisen osalta pappien keskiarvot ovat korkeammat kuin vertailuaineistoissa keskimäärin. Kanttoreilla sen sijaan työn tarmokkuuden keskiarvo on alhaisempi kuin muilla ammattiryhmillä, omistautuminen on keskimääräistä tasoa ja uppoutuminen hieman keskimääräistä korkeampi.²⁰

Pappien työn tarmokkuuden kokemukset vastaavat Työterveyslaitoksen aineistossa lähinnä opettajien työn tarmokkuusarvioita; omistautumisen tuntemukset papeilla ovat opettajia korkeampia. Vertailuaineistossa rehtorien ja hammaslääkärien tarmokkuus- ja työhön omistautumisarviot ovat hieman korkeampia kuin papeilla, palvelualalla, paperiteollisuudessa ja ilmaisualan kunnossapitotehtävissä työskentelevillä selvästi alhaisempia. Työhön uppoutumisen osalta pappeja korkeampia arvioita on vain rehtoreilla ja esimiestehtävissä toimivilla hammaslääkäreillä.²¹

Eri tehtävissä toimivista Kirkon akateemisten jäsenistä vahvimpana työn imu näyttäytyy perheneuvojilla, joilla niin työn tarmokkuus, omistautuminen kuin uppoutuminen on vahvempaa kuin missään muissa tehtävissä toimivilla (ks. kuvio 20). Myös sairaalapapeilla ja kirkon keskushallinnon työntekijöillä sekä elinkeinoelämässä työskentelevillä nämä ovat vahvoja. Kaikkein heikoimpana työn imu näyttäytyy laajaa yliopistotutkintoa edellyttävässä kanttorin tehtävässä toimivilla. Seurakuntapapin eri tehtävissä työskentelevien työn imussa ei ole juurikaan eroa, ja arviot ovat sekä kirkkoherroilla, kappalaisilla että seurakuntapastoreilla lähellä Kirkon akateemiset AKIn jäsenten keskimääräisiä arvioita.

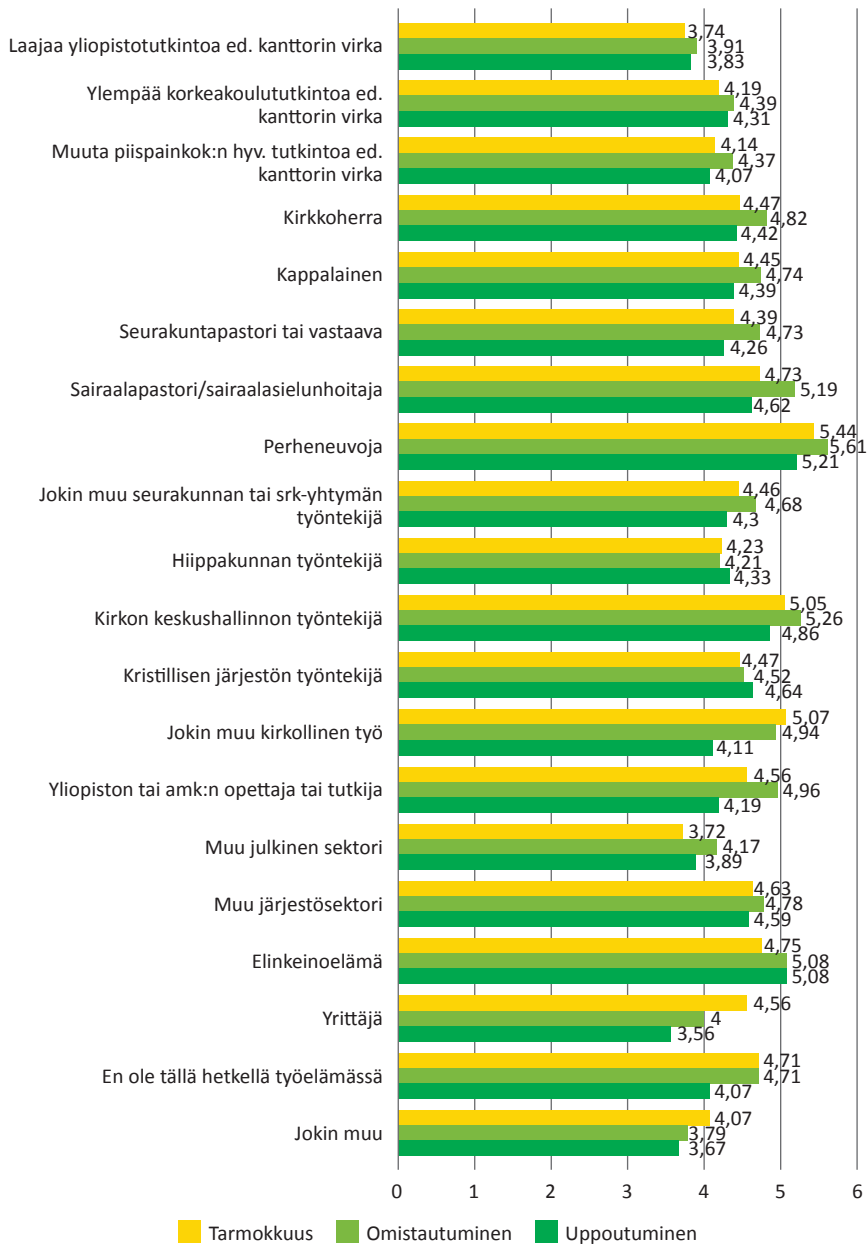
18 Hakanen 2009, 10.

19 Hakanen 2009, 10.

20 Vrt. Hakanen 2009, 28–30.

21 Vrt. Hakanen 2009, 29.

Kuvio 20. Työn imu -mittarin kolmen ulottuvuuden keskiarvot Kirkon akateemiset AKIn eri työtehtävissä toimivilla jäsenillä vuonna 2018. Asteikko 0=en koskaan, 1=muutaman kerran vuodessa, 2=kerran kuussa, 3=muutaman kerran kuussa, 4=kerran viikossa, 5=muutaman kerran viikossa, 6=päivittäin. (Huom. pienet työntekijäryhmät jätetty pois tarkastelusta). N=169–171 (kanttorit); N=662–668 (papit ja teologit).

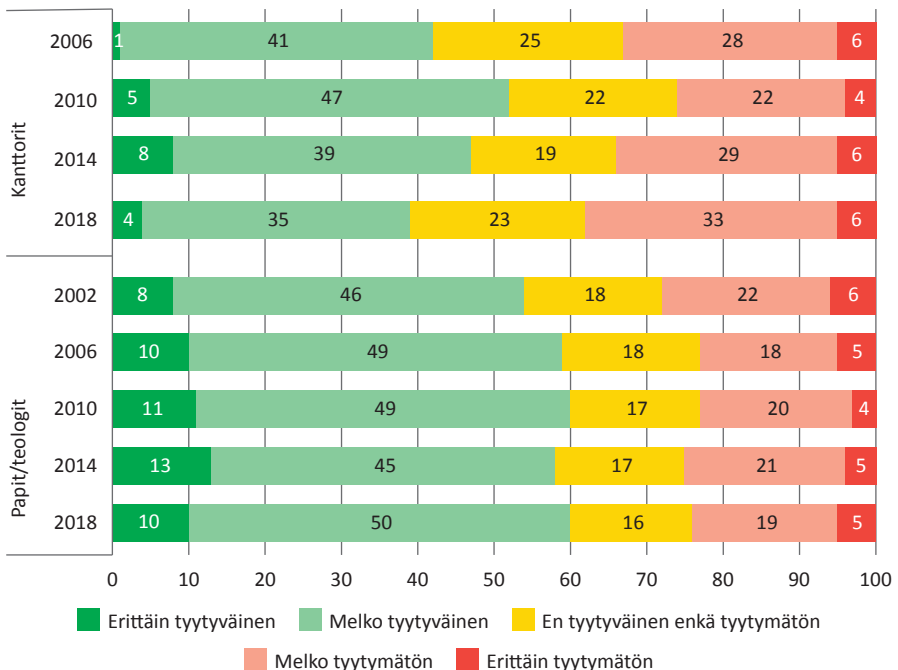

Tyytyväisyys palkkaan ja työstä saatuun taloudelliseen korvaukseen

Kun jäsenkyselyssä kysyttiin yksinkertaisesti, ovatko papit, muut teologit ja kanttorit tyytyväisiä palkkaansa (vastausvaihtoehdot kyllä ja ei), kanttoreista vain joka kolmas (33 %) kertoi olevansa tyytyväinen, papeista näin vastasi joka toinen (53 %) samoin kuin papiksi vihkimättömistä teologeista (56 %).

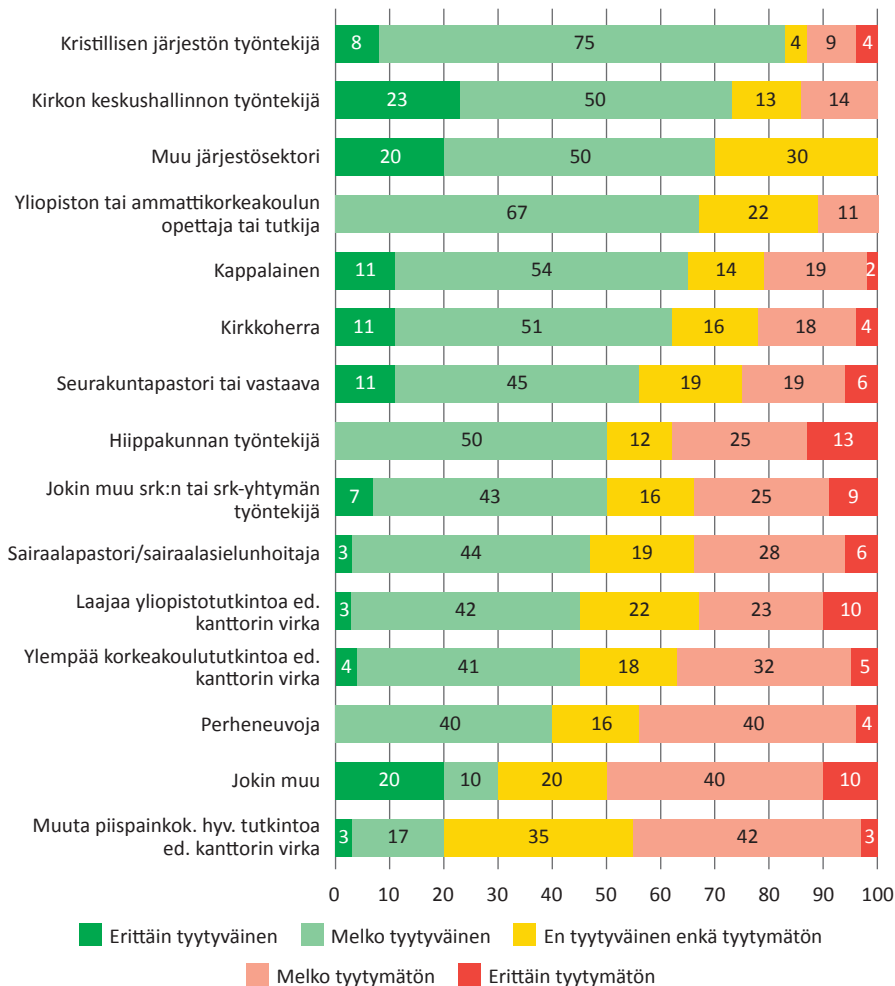
Kysyttäessä tarkemmin, miten tyytyväisiä Kirkon akateemisten jäsenet ovat työstä saamaansa taloudelliseen korvaukseen, joka kymmenes pappi (10 %) ja muu teologi (9 %) kertoi olevansa erittäin tyytyväinen, kanttoreista vain neljä prosenttia. Melko tyytyväinen oli joka toinen pappi (50 %) ja muu teologi (52 %) ja joka kolmas kanttori (35 %). Erittäin tyytymättömiä oli kanttoreista kuusi prosenttia ja melko tyytymätön joka kolmas (33 %). Papeista erittäin tyytymättömiä oli viisi prosenttia ja melko tyytymätön joka viides (20 %), muista teologeista yhdeksän prosenttia oli erittäin tyytymättömiä ja 15 prosenttia melko tyytymättömiä. Verrattuna edellisten jäsentutkimusten tuloksiin palkkaansa tyytyväisten osuus on laskenut selvästi kanttoreiden keskuudessa: neljä vuotta aiemmin toteutettuun jäsentutkimukseen verrattuna vähintään melko tyytyväisten osuus on vähentynyt kahdeksan prosenttiyksikköä ja kahdeksan vuotta aiempaan verrattuna 13 prosenttiyksikköä. Pappien/teologien keskuudessa muutos on vähäinen.

Kuvio 21. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten tyytyväisyys työstä saamaansa taloudelliseen korvaukseen vuosina 2002, 2006 (kanttorit: N=240; papit/teologit: N=836), 2010 (kanttorit: N=225; papit/teologit: N=859), 2014 (kanttorit: N=161; papit/teologit: N=550) ja 2018 (kanttorit: N=173; papit/teologit: N=672) (%).

Eri työtehtävissä toimivista palkkaansa erittäin tyytyväisten osuus oli suurin kirkon keskushallinnon työntekijöiden keskuudessa. Mikäli mukaan lasketaan myös melko tyytyväiset, tyytyväisimpiä palkkaansa olivat keskushallinnon työntekijöiden ohella kristillisten järjestöjen työntekijät ja muun järjestösektorin työntekijät. Muuta piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävässä kanttorin virassa olevat puolestaan olivat edellisen jäsentutkimuksen tavoin kaikkein epätodennäköisimmin tyytyväisiä, heistä vain joka viides oli vähintään melko tyytyväinen palkkaansa. Myös muiden kanttoreiden keskuudessa tyytyväisten osuus oli selvästi keskimääräistä alhaisempi. Niin ikään perheneuvojat olivat edellisen jäsentutkimuksen tavoin muita harvemmin tyytyväisiä palkkaansa.

Kuvio 22. Eri työtehtävissä toimivien Kirkon akateemiset AKIn jäsenten tyytyväisyys työstä saamaansa taloudelliseen korvaukseen. (Huom. pienet työntekijäryhmät jätetty pois tarkastelusta.) N=672 (papit ja teologit); 171 (kanttorit) (%).

Kokemukset henkilökohtaiseen suoriutumiseen pohjautuvasta palkanosasta

Työntekijälle säännönmukaisesti kuukausittain maksettava varsinainen palkka voi sisältää osan, joka perustuu työnantajan tekemään arviointiin työntekijän työssä suoriutumisesta. Evankelis-luterilaisen kirkon yleisessä palkkausjärjestelmässä sitä kutsutaan harkinnanvaraiseksi palkanosaksi (HAVA). Se muodostaa yhdessä vuosisidonnaisen palkanosan kanssa henkilökohtaisen palkanosan osuuden viranhaltijan/kuukausipalkkaisen työntekijän varsinaisesta palkasta. HAVAn tavoitteena on lisätä palkkauksen kannustavuutta ja motivoida työntekijöitä toimimaan asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Se antaa työnantajalle mahdollisuuden ottaa työntekijän työsuoritus huomioon tämän palkkatasoa määriteltäessä.²² Kyselyyn vastanneista kanttoreista kaikkiaan joka viides (21 %) kertoi saaneensa vuoden 2018 alussa harkinnanvaraista palkanosaa. Neljä vuotta aiemmin, vuonna 2014, osuus oli 11 prosenttia.

Papeista ja teologeista henkilökohtaiseen suoriutumiseen pohjautuvaa harkinnanvaraista palkanosaa kertoi saaneensa joka neljäs (27 %); osuus oli selvästi kasvanut neljässä vuodessa. Vuonna 2014 harkinnanvaraista palkanosaa sai vain joka kymmenes pappi ja muu teologi (11 %). Henkilökohtaisen palkanosan saaminen ei kuitenkaan näytä erottelevan tyytyväisyyttä palkkaan, vaan tyytyväisyys palkkaan oli samalla tasolla sekä niillä, jotka korotusta ovat saaneet, että niillä, jotka eivät sitä ole saaneet. Sama ilmiö havaittiin neljä vuotta aiemmin toteutetussa jäsentutkimuksessa vuonna 2014.²³

Kanttoreiden keskuudessa harkinnanvarainen palkanosa oli yleisin laajaa yliopistotutkintoa edellyttävässä kanttorin virassa toimivien keskuudessa (29 %) ja ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävässä virassa toimivien keskuudessa (22 %). Muuta piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävässä tehtävässä toimivista sitä sai vain joka kymmenes (10 %).

Papin ja muun teologin tehtävissä harkinnanvarainen palkanosa oli yleisin kirkon keskushallinnon työntekijöiden keskuudessa, joista joka toinen (48 %) kertoi sitä saavansa. Seurakuntapapeista yleisin harkinnanvarainen palkanosa oli kappalaisten (32 %) keskuudessa ja harvinaisempi kirkkoherrojen (17 %) ja seurakuntapastorien (22 %) keskuudessa. Sairaalapastoreista ja perheneuvojista joka kolmas kertoi saavansa harkinnanvaraista palkanosaa.

Eri hiippakunnista muita useammin henkilökohtaista palkanosaa oli saatu edellisen jäsentutkimuksen tavoin Espoon hiippakunnassa. Kyseisen hiippakunnan työntekijöistä peräti 43 prosenttia kertoi saavansa henkilökohtaista palkanosaa (vuonna 2014 osuus oli 31 %). Seuraavaksi yleisimmin henkilökohtaista palkanosaa

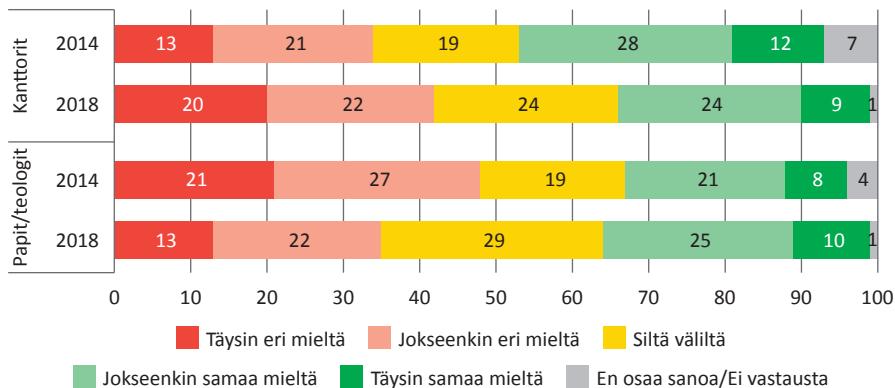
22 KirVESTES 2017.

23 Ks. Niemelä 2014a, 5.

saatiin Helsingin hiippakunnassa, jossa sitä sai noin joka kolmas työntekijä (30 %). Helsingin hiippakunnan osalta muutos neljä vuotta aiemmin toteutettuun jäsentutkimukseen on suuri; tällöin vain neljä prosenttia Helsingin hiippakunnan työntekijöistä kertoi saaneensa henkilökohtaista palkanosaa.²⁴ Seuraavaksi eniten henkilökohtaista palkanosaa saaneita oli Oulun (30 %), Kuopion (30 %), Lapuan (25 %) ja Tampereen (25 %) hiippakunnissa. Turun arkkihiippakunnan työntekijöistä 13 prosenttia kertoi saaneensa henkilökohtaista palkanosaa, mikä on alhaisin osuus hiippakunnissa.

Kokonaisuudessaan henkilökohtaiseen suoriutumiseen pohjautuvaan palkanosaan suhtaudutaan varsin kriittisesti. Niitä, joiden mielestä se tekee palkkauksen oikeudenmukaisemmaksi, on kanttoreista 33 prosenttia (40 % vuonna 2014) ja papeista 35 prosenttia (29 % vuonna 2014). Huomionarvoista on, että kanttoreiden suhtautuminen on edellisen jäsentutkimuksen toteuttamisen jälkeen muuttunut kriittisemmäksi ja pappien myönteisemmäksi.

Kuvio 23. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten suhtautuminen väittämään ”Henkilökohtaiseen suoriutumiseen pohjautuva palkansa (HAVA) tekee mielestäni palkkauksen oikeudenmukaisemmaksi” vuosina 2014 (kanttorit: N=164; papit: N=553) ja 2018 (kanttorit: N=171; papit: N=677) (%).

Heikentyneen taloudellisen tilanteen vaikutukset papin ja kanttorin työssä

Huoli kirkon taloudellisen tilanteen heikentymisestä näyttää pappien ja kanttoreiden vastausten perusteella vähentyneen vuoden 2014 jälkeen. Vuonna 2018 kanttoreista ja papeista joka viides (21–22 %) oli huolissaan oman työsuhteensa jatkumisesta; neljä vuotta aiemmin näin ajatteli joka neljäs kanttori (27 %) ja pappi

²⁴ Niemelä 2014a, 57.

tai muu teologi (25 %). Eniten työsuhteensa jatkumisesta olivat huolissaan ne teologit, joilla ei ollut pappisvihkimystä, heistä peräti 41 prosenttia oli huolissaan työsuhteensa jatkumisen puolesta.

Myös niiden osuus, jotka kokivat taloudellisen tilanteen heikentymisen vaikuttaneen työhönsä ja siinä käytettävissä oleviin resursseihin, oli vähentynyt sekä kanttoreiden (–4 %-yksikköä) että erityisesti pappien/teologien (–15) keskuudessa. Edelleen kuitenkin niitä, jotka näin kokivat, oli useampi kuin joka toinen kanttori (57 %) ja lähes joka toinen pappi tai muu teologi (45 %).

Verrattuna muihin julkisen alan työntekijöihin kirkon työntekijöiden kokemus työn jatkuvuudesta oli julkisen alan työbarometrin mukaan heikompi. Vuonna 2016 kirkon työntekijöistä 43 prosenttia oli täysin samaa mieltä, että työn jatkuvuus on turvattu, kun kunta-alan työntekijöiden keskuudessa osuus oli 49 prosenttia. Molemmissa ryhmissä, kuten tämänkin tutkimuksen aineistossa, kokemukset työn jatkuvuudesta ovat vahvistuneet viime vuosina. Vuonna 2014 kirkon työntekijöistä vain 35 ja kunnan työntekijöistä 42 prosenttia oli sitä mieltä, että työn jatkuvuus on turvattu.²⁵

Taulukko 16. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten suhtautuminen väittämään ”Taloudellisen tilanteen heikentyminen on vaikuttanut omaan työhöni ja siinä käytettävissä oleviin resursseihin” vuonna 2014 ja 2018.

	Kanttorit 2014 %	Kanttorit 2018 %	Papit/teologit 2014 %	Papit/teologit 2018 %
Täysin eri mieltä	4	8	8	11
Jokseenkin eri mieltä	15	15	18	22
Siltä väliltä	15	20	13	21
Jokseenkin samaa mieltä	29	31	31	30
Täysin samaa mieltä	32	26	29	15
En osaa sanoa/ ei vastausta	4	0	2	1
Yhteensä	100	100	100	100
N	164	173	552	685

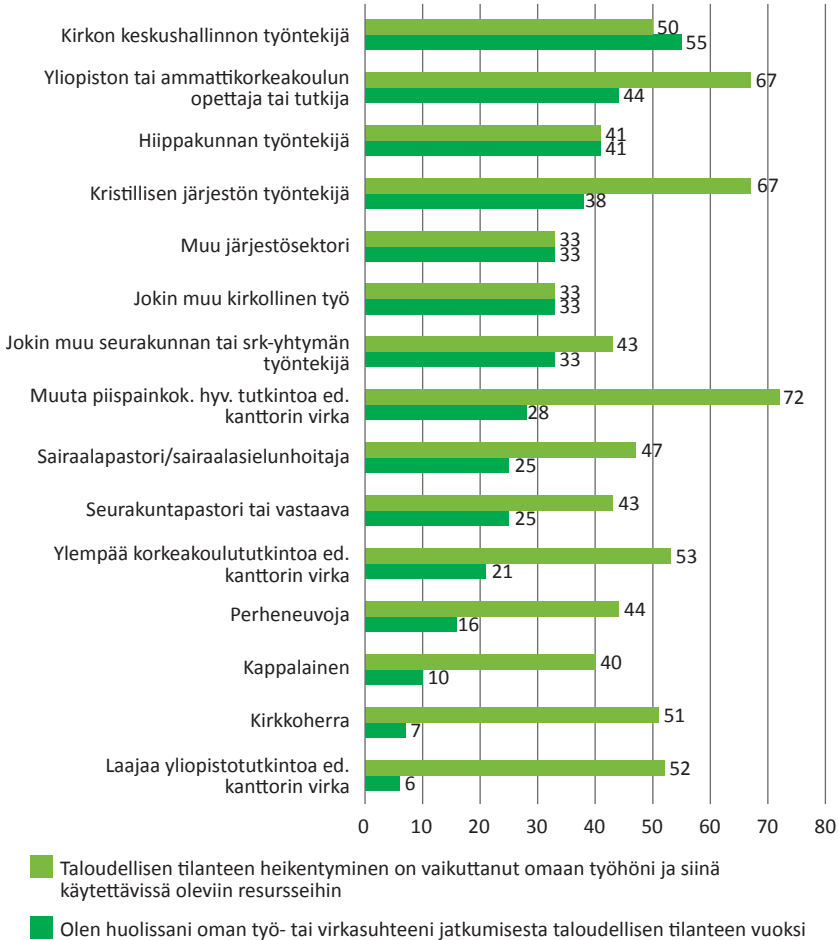
²⁵ Pekkarinen & Pekka 2016, 30.

Taulukko 17. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten suhtautuminen väittämään ”Olen huolissani oman työ- tai virkasuhteeni jatkumisesta taloudellisen tilanteen vuoksi” vuonna 2014 ja 2018.

	Kanttorit 2014 %	Kanttorit 2018 %	Papit/teologit 2014 %	Papit/teologit 2018 %
Täysin eri mieltä	22	27	27	33
Jokseenkin eri mieltä	34	35	33	29
Siltä väliltä	15	17	13	15
Jokseenkin samaa mieltä	15	12	13	12
Täysin samaa mieltä	12	9	12	10
En osaa sanoa/ ei vastausta	2	0	2	1
Yhteensä	100	100	100	100
N	164	173	552	685

Eniten työsuhteensa jatkumisesta huolissaan olivat kirkon keskushallinnon (55 %), yliopiston ja ammattikorkeakoulun (44 %) ja hiippakunnan (41 %) työntekijät. Sen sijaan vain pieni osa laajaa yliopistotutkintoa edellyttävässä virassa toimivista kanttoreista (6 %) ja kirkkoherroista (7 %) oli huolissaan oman työnsä jatkumisesta. Myös kappalaiset (10 %) ja perheneuvojat (14 %) tunsivat työsuhteensa muita turvatumaksi, ja vain pieni osa oli huolissaan työsuhteensa jatkuvuudesta. Kuitenkin useat työsuhteensa turvatuksi tuntevat kokivat heikentyneen taloudellisen tilanteen työssään ja siinä käytettävissä olevissa resursseissa muilla tavoin. Voimakkaimmin resurssien heikentymisen kokivat työssään kanttorit, jotka työskentelivät muuta piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävässä kanttorin virassa. Myös yliopiston ja ammattikorkeakoulun opettajat ja tutkijat sekä kristillisten järjestöjen työntekijät kokivat muita useammin resurssien heikentymisen työnsä arjessa.

Kuvio 24. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten suhtautuminen ammattiryhmittäin väittämiin ”Taloudellisen tilanteen heikentyminen on vaikuttanut omaan työhöni ja siinä käytettävissä oleviin resursseihin” ja ”Olen huolissani oman työ- tai virkasuhteeni jatkumisesta taloudellisen tilanteen vuoksi”. (Huom. pienet työntekijäryhmät jätetty pois tarkastelusta.) N=865 (papit/teologit); 173 (kanttorit) (%).

Ratkaisuyritykset kirkon työaikaongelmiin

Yhtenä mahdollisena ratkaisukeinona kirkon työaikaongelmiin on esitetty siirtymistä säännellyn työajan piiriin. Kysymys säädellyn työajan piiriin siirtymisestä seurakuntatyössä on herättänyt yhä aktiivisempaa keskustelua työntekijöiden keskuudessa. Säännellyn työajan piiriin siirtymistä kannattavia oli niin pappien kuin kanttoreiden keskuudessa reilu kolmannes (36 %). Molemmissa ammattiryhmissä säänneltyyn työaikaan siirtymistä kannattavien määrä oli hieman laskenut (vuonna 2014: kanttorit 40 %; papit 39 %). Samalla entistä useamman kanta oli siltä

väliltä. Papeista asiaa vastusti 20 prosenttia (44 % vuonna 2014) ja kanttoreista 41 prosenttia (40 % vuonna 2010). Asia sai naisten keskuudessa enemmän kannatusta kuin miesten.

Säännelty työaika sai enemmän kannatusta sekä naispuolisten pappien että kanttoreiden keskuudessa. Naispuolisista papeista säännellyn työajan piiriin siirtymistä kannatti 42 prosenttia (51 % vuonna 2014), miehistä 32 prosenttia (36 % vuonna 2014). Naiskanttoreista säännellyn työajan puolella oli 44 prosenttia (48 % vuonna 2014), mieskanttoreista 24 prosenttia (30 % vuonna 2019). Eri ikäryhmien väliset erot olivat pieniä.

Taulukko 18. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten suhtautuminen väittämään ”Seurakuntatyössä tulisi siirtyä säädellyn työajan piiriin”.

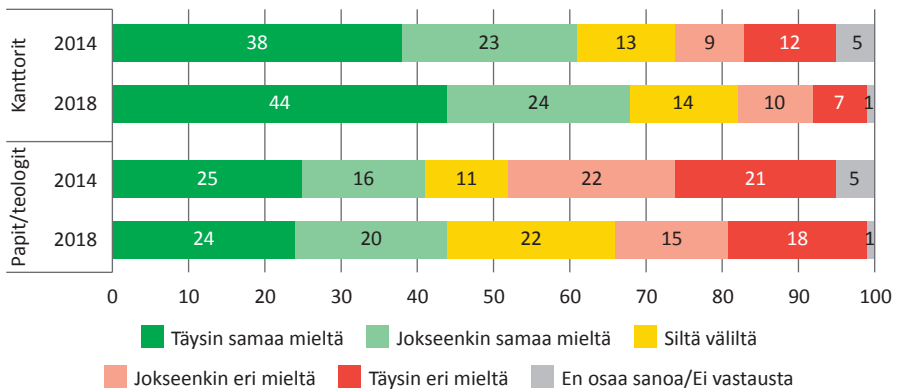
	Kanttorit 2018 (2014) %	Papit/teologit 2018 (2014) %
Täysin eri mieltä	23 (19)	22 (23)
Jokseenkin eri mieltä	18 (20)	18 (22)
Siltä väliltä	21 (15)	22 (12)
Jokseenkin samaa mieltä	19 (25)	22 (24)
Täysin samaa mieltä	17 (15)	14 (15)
En osaa sanoa	2 (5)	2 (5)
Yhteensä	100	100
N	173 (162)	685 (550)

Eri työntekijäryhmistä muualla kuin seurakunnassa työskentelevät kannattivat useimmin säänneltyyn työaikaan siirtymistä seurakuntatyössä. Useimmiten sitä kannattivat sairaalapastorit (63 %) ja kirkon keskushallinnon työntekijät (55 %). Kanttoreista säänneltyyn työaikaan siirtymisen kannalla olivat useimmin laajaa yliopistotutkintoa edellyttävässä kanttorin virassa toimivat, joista 42 prosenttia kannatti, kun muista kanttoreista siirtymisen kannalla oli joka kolmas (35 %). Huomion arvoista on, että kirkkoherrat kannattivat (41 %) säänneltyyn työaikaan siirtymistä useammin kuin kappalaiset (27 %) ja seurakuntapastorit (36 %). Edelliseen jäsentutkimukseen vuonna 2014 verrattuna erityisesti kirkkoherrat kannattivat säänneltyä työaikaan enemmän; vuonna 2014 asiaa kannatti vain joka neljäs kirkkoherra (28 %).

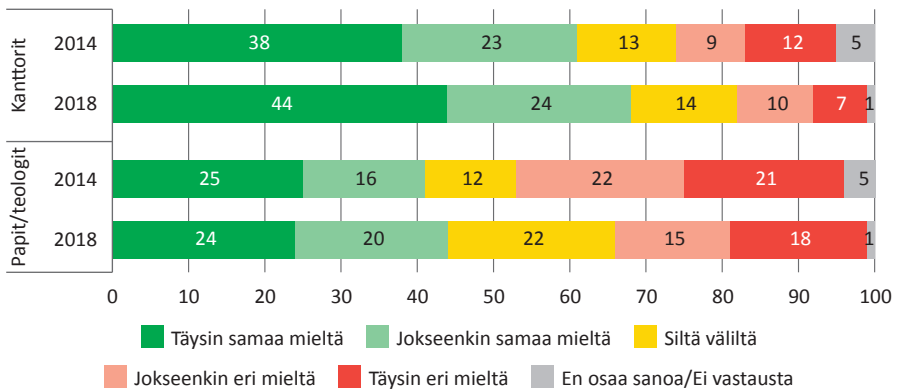
Samaan työaikakeskusteluun liittyy myös pohdinta siitä, tulisiko seurakuntatyössä saada korvausta ylitöistä ja pyhätöistä. Kanttoreista ylityökorvausta kannatti

peräti kolme neljästä (72 %; 73 % vuonna 2014) ja vain 14 prosenttia vastusti (15 % vuonna 2014). Papeista asiaa kannatti reilu puolet 53 prosenttia (54 % vuonna 2014) ja joka neljäs vastusti (25 %; 30 % vuonna 2014). Sekä pappien että kanttoreiden suhtautuminen ylityökorvaukseen on pysynyt lähes samana kuin neljä vuotta aiemmin. Pyhätyökorvaukseen suhtauduttiin edellisen jäsentutkimuksen tavoin hivenen kriittisemmin kuin ylityökorvaukseen. Pyhätyökorvausta kannatti kanttoreista 68 prosenttia (61 % vuonna 2014) ja vastusti joka kuudes (17 %; 21 % vuonna 2014). Papeista pyhätyökorvausta kannatti 44 prosenttia (41 % vuonna 2014) ja vastusti 33 prosenttia (43 % vuonna 2014). Edellistä jäsentutkimusta useamman papin kanta oli vastustamisen ja kannattamisen väliltä (22 %; 12 % vuonna 2014).

Kuvio 25. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten suhtautuminen väittämään ”Seurakuntatyössä tulisi olla mahdollisuus saada korvausta ylitöistä”. Vastaukset vuosina 2014 (kanttorit: N=164; papit: N=550) ja 2018 (kanttorit: N=173; papit: N=685) (%).

Kuvio 26. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten suhtautuminen väittämään ”Seurakuntatyössä tulisi olla mahdollisuus saada korvausta pyhätöistä”. Vastaukset vuosina 2014 (kanttorit: N=164; papit: N=550) ja 2018 (kanttorit: N=173; papit: N=685) (%).

Kysymykseen pyhätyökorvauksesta liittyy myös kysymys siitä, miten niin sanottujen arkipyhien tulisi näkyä seurakuntatyön työajassa. Nykyisellään arkipyhät eivät vähennä pappien ja kanttoreiden viisipäiväistä työviikkoa millään tavoin paitsi osana vuosilomajaksoa. Kanttoreista lähes kolme neljästä (72 %) kannatti sitä, että arkipyhien tulisi vähentää viikon työpäivien määrää, papeista ja muista teologeista lähes kolme neljästä (61 %). Molemmissa ryhmissä kannatus sille, että arkipyhät vähentäisivät työpäiviä, oli lisääntynyt hieman neljän vuoden aikana (kanttorit +5 %-yksikköä; papit/teologit +3).

Taulukko 19. Pappisliiton ja Kanttori-urkuriunion jäsenten suhtautuminen väittämään ”Ns. arkipyhien tulisi vähentää viikon työpäivien määrää”.

	Kanttorit 2018 (2014) %	Papit/teologit 2018 (2014) %
Täysin eri mieltä	5 (8)	9 (13)
Jokseenkin eri mieltä	5 (9)	9 (14)
Siltä väliltä	17 (12)	20 (12)
Jokseenkin samaa mieltä	25 (24)	24 (22)
Täysin samaa mieltä	47 (43)	37 (36)
En osaa sanoa/ ei vastausta	1 (4)	1 (4)
Yhteensä	100	100
N	173 (164)	685 (553)

5 PAPPIEN JA KANTTOREIDEN SUHTAUTUMINEN KUOLEMAAN

Pappien ja kanttoreiden työn kuten kaiken hengellisen työn tekijöiden yhtenä keskeisenä ydinosaa alueena on kyky kohdata ihmisiä, aito kiinnostus toisesta ihmisestä ja kyky olla lähellä toista ihmistä sekä toisen ihmisyyden kunnioittaminen.²⁶ Sekä papin että kanttorin työ liittyy vahvasti seurakuntalaisten elämäntilanteisiin syntymästä kuolemaan. Papin työn ydinosaukkuvaus nostaa keskiöön ihmisen koko elämänsäkaaren ymmärtämisen ja tukemisen eri vaiheissa sekä kriisissä olevan ihmisen rinnalla olemisen.²⁷ Elämän rajallisuuden, kuoleman ja kuolevan, kohtaaminen on keskeinen osa sitä todellisuutta. Papin ja kanttorin työssä kuoleman kysymykset tulevat lähelle paitsi hautajaisissa myös eri tavoin sielunhoidollisissa tilanteissa.

Kirkon akateemisten jäsentutkimuksessa 2018 kolmantena keskeisenä aihealueena oli kanttoreiden, pappien ja muiden teologiiden suhtautuminen kuolemaan. Suhtautumista kuolemaan tarkastellaan paitsi kuolemanpelkoa myös laajemmin kuolemaan suhtautumista koskevien kysymysten kautta. Tutkimuksessa tarkastellaan ensinnäkin sitä, miten jäsenet suhtautuvat kuolemaan ja miten he eroavat muista ammattiryhmistä. Tämän jälkeen kiinnostus kohdistuu siihen, mikä yhteys kuolemaan suhtautumisella on työhyvinvointiin.

Tutkimuksessa käytettiin Death Attitude Profile Revised -mittaria.²⁸ Mittari koostuu 32 väittämästä, ja sen etuna on sen laajuus. Se ei kohdistu pelkästään kuolemanpelkoon, vaan kartoittaa kuolemakäsityksiä neljän ulottuvuuden näkökulmasta: kuolemanpelko (*fear of death*), kuoleman välttäminen (*death avoidance*), neutraali hyväksyntä (*neutral acceptance*), kuolemaan suuntautuminen (*approach acceptance*) sekä kuolema pakona (*escape acceptance*). Kunkin ulottuvuuden perusteella muodostettiin mittarin muuttujista summamuuttujat, joiden reliabiliteettikertoimet ja joihin kuuluvat muuttujat ja erikseen kärkeinmuuttujat pappien ja kanttoreiden aineistossa ovat seuraavat:

1. Kuolemanpelkoa mitataan mittarissa seitsemällä väitteellä (väitteet 1, 2, 7, 18, 20, 21, 32)²⁹, joista pappien ja kanttoreiden aineistossa faktorianalyysissä vahvimman latauksen faktorille saivat muuttujat 21 (”Se, että kuolema merkitsee loppua kaikelle tuntemalleni, pelottaa minua”)

26 Kirkon hengellisen työn tekijän ydinosaukkuaminen 2010.

27 Papin ydinosaukkuaminen 2010.

28 Wong & Reker & Gesser 1994, 146–148. Lisätietoa alkuperäisestä mittarista ks. Gesser & Wong & Reker 1988.

29 Ks. kyselylomakkeen kysymys: Seuraavat kysymykset liittyvät suhtautumiseen kuolemaan (Death Attitude Profile Revised -mittari). Ota kantaa kaikkiin väitteisiin.

ja 2 ("Oma kuolemani herättää minussa levottomuutta"). Seitsemän muuttujan perusteella muodostetun summamuuttujan Cronbachin alfa-kerroin oli 0,86.

2. Kuoleman välttämistä mitataan mittarissa viidellä kuoleman ajattelemisen tai siitä puhumisen välttelemiseen liittyvällä väitteellä (3, 10, 12, 19, 26). Pappien ja kanttoreiden aineistossa kärkimuuttujiksi nousi muuttuja 12 ("Yritän aina olla ajattelematta kuolemaa") ja 10 ("Aina kun ajatus kuolemasta tulee mieleeni, yritän työntää sen pois"). Viiden muuttujan perusteella muodostetun summamuuttujan alfa-kerroin oli 0,87.
3. Neutraalia hyväksyntää mittarissa mitataan niin ikään viidellä muuttujalla (6, 14, 17, 24, 30). Kärkimuuttujat aineistossa olivat 14 ("Kuolema on luonnollinen osa elämää") ja 24 ("Kuolema on yksinkertaisesti osa elämänskulkua"). Viiden muuttujan perusteella muodostetun summamuuttujan alfa-kerroin oli 0,64.
4. Kuolemaan suuntautumista mitataan mittarissa kymmenellä eri muuttujalla, jotka eri tavoin linkittyvät ajatukseen siitä, että kuoleman jälkeen ihmistä odottaisi onnellinen kuolemanjälkeinen elämä. Näistä kärkimuuttujiksi pappien ja kanttoreiden aineistossa nousivat muuttujat 28 ("Usko kuolemanjälkeiseen elämään antaa minulle turvaa kuoleman kohtaamisessa") ja 25 ("Näen kuoleman väylänä ikuisen ja siunattuun tilaan"). Kymmenen muuttujan perusteella muodostetun summamuuttujan alfa-kerroin oli 0,88.
5. Viidentenä ulottuvuutena mittari mittaa kuoleman näkemistä tervetulleensa vaihtoehtona elämälle, joka on täynnä kärsimystä ja tuskaa (kuolema pakona). Tätä mitataan mittarissa viidellä muuttujalla (muuttujat 5, 9, 11, 23 ja 29). Näistä kärkimuuttujia pappien ja kanttoreiden aineistossa ovat muuttujat 11 ("Kuolema on poispääsy kivusta ja kärsimyksestä") ja 23 ("Kuolema on helpotus maalliselle kärsimykselle"). Viiden muuttujan perusteella muodostetun summamuuttujan Cronbachin alfa-kerroin on 0,82.

Tulosten perusteella Kirkon akateemisten jäsenten kuolemanpelko saa asteikolla 1–7 keskimäärin arvot 2,88 (papit), 2,84 (muut teologit) ja (2,94) kanttorit), mikä vastaa lähinnä vaihtoehtoa 3 ("jokseenkin eri mieltä"). Verrattuna muihin ammattiryhmiin sekä papit että kanttorit pelkäävät kuolemaa vähemmän kuin muut tutkitut ryhmät. He eroavat esimerkiksi eri maista olevista sairaanhoitajista³⁰, terveystieteen opiskelijoista³¹ sekä ylipäätään sekalaisesta ryhmästä miehiä ja naisia.³² Suomalaista vertailuaineistoa tutkimukselle ei löydetty. Niin ikään pappien

30 Tranter & Josland & Turner 2016; Malliarou et al. 2011.

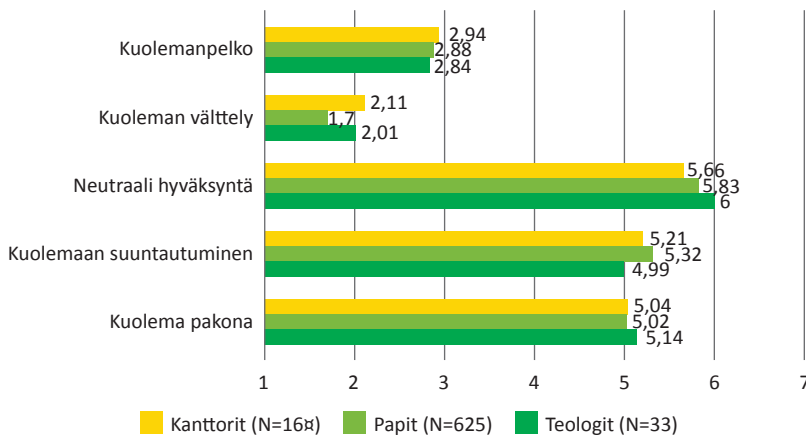
31 dos Santos Souza et. al 2017.

32 Wong & Reker & Gesser 1994, 139.

ja kanttoreiden kuoleman välttäminen on selvästi vähäisempää kuin muilla tutkituilla ryhmillä keskiarvojen ollessa 2,11 (kanttoreilla), 1,70 (papeilla) ja 2,01 (muilla teologeilla), mikä vastaa lähinnä vaihtoehtoa 2 ("eri mieltä"). Sen sijaan pappien, muiden teologien ja kanttoreiden kuolemakäsityksiä luonnehtii vahvasti kuoleman näkeminen neutraalina osana elämää, keskimääräiset arviot molemmilla ammattiryhmillä lähinnä vaihtoehtoa 6 ("samaa mieltä").

Verrattuna muihin tutkittuihin ryhmiin papit, muut teologit ja kanttorit ovat myös keskimääräistä vahvemmin myönteisesti suuntautuneet kuolemaan, jolloin kuolema ja sitä seuraava kuolemanjälkeinen elämä nähdään onnellisena tilana ja sellaisena, jota ihminen odottaa. Papit, muut teologit ja kanttorit kokevat kuoleman myös muita ammattiryhmiä useammin helpotuksena kärsimyksestä ja pakona elämän vaikeuksista. Näiden molempien ulottuvuuksien keskiarvot ovat sekä papeilla ja muilla teologeilla että kanttoreilla lähinnä arvoa 5 ("jokseenkin samaa mieltä"). Tulokset kokonaisuudessaan siis osoittavat, että papeilla ja kanttoreilla on tyypillisesti luonteva suhtautuminen kuolemaan, se nähdään luonnollisena osana elämää ja jonain sellaisena, johon voi suhtautua myönteisesti. Suurin osa ei myöskään pelkää sitä. Osaltaan tulokset myös osoittavat, että niin pappien kuin kanttoreiden ammatillinen osaaminen kuolemakysymysten äärellä on vahvaa, ja samalla vahvistavat esimerkiksi sairaalapappien työn ja ylipäätään eri kentillä tehtävän sielunhoitotyön korvaamattomuutta. Nimenomaan kirkon työntekijöillä on erityisosaamista, jota muiden alojen työntekijöiden on vaikea korvata.

Kuvio 27. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten kuolemanpelko ja suhtautuminen kuolemaan, asteikko 1=täysin eri mieltä, 7= täysin samaa mieltä.

Pappien keskuudessa naiset pelkäävät kuolemaa hieman miehiä enemmän, mikä on havaittu useissa muissakin tutkimuksissa.³³ Toisaalta naispapit suhtautuvat miespappeja vahvemmin kuolemaan luonnollisena osana elämää, ja ero on tilastollisesti erittäin merkitsevä.³⁴ Naisilla korostuu myös miespappeja vahvempi myönteinen suuntautuminen kuolemaan ja kuolemanjälkeiseen,³⁵ kun taas miespapeilla korostuu kuolema pakona elämän kärsimyksistä.³⁶ Nuoret papit ja kanttorit pelkäävät kuolemaa hieman vanhempia ikäryhmiä enemmän; ilmiö on havaittu myös muissa ikäryhmiä vertailevissa tutkimuksissa.³⁷

Kirkon akateemisten jäsentutkimuksessa vastaajilta kysyttiin myös yleisesti sitä, mitä he ajattelevat ihmiselle tapahtuvan kuoleman jälkeen. Enemmistö kanttoreista, (71 %) reilu puolet papeista (55 %) ja vajaa puolet papiksi vihkimättömistä teologeista (43 %) oli sitä mieltä, että toisille seuraa iankaikkinen elämä, toisille kadotus. Papeista 14 prosenttia, muista teologeista joka neljäs (26 %) ja joka kymmenes (9 %) kanttoreista vastasi, että kaikki ihmiset pelastuvat. Papeista kaksi prosenttia ja kanttoreista ja papiksi vihkimättömistä teologeista kolme prosenttia ajatteli, että kaikki elämä loppuu kuolemaan. Papeista joka viides, muista teologeista 15 prosenttia ja kanttoreista neljä prosenttia vastasi ”jotain muuta”. Papeista joka kymmenes ja kanttoreista ja muista teologeista joka seitsemäs ei osannut sanoa.

Kuviossa 28 tarkastellaan, millä tavoin käsitys kuolemanjälkeisestä on yhteydessä pappien, muiden teologien ja kanttoreiden suhtautumiseen kuolemaan. Tarkastelu osoittaa kuolemanpelon olevan hieman muita yleisempää niillä papeilla, kanttoreilla ja teologeilla, jotka ajattelevat kaikkien ihmisten pelastuvan tai jotka eivät osaa sanoa. Vastaavasti vähiten pelkäävät ne, jotka ajattelevat kuolemaa seuraavan joko iankaikkisen elämän tai kadotuksen. Tämä liittyy tämän ryhmän muita vahvempaan uskon tärkeyteen ja sitoutumiseen kristinuskon opetukseen, mikä tutkimuksessa näyttäytyy kuolemanpelolta suojaavana. Sama ryhmä on myös vahvimmin suuntautunut kuolemaan ja kuolemanjälkeiseen myönteisenä asiana. Heikointa kuolemaan suuntautuminen on niillä papeilla, teologeilla ja kanttoreilla, jotka ajattelevat kaiken elämän päättyvän kuolemassa. Sen sijaan tämä ryhmä näkee muita useammin kuoleman helpotuksena ja pakona elämän kärsimyksistä ja vaikeuksista.

33 Neimeyer 1994, 61; Thorson & Powell 1994, 33.

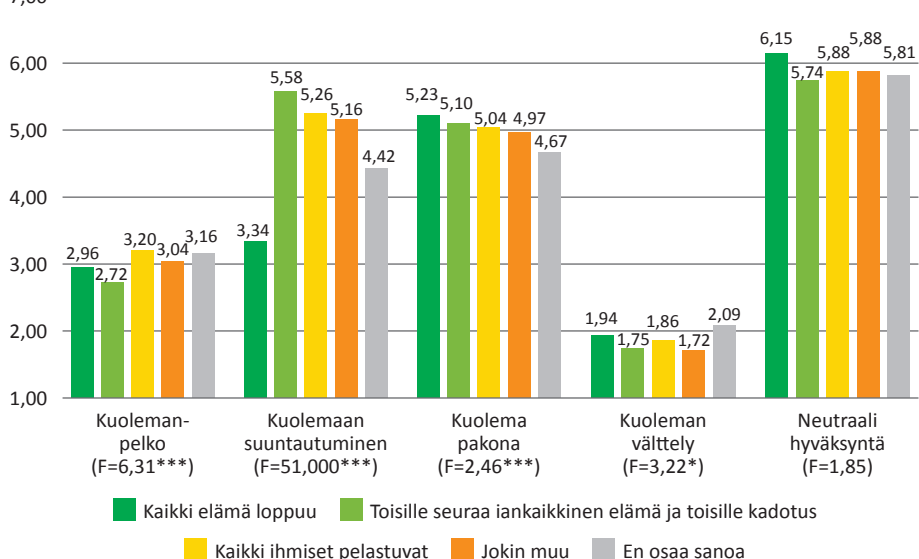
34 $t=4.24^{***}$.

35 $t=2.41^*$.

36 $t=-2.51^*$.

37 Thorson & Powell 1994, 36.

Kuvio 28. Eri käsityksen kuolemanjälkeisestä omaavien Kirkon akateemiset AKIn jäsenten suhtautuminen kuolemaan. N=787–822.

Suhtautumisella kuolemaan on selkeä yhteys työhyvinvointiin kirkon työssä. Papit, kanttorit ja muut teologit, jotka eivät pelkää kuolemaa ja jotka suhtautuvat siihen luonnollisena osana elämää, näyttävät tulosten valossa voivan työssään paremmin kuin ne, joiden suhde kuolemaan on toisenlainen. Kuolemanpelko korreloi niin työssä uupumisen (.15***) ja työssä kyynistymisen (.14) kuin negatiivisesti ammatillisen tehokkuuden (–.12***) kanssa: mitä enemmän yksilö pelkää kuolemaa, sitä taipuvaisempi hän on uupumaan ja kyynistymään kirkon työssä sekä kokemaan ammatillisen tehokkuuden laskua. Niin ikään kuolemanpelko liittyy heikentyneeseen tarmokkuuden (–.10**) ja omistautumisen (–.08*) kokemuksiin työssä. Myös kuoleman välttäminen tai kuoleman näkeminen pakona elämän kärsimyksistä heijastuu kielteisesti työhyvinvointiin. Kuoleman näkemisellä pakona on yhteys työssä uupumiseen (.11**), kuoleman ajattelemisen ja siitä puhumisen välttäminen liittyy niin uupumiseen (.07*), kyynistymisen (.12**), ammatillisen tehokkuuden heikentymiseen (.16***), tarmokkuuden heikentymiseen (–.14***) kuin omistautumisen (–.15***) ja uppoutumisen (–.10**) vähäisyyteen.

Vastaavasti myönteinen suuntautuminen kuolemaan ja kuolemanjälkeiseen samoin kuin kuoleman näkeminen luonnollisena osana elämää näyttäytyvät voimavarana työssä. Kuolemaan ja kuolemanjälkeiseen myönteisesti suuntautuminen korreloi negatiivisesti kyynistymisen (–.16***) ja positiivisesti tarmokkuuden (.13***), työhön omistautumisen (.13***) ja työhön uppoutumisen kanssa (.10**). Neutraali suhtautuminen kuolemaan liittyy työhön omistautumiseen (.12***), ammatilliseen tehokkuuteen (.11**) ja tarmokkuuteen (.12***), ja negatiivisesti

kyynistymiseen ($-0,11^{**}$). Tulosten pohjalta on ilmeistä, että kirkon työssä luonteva suhtautuminen kuolemaan on yksi keskeinen ammatillisen osaamisen tekijä ja toisaalta myös voimavara työssä.

6 NAISET KIRKON JOHDOS- SA

Maaliskuussa 2018 tuli täyteen 30 vuotta siitä, kun ensimmäiset naiset vihittiin Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa papeiksi. Naispappien määrä on kasvanut tasaisesti. Vuonna 2017 seurakuntapapeista 47,3 prosenttia oli naisia.³⁸ Vuonna 2010 naisten osuus oli 40 prosenttia³⁹, ja vuonna 2005 se oli 34 prosenttia.⁴⁰ Kirkkoherroista naisia oli vuonna 1994 vain kaksi prosenttia, 2004 osuus oli kuusi prosenttia. Vuonna 2014 naisten osuus oli kasvanut 14 prosenttiin ja vuonna 2017 jo 20 prosenttiin.⁴¹ Vuonna 2017 naisia oli kappalaisena 43 prosenttia ja seurakuntapastorin tehtävässä 61 prosenttia. Suomen ensimmäinen naispiispa Irja Askola vihittiin piispaksi vuonna 2010. Hän jäi eläkkeelle lokakuun 2017 lopussa, minkä vuoksi tutkimuksen aineistonkeruuvaiheessa kukaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispoista ei ollut nainen.

Kirkon akateemisten jäsentutkimuksessa selvitettiin kantaa naisiin johtajina kolmen kysymyksen avulla: tulisiko naisia olla enemmän kirkkoherroina, muissa kirkon johtotehtävissä ja myös piispoina. Lisäksi erikseen kysyttiin omaa kiinnostusta toimia esimiestehtävissä ja kirkkoherran tehtävissä.

Tutkimus osoittaa, että pappien ja muiden teologien halu naisten johtajuuden vahvistamiseen kirkossa on kauttaaltaan vahvempi kuin kanttoreiden. Papeista noin kaksi kolmesta oli täysin tai melko samaa mieltä siitä, että naisia tulisi olla enemmän niin kirkkoherrana (63 %) kuin muissa johtotehtävissä (68 %) ja että piispana tulisi olla myös naisia (69 %). Papiksi vihkimättömistä teologeista vieläkin useampi toivoi naisia lisää johtotehtäviin (71–77 %). Kanttoreista vain joka neljäs oli melkein tai täysin samaa mieltä siitä, että naisia tulisi olla enemmän kirkkoherrana (26 %). Muihin johtotehtäviin tai piispaksi naista toivoi hieman useampi kuin joka kolmas kanttori (37 %). Kanttoreista lähes joka kolmas (30 %) suhtautui kielteisesti siihen, että naisia olisi enemmän kirkkoherroina, joka neljäs (23 %) suhtautui kielteisesti siihen, että naisia olisi enemmän muissa johtotehtävissä, ja joka kolmas siihen, että naisia olisi piispoina (32 %). Papeista kielteisesti näihin suhtautuvia on joka kymmenes (9–11%). Sekä pappien että kanttoreiden keskuudessa myönteisen ja kielteisen väliltä oleva tai välinpitämätön suhtautuminen on yleisempää: kanttoreista kysymyksestä riippuen 31–44 prosenttia vastasi, ettei ole samaa eikä eri mieltä naisjohtajien saamiseksi lisää, vaan asennoituminen oli ”siltä väliltä”. Papeista ja teologeista näin vastasi 20–26 prosenttia.

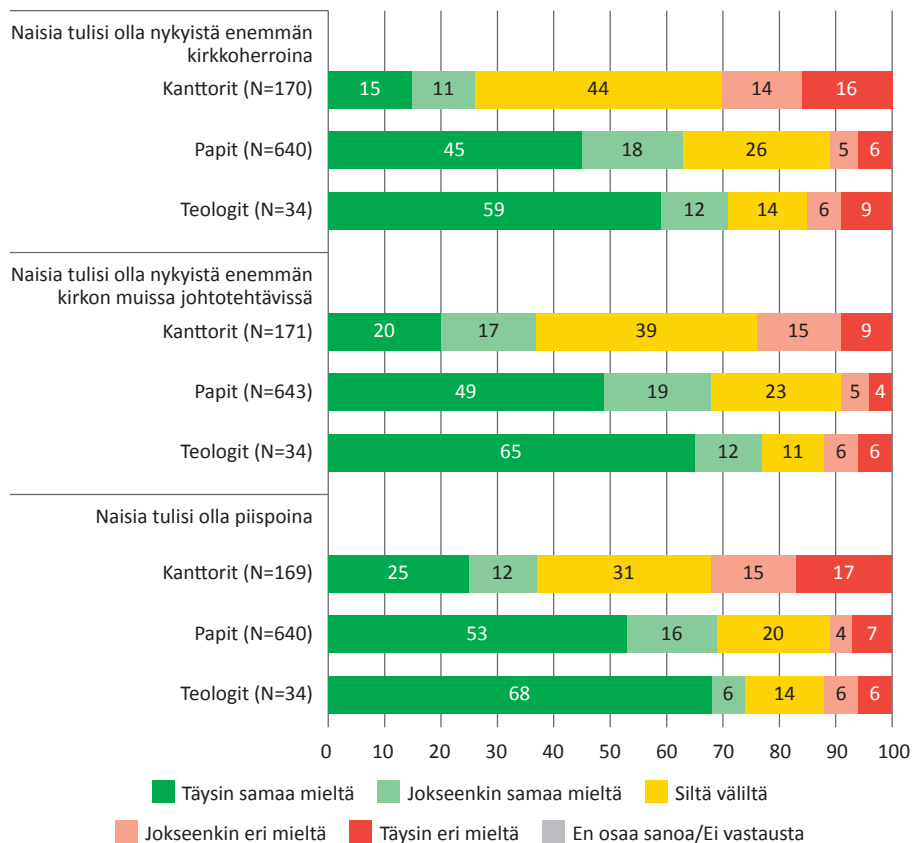
38 Tilastokatsaus 2017, 7.

39 Kirkon tilastollinen vuosikirja 2010, 29.

40 Kirkon tilastollinen vuosikirja 2005, 31.

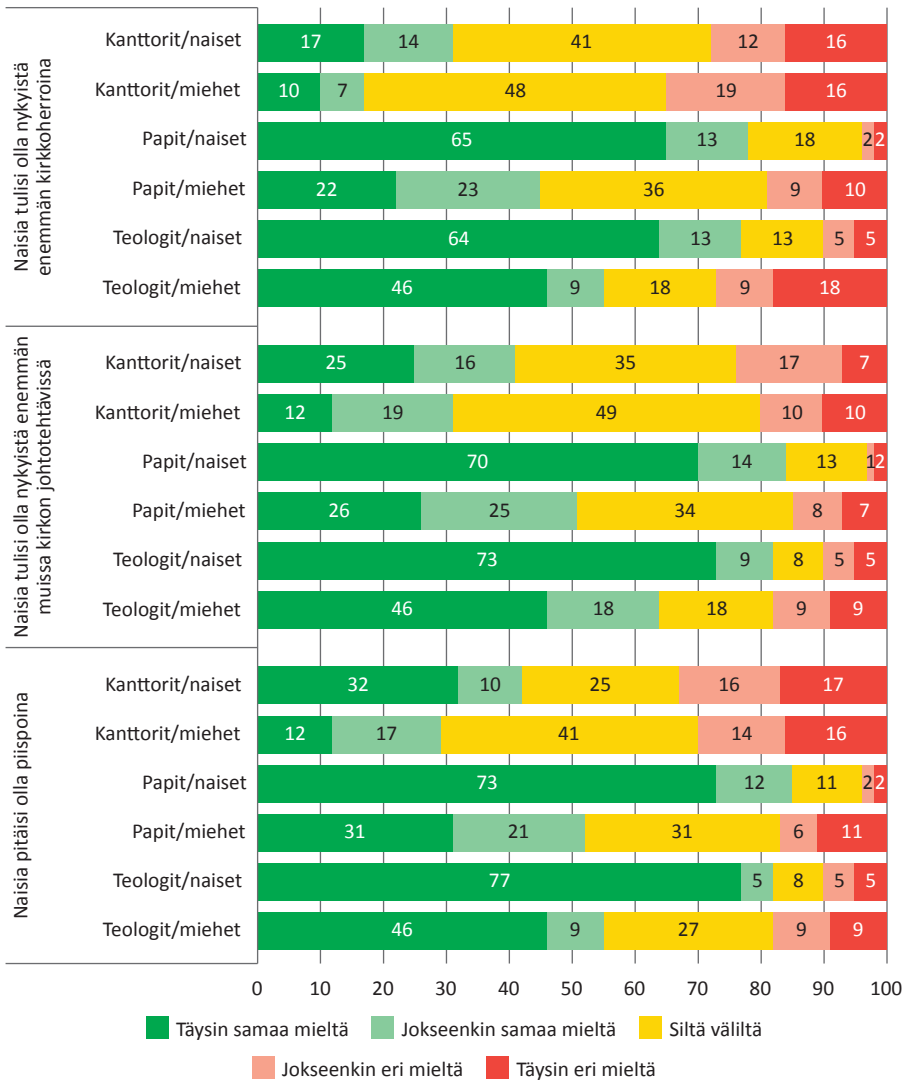
41 Tilastokatsaus 2017, 7.

Kuvio 29. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten näkemykset: naisia tulisi olla a) nykyistä enemmän kirkkoherroina, b) nykyistä enemmän kirkon muissa tehtävissä ja c) piispoina. N=170–171 (kanttorit); 674–677 (papit ja teologit) (%).

Myös sukupuolten väliset erot ovat selkeitä, erityisesti papeilla ja muilla teologeilla (ks. kuvio 30). Kun naispuolisista papeista lähes kolme neljästä oli täysin samaa mieltä siitä, että naisia tulisi olla myös piispoina ja muissa kirkon johtotehtävissä, miespuolisista papeista näin ajatteli alle joka kolmas. Mikäli mukaan lasketaan jokseenkin samaa mieltä olevat, miespuolisista papeista naisten määrän kasvua näissä johtotehtävissä kannatti puolet (52 %) ja naispuolisista papeista 84–85 prosenttia. Lisää naispuolisia kirkkoherroja toivoi 46 prosenttia pappismiehistä ja 78 prosenttia naisista. Myös kanttoreiden keskuudessa naiset ovat valmiimpia naisten johtajuuden lisäämiseen.

Kuvio 30. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten näkemykset: naisia tulisi olla a) nykyistä enemmän kirkkoherroina, b) nykyistä enemmän kirkon muissa tehtävissä ja c) piispoina. N=170–171 (kanttorit); 640–643 (papit); 34 (muut teologit) (%). Vastaukset sukupuolittain vuonna 2018.

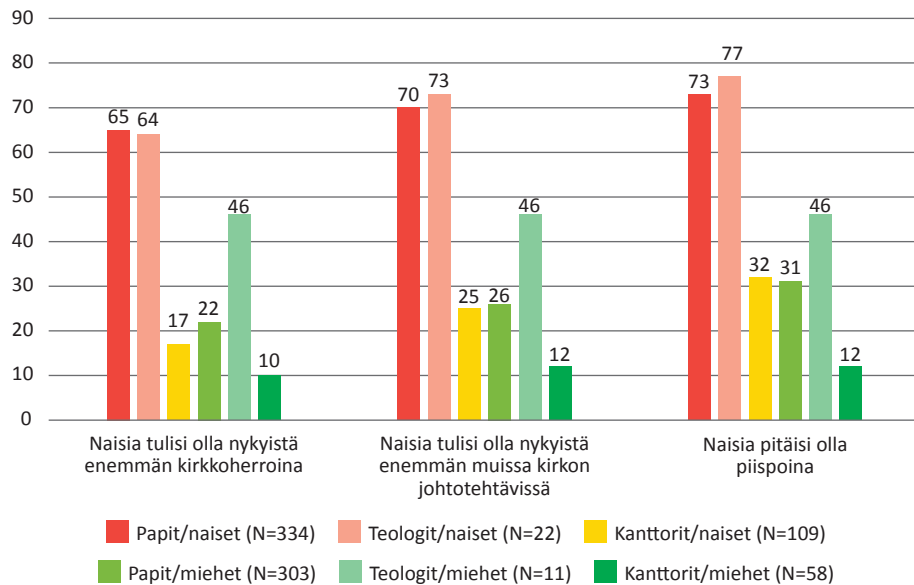

Naisten ja miesten väliset erot ovat siis erityisesti papeilla varsin huomattavat. Kanttoreiden keskuudessa suhtautuminen naisten johtajuuteen on kauttaaltaan välinpitämättömämpää ja osin myös kriittisempää, miehillä vielä enemmän kuin naisilla. Naispapit ovat vahvasti naisjohtajuuden kannalta, kun miespapeista vain noin joka neljäs kannattaa täysin sitä, että naisia olisi enemmän kirkon kaikissa johtotehtävissä. Kuvio 31 havainnollistaa vielä näitä eroja kuvaamalla täysin samaa mieltä olevien osuudet pappien/teologien ja kanttoreiden keskuudessa

sukupuolittain. Kuvio havainnollistaa myös sitä, miten naiset ovat usein kirkossa varsin yksin naisjohtajuuden vahvistamiseen liittyvien kysymysten äärellä; monille muille kuin teologinaisille kysymys on paljon yhdentekevempi. Kun naispapeista ja -teologeista kysymyksestä riippuen 64–77 prosenttia pitää erittäin tärkeänä, että naisia olisi enemmän kirkkoherroina ja muissa johtotehtävissä sekä ylipäätään piispoina, miespapeista näin ajattelee 22–31 prosenttia, mieskanttoreista vain 10–12 prosenttia ja naiskanttoreista 17–32 prosenttia. Pieni papiksi vihkimättömien miesteologien joukko sen sijaan kannattaa yleisesti naisten johtajuutta.

Kysymys ei useinkaan ole siitä, että muut vastustaisivat naisten johtajuuden vahvistumista, vaan siitä, että asia on yhdentekevä. Mieskanttoreista joka kolmas (35 %) ja naiskanttoreista joka neljäs (28 %) suhtautuu kriittisesti naiskirkkoherrojen määrän lisääntymiseen, miespapeista ja -teologeista näin ajattelee joka viides (19 %).

Kuvio 31. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten näkemykset: naisia tulisi olla a) nykyistä enemmän kirkkoherroina, b) nykyistä enemmän kirkon muissa tehtävissä ja c) piispoina. Täysin samaa mieltä olevien pappien, muiden teologien ja kanttoreiden osuudet sukupuolittain vuonna 2018 (%).

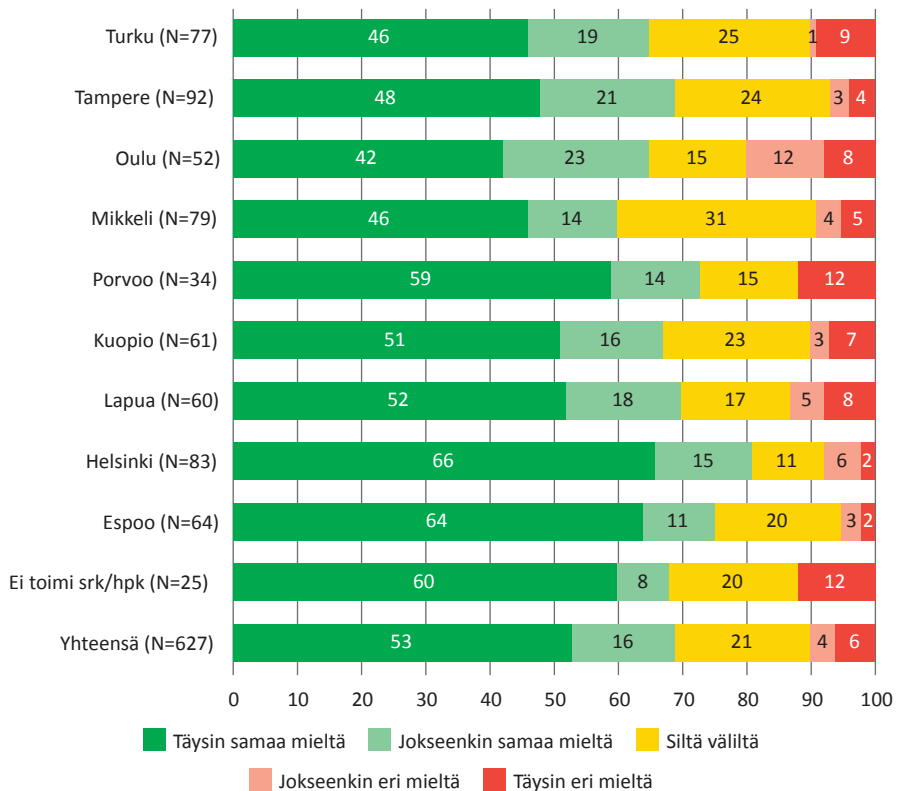

Vähiten kriittisesti suhtaudutaan naisten määrän lisääntymiseen muissa kirkon johtotehtävissä. Naiskanttoreista joka neljäs (24 %), mieskanttoreista joka viides (21 %) ja miesteologeista joka kuudes (15%) suhtautuu siihen kriittisesti. Kysymykseen ”tulisiko naisia olla piispoina” suhtautuu kielteisesti naiskanttoreista 33 prosenttia, mieskanttoreista 30 prosenttia ja miesteologeista 17 %. Huomion arvoista on, että myös naisteologien keskuudessa on pieni joukko teologeja, jotka

suhtautuvat kriittisesti naisten määrän lisääntymiseen kirkkoherroina (4 %), muissa johtotehtävissä (3 %) tai piispoina (4 %).

Eri hiippakuntien pappien suhtautuminen naiseen piispana on erityisen kiinnostavaa johtuen pappien mahdollisuudesta äänestää oman hiippakuntansa piispanvaalissa (ks. kuvio 32). Kirkon akateemisten papiksi vihityistä jäsenistä myönteisimmin naiseen piispana suhtautuivat Helsingin (66 % täysin samaa mieltä) ja Espoon hiippakunnan papit (64 % täysin samaa mieltä). Helsingin hiippakunnan papeista peräti 66 prosenttia oli täysin samaa mieltä siitä, että myös naisia pitäisi olla piispoina, ja lisäksi 15 prosenttia oli asiasta jokseenkin samaa mieltä. Vähiten kannatusta naispiispalle oli Oulun ja Mikkelin hiippakunnan sekä Turun arkkihiippakunnan papiston keskuudessa. Näissäkin hiippakunnissa kuitenkin 42–46 prosenttia oli täysin samaa mieltä siitä, että naisia tulisi olla piispoina.

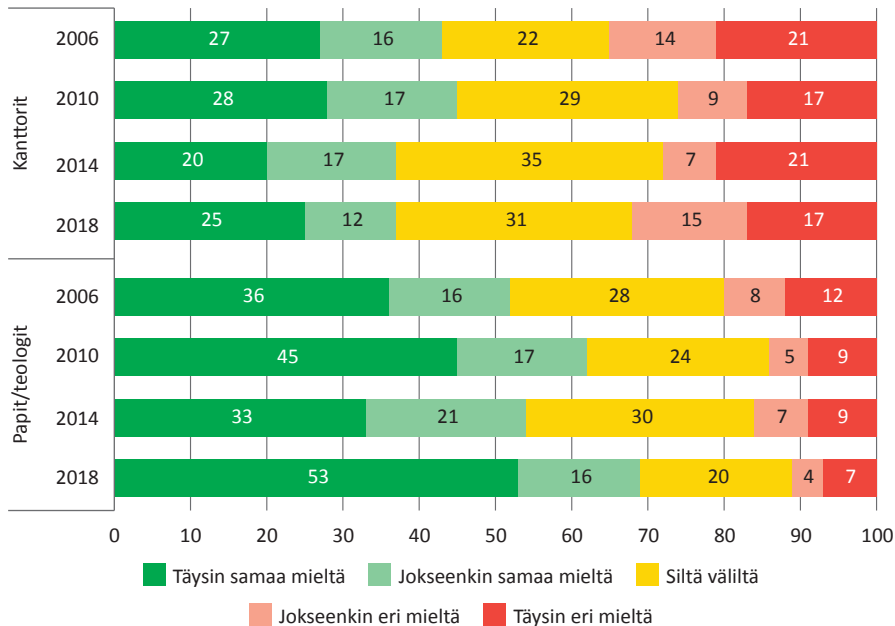
Kuvio 32. Kirkon akateemiset AKIn papiksi vihittyjen jäsenten suhtautuminen väittämään ”naisia tulisi olla piispoina”. Vastaukset hiippakunnittain vuonna 2018 (%).

Kuviossa 33 tarkastellaan, miten kanttoreiden ja pappien ja muiden teologien suhtautuminen naisten piispuuteen on muuttunut vuodesta 2006 vuoteen 2018. Aikaisempiin vuosiin vertailu tehdään jälleen siten, että pappeja ja muita teologeja

tarkastellaan yhtenä ryhmänä niin kuin tulokset on aiemmissa jäsentutkimusten raporteissa esitetty. Kanttoreiden suhtautuminen on muuttunut varsin vähän. Kun vuonna 2006 kanttoreista 27 prosenttia oli täysin samaa mieltä ja 16 prosenttia jokseenkin samaa mieltä siitä, että naisia tulisi olla myös piispoina, vuonna 2018 osuudet olivat 25 ja 12 prosenttia. Näin ollen naispiispaan myönteisesti suhtautuvien kanttoreiden osuus on laskenut 6 prosenttiyksikköä. Pappien keskuudessa samassa ajassa täysin tai jokseenkin samaa mieltä olevien osuus on kasvanut 17 prosenttiyksikköä.

Kuvio 33. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten suhtautuminen väittämään ”naisia tulisi olla piispoina” vuosina 2006 (kanttorit: N=240; papit: N=836), 2010 (kanttorit: N=226; papit: N=856), 2014 (kanttorit: N=169; papit: N=558) ja 2018 (kanttorit: N=173; papit: N=683) (%).

Tutkimuksessa vastaajilta tiedusteltiin myös erikseen omaa kiinnostusta toimia esimiestehtävissä. Papeilta ja muilta teologeilta kysyttiin myös kiinnostusta toimia kirkkoherrana. Kaikista kanttoreista 38 prosenttia oli kiinnostunut esimiestehtävistä (täysin tai jokseenkin samaa mieltä). Miesten kiinnostus esimiestehtäviin oli hieman suurempi kuin naisten: heistä 43 prosenttia ilmaisi kiinnostusta esimiestehtäviin, naisista 35 prosenttia. Ero selittyy osittain miesten ja naisten erilaisella sijoittumisella eri kanttorin tehtäviin. Verrattaessa laajaa yliopistotutkintoa edellyttävässä kanttorin virassa toimivia naisia ja miehiä eroa ei juuri ole. Näissä tehtävissä toimivista naisista 46 prosenttia ja miehistä 50 prosenttia on kiinnostunut esimiestehtävistä. Kaikista teologinaisista esimiestehtävistä kiinnostuneita on 61 prosenttia (35 % täysin samaa mieltä), miehistä 69 prosenttia (41 % täysin

samaa mieltä). Kirkkoherran virasta kiinnostuneita on naisista joka kolmas (22 % täysin samaa mieltä ja 14 % jokseenkin samaa mieltä), miehistä joka toinen (29 % täysin samaa mieltä, 21 % jokseenkin samaa mieltä).

Tarkasteltaessa suhtautumista naisten johtajuuteen on syytä lopuksi vielä lyhyesti luoda katsaus siihen, miten kanttoreiden, pappien ja muiden teologien suhtautuminen naispappeuteen on muuttunut. Asiaa on selvitetty kaikissa Kirkon akateemisten jäsentutkimuksissa vuodesta 2006 lähtien. Pappien keskuudessa naispappeuden vastustus on kaikissa jäsentutkimuksissa ollut vähäistä: vastustajia ja yhteistyöstä kieltäytyviä on vuonna 2006 ollut kaksi prosenttia, sen jälkeen vain yksi prosentti. Lisäksi 2–4 prosenttia on kertonut vastustavansa, mutta voivansa silti toimia yhteistyössä. Vajaa prosentti papeista on kertonut vastustavansa ja harkinneensa siirtymistä toiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan kirkon virkateologian vuoksi. Pappien ja papiksi vihkimättömien teologien suhtautumisessa ei ollut merkittävää eroa vuoden 2018 jäsenkyselyssä.

Kanttoreiden keskuudessa naispappeuden vastustajia on enemmän, vaikka vain yksi prosentti pidättäytyy yhteistyöstä, jos suinkin mahdollista. Niitä, jotka vastustavat mutta voivat toimia yhteistyössä, on ollut 10–13 prosenttia, eikä määrä ole vähentynyt. Vastustus liittyy kanttoreilla vahvimmin vanhoillislestadiolaisuuden vaikutukseen ($r=-.71^{***}$), toisekseen evankelisen liikkeen (SLEY) vaikutukseen ($r=-.50^{***}$) ja kolmanneksi Lähetyshiippakunnan ($r=-.40^{***}$) vaikutukseen. Papeilla vastustus liittyy eniten evankelisen liikkeen (SLEY) ($r=-.44^{***}$) ja Suomen Raamattuopiston ($r=-.31^{***}$) vaikutukseen.

	Kanttorit 2006 (N=240)	Kanttorit 2010 (N=222)	Kanttorit 2014 (N=163)	Kanttorit 2018 (N=171)	Papit ja teologit 2006 (N=836)	Papit ja teologit 2010 N=851	Papit ja teologit 2014 (N=549)	Papit ja teologit 2018 (N=682)
Häväksyn naispappeuden ilman muuta. Sen sijaan en ymmärrä naispappeuden vastustajia, heidänkin pitäisi toimia yhteisen päätöksen mukaisesti.	51	52	53	46	59	61	56	55
Häväksyn naispappeuden ilman muuta. Ymmärrän myös naispappeuden vastustajia ja suon heille mahdollisuuden toimia oman vakaumuksensa mukaisesti.	23	25	29	29	29	29	36	37
Häväksyn naispappeuden, koska kirkko on sen virallisesti hyväksynyt. Suhtaudun naispappeuteen kuitenkin henkilökohtaisesti varauksella.	14	12	7	10	6	5	4	4
Vastustan naispappeutta, mutta voin kuitenkin toimia yhteistyössä naispapin kanssa.	10	11	11	13	4	3	2	3
Vastustan naispappeutta ja pidättäydyn yhteistyöstä, jos suinkin mahdollista.	1	0	0	1	2	1	1	1
Vastustan naispappeutta ja olen harkinnut siirtymistä toiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan kirkkomme virka-teologian takia tai vuoksi.	0,4	0	0	1	0,4	0,6	0,7	0,3
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100

7 SAMAA SUKUPUOLTA OLEVIENT PARISUHTEET JA KIRKKO

Sukupuolineutraali avioliittolaki astui voimaan 1. maaliskuuta 2017. Eduskunta oli hyväksynyt joulukuussa 2014 avioliittolain muuttamisen niin, että samaa sukupuolta olevat voivat solmia avioliiton. Äänestyksessä lakialoitteen muuttamiseen tähdännyt adressi, kansalaisaloite tasa-arvoisesta avioliittolaista, oli saanut taakseen 105 kansanedustajaa 92 edustajan äänestäessä vastaan. Tämän myötä avioliittolaki koskee ”kahta henkilöä”, ei enää vain ”naista ja miestä”. Lähtökohtaisesti lainmuutoksella ei puututa kirkkojen ja uskonnollisten yhteisöjen oikeuteen toimittaa avioliittoon vihkimisiä ja määrätä itse näiden ehdoista sekä muodoista.

Sukupuolineutraalin avioliittolain hyväksyminen ja sen voimaantulo kiihdyttivät keskustelua samaa sukupuolta olevien parien oikeuksista myös kirkossa koko tutkimusjakson ajan. Piispainkokouksen selonteko vuoden 2016 elokuulta korostaa, että kirkossa tulee kohdella kaikkia yhtäläisellä kunnioituksella, mutta avioliittolain muutos ei muuta kirkon avioliitto-opetusta ja vihkimiskäytäntöjä. Selonteon mukaan kirkossa on kuitenkin muutoksen vuoksi tarpeellista löytää tapoja keskustella uuden tilanteen tuomista kokemuksista ja näkökulmista.¹ Välittömästi avioliittolain voimaantulon jälkeen useat papit kuitenkin vihkivät samaa sukupuolta olevia pareja, ja heistä on tehty myös kanteluita tuomiokapituliin.

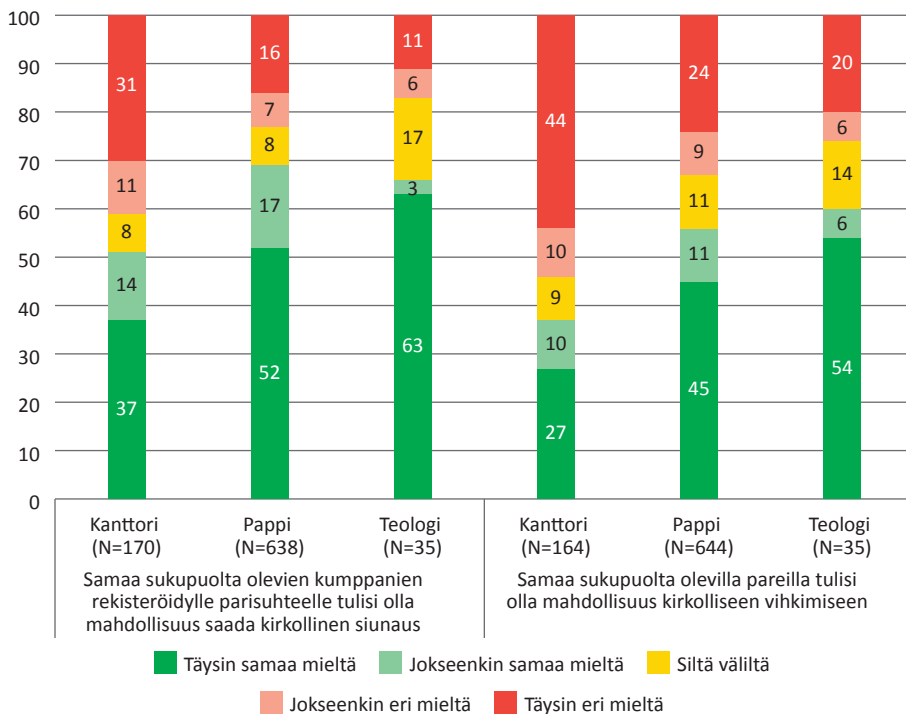
Myös Kirkon akateemisten jäsentutkimukseen 2018 vastanneista papeista reilu yksi prosentti (10 vastaajaa) kertoi toimittaneensa samaa sukupuolta olevien avioliittoon vihkimisiä. Niin ikään kanttoreista reilu prosentti oli ollut mukana samaa sukupuolta olevien vihkimistilaisuudessa. Valmiutta samaa sukupuolta olevien vihkimiseen olisi runsaasti. Kaikista papeista 38 prosenttia oli täysin samaa mieltä väitteestä ”Olen valmis vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon”. Lisäksi 13 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä. Täysin eri mieltä oli papeista 28 prosenttia ja jokseenkin eri mieltä joka kymmenes (11 %). Vielä useampi pappi olisi valmis siunaamaan samaa sukupuolta olevien parisuhteita. Täysin samaa mieltä oli 44 prosenttia papeista, lisäksi 16 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä. Eri mieltä papeista oli vain reilu neljännes (20 % täysin eri mieltä ja 9 % jokseenkin eri mieltä). Papiksi vihkimättömät teologit ovat kauttaaltaan vielä pappejakin avoimempia suhteessa samaa sukupuolta olevien vihkimiseen, heistä 59 prosenttia oli täysin samaa mieltä väitteestä ”Olen valmis vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon”.

Vuoden 2018 jäsentutkimus osoittaa aikaisempien kyselyiden tavoin asenteiden kokonaisuudessaan muuttuneen myönteisemmiksi paitsi kirkollista vihkimistä

1 Piispainkokouksen selonteko avioliittolain muutoksen johdosta 2016, 12.

myös siunaamista kohtaan. Yhä useampi kanttori ja pappi on sitä mieltä, että kirkon tulisi sallia vähintään parisuhteiden siunaaminen. Vuonna 2011 annettu piispainkokouksen pastoraalinen ohje mahdollistaa vain rukouksen parien kanssa.² Vuonna 2018 papeista useampi kuin kaksi kolmesta oli täysin (52 %) tai jokseenkin (17 %) samaa mieltä siitä, että samaa sukupuolta olevien siunaaminen tulisi sallia, joka neljäs vastusti tätä. Papiksi vihkimättömistä teologeista lähes kaksi kolmesta (63 %) oli täysin samaa mieltä ja kolme prosenttia jokseenkin samaa mieltä siitä, että kirkolliset siunaamiset tulisi sallia. Kanttoreiden suhtautuminen oli kriittisempää, heistä samaa mieltä olevia oli joka toinen (37 % täysin ja 13 % jokseenkin samaa mieltä) ja 42 prosenttia vastusti.

Kuvio 34. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten suhtautuminen väitteisiin ”Samaa sukupuolta olevien kumppanien rekisteröidylle parisuhteelle tulisi olla mahdollisuus saada kirkollinen siunaus” ja ”Samaa sukupuolta olevilla pareilla tulisi olla mahdollisuus kirkolliseen vihkimiseen” (%).

Kirkollisen vihkimisen sallisi papeista useampi kuin joka toinen (45 % täysin samaa mieltä, 11 % jokseenkin samaa mieltä). Papiksi vihityt teologit ovat hie- man kriittisempiä kuin papiksi vihkimättömät teologit: papiksi vihityistä 45 prosenttia oli täysin samaa mieltä, muista teologeista 54 prosenttia. Kanttorit ovat

² Pastoraalinen ohje vapaamuotoisesta rukouksesta parisuhteensa rekisteröineiden kanssa ja heidän puolestaan 2011.

siunaamiskysymyksen tavoin selvästi kriittisempiä myös vihkimistä kohtaan. Lähes joka toinen kanttori oli vuonna 2018 täysin eri mieltä, kun täysin samaa mieltä oli vain joka neljäs.

Kirkon akateemisten jäsentutkimuksissa on seurattu pappien ja muiden teologien suhtautumista samaa sukupuolta olevien siunaamiseen jo vuodesta 2002 lähtien ja kanttoreiden suhtautumista vuodesta 2006 lähtien. Tämä mahdollistaa mielenkiintoisella tavalla asenteissa tapahtuneen muutoksen seurannan varsin pitkältä aikajaksolta nimenomaan siunaamiskysymyksen kohdalla. Aikaisempien vertailujen tavoin pappeja ja papiksi vihkimättömiä teologeja tarkastellaan yhtenä ryhmänä.

Sekä pappien/teologien että kanttoreiden mielipiteet kirkollista siunaamista kohtaan ovat kääntyneet 2000-luvulla koko ajan myönteisemmiksi.³ Pappien keskuudessa vielä vuonna 2010 samaa ja eri mieltä olevia pappeja oli yhtä paljon, vuonna 2014 samaa sukupuolta olevien siunaamista kannattavia oli ensimmäistä kertaa enemmän kuin sitä vastustavia ja vuonna 2018 samaa mieltä oli jo useampi kuin kaksi pappia kolmesta. Kanttoreiden asenteet ovat olleet mittaamisen alusta alkaen selvästi konservatiivisempia kuin pappien: vuonna 2018 ne olivat vain hieman myönteisempiä kuin pappien asenteet kahdeksan vuotta aiemmin. Kuitenkin kanttoreidenkin keskuudessa samaa sukupuolta olevien parisuhteen siunaamista kannattavien määrä on selvästi lisääntynyt, erityisesti niiden, jotka ovat täysin samaa mieltä. Vuonna 2010 kanttoreista 15 prosenttia oli siunaamisesta täysin samaa mieltä, neljä vuotta myöhemmin heidän osuutensa oli 29 prosenttia ja vuonna 2018 osuus oli 37 prosenttia.

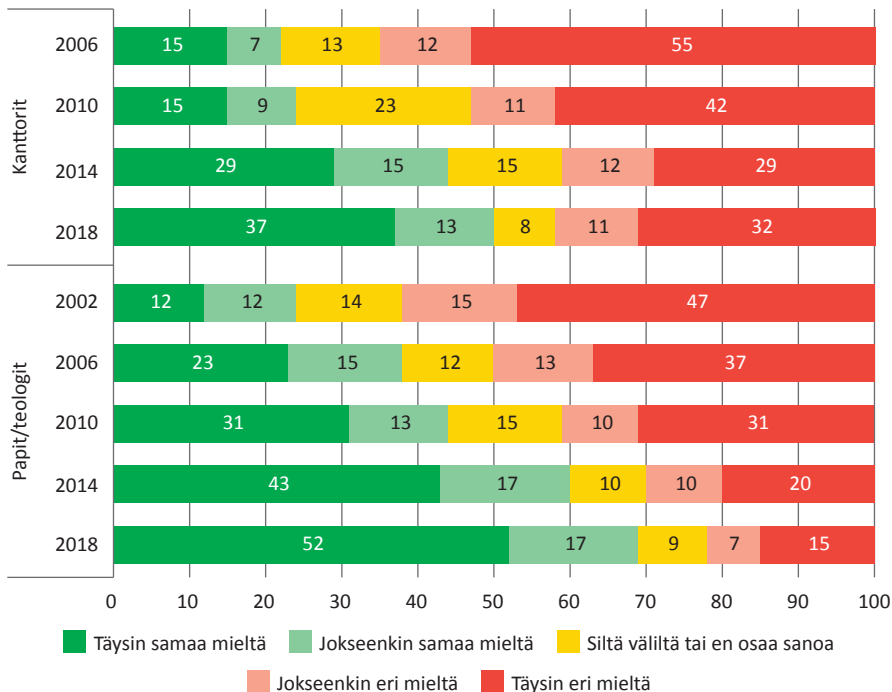
Vastaava muutos näkyi pappien ja muiden teologien keskuudessa jo aiemmin. Vuonna 2002 papeista 12 prosenttia oli täysin samaa mieltä väitteestä ”Samaa sukupuolta olevien kumppanien rekisteröidylle parisuhteelle tulisi olla mahdollista saada kirkollinen siunaus”.⁴ Vuonna 2006 täysin samaa mieltä olevien määrä oli kaksinkertaistunut neljä vuotta aiemmasta ollen 23 %. Vuonna 2010 täysin samaa mieltä olevia oli papeista kolmannes (31 %).⁵ Vuonna 2014 täysin samaa mieltä olevien osuus oli noussut jo 43 prosenttiin, ja vuonna 2018 täysin samaa mieltä oli jo yli puolet papeista (52 %).

3 Niemelä 2014a; Niemelä 2010a; Niemelä & Palmu 2006.

4 Salonen 2002.

5 Niemelä 2010a; Niemelä & Palmu 2006.

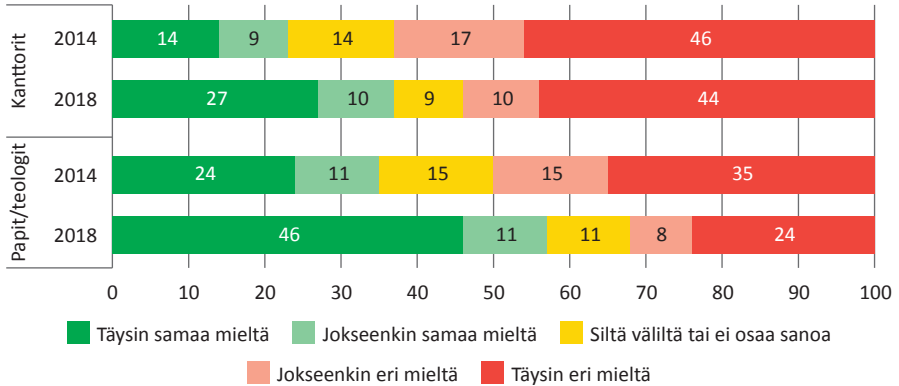
Kuvio 35. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten suhtautuminen väittämään ”Samaa sukupuolta olevien kumppanien rekisteröidylle parisuhteelle tulisi olla mahdollisuus saada kirkollinen siunaus”. Vastaukset vuosina 2002, 2006 (kanttorit: N=240; papit: N=836), 2010 (kanttorit: N=222; papit: N=850), 2014 (kanttorit: N=164; papit: N=550) ja 2018 (kanttorit: N=160; papit: N=678)6 (%).

Yhä useampi pappi/teologi myös ajatteli, että siunaaminen ei riitä, vaan kirkon tulisi sallia samaa sukupuolta olevien kirkollinen vihkiminen. Täysin samaa mieltä olevien osuus on lähes kaksinkertaistunut neljässä vuodessa: vuonna 2014 täysin samaa mieltä oli joka neljäs, vuonna 2018 lähes joka toinen. Kanttorit ovat niin ikään muuttaneet asenteitaan myönteisemmiksi: täysin samaa mieltä olevien osuus on lähes kaksinkertaistunut. Vuonna 2018 kanttoreiden asenteet olivat mielenkiintoisella tavalla lähes yhtenevät pappien/teologien neljä vuotta aiemmin mitattujen asenteiden kanssa.

6 Niemelä 2014a; Niemelä 2010a; Niemelä & Palmu 2006.

Kuvio 36. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten suhtautuminen väittämään ”Samaa sukupuolta olevilla pareilla tulisi olla mahdollisuus kirkolliseen vihkimiseen”. Vastaukset vuonna 2014 (kanttorit: N=160; papit/teologit N=550) ja 2018 (kanttorit: N=164; papit/teologit: N=679)7 (%).

Sekä papeista/teologeista että kanttoreista vain pieni osa kannattaa sukupuolineutraalin avioliittolain voimaantulon jälkeen vuonna 2018 vihkioikeudesta luopumista. Alle joka kymmenes pappi ja kanttori oli täysin samaa mieltä ja suunnilleen yhtä moni lähes samaa mieltä. Täysin samaa mieltä olevien osuus oli lähes puolittunut neljä vuotta aiemmasta, jolloin kysymys oli hypoteettinen: kirkon tulisi luopua vihkioikeudesta, jos sukupuolineutraali avioliittolaki toteutuu.

Taulukko 21. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten suhtautuminen väittämään ”Kirkon tulisi luopua vihkioikeudesta, jos sukupuolineutraali avioliittolaki toteutuu” (%).

	Kanttorit 2014	Kanttorit 2018	Papit/teologit 2014	Papit/teologit 2018
Täysin samaa mieltä	17	9	15	8
Jokseenkin samaa mieltä	15	10	13	9
Siltä väliltä tai ei osaa sanoa	28	24	24	20
Jokseenkin eri mieltä	13	18	18	18
Täysin eri mieltä	35	39	30	45
Yhteensä	100	100	100	100
N	160	168	550	677

Naiset kannattavat samaa sukupuolta olevien parisuhteiden kirkollista siunaamista samoin kuin vihkimistä useammin kuin miehet niin pappien kuin kanttoreiden keskuudessa. Vastaava ilmiö näkyy myös suomalaisten keskuudessa yleensä.⁸ Naispuolisista papeista kirkollista siunaamista kannatti (täysin tai joksikin samaa mieltä) neljä viidestä (81 %; 72 % vuonna 2014), miehistä reilu puolet (55 %; 50 % vuonna 2014). Naispuolisista papeista peräti 65 prosenttia oli täysin samaa mieltä siitä, että siunaamiset tulisi sallia, miespuolisista papeista 38 prosenttia. Naiskanttoreista asiaa kannatti reilu puolet (53 %) ja mieskanttoreista vajaa puolet (45 %).

Sukupuolten välinen ero on vielä selkeämpi kysyttäessä tulisiko samaa sukupuolta olevilla pareilla olla oikeus kirkolliseen vihkimiseen. Kirkollista vihkimistä kannatti (täysin tai joksikin samaa mieltä) naispuolisista papeista lähes kolme neljästä (71 %), miespapeista vain reilu kolmannes (36 %). Naispapit ovat myös itse valmiimpia vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja: heistä joka toinen (49 %) oli täysin samaa mieltä väitteestä ”Olen valmis vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon” ja lisäksi 14 prosenttia oli joksikin samaa mieltä. Papiksi vihkimättömistä teologiniaisista täysin samaa mieltä olevien osuus on vieläkin suurempi (67 %). Miespapeista näin ajatteli vain joka neljäs (27 %) ja lisäksi joka kymmenes oli joksikin samaa mieltä (11 %). Papiksi vihkimättömät teologimiehet olivat miespappeja myönteisempiä, heistä 46 prosenttia oli valmiita vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja. Myös vihkimisiä jo toteuttaneet olivat selvästi todennäköisemmin naisia kuin miehiä.

Kanttoreilla naisten ja miesten välinen ero suhtautumisessa samaa sukupuolta olevien kirkolliseen vihkimiseen on vähäisempi, joskin siitä huolimatta selkeä: naisista vihkimistä kannatti 41 prosenttia, miehistä 31 prosenttia.

Suhtautumisella samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin ja niiden siunaamiseen tai mahdolliseen vihkimiseen ja valmiudella niiden toteuttamiseen on selkeä yhteys siihen, pitääkö pappi tai kanttori itseään liberaalina vai konservatiivina.⁹ Konservatiiveilla on taipumus vastustaa näitä ja liberaaleilla kannattaa.¹⁰ Yhteys on vahvistunut vuodesta 2014.¹¹ Vahvin yhteys on kysymyksessä siitä, tulisiko samaa sukupuolta olevien vihkiminen sallia.¹² Tämä osoittaa termien liberaali ja konservatiivi tarkoittavan kielenkäytössä yhä vahvemmin sitä, miten kirkon työntekijä suhtautuu samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin ja erityisesti samaa sukupuolta olevien vihkimiseen. Termien yhteys esimerkiksi naispappeuskantaan on heikompi,

8 Ks. esim. Haastettu kirkko 2012.

9 $r = .61^{***} - .64^{***}$.

10 Ks. lisää liberaalina ja konservatiivina itseään pitävien pappien asennoitumisesta ja suhteesta työhön: Niemelä 2014b.

11 Vuonna 2014: $r = .51^{***} - .55^{***}$.

12 $r = .64$.

eikä sen suhteen ole tapahtunut muutosta vuodesta 2014.¹³ Itseään selkeästi konservatiivina pitävistä kanttoreista, papeista ja muista teologeista lähes kaikki vastustivat samaa sukupuolta olevien parisuhteiden kirkollista vihkimistä (81–100 % täysin eri mieltä), kun selkeästi liberaalina pitävistä kanttoreista 93 prosenttia, papeista 97 prosenttia ja muista teologeista 94 prosenttia kannatti niitä.

Kokonaisuudessaan kanttorit pitävät itseään jonkin verran useammin teologisesti konservatiivina, kuten edellä tarkastellut asenteet jo ovat osoittaneet. Kanttoreista itseään teologisesti konservatiivina tai lähinnä konservatiivina pitäviä oli lähes puolet (42 %), papeista joka viides (22 %). Liberaalina tai lähinnä liberaalina itseään pitäviä oli pappien keskuudessa 44 prosenttia ja kanttoreiden keskuudessa 30 prosenttia.

Taulukko 22. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten näkemys omasta teologisesta orientaatiostaan vuonna 2010 ja 2014.

	Kanttorit 2010 %	Kanttorit 2014 %	Kanttorit 2018 %	Papit/ teologit 2010 %	Papit/ teologit 2014 %	Papit/ teologit 2018 %
Mielestäni teologisesti konservatiivinen	13	13	14	8	5	5
Lähinnä konservatiivi	23	19	28	16	18	17
Siltä väliltä tai ei osaa sanoa	20	35	28	20	40	34
Lähinnä liberaali	18	23	14	31	26	27
Mielestäni teologisesti liberaalinen	26	10	16	25	11	17
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
N	223	164	171	855	550	682

13 $r = -.46^{***}$; vuonna 2014 $r = -.44^{***}$.

8 KIRKON AKATEEMISET JA TYYTYVÄISYYS LIITON TOIMINTAAN

Johdanto

Viimeisessä tulosluvussa tarkastelun kohteena on Kirkon akateemisten AKIn jäsenten suhtautuminen niin AKIin kuin omaan liittoonsa (Suomen Kanttori-urkuriin, Suomen kirkon pappisliittoon tai Suomen teologiliittoon) sekä näkemykset siitä, mihin suuntaan liittoa tulisi kehittää. Suomen teologiliiton jäsenten näkemyksiä tarkastellaan vain yksittäisten kysymysten kohdalla johtuen ryhmän pienestä koosta (10 vastaajaa).

Tärkein syy kuulua liittoon

Kirkon akateemiset AKIn jäsenten tärkein syy kuulua liittoon on ansiosidonnainen työttömyysturva, jonka 29 prosenttia jäsenistä nostaa keskeisimmäksi liittoon kuulumisen syyksi. Toiseksi tärkeimpänä pidetään palkka- ja työttömyysturvaa (19 %). Erityisesti Kanttori-urkuriin jäsenet korostavat sen tärkeyttä, heistä 23 prosenttia pitää sitä tärkeimpänä liittoon kuulumisen syynä. Muita tärkeitä syitä on se, että ammatiliiton jäsenyys antaa yleisesti ottaen turvallisuutta elämään (15 %), ja se, että suuren jäsenmäärän ansiosta liitto voi ajaa omiensa etuja paremmin (14 %). Kanttorit korostavat näitä molempia pappeja enemmän (17 %). Verrattuna kanttoreihin Pappisliiton jäsenet korostavat ammatillisen identiteetin kehittämisen tärkeyttä järjestäytymällä (8 %).

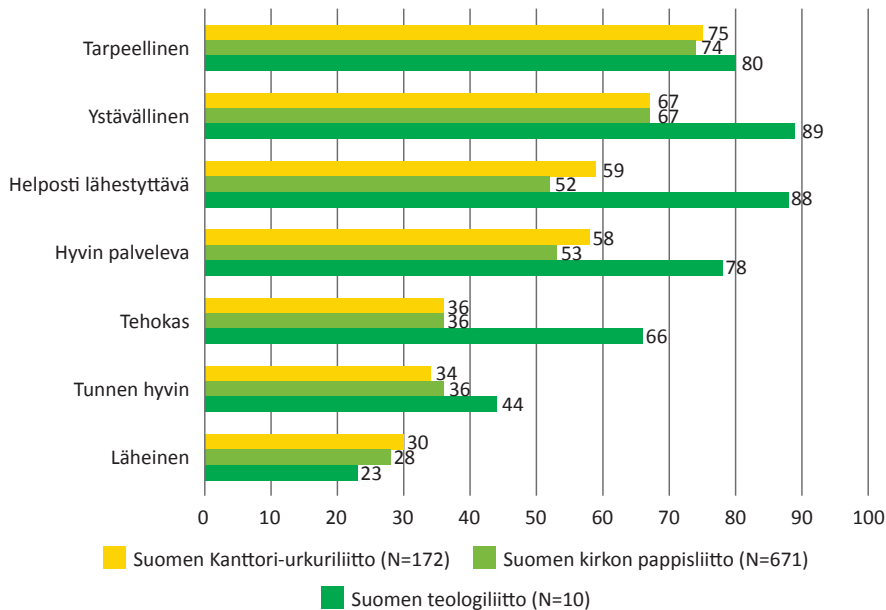
Taulukko 23. Kirkon akateemiset AKIn jäsenten tärkein syy kuulua liittoon vuonna 2018 (%).

	Suomen Kanttori- urkuriliitto	Suomen kirkon pappisliitto	Suomen teologi- liitto	Kirkon aka- teemiset AKIn kaikki jäsenet
Ansiosidonnainen työttömyys- turva	27	29	40	29
Palkka- ja työsuhteturva	23	18	0	19
Ammattiliiton jäsenyys antaa yleisesti ottaen turvallisuutta elämään	17	14	20	15
Suuren jäsenistön ansiosta am- mattiliitto voi ajaa tehokkaam- min jäsentensä etuja	17	14	0	14
Oman ammatillisen identiteetin kehittäminen järjestäytymällä	4	8	40	7
Ammattiliiton tarjoamat jäsen- palvelut	5	5	0	5
Halu olla tukemassa ay-liikkeen tavoitteita yhteiskunnassa	3	5	0	5
Ammattiliiton jäsenedut mm. osto- ja vakuutusedut	0	1	0	1
Muu syy, mikä	2	4	0	4
En osaa sanoa	5	3	0	3
Yhteensä	100	100	100	100
N	169	659	10	838

Mielikuva AKIsta

Kanttori-urkuriliiton, Pappisliiton ja Teologiliiton jäseniltä kysyttiin jäsentutkimuksessa eri tavoin mielikuvaa niin AKIsta kuin omasta liitostaan sekä sen puitteissa tapahtuvasta pappien, muiden teologiiden ja kanttoreiden yhteistyöstä. Sekä Pappisliiton, Teologiliiton että Kanttori-urkuriliiton jäsenet kokivat liiton vahvasti tarpeellisenä (74–80 %) (ks. kuvio 37). Enemmistö piti AKIa myös ystävällisenä, helposti lähestyttävänä ja hyvin palvelevana. Useampi kuin joka kolmas Pappisliiton ja Kanttori-urkuriliiton jäsen piti AKIa myös tehokkaana ja koki tuntevansa sen hyvin. Teologiliiton toistaiseksi vielä pienen jäsenkunnan arviot AKIsta olivat lähes kaikkien kysymysten kohdalla myönteisempiä kuin Kanttori-urkuriliiton ja Pappisliiton jäsenten.

Kuvio 37. Myönteisesti AKlin suhtautuvien jäsenten osuus vuonna 2018 (vastasivat ko. kohtaan 4 tai 5) (%).

Verrattaessa jäsenten näkemyksiä neljä vuotta aiemmin toteutettuun jäsentutkimukseen erityisesti kanttoreiden näkemykset olivat useiden kysymysten kohdalla muuttuneet edellistä jäsentutkimusta kriittisemmiksi. Kanttoreiden keskimääräiset arviot olivat heikentyneet erityisesti siinä, missä määrin jäsenet kokivat tuntevansa AKIn sekä kokivat sen tarpeellisena, läheisenä ja tehokkaana. Pappien arviot olivat kokonaisuudessaan säilyneet pääosin ennallaan, ainoastaan keskimääräiset arviot AKIn tunnettuudesta olivat heikentyneet.

Taulukko 24. AKIn jäsenten vastausten keskiarvot kysymykseen ”Millaisena pidät Kirkon akateemiset AKIa?” (ka. vuosina 2014 ja 2018 sekä arviointien muutos).

	Suomen Kanttori-urkuri-liiton jäsenet			Suomen kirkon pappis-liiton jäsenet			Suomen teologi-liiton jäsenet
	2014	2018	Kanttorit muutos	2014	2018	Papit muutos	2018
tarpeeton (1) – tarpeellinen (5)	4,35	4,10	-0,25	4,05	4,04	-0,01	4,20
epäystävällinen (1) – ystävällinen (5)	3,96	3,94	-0,02	3,85	3,82	-0,03	4,44
huonosti palveleva (1) – hyvin palveleva (5)	3,84	3,70	-0,14	3,63	3,62	-0,01	4,11
vaikeasti lähestyttävä (1) – helposti lähestyttävä (5)	3,76	3,65	-0,11	3,57	3,55	-0,02	4,33
tunnen huonosti (1) – tunnen hyvin (5)	3,49	3,26	-0,23	3,29	3,18	-0,11	3,33
tehoton (1) – tehokas (5)	3,45	3,26	-0,19	3,24	3,23	-0,01	3,89
etäinen (1) – läheinen (5)	3,17	2,98	-0,19	2,94	2,94	0,00	3,33
N	164	172		550	671		10

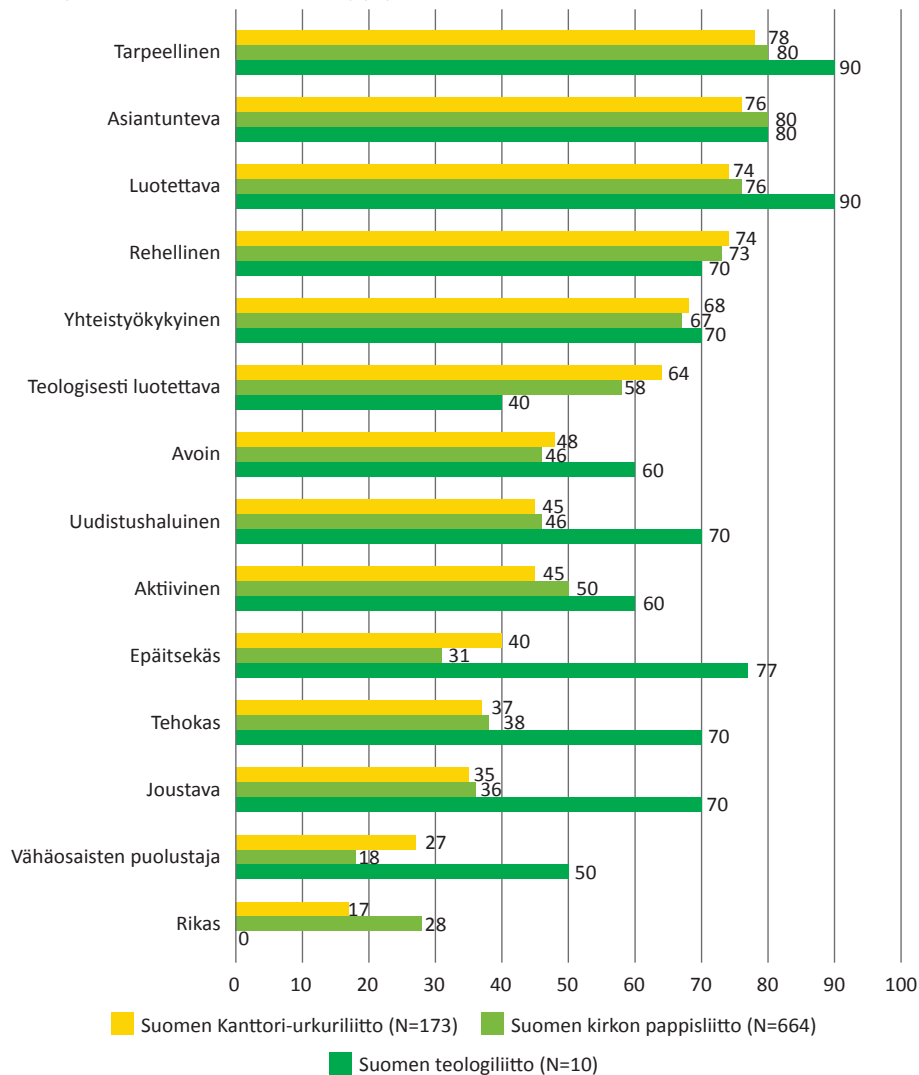
Mielikuva Suomen Kanttori-urkuriliitosta, Suomen kirkon pappisliitosta ja Suomen teologiliitosta

Kanttoreilta, papeilta ja muilta teologeilta kysyttiin myös mielikuvia omasta ammattiliitostaan eli Suomen Kanttori-urkuriliitosta, Suomen kirkon pappisliitosta tai Suomen teologiliitosta. Kaikkien liittojen jäsenten arvioinneissa adjektiivit tarpeellinen, asiantunteva, rehellinen ja luotettava kuvasivat parhaiten omaa liittoa, ja Suomen teologiliiton jäsenten mielestä kuvaavia adjektiiveja olivat lisäksi uudistushaluinen, tehokas, epäitsekkäs ja joustava. Näin neljä vastaajaa viidestä pitää omaa liittoaan näiden adjektiivien kaltaisena.

Toisin kuin aikaisemmissa jäsentutkimuksissa pappien ja kanttoreiden välillä ei ole selkeää eroa siinä, miten omaa liittoa arvioitiin. Aiemmissa jäsentutkimuksissa kanttorit olivat lähes kaikkien kysymysten kohdalla jonkin verran myönteisempiä arvioidessaan omaa liittoaan Suomen Kanttori-urkuriliittoa kuin papit arvioidessaan Suomen kirkon pappisliittoa. Vuoden 2018 jäsentutkimuksessa pappien ja kanttoreiden arviot ovat kokonaisuudessaan lähempänä toisiaan. Suurimmat erot pappien ja kanttoreiden välillä ovat siinä, missä määrin oma liitto nähdään vähäosaisten puolustajana,

epäitsekkäänä, köyhänä tai rikkaana. Kanttorit näkivät oman liittonsa pappeja useammin vähäosaisia puoltavana ja epäitsekkäänä, mutta samalla varoiltaan vähäisenä. Teologiliiton pieni jäsenkunta suhtautui omaan liittoonsa lähes kautta linjan erittäin myönteisesti. Ainoastaan arvioidessaan liittonsa teologista luotettavuutta Teologiliiton jäsenet olivat selvästi kriittisempiä kuin Pappisliiton ja Kanttori-urkuriliiton jäsenet.

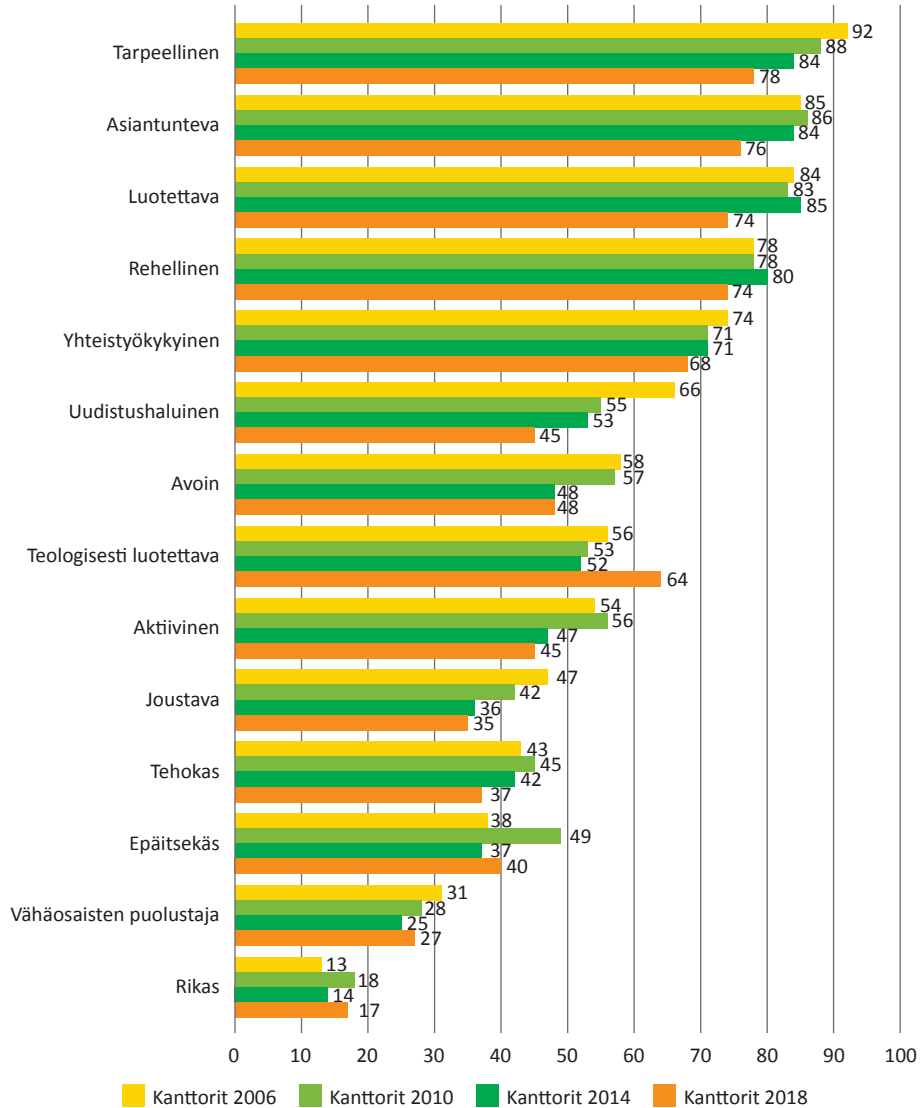
Kuvio 38. Myönteisesti omaan ammattiliittonsa suhtautuvien AKIn jäsenten osuus vuonna 2018 (vastasivat ko. kohtaan 4 tai 5) (%).

Verrattuna neljä vuotta aiemmin toteutettuun jäsentutkimukseen kanttoreiden arvioinnit liitostaan olivat kokonaisuudessaan kriittisempiä. Erityisesti arviot siitä, missä määrin liitto on tarpeellinen, luotettava ja tehokas, olivat heikentyneet. Myös arviot liiton asiantuntevuudesta ja yhteistyökyvystä olivat heikentyneet,

ja aavistuksen olivat heikentyneet myös lähes kaikki muutkin kysytyt arviot. Muutos on huomion arvoinen, sillä tämä jatkaa jo vuoden 2014 jäsentutkimuksessa nähtyä trendiä, jossa kanttoreiden arviot omasta liitostaan olivat jo jonkin verran kriittisempiä kuin vuonna 2010 ja 2006.¹

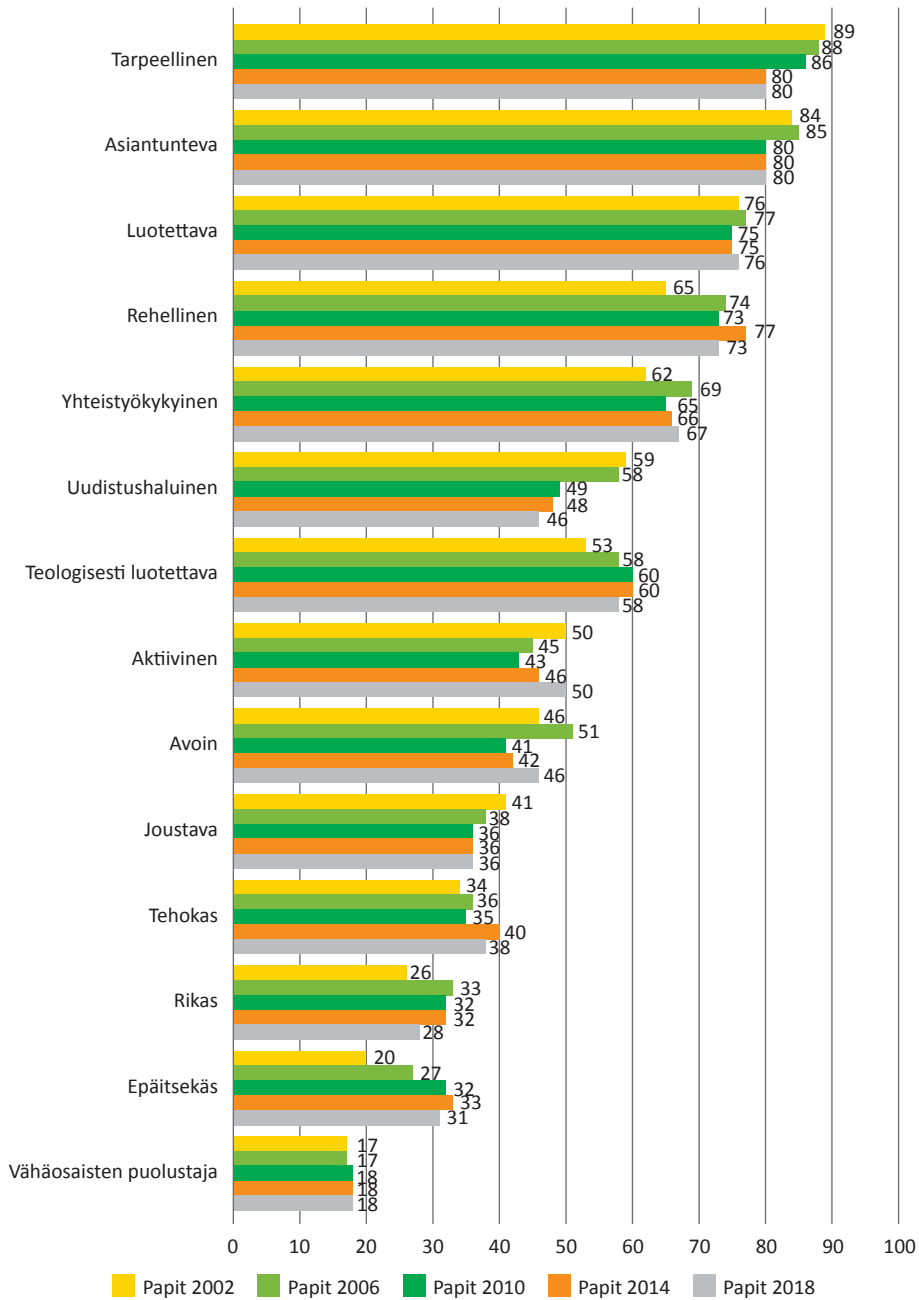
Kuvio 39. Suomen Kanttori-urkuriliiton jäsenten arvio liitostaan vuosina 2006, 2010, 2014 ja 2018.2 Omaa liittoaan myönteisesti arvioivien osuus (vastasivat 4–5) (%).

1 Niemelä 2014a, 86; Niemelä 2010a, 46; Niemelä & Palmu 2006, 32.

2 Niemelä 2014a; Niemelä 2010a; Niemelä & Palmu 2006.

Kuvio 40. Suomen kirkon pappisliiton jäsenten arvio liitostaan vuosina 2002, 2006, 2010, 2014 ja 2018.³ Omaa liittoaan myönteisesti arvioivien osuus (vastasivat 4–5) (%).

³ Niemelä 2014a; Niemelä 2010a; Niemelä & Palmu 2006; Salonen 2002.

Tarkasteltaessa arviointien keskiarvoissa tapahtuneita muutoksia pappien arvioissa tapahtuneet muutokset ovat vähäisempiä. Jäsenet kuitenkin näkevät liittonsa jonkin verran aikaisempaa hieman vähemmän tarpeellisenä ja rehellisenä. Liiton talous nähdään myös aiempaa heikompana. Samalla liitto nähdään kuitenkin aiempaa aktiivisempänä ja avoimempänä.

Taulukko 25. Kanttoreiden, pappien ja teologien vastaukset kysymykseen ”Millaisena pidät omaa liittoasi, Suomen Kanttori-urkuriiliottoa, Suomen kirkon pappisliittoa tai Suomen teologi-liittoa?” Keskiarvot ja keskiarvojen välisten erojen tilastollinen merkitsevyys.

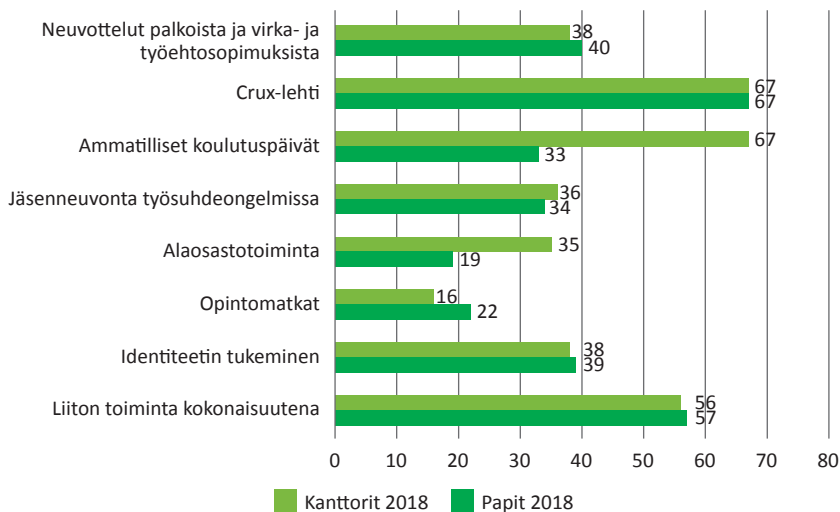
	Suomen Kanttori-urkuriiliitto (N=173)			Suomen kirkon pappisliitto (N=664)			Suomen teologi-liitto (N=10)
	2014	2018	Kanttorit muutos	2014	2018	Papit muutos	2018
tarpeeton (1) – tarpeellinen (5)	4,39	4,19	-0,20	4,22	4,14	-0,08	4,50
asiantuntematon (1) – asiantunteva (5)	4,22	4,13	-0,09	4,02	4,06	0,04	4,10
epäluotettava (1) – luotettava (5)	4,16	4,03	-0,13	3,98	4,00	0,02	4,40
köyhä (1) – rikas (5)	2,95	2,89	-0,06	3,31	3,22	-0,09	2,70
paikalleen pysähtynyt (1) – uudistushaluinen (5)	3,45	3,35	-0,10	3,37	3,39	0,02	4,10
kankea (1) – joustava (5)	3,29	3,21	-0,08	3,21	3,25	0,04	3,90
passiivinen (1) – aktiivinen (5)	3,41	3,39	-0,02	3,33	3,43	0,10	3,90
tehoton (1) – tehokas (5)	3,35	3,23	-0,12	3,23	3,27	0,04	3,80
itseksä (1) – epäitseksä (5)	3,41	3,44	0,03	3,24	3,22	-0,02	4,22
hyväosaisten puolustaja (1) – vähäosaisten puolustaja (5)	3,21	3,16	-0,05	2,98	2,98	0,00	3,60
sulkeutunut (1) – avoin (5)	3,49	3,44	-0,05	3,30	3,38	0,08	3,03
teologisesti epäluotettava (1) – teologisesti luotettava (5)	3,69	3,71	0,02	3,65	3,64	-0,01	3,30
yhteistyökyvytön (1) – yhteistyökykyinen (5)	3,94	3,85	-0,09	3,77	3,80	0,03	4,10
epärehellinen (1) – rehellinen (5)	4,16	4,14	-0,02	4,05	3,97	-0,08	4,10

Tyytyväisyys oman liiton toimintaan

Seuraavassa tarkastellaan Suomen Kanttori-urkuriliiton ja Suomen kirkon pappisliiton jäsenten tyytyväisyyttä oman liiton toimintaa kohtaan. Suomen teologiliiton jäsenten kohdalla tarkastelua ei tehdä johtuen toisaalta ryhmän pienestä koosta ja toisaalta siitä, että liitto on ollut toiminnassa aineistonkeruuhetkellä vain noin puoli vuotta.

Papeilta ja kanttoreilta tiedusteltiin jäsentutkimuksessa edellisten jäsentutkimusten tavoin eri näkökulmista tyytyväisyyttä oman liiton toimintaan. Kanttoreista liiton toimintaan kokonaisuudessaan tyytyväisiä oli 56 prosenttia (65 % vuonna 2014) ja papeista 57 prosenttia (56 % vuonna 2014). Kanttoreiden tyytyväisyys liiton toimintaa kohtaan kokonaisuudessaan on heikentynyt vuodesta 2014 (–9 %-yksikköä), pappien tyytyväisyys on kuta kuinkin samalla tasolla (2 %-yksikköä).⁴ Tulokset vastaavat edellä tarkasteltuja mielikuvien muutoksia, kanttoreiden keskuudessa näyttää kuluneen neljän vuoden aikana kasvaneen tyytymättömyys liittoa kohtaan, joskin on samalla pantava merkille, että aiempina vuosina kanttorit ovat olleet eri näkökulmista tarkasteltaessa poikkeuksellisen tyytyväisiä liittoa kohtaan ja ovat edelleenkin useissa kysymyksissä tyytyväisempiä kuin Pappisliiton jäsenet. Erityisesti tämä näkyy tyytyväisyydessä ammatillisiin koulutuspäiviin, joihin kolme kanttoria neljästä (67 %) kertoi olevansa tyytyväinen, kun ammatillisiin koulutuspäiviin oli tyytyväinen joka kolmas pappi (33 %).

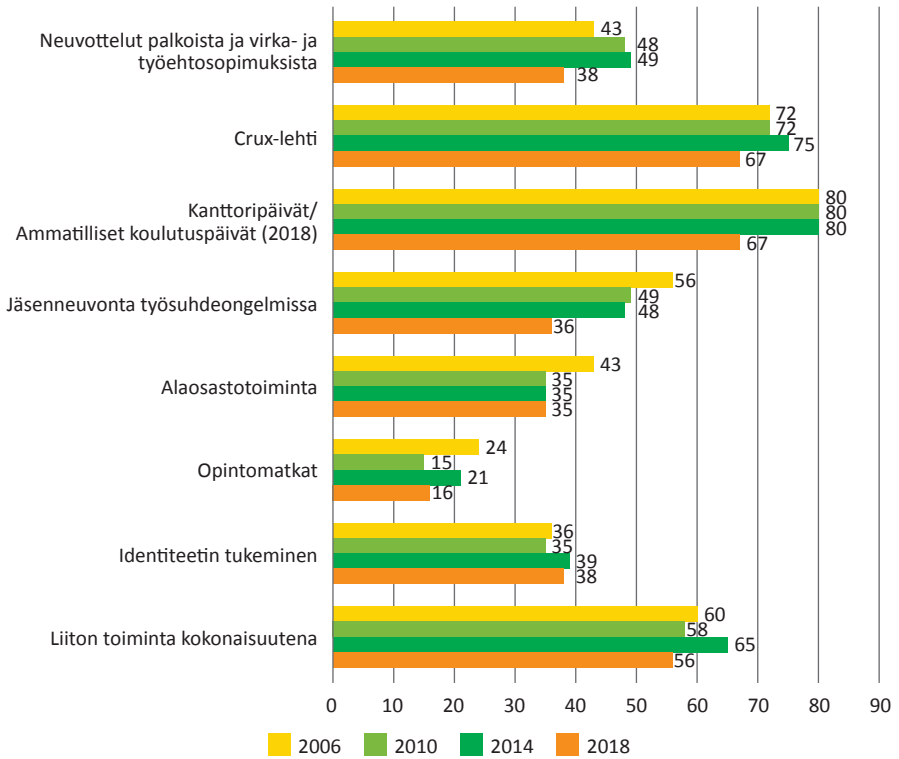
Kuvio 41. Suomen kirkon pappisliiton ja Suomen Kanttori-urkuriliiton jäsenten tyytyväisyys oman liittonsa toimintaan vuonna 2018. Melko tai erittäin tyytyväisten osuus (%). N=170 (kanttorit); 666 (papit).

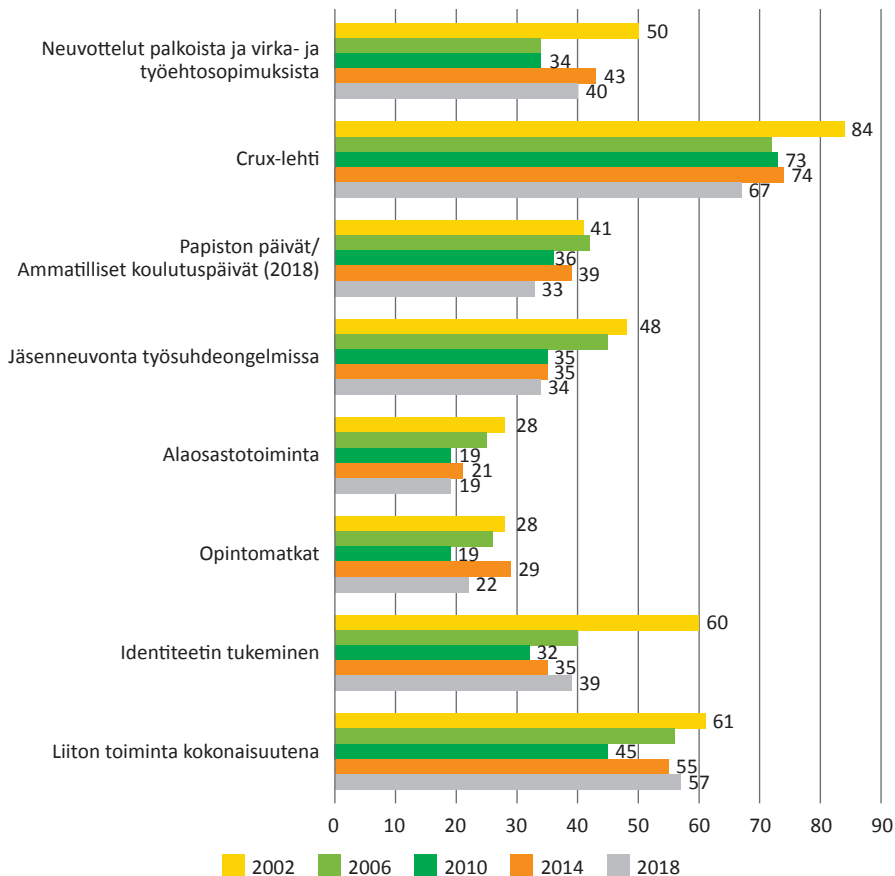
⁴ Niemelä 2014a, 89.

Tarkasteltaessa muutoksia kanttoreiden tyytyväisyydessä omaa liittoaan kohtaan edellä mainittujen ohella selkeimmin tyytyväisyyden heikkeneminen näkyy suh-
tautumisessa jäsenneuvontaan työsuhdeongelmissa (–12 %-yksikköä vuodesta
2014, –20 %-yksikköä vuodesta 2006) sekä neuvotteluihin palkoista ja virka-
ehtosopimuksista (–11). Myös Crux-lehteen tyytyväisten kanttoreiden osuus on
laskenut (–8).

Kuvio 42. Suomen Kanttori-urkuriiliiton jäsenten tyytyväisyys omaan liittoonsa 2006–2018 (%).

Kuvio 43. Suomen kirkon pappisliiton ja Suomen teologiliiton jäsenten tyytyväisyys liittoonsa 2002–2018 (%).

Suomen kirkon pappisliiton jäsenten tyytyväisyydessä oman liiton toimintaa kohtaan on kuluneiden neljän vuoden aikana ollut vähemmän muutoksia kuin kanttoreiden kohdalla. Liiton toimintaan kokonaisuudessaan tyytyväisiä on jokseenkin sama määrä (+2), samoin jäsenneuvontaan työsuhdeongelmissa (–1) ja alaosastotoimintaan (–2). Sen sijaan Crux-lehteen (–7) ja opintomatkoihin (–7) tyytyväisten osuus on vähentynyt. Samalla identiteetin tukemiseen tyytyväisten määrä on kasvanut (+4). Pappisliiton jäsenten kohdalla on syytä panna merkille vuosien 2002 ja 2006 välisenä aikana tapahtunut selkeä tyytyväisyyden väheneminen. Tähän ajankohtaan sijoittuu Kirkon akateemiset AKIn perustaminen. Tämän jälkeen Pappisliiton jäsenten tyytyväisyys on ollut suhteellisen stabiili.

Tyytyväisyysarvioinneissa on kuitenkin otettava huomioon, että moni arvioin-teja tekevistä ei itse ollut viimeisen viiden vuoden aikana käyttänyt liiton jäsen-palveluita eli esimerkiksi osallistunut ammatillisille koulutuspäiville, kuten Kanttoripäiville tai Papiston päiville. Papeista vain kolmannes ja kanttoreista

useampi kuin kaksi kolmesta kertoi olleensa mukana päivillä viimeisen viiden vuoden aikana (ks. taulukko 26), mikä eittämättä heijastuu pappien kriittisempiin arviointeihin. Mikäli tarkastellaan vain niiden pappien ja kanttoreiden tyytyväisyyttä, jotka ovat olleet mukana ammatillisilla koulutuspäivillä, kuva muotoutuu myös pappien kohdalla myönteisemmäksi, joskaan ei vielä yhtä myönteiseksi kuin kanttoreilla. Niistä papeista, jotka olivat olleet mukana ammatillisilla koulutuspäivillä, kaikkiaan 66 prosenttia kertoi olleensa tyytyväinen (73 % vuonna 2014 ja 65 % vuonna 2010). Kanttoreista ammatillisilla koulutuspäivillä mukana olleista 81 prosenttia kertoi olleensa tyytyväinen (91 % vuonna 2014 ja 93 % vuonna 2010). Kanttorit myös pitävät ammatillisia koulutuspäiviä tärkeämpinä kuin papit. Kanttoreista niitä pitää tärkeänä 80 prosenttia, kun pappisliiton jäsenistä samoin kokee kaksi kolmesta (66 %).

Jäsenpalveluista selvästi käytetyin oli Crux-lehti, jota lähes kaikki Kanttoriurkuriunion (95 %) ja Pappisliiton jäsenet (95 %) olivat käyttäneet viimeisen viiden vuoden aikana. Kuluneiden neljän vuoden aikana uutiskirjeen rooli jäsenviestinnässä oli selvästi kasvanut, erityisen voimakkaasti pappien keskuudessa. Kanttoreista kaksi kolmesta (69 %; +11 %-yksikköä) ja papeista lähes yhdeksän kymmenestä (87 %; +35 %-yksikköä) kertoi lukeneensa uutiskirjeitä. Samaan aikaan www-sivua käyttäneiden osuus on hieman laskenut (kanttorit -7, papit -5 %-yksikköä). Papit pitivät uutiskirjetä myös tärkeämpänä kuin neljä vuotta aiemmin (+8), kanttoreilla osuus oli pysynyt jokseenkin ennallaan (-2).

Taulukko 26. AKIn eri palveluja käyttäneiden osuus ja tyytyväisten osuus (suluissa 2014 arvot), papit: N=668 (542); kanttorit: 173 (162).

	Palvelua käyttäneiden kanttoreiden osuus 2018 (2014)	Tyytyväisten osuus palvelua käyttäneistä kanttoreista 2018 (2014)	Palvelua käyttäneiden pappien osuus 2018 (2014)	Tyytyväisten osuus palvelua käyttäneistä papeista 2018 (2014)
Ammatilliset koulutuspäivät (esim. Kanttoripäivät / Papiston päivät)	70 (77)**	81 (91)	30 (43)**	66 (73)
Jäsenistön neuvonta virka- ja työehtosopimusasioissa	19 (28)	*	17 (25)	*
Jäsenistön neuvonta työyhteisökysymyksissä	10 (16)	71 (74)	6 (7)	75 (78)
www-sivut	65 (72)	*	66 (71)	*
Juridinen apu jäsenistölle	13 (13)	*	10 (9)	*
Crux-lehti	95 (95)	70 (77)	95 (97)	69 (75)
Muut ammattikunnan yhteiset kokoontumiset	30 (47)	*	15 (18)	*
Uutiskirje	69 (58)	*	87 (52)	*
Vakuutus	17 (18)	*	24 (21)	*
Luottamusmiestoiminta	16 (24)	*	13 (14)	*
Alaosastotoiminta	44 (52)	67 (63)	23 (30)	51 (55)
Ulkomaisten opintomatkojen järjestäminen	8 (5)	72 (100)	6 (7)	88 (97)
Ura- ja työnhakuneuvonta	1		2	

* ei kysytty

** kysymysmuoto erilainen vuonna 2014, minkä vuoksi tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia

Kanttorit kokonaisuudessaan osallistuvat pappeja todennäköisemmin erilaisiin ammattikunnan yhteisiin kokoontumisiin, kuten Kanttoripäiville, muihin yhteisiin kokoontumisiin ja ammatiliiton alaosastotoimintaan. Kanttorit pitivät niitä aikaisempien jäsentutkimusten tavoin myös tärkeämpinä kuin papit. Kanttoreista neljä viidestä (80 %) piti niin ammatillisia koulutuspäiviä kuin muita ammattikunnan yhteisiä kokoontumisia tärkeinä, papeista noin kolme neljästä. Alaosastotoimintaa piti tärkeänä yli puolet kanttoreista (57 %) ja vajaa puolet

papeista (44 %). Ulkomaiset opintomatkat sen sijaan olivat tärkeämpiä papeille (45 %) kuin kanttoreille (35 %). Yhteisten kokoontumisten ohella papit ja kanttorit pitävät erityisen tärkeänä jäsenistön neuvontaa työyhteisökysymyksissä ja virka- ja työehtosopimusasioissa.

Taulukko 27. AKIn eri tehtäviä tärkeänä pitävien Suomen Kanttori-urkuriin liittoon ja Suomen kirkon pappisliiton jäsenten osuus vuonna 2018 (suluissa 2014 arvot), papit: N=668 (542); kanttorit: 173 (162).

	% kanttoreista pitää tärkeänä 2018 (2014)	% papeista pitää tärkeänä 2018 (2014)
Ammatilliset koulutuspäivät (esim. Kanttoripäivät / Papiston päivät)**	80 (96)	75 (72)
Jäsenistön neuvonta virka- ja työehtosopimusasioissa	82 (94)	91 (93)
Jäsenistön neuvonta työyhteisökysymyksissä	89 (94)	85 (87)
Muut ammattikunnan yhteiset kokoontumiset	80 (85)	65 (63)
Uutiskirje	80 (82)	77 (67)
Vakuutus	67 (67)	76 (72)
Luottamusmiestoiminta	74 (63)	79 (78)
Alaosastotoiminta	57 (61)	44 (43)
Ulkomaisten opintomatkojen järjestäminen	35 (42)	45 (46)
Ura- ja työnhakuneuvonta	69	74

** kysymysmuoto erilainen vuonna 2014, minkä vuoksi tulokset eivät täysin vertailukelpoisia

Kirkon akateemiset AKIn toiminta ja sen kehittäminen

AKIn tärkeimpänä tehtävänä pidettiin edellisten vuosien tavoin työntekijäpuolen edustajana toimimista virka- ja työehtosopimusneuvotteluissa. Peräti 83 prosenttia jäsenistä piti sitä erittäin tärkeänä. Seuraavaksi tärkeimpänä tehtävänä pidettiin työolojen parantamista ja jäsenistön tukemista paikallistasolla käytävissä palkka- ja edunvalvontaneuvotteluissa, joita kaksi kolmesta (68–69 %) piti erittäin tärkeänä. Yli puolet piti myös teologian opiskelijoiden ja nuorten pappien samoin kuin kanttoriopiskelijoiden ja nuorten kanttoreiden tukemista erittäin tärkeänä. Samoin erittäin tärkeänä pidettiin ammatti-identiteetin tukemista ja papiston asemaan vaikuttamista.

Neljä vuotta aikaisemmin toteutettuun jäsentutkimukseen verrattuna toiveet eivät olleet ratkaisevasti muuttuneet. Ainoastaan perus- ja täydennyskoulutukseen vaikuttamista pidettiin selvästi tärkeämpänä kuin neljä vuotta aiemmin, sitä erittäin tärkeänä pitävien osuus on kasvanut 37 prosentista 44 prosenttiin. Myös papiston asemaan vaikuttamista pidettiin aiempaa tärkeämpänä, erittäin tärkeänä sitä piti 59 prosenttia (49 % vuonna 2014).

Kuvio 44. Näkemykset eri toimintamuotojen/ jäsenpalvelujen tärkeydestä. Hyvin tai melko tärkeänä AKIn seuraavia tehtäviä pitävien osuus (%).

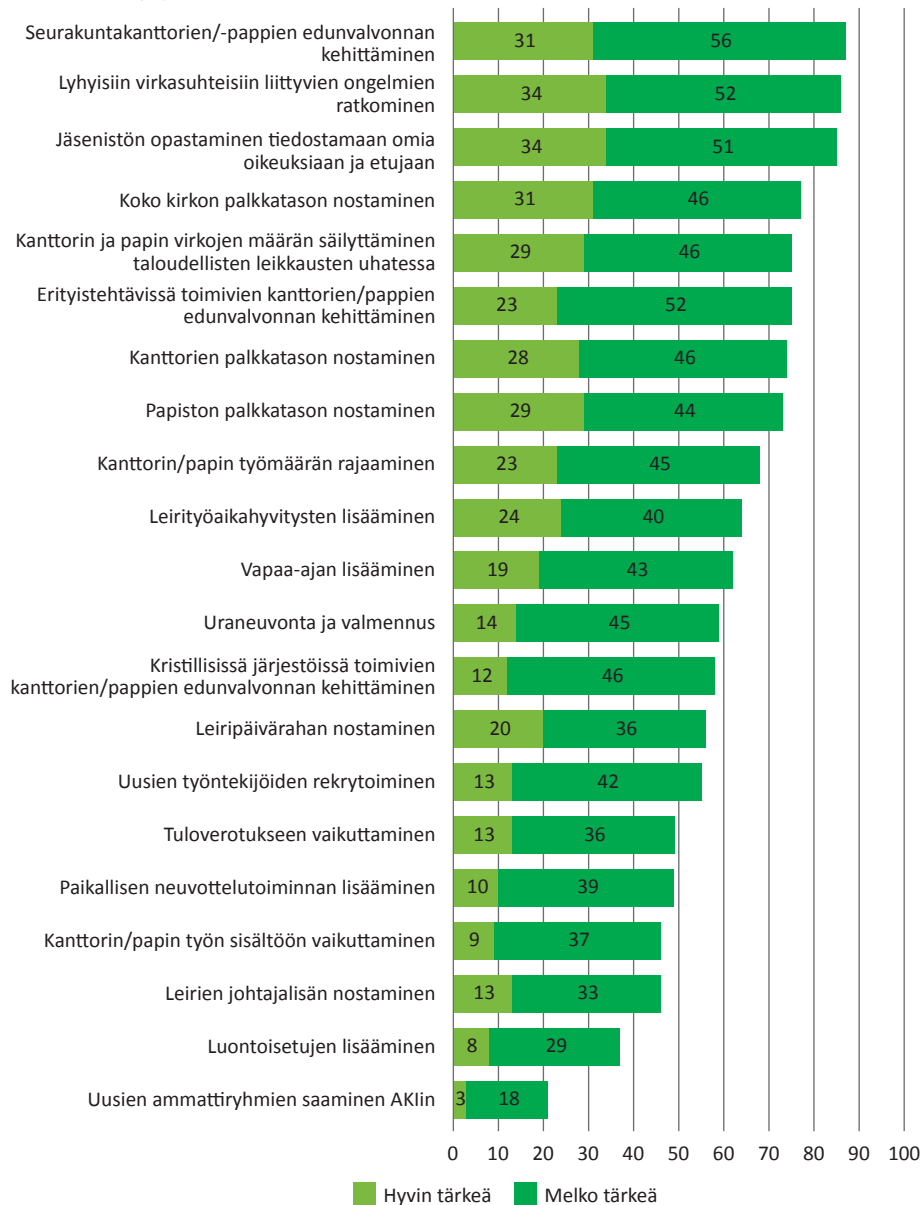
Kanttori-urkuriliiton, Pappisliiton ja Teologiliiton jäseniltä tiedusteltiin jäsentutkimuksessa myös sitä, mitä puolia AKIn harjoittamassa edunvalvonnassa tulisi kehittää. Seuraavia tekijöitä pidettiin useimmin melko tai erittäin tärkeänä: seurakuntakanttoreiden edunvalvonnan kehittäminen (87 % piti melko tai erittäin tärkeänä; kasvua +4 %-yksikköä vuodesta 2014), lyhyisiin virkasuhteisiin liittyvien ongelmien ratkominen (86 %; +5) ja jäsenistön opastaminen tiedostamaan omia oikeuksiaan (85 %; +3). Samat kolme tekijää olivat kärjessä myös edellisessä jäsentutkimuksessa. Seurakuntakanttoreiden ja -pappien edunvalvonnan kehittämisen tärkeyden korostumiseen vaikuttaa vahvasti se, että kyselyyn vastanneista suurin osa toimii juuri seurakuntatyössä.

Kuluneen neljän vuoden aikana selkein muutos liittyi kanttoreiden palkkatason nostamiseen, sitä tärkeänä pitävien osuus oli kasvanut 55 prosentista 74 prosenttiin (+19). Niin ikään erityistehtävissä toimivien kanttoreiden ja pappien edunvalvonnan kehittämistä pidettiin aiempaa tärkeämpänä (75 %; +9). Myös koko kirkon palkkatason nostamisen tärkeys oli hieman noussut (77 %, +4).

Niin ikään vapaa-ajan lisäämiseen panostamisen tärkeys oli kasvanut (+9), lähes kaksi kolmesta (62 %) piti sitä tärkeänä vuonna 2018. Myös leirityöaikaohjelmien lisääminen oli hieman aiempaa tärkeämpää (64 %; +5). Sen sijaan uusien työntekijöiden rekrytoimisen tärkeys oli vähentynyt vuodesta 2010 (55 %; -11). Lasku on huomattava, kun otetaan mukaan myös kahden edeltävän jäsentutkimuksen toteuttamisen välissä tapahtunut muutos. Uusien työntekijöiden rekrytoimisen tärkeys laski selvästi myös vuosien 2010 ja 2014 välillä (-13); kahdeksassa vuodessa laskua yhteensä 24 prosenttiyksikköä.⁵ Muutos heijastaa seurakuntien muuttunutta työllisyystilannetta ja työnsaannin eikä niinkään pätevien työntekijöiden saamisen vaikeutta.

5 Niemelä 2014a; Niemelä 2010a.

Kuvio 45. AKIn jäsenten näkemys siitä, mitä puolia liiton harjoittamassa edunvalvonnassa pitäisi kehittää (%).

Ensisijaisena viestintäkanavana AKIn jäsenet toivovat käytettävän useimmiten sähköisiä uutiskirjeitä (63 %) ja sähköpostia (62 %). Uutiskirjeiden suosio on neljän vuoden aikana kasvanut (+6), vastaavasti sähköpostin hieman vähentynyt (−4). Uutiskirjeiden merkityksen vahvistuminen heijastuu kotisivun merkityksen heikentymiseen: uutiskirjeiden merkityksen kasvaessa kotisivua ensisijaisena viestintäkanavana toivovien määrä on vähentynyt kolmannekseen (36 %; laskua

16 %-yksikköä). Niin ikään Crux-lehden merkitys viestinnässä on vähentynyt, alle puolet (43 %) toivoi sitä käytettävän ensisijaisena viestintäkanavana (laskua 20 prosenttiyksikköä). Paperikirjeiden merkitys on pudonnut entistä marginaalisemmaksi, vain kolme prosenttia toivoi niitä käytettävän ensisijaisena viestintäkanavana (–2). Facebookin suosio sen sijaan oli lisääntynyt, 14 prosenttia toivoi sitä käytettävän ensisijaisena viestintäkanavana (+6). Twitter (3 %), Instagram (3 %) tai LinkedIn (2 %) eivät nousseet toivelistalle ensisijaisena viestintäkanavana.

Kirkon akateemisten jäsentutkimuksessa tiedusteltiin jäsenistöltä myös heidän omaa median käyttöään. Lähes kaikki käyttivät päivittäin sähköpostia (96 %). Myös Facebookin ja WhatsAppin päivittäinen käyttö oli yleistä, molempia käytti päivittäin kaksi kolmesta (66 %). Muut viestintäkanavat olivat selvästi harvemmin päivittäisessä käytössä (Instagram 22 %, Youtube 14 %; Twitter 7 %; Snapchat 3 %; LinkedIn 1 %). Enemmistö ei käyttänyt koskaan Snapchatia (81 %), LinkedIniä (72 %) tai Twitteriä (63 %). Joka toinen ei käyttänyt koskaan Instagramia (49 %). Facebookia ei käyttänyt lainkaan 15 prosenttia ja WhatsAppia 12 prosenttia Kirkon akateemiset AKIn jäsenistä.

9 TULOSTEN YHTEENVETO

Johdanto

Kirkon akateemiset AKIn jäsentutkimuksilla on neljän vuoden välein tarkasteltu pappien, muiden teologien ja kanttoreiden suhdetta työhön, työhyvinvointia, suhtautumista ajankohtaisiin kysymyksiin sekä näkemyksiä ammattiliitosta ja sen kehittamisestä. Vuoden 2018 kyselyssä keskityttiin aiempia vuosia laajemmin erityisesti työhyvinvoinnin kysymyksiin. Tarkastelussa on ollut lisäksi erityisenä näkökulmana pappien, muiden teologien ja kanttoreiden suhtautuminen kuolemaan ja kuolemanpelko sekä suhtautuminen naisiin kirkon johdossa ja samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin. Kyselyssä olivat mukana Suomen kirkon pappisliiton ja Suomen Kanttori-urkuriliiton jäsenet sekä ensimmäistä kertaa myös vastatun Suomen teologiliiton jäsenet. Kirkon akateemisten jäsentutkimusten pitkä historia (pappien osalta vuodesta 1998 alkaen ja kanttoreiden osalta vuodesta 2006 alkaen) mahdollistaa useissa kysymyksissä muutoksen seurannan pidemmältä aikajaksolta. Vuoden 2018 tutkimuksen aineistonkeruu toteutettiin alkuvuodesta 2018, ja kyselyyn vastasi kaikkiaan 858 henkeä, joista 172 Kanttori-urkuriliiton jäsentä, 676 Pappisliiton jäsentä sekä 10 Teologiliiton jäsentä. Vastausprosentti oli 26. Kyselyyn vastanneista Pappisliiton ja Teologiliiton jäsenistä 35 on sellaisia teologeja, joilla ei ole pappisvihkimystä. Heitä on tarkasteltu tutkimuksessa tarkoituksenmukaisissa kohdin omana ryhmänään ja osin yhdessä pappien kanssa.

Suhde työhön

Pappien ja kanttoreiden suhdetta työhön luonnehtii vahva sisäinen motivaatio. Työtä kuvataan useimmiten Jumalalta saaduksi kutsumustehtäväksi, muiden ihmisten palvelutehtäväksi sekä tyydytyksen tuottajaksi ja itsensä toteuttamisen paikaksi. Papeista noin 85 prosenttia ja kanttoreista kolme neljästä on täysin tai jokseenkin samaa mieltä näistä edellä mainituista työhön suhtautumistavoista. Jumalalta saadun kutsumuksen toteuttaminen kuvaa erityisesti monien seurakunnassa tai kristillisissä järjestöissä työskentelevien pappien suhdetta työhön. Papiksi vihkimättömillä teologeilla on pappeja ja kanttoreita harvemmin kutsumuksellinen suhde työhön. Sen sijaan he tekevät työtään muita useammin ennen muuta toimeentulon takia.

Kanttoreilla suhtautuminen työhön ennen muuta toimeentulon lähteenä on lisääntynyt: vuoden 2018 kyselyssä peräti joka neljäs kanttori valitsi sen parhaiten suhdettaan työhön kuvaavaksi ilmaisuksi. Samalla kutsumus- ja

elämäntehtävänomainen suhtautuminen on kanttoreilla vähentynyt. Erityisesti nuoret kanttorit valitsivat muita useammin vaihtoehdon ”Teen työtäni ennen muuta toimeentulon takia” parhaiten kuvaamaan suhdettaan työhön.

Myös pappien ja muiden teologioiden kohdalla on nähtävissä jonkin verran kasvua suhtautumisessa työhön ensi sijassa toimeentulona ja vastaavasti vähentymistä suhtautumisessa työhön kutsumus- ja elämäntehtävänä. Pappien kohdalla muutos ei kuitenkaan näytä liittyvän nuorimpien pappien ja muiden teologioiden mukanaan tuomaan muutokseen, nuorimmat papit näyttävät päinvastoin vahvasti työhönsä sisäisesti motivoituneina. Tämä liittyy pappisviikkimysten saannin vaikeutumiseen vuodesta 2008 ja erityisesti vuodesta 2012 alkaen, minkä seurauksena nuoret papit ovat aiempaa valikoituneempia.

Sekä papit että kanttorit pitävät työnsä tärkeimpänä osa-alueena kirkollisia toimituksia ja ihmisten kohtaamista. Muita erityisen tärkeinä pidettyjä työn osa-alueita ovat ihmisten auttaminen, heikoimmassa asemassa olevien auttaminen, rippikoulu, sielunhoito, jumalanpalvelukset ja sanan julistaminen. Kokonaisuudessaan pappien ja kanttoreiden näkemys seurakuntatyön eri tehtävien tärkeydestä on varsin yhtenäinen, ainoastaan erilaisille musiikkityön osa-alueille kanttorit laittavat painoarvoa selkeästi pappeja enemmän. Verrattuna neljä vuotta sitten toteutettuun edelliseen jäsentutkimukseen sanan julistamista, sielunhoitoa, jumalanpalvelusta, rukouselämää, lähetystyötä ja Raamatun lukemista ja opettamista tärkeinä pitävien osuus on vähentynyt. Sen sijaan yhteiskunnallista vaikuttamista ja vähemmistön oikeuksien edistämistä tärkeinä pitävien määrä on kasvanut. Naispuolisille papeille ja kanttoreille on ominaista kauttaaltaan monipuolisempi työorientaatio, ja naiset pitävät lähes kaikkia työn osa-alueita tärkeämpiä kuin miehet. Naispapit korostavat miespappeja enemmän erityisesti tasa-arvon puolesta puhumista, vähemmistön oikeuksien ja oikeudenmukaisuuden edistämistä, kestävä kehityksen ja ekologisen vastuun edistämistä, heikoimmassa asemassa olevien auttamista, ihmisten kohtaamista sekä yhteiskunnallista vaikuttamista.

Pappien ja kanttoreiden työhyvinvointi

Vuoden 2018 Kirkon akateemisten jäsentutkimuksen laajin osuus koostui työhyvinvointiin liittyvistä kysymyksistä. Työhyvinvointia lähestyttiin useista eri näkökulmista. Kokonaisuudessaan tulokset osoittavat vähemmistön kanttoreista, papeista ja muista teologeista voivan hyvin työssään. Kanttoreiden kohdalla useat mittarit kuitenkin osoittavat kasvua niiden määrässä, joiden työhyvinvointi on heikentynyt.

Papeista 84 prosenttia, kanttoreista 72 prosenttia ja papiksi viikkimättömistä teologeista 63 prosenttia kertoi olevansa työhönsä melko tai erittäin tyytyväinen. Melko tai erittäin tyytymättömiä oli kanttoreista 15 prosenttia, papeista seitsemän prosenttia ja muista teologeista 12 prosenttia. Työhönsä tyytymättömien kanttoreiden osuus on lähes kaksinkertaistunut neljä vuotta aiemmasta jäsentutkimuksesta.

Eri työtehtävissä toimivista erittäin tyytyväisten osuus on suurin perheneuvojien keskuudessa. Kanttoreista vähiten tyytyväisiä ovat nuorimmat kanttorit.

Enemmistö kanttoreista, papeista ja muista teologeista kokee jaksavansa varsin hyvin työssään. Kuitenkin niitä, jotka vähintään välillä kamppailevat työssä jaksamisen kanssa on kanttoreiden keskuudessa lähes joka kolmas, papeista ja muista teologeista joka viides. Pappien ja teologien keskuudessa työmääränsä kanssa hyvin tai jopa enemmän jaksavien osuus on kasvanut edellisestä jäsentutkimuksesta, kun puolestaan kanttoreilla hyvin jaksavien osuus on vähentynyt (–6). Kanttoreiden keskuudessa työssään uupuneiden ja välillä uupuvien osuus on neljän vuoden aikana huolestuttavasti kasvanut.

Tulokset osoittavat selvää myönteistä kehitystä pappien ja kanttoreiden työajan hallinnassa. Erityisesti pappien keskuudessa niiden osuus, joilta jää vapaa-päiviä pitämättä, on vähentynyt selvästi vuodesta 1998 alkaen. Kun vuonna 1998 papeista 64 prosenttia ilmoitti, että vapaapäiviä jää pitämättä vähintään kerran kuussa, vuonna 2018 osuus on enää 37 prosenttia. Pappien keskuudessa myös niiden osuus, jotka kokevat voivansa vaikuttaa riittävästi työmääräänsä, on tasaisesti kasvanut vuodesta 2006, mutta kanttoreiden keskuudessa ei ole muutosta. Parhaimpina omia mahdollisuuksiaan vaikuttaa työmääräänsä pitävät perheneuvojat, kirkon keskushallinnon työntekijät sekä sairaalapapit, heikoimpina puolestaan muuta piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävässä virassa työskentelevät kanttorit. Mikäli papit ja kanttorit saisivat itse vaikuttaa enemmän työnsä kokonaisuuteen, kanttorit toivoisivat erityisesti enemmän aikaa henkilökohtaiseen valmistautumiseen ja papit seurakuntalaisten parissa tehtävään työhön.

Työuupumuksen keskeisinä piirteinä pidetään uupumisen ohella kyynistymisen lisääntymistä ja ammatillisen tehokkuuden laskua. Työssä uupumista ja burn out -kokemuksia mitattiin tutkimuksessa Maslachin burn out -mittarilla (MBI-GS), jossa burn outia mitattiin kolmen ulottuvuuden näkökulmista: uupuminen (*exhaustion*), kyynistyminen (*cynicism*) ja ammatillinen tehokkuus (*professional efficacy*). Tulokset kokonaisuudessaan antavat viitteitä siitä, että kanttorit kärsivät keskimääräistä useammin työssään jonkinlaisista uupumisoireista, mikä näkyy erityisesti kyynisyystasossa ja siinä, että kanttorit kokevat muita harvemmin itsensä työssään tehokkaaksi ja aikaansaavaksi. Verrattuna laajoihin eri ammattiryhmiltä kerättyihin tutkimuksiin tämän tutkimuksen tulokset osoittavat pappien ja kanttoreiden keskimääräisen yleisen uupumustason olevan hieman matalampi kuin keskimäärin eri ammattitehtävien uupumustaso on. Sen sijaan kyynisyystaso on kanttoreilla hieman korkeampi ja papeilla puolestaan matalampi kuin muilla ammattiryhmillä keskimäärin. Ammatillisen tehokkuuden keskimääräinen taso on papeilla puolestaan korkeampi ja kanttoreilla matalampi kuin eri ammattiryhmillä keskimäärin.

Tutkimuksen perusteella työn imu on papin työssä vahva. AKIn jäsentutkimuksessa kanttoreiden, pappien ja muiden teologien työn imua mitattiin Hollannissa

kehitettyllä ”työn imu” -mittarilla (Utrecht Work Engagement Scale). Verrattuna muihin ammattiryhmiin papeilla niin työn tarmokkuus kuin työhön omistautuminen ja uppoutuminen näyttää vahvempana kuin vertailuaineistoissa keskimäärin. Erityisen vahvana työn imu näyttää perheneuvojilla, sairaalapapeilla ja kirkon keskushallinnon työntekijöillä. Kanttoreilla sen sijaan työn tarmokkuuden keskiarvo on alhaisempi kuin muilla ammattiryhmillä, omistautuminen on keskimääräistä tasoa ja työhön uppoutuminen hieman keskimääräistä korkeampi.

Joka toinen pappi ja muu teologi on tyytyväinen palkkaansa, kanttoreista vain kolmannes. Pappien ja muiden teologiensa keskuudessa heikointa tyytyväisyys työstä saatuaan taloudelliseen korvaukseen on perheneuvojen keskuudessa. Kanttoreiden tyytyväisyys työstä saatuaan taloudelliseen korvaukseen on vuoden 2010 jälkeen vähentynyt selvästi. Erityisen paljon tyytymättömiä on muuta piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävässä kanttorin virassa toimivien keskuudessa. Tyytymättömiä on paljon myös laajaa yliopistotutkintoa ja ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävässä virassa työskentelevien keskuudessa. Palkkaan liittyvien tulosten perusteella on huomion arvoista, että edellisen jäsentutkimuksen toteuttamisen jälkeen (vuonna 2014) kanttoreiden suhtautuminen henkilökohtaiseen suoriutumiseen pohjautuvaan palkanosaan on muuttunut kriittisemmäksi ja niiden osuus, jotka katsovat sen tekevän palkkauksen oikeudenmukaisemmaksi, on vähentynyt. Samalla tulokset kuitenkin osoittavat, että sekä pappien että kanttoreiden huoli oman työn jatkumisesta ja taloudellisesta tilanteesta on vähentynyt. Eniten oman työnsä jatkumisesta ovat huolissaan kirkon keskushallinnon, yliopiston ja ammattikorkeakoulun sekä hiippakunnan työntekijät.

Yhtenä mahdollisena ratkaisukeinona kirkon työaikaongelmiin on esitetty siirtymistä säädellyn työajan piiriin. Sekä pappien että kanttoreiden keskuudessa säädeltyyn työaikaan siirtymistä kannattavien määrä on hieman laskenut edellisestä, neljä vuotta aiemmin toteutetusta jäsentutkimuksesta (36 % kannatti). Suhtautuminen korvauksen saamiseen ylitöistä on vahvan myönteistä kanttoreilla (peräti kolme neljästä kannattaa), papeista kannattajia on reilu puolet. Kannatus on samalla tasolla kuin neljä vuotta aiemmin. Myös pyhätyökorvauksia kanttorit kannattavat pappeja todennäköisemmin. Pyhäkorvausten kannatus on sekä kanttoreiden että pappien keskuudessa kasvanut hieman edellisestä jäsentutkimuksesta.

Kokonaisuudessaan Kirkon akateemisten jäsentutkimuksen tulokset samalla osoittavat, että vaikka pappien työajan ja työmäärän hallinta ja kanttoreillakin työajan hallinta on jonkin verran parantunut 2000-luvulla, kuitenkin pappien sen paremmin kuin kanttoreidenkaan kokemus omasta jaksamisestaan ei ole muuttunut. Työssään uupuneiden määrä on kanttoreiden keskuudessa lisääntynyt ja pappien keskuudessa säilynyt samansuuruisena. Tämä osoittaa työssä jaksamisen liittyvän vahvasti muihinkin tekijöihin kuin ulkoisiin puitteisiin ja työn rakennetekijöihin.

Pappien ja kanttoreiden suhtautuminen kuolemaan

Uutena alueena Kirkon akateemisten jäsentutkimuksessa selvitettiin jäsenkunnan suhtautumista kuolemaan ja kuolemanpelkoa. Aihepiiri liittyy keskeisesti kirkon työn keskeiseen ydinosamiseen, johon kuuluu vahvasti seurakuntalaisten kohtaaminen eri elämäntilanteissa syntymästä kuolemaan. Papin ydinosaukkuvaus nostaa keskiöön myös ihmisen koko elämäntaaren ymmärtämisen ja tukemisen eri vaiheissa sekä kriisissä olevan ihmisen rinnalla olemisen. Tulosten perusteella niin papeilla kuin kanttoreilla on tyypillisesti luonteva suhtautuminen kuolemaan, joka nähdään luonnollisena osana elämää ja johon voi suhtautua myönteisesti.

AKIn jäsenten suhtautumista kuolemaan mitattiin Death Attitude Profile Revisited -mittarilla, joka koostuu 32 väittämästä. Mittarin etuna on sen laajuus: se ei kohdistu pelkästään kuolemanpelkoon vaan kartoittaa käsityksiä kuolemasta neljän ulottuvuuden näkökulmasta eli kuolemanpelon (*fear of death*), kuolemanvälttämisen (*death avoidance*), neutraalin hyväksynnän (*neutral acceptance*), kuolemaan suuntautumisen (*approach acceptance*) sekä kuolemaan pakona (*escape acceptance*) suhtautumisen näkökulmista.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että sekä papit ja muut teologit että kanttorit pelkäävät kuolemaa vähemmän kuin muut tutkitut ryhmät. Tämä näkyy myös esimerkiksi suhteessa sairaanhoitajiin, jotka niin ikään joutuvat työssään kohtaamaan kysymyksiä kuolemasta. Papit, muut teologit ja kanttorit näkevät myös keskimääräistä vahvemmin kuoleman ja kuolemanjälkeisen elämän onnellisena tilana ja sellaisena, jota ihminen voi myönteisellä mielellä odottaa. Kirkon akateemiset kokevat kuoleman muita ammattiryhmiä useammin myös helpotuksena kärsimyksestä ja pakona elämän vaikeuksista.

Kokonaaisuudessaan jäsentutkimuksen tulokset osoittavat, että niin pappien kuin kanttoreiden ammatillinen osaaminen kuoleman kysymysten äärellä on vahvaa, ja samalla ne vahvistavat esimerkiksi sairaalapappien työn ja ylipäättään eri kentillä tehtävän sielunhoitotyön korvaamattomuutta. Kirkon työntekijöillä on tutkimuksen tulosten perusteella kuolemaan liittyvien kysymysten äärellä sellaista erityisosaamista, jota muiden alojen työntekijöiden on vaikea korvata. Luonteva suhtautuminen kuolemaan osoittautuu tutkimuksen tulosten perusteella myös vahvaksi voimavaraksi kirkon työssä. Työntekijät, jotka eivät pelkää kuolemaa, tyypillisesti viihtyvät ja jaksavat kirkon työssä paremmin kuin työntekijät, joille kysymys kuolemasta on eri syistä vaikea.

Naiset kirkon johdossa

Kirkon akateemisten jäsentutkimus 2018 toteutettiin ajankohtana, jolloin tuli 30 vuotta täyteen ensimmäisten naisten vihkimisestä Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa papeiksi. Samana ajanjaksona naisten osuus on kasvanut niin pappien

keskuudessa kokonaisuudessaan kuin kirkon johtotehtävissä. Vuonna 2017 seurakunnassa toimivista papeista lähes puolet (47 %) oli naisia, kirkkoherroista joka viides. AKIn jäsentutkimuksessa kiinnostus keskittyi eritoten kysymyksiin siitä, miten jäsenet suhtautuvat naisten määrän lisääntymiseen kirkon johtotehtävissä ja missä määrin naiset ja miehet itse ovat kiinnostuneita johtotehtävistä.

Kokonaisuudessaan tulokset osoittavat, että pappien ja muiden teologien halu naisten johtajuuden vahvistamiseen kirkossa on yleisesti ottaen vahva: noin kaksi kolmesta on täysin tai melko samaa mieltä siitä, että naisia tulisi olla enemmän niin kirkkoherroina kuin muissa johtotehtävissä ja että piispoina tulisi olla myös naisia. Kanttoreista naisia toivoi kirkon johtotehtäviin lisää tehtävästä riippuen vain kolmannes tai neljännes. Myös naiset itse ovat varsin usein kiinnostuneita johtotehtävistä, vaikkakin harvemmin kuin miehet: joka kolmas nainen on kiinnostunut esimerkiksi kirkkoherran tehtävästä, miehistä joka toinen.

Papeilla mielipiteet jakautuvat selvästi sukupuolen mukaan. Samalla kun naispapit ovat erittäin vahvasti naisjohtajuuden vahvistamisen kannalta, miespappien keskuudessa vain noin joka neljäs täysin kannattaa sitä, että naisia olisi enemmän kirkon eri johtotehtävissä. Tämä osoittaa naisten olevan usein varsin yksin pyrkimyksissään vahvistaa naisten asemaa, ja tulokset tekevät naisten kokemukset lasikatosta näkyviksi myös tutkimuksen kautta. Vaikka vain vähemmistö, kysymyksestä riippuen noin joka viides tai kuudes, miespapeista vastustaa naisten johtajuuden lisäämistä, monet miehistä suhtautuvat naisten johtajuuden vahvistamiseen välinpitämättömästi. Kanttoreiden keskuudessa kriittisyyttä ja epäilevää asennetta on enemmän.

Piispaksi naista toivovat eritoten Helsingin ja Espoon hiippakunnan papit. Osittain tähän vaikuttaa naisten suuri määrä näiden hiippakuntien papistossa. Tulosten pohjalta nämä kaksi hiippakuntaa ovatkin ne, joissa naisen läpimeno piispanvaalissa olisi kaikkein todennäköisintä, mikäli papisto saisi asiasta yksin päättää. Epätodennäköisintä naisen valinta piispaksi on pappien asenteiden perusteella Oulun ja Mikkelin hiippakunnissa sekä Turun arkkihiippakunnassa.

Samaa sukupuolta olevien parisuhteet ja kirkko

Sukupuolineutraalin avioliittolain hyväksyminen vuonna 2014 ja sen voimaantulo maaliskuussa 2017 ovat kiihdyttäneet kirkossa keskustelua samaa sukupuolta olevien parien oikeuksista ja siitä, miten kirkossa tulisi toimia suhteessa samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin. Kirkon akateemisten jäsentutkimukset osoittavat niin papiston kuin kanttoreiden asenteiden muuttuneen tasaisesti myönteisemmiksi suhteessa samaa sukupuolta olevien mahdollisuuksiin saada siunaus tai tulla vihityiksi kirkossa. Muutos on erityisesti pappien keskuudessa ollut nopea. Kun vuonna 2002 vain 12 prosenttia papeista oli täysin samaa mieltä siitä, että samaa sukupuolta olevien parien siunaaminen kirkossa tulisi sallia, ja puolet (47 %) oli

asiasta täysin eri mieltä, vuonna 2018 täysin samaa mieltä on joka toinen (52 %) ja vain 15 prosenttia täysin eri mieltä. Joka toinen pappi kannattaa täysin myös samaa sukupuolta olevien parien vihkimistä, ja vain joka neljäs on täysin eri mieltä. Samalla niiden osuus, jotka kannattavat kirkon vihkioikeudesta luopumista sukupuolineutraalin avioliittolain myötä, on vähentynyt. Alle joka viides pappi ja kanttori on täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että vihkioikeudesta tulisi luopua.

Naiset kannattavat samaa sukupuolta olevien parien siunaamista ja vihkimistä selvästi miehiä useammin ja ovat myös itse valmiimpia vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja.

Kokonaisuudessaan tutkimuksen tulokset osoittavat, että valmiutta samaa sukupuolta olevien parien vihkimiseen kirkossa on runsaasti. Kaikista papeista joka toinen (51 %) on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”olen valmis vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon”. Reilu prosentti kertoi jo vihkineensä.

Kirkon akateemiset ja tyytyväisyys liiton toimintaan

Tutkimuksen viimeisessä osiossa tarkasteltiin Kirkon akateemiset AKIn jäsenten suhtautumista niin AKIin kuin omaan liittoonsa Suomen Kanttori-urkuriliittoon, Suomen kirkon pappisliittoon tai Suomen teologiliittoon.

Tärkeimpänä syynä kuulua ammattiliittoon AKIn jäsenet pitivät ansiosidonnaista työttömyysturvaa, palkka- ja työsuhteturvaa, jäsenyyden tuomaa yleistä turvallisuutta elämään sekä sitä, että suuren jäsenistön ansiosta liitto voi ajaa tehokkaammin jäsentensä etuja. AKIn tärkeimpänä tehtävänä pidetään edellisten vuosien tavoin työntekijäpuolen edustajana toimimista virka- ja työehtosopimusneuvotteluissa. Muita erityisen tärkeinä pidettyjä tehtäviä ovat työolojen parantaminen ja jäsenistön tukeminen paikallistasolla käytävissä palkka- ja edunvalvontaneuvotteluissa.

AKIn jäsenten mielikuvat liitostaan ovat kokonaisuudessaan vahvasti myönteisiä. AKIa pidetään tarpeellisenä, ystävällisenä, helposti lähestyttävänä ja hyvin palvelevana. Omaa liittoaan kaikkien liittojen jäsenet kuvaavat ennen kaikkea tarpeellisenä, asiantuntevana, rehellisenä ja luotettavana. Teologiliiton jäsenten mielestä oma liitto on lisäksi vahvasti uudistushaluinen, tehokas, epäitsekkäs ja joustava. Kanttoreiden mielikuvat niin AKIsta kuin omasta liitosta ovat kuitenkin muuttuneet kriittisemmiksi verrattuna neljä vuotta aiemmin toteutettuun jäsentutkimukseen. Muutos on huomionarvoinen, sillä se jatkaa jo vuoden 2014 jäsentutkimuksessa nähtyä trendiä, jossa kanttoreiden arviot omasta liitostaan olivat jonkin verran kriittisempiä kuin vuosina 2010 ja 2006. Myös kanttoreiden yleinen tyytyväisyys liiton toimintaa kohtaan on heikentynyt. Samalla on kuitenkin hyvä nostaa esiin se, että aiempina vuosina kanttorit ovat olleet eri näkökulmista

tarkasteltaessa poikkeuksellisen tyytyväisiä liittoonsa ja edelleenkin kanttorit ovat aiempien vuosien tavoin useissa kysymyksissä tyytyväisempiä kuin Pappisliiton jäsenet. Selkeimmin tyytyväisyyden heikkeneminen kuitenkin näkyy suhtautumisessa jäsenneuvontaan työsuhdeongelmissa, neuvotteluihin palkoista ja virkaehtosopimuksista sekä tyytyväisyydessä Crux-lehteen. Pappisliiton jäsenten tyytyväisyys on ollut suhteellisen stabiili vuodesta 2006 lähtien.

Jäsenistön mielestä AKIn harjoittamassa edunvalvonnassa tulisi kehittää erityisesti seurakuntakanttoreiden ja pappien edunvalvontaa, lyhyisiin virkasuhteisiin liittyvien ongelmien ratkomista sekä jäsenistön opastamista tiedostamaan omia oikeuksiaan. Verrattuna edelliseen jäsentutkimukseen erityisesti kanttoreiden palkkatason nostamista tärkeänä pitävien määrä on noussut. Myös erityistehtävissä toimivien kanttoreiden ja pappien palkkatason nostaminen sekä koko kirkon palkkatason nostamisen tärkeys on korostunut. Samoin vapaa-ajan lisäämiseen panostamista pidetään aiempaa tärkeämpänä. Sen sijaan uusien työntekijöiden rekrytointia pidetään aiempaa vähämerkityksellisempänä, mikä heijastaa kirkon heikentynyttä mahdollisuutta työllistää erityisesti nuoria teologeja.

Lopuksi

Kirkon akateemisten jäsentutkimuksilla on neljän vuoden välein seurattu kanttoreiden, pappien ja muiden teologien työhön ja työhyvinvointiin liittyviä kysymyksiä. Kyselyt mahdollistavat pappien osalta jopa 20 vuoden muutoksen seurannan. Vuoden 2018 jäsentutkimus osoittaa erityisesti pappien työn puitteiden tasaisesti kehittyneen paremmiksi: pappien työajan ja työmäärän hallinta on parantunut, ja kokonaisuudessaan papin työn imu koetaan vahvana. Vaikka enemmistö niin papeista kuin kanttoreista voi työssään hyvin, kuitenkin kanttoreilla vuoden 2018 kysely osoittaa huolestuttavaa kehitystä useilla työhyvinvoinnin alueilla. Tätä olisi syytä tutkia tarkemmin.

Uutena alueena kyselyssä selvitettiin pappien, muiden teologien ja kanttoreiden suhtautumista kuolemaan. Tulokset osoittavat kirkon työntekijöillä olevan tällä alueella vahvaa osaamista. Luonteva suhtautuminen kuolemaan näyttäytyy paitsi vahvana voimavarana työssä myös alueena, jolla kirkon työntekijöillä on paljon annettavaa muille.

Naisjohtajuuden tukemiseen on kyselyn tulosten valossa syytä kirkossa edelleen panostaa. Tulosten perusteella naiset näyttävät olevan usein varsin yksin pyrkimyksissään vahvistaa johtajuuttaan, kun monille muille asia on varsin yhdentekevä.

Yhteiskunnassa laajasti näkyvä nopea asenteenmuutos suhteessa samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin näkyy vahvasti myös papeilla ja kanttoreilla. Vaikka kirkon työntekijät ovat useissa asennetutkimuksissa näyttäytyneet asenteiltaan muuta väestöä perinteisempinä ja vähemmän muutoshakuisina, nopea muutos sallivampaan suuntaan suhtautumisessa samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin

osoittaa kuitenkin nopeankin muutoksen olevan mahdollista myös kirkon työntekijöille. Erityisesti pappien muuttuneet asenteet lisäävät painetta muuttaa kirkon kantaa ja käytänteitä koskien samaa sukupuolta olevien parisuhteita.

KIRJALLISUUS

Ahola, Kirsi & Tuisku, Katinka & Rossi, Helena

2018 Työuupumus (burnout). – Lääkärikirja Duodecim. Duodecim Terveyskirjasto. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00681 (viitattu 4.9.2018).

Ammatillisen koulutuksen raportti 2016

2017 Ammatillisen koulutuksen raportti 2016. Helsinki: Kirkkohallitus. <https://evl.fi/documents/1327140/10126483/Ammatillisen+koulutuksen+raportti/371f9af3-1ce2-9d06-5da3-ca48dfcad7c0> (viitattu 4.9.2018).

Ammatillisen koulutuksen raportti 2017

2018 Ammatillisen koulutuksen raportti 2017. Helsinki: Kirkkohallitus. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/0E54AF7B07E82663C225781600371761/\\$FILE/AKR_RAPORTTI%202017%20-%20final.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/0E54AF7B07E82663C225781600371761/$FILE/AKR_RAPORTTI%202017%20-%20final.pdf) (viitattu 4.9.2018).

Berger, Peter L. (ed.)

1999 The Desecularization of the World – Resurgent Religion and World Politics. Washington, D.C.: Ethics and Public Policy Center.

Berger, Peter L.

2014 The Many Altars of Modernity: Toward a New Paradigm on Religion and Modernity. Boston: DeGruyter.

Berger, Peter & Davie, Grace & Focas, Effie

2008 Religious America, Secular Europe? A Theme and Variations. Hampshire/Burlington: Ashgate.

Beyer, Peter

2018 From Religion to Non-Religion: Generation, Cohorts, and Migration in Canada in the Early 21st Century. Paper presented at the conference on The transmission of religion across generations: transfer, loss, and re-formation of religion, WWU, Münster, Germany, May 17.–18, 2018.

Blom, Raimo & Hautaniemi, Ari

2009 Työelämä muuttuu, joutaako työhyvinvointi? Helsinki: University Press.

Buchert, Maria & Sainio, Juha

2015 Tulevaisuuden teologi. Teologisen alan koulutus- ja osaamistarpeen ennakointiraportti. Helsingin yliopisto, Itä-Suomen yliopisto ja Åbo Akademi.

Davie, Grace

2002 Europe: The Exceptional Case. Parameters of Faith in the Modern World. Sarum theological lectures. London: Darton, Longman & Todd.

Gesser, Gina & Wong, Paul T. P. & Reker, Gary T.

1988 Death Attitudes across the Life-Span: The Development and Validation of the Death Attitude Profile (DAP). – *Omega – Journal of Death and Dying* 18(2), 113–128.

Haastettu kirkko

2012 Haastettu kirkko: Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2008–2011. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 115. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Hakanen, Jari

2009 Työn imun arviointimenetelmä (Utrecht Work Engagement Scale). Työn imun arviointimenetelmän ((Utrecht Work Engagement Scale) käyttäminen, validiointi ja viitetiedot Suomessa. Helsinki: Työterveyslaitos.

Helsingin yliopisto

2018 Helsingin yliopisto uutiset. <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/opetus-ja-opiskelu/3894-uutta-opiskelijaa-hyvakysyttiin-helsingin-yliopistoon> (viitattu 4.9.2018).

Hirsto, Laura & Tirri, Kirsi

2009 Motivational approaches to the study of theology in relation to spirituality. – *Journal of Empirical Theology* 22(1), 88–102.

KJ

1993 Kirkkojärjestys 1055/1993. – Finlex.fi. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055> (viitattu 5.9.2018).

KL

1993 Kirkkolaki 1054/1993. – Finlex.fi. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=papiksi%20vihkiminen> (viitattu 5.9.2018).

Kahn, Herman & Wiener, Anthony J.

1967 The Year 2000. A Framework for Speculation for the Next Thirty-Three Years. New York: Macmillan.

Kauppinen, Timo & Mattila-Holappa, Pauliina & Perkiö-Mäkelä, Merja & Saalo, Anja & Toikkanen, Jouni & Tuomivaara, Seppo & Uuksulainen, Sanni & Viluksela, Marja & Virtanen, Simo (toim.)

2013 Työ ja terveys Suomessa 2012. Seurantatietoa työoloista ja työhyvinvoinnista. Helsinki: Työterveyslaitos. <https://www.ttl.fi/wp-content/uploads/2016/11/tyo-ja-terveys-suomessa-2012.pdf> (viitattu 5.9.2018).

Kertomus AKI r.y:n ja sen perusliittojen toiminnasta vuodelta 2017

2018 Helsinki: Kirkon akateemiset AKI r.y.

Ketola, Mikko

2012 Prologi. – Liberaalit & konservatiivit. Toim. Mikko Ketola & Matti Myllykoski. Vartija e-kirja, 4–7.

Kiiski, Jouko

2013 Diakoniatyöntekijä – rinnallakulkija ja kaatopaikka. Diakoniabarometri 2013. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 33. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. <http://sakasti.evl.fi/verkkojulkaisu33> (viitattu 4.9.2018).

Kirkon akateemiset AKI r.y:n säännöt

2017 Kirkon akateemiset AKI r.y:n säännöt. <https://www.akiliitot.fi/00010215-saannot> (viitattu 4.9.2018).

Kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaaminen

2010 Kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaaminen. Hyväksytty kirkkohallituksessa 20.4.2010. Helsinki: Kirkkohallitus.

Kirkon teologikoulutustoimikunta

Kirkon teologikoulutustoimikunnan vuosikertomus 2017. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A8BA8219D04C11B9C2257703003D4F7E/\\$FILE/Toimintakertomus%202017.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A8BA8219D04C11B9C2257703003D4F7E/$FILE/Toimintakertomus%202017.pdf) (viitattu 1.10.2018).

Kirkon tilastollinen vuosikirja 2005

2006 Kirkon tilastollinen vuosikirja 2005. Helsinki: Kirkkohallitus.

Kirkon tilastollinen vuosikirja 2010

2011 Kirkon tilastollinen vuosikirja 2010. Helsinki: Kirkkohallitus.

Kirkon tilastollinen vuosikirja 2016

2017 Kirkon tilastollinen vuosikirja 2016. Helsinki: Kirkkohallitus.

Kirkon työolobarometri 2011

2011 Kirkon työolobarometri 2011. Raportti kirkon työntekijöiden työoloista. Helsinki: Työturvallisuuskeskus. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F8F1E4BB0878B4BEC2257700004D6870/\\$FILE/ttk_kirkon_tyolobarometri_2011.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F8F1E4BB0878B4BEC2257700004D6870/$FILE/ttk_kirkon_tyolobarometri_2011.pdf) (viitattu 4.9.2018).

KirVESTES

2017 KirVESTES. Kirkon yleinen palkkausjärjestelmä Luku 2.2.1. 26. § Harkinnanvarainen palkanosa. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/C4D45A87410F1909C2257D5B00505498/\\$FILE/KirVESTES_2017_26%26A7.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/C4D45A87410F1909C2257D5B00505498/$FILE/KirVESTES_2017_26%26A7.pdf) (viitattu 4.9.2018).

- Malliarou, Maria & Sarafis, Pavlos & Sotiriadou, Kiriaki & Serafeim, Tatiana & Karathanasi, Konstantinia & Moustaka, Eleni & Theodosopoulou, Eleni
2011 Creek Nurses Attitudes towards Death. – *Global Journal of Health Science* 3(1), 224–230.
- Maslach, Christina & Jackson, Susan E. & Leiter, Michael P.
2016 Maslach Burnout Inventory Manual. 4th ed. Received from Mind Garden, Inc. on December 8, 2017.
- Neimeyer, Robert, J.
1994 The Threat Index and Related Methods. – *Death anxiety handbook: Research, instrumentation, and application*. Ed. by Robert J. Neimeyer. Series in death education, aging, and health care. Philadelphia, PA: Taylor & Francis. 61–101.
- Niemelä, Kati
1999 Teologiksi? Teologiseen tiedekuntaan pyrkivien uranvalintamotiivit ja ammatillinen suuntautuminen. *Kirkon tutkimuskeskus, Sarja A Nro 73*. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- 2010a Papisto ja kanttorit 2010. Akavan kirkollisten ammattiliittojen jäsentutkimuksen raportti. *Kirkon tutkimuskeskuksen www-julkaisuja 20*. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. [http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/4949EBDFEF793021C2257E2E0012D4B6/\\$FILE/www20.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/4949EBDFEF793021C2257E2E0012D4B6/$FILE/www20.pdf) (viitattu 1.10.2018).
- 2010b Teologien tausta, koulutus ja työhön sijoittuminen. – *Suomen teologit – Finlands teologer 2010 (Teologimatrikkeli 2010)*. Suomen kirkon pappisliitto. 9–30.
- 2011 Female clergy as agents of religious change. – *Religions* 2, 358–371.
- 2012 An increasingly female, increasingly urban and increasingly liberal clergy changing Church life in Finland: patterns of change among the clergy in Finland. – *Church work and management in change*. Ed. by Kati Niemelä. Publication 61. Tampere: Church Research Institute. 112–131.
- 2013a Miksi teologiksi? Teologiselle koulutuslalle hakeutuneiden uranvalintamotiivaatio ja sen muutokset – Teologiksi kasvamassa: Koulutusalan valinta, opiskeluprosessi ja ammattiin suuntautuminen, toim. Kati Niemelä & Veli-Matti Salminen. *Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118*. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. 55–80.
- 2013b Mikä kirkossa vetää puoleensa ja etäännyttää? Teologian opiskelijoiden käsitys papin työstä ja kirkosta työpaikkana. – Teologiksi kasvamassa: Koulutusalan valinta, opiskeluprosessi ja ammattiin suuntautuminen, toim. Kati Niemelä & Veli-Matti Salminen. *Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118*. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. 207–237.

- 2013c Teologian opiskelijat ammatillista identiteettiä etsimässä: Ammatillisen identiteetin ja koetun ammatillisen osaamisen kehittyminen kahden ensimmäisen opintovuoden aikana – Teologiksi kasvamassa: Koulutusalan valinta, opiskeluprosessi ja ammattiin suuntautuminen. Toim. Kati Niemelä & Veli-Matti Salminen. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. 129–157.
- 2014a Kutsumusta, auttamista ja itsensä toteuttamista. Pappien ja kanttorien suhde työhön, työhyvinvointi ja suhtautuminen ajankohtaisiin kysymyksiin Kirkon akateemisten jäsenkyselyssä 2014. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 38. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. [http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/25A061BE3EE694BC C2257E2E0012D562/\\$FILE/Julkaisu%2038.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/25A061BE3EE694BC C2257E2E0012D562/$FILE/Julkaisu%2038.pdf) (viitattu 1.10.2018).
- 2014b Pappien teologinen orientaatio ja suhde työhön. – Teologinen Aikakauskirja 3, 3–19.
- Palmu, Harri & Niemelä, Kati
- 2006 Papisto ja kanttorit 2006. Kirkollisten ammattiliittojen jäsentutkimuksen raportti. Kirkon tutkimuskeskuksen www-julkaisuja 11. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. [http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/38622D283D3843F7C2257E2E0012D423/\\$FILE/11_niemelapalmu.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/38622D283D3843F7C2257E2E0012D423/$FILE/11_niemelapalmu.pdf) (viitattu 1.10.2018).
- Papin ydinosaaminen
- 2010 Papin ydinosaaminen. – Sakasti. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/\\$FILE/papin_yo.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/$FILE/papin_yo.pdf) (viitattu 5.9.2018).
- Pastoraalinen ohje vapaamuotoisesta rukouksesta parisuhteensa rekisteröineiden kanssa ja heidän puolestaan 2011
Pastoraalinen ohje vapaamuotoisesta rukouksesta parisuhteensa rekisteröineiden kanssa ja heidän puolestaan. Hyväksytty piispainkokouksen istunnossa 9.2.2011. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A78B3114D64D8273C22577030039EE08/\\$FILE/PASTORAALINEN-OHJE.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A78B3114D64D8273C22577030039EE08/$FILE/PASTORAALINEN-OHJE.pdf) (viitattu 4.9.2018).
- Pekkarinen, Laura & Pekka, Toni
- 2016 Julkisen alan työhyvinvointi vuonna 2016. Kevan tutkimuksia 1/2016. Keva: Helsinki. <https://www.keva.fi/globalassets/2-tiedostot/ta-tiedostot/esitteet-ja-julkaisut/julkisen-alan-tyohyvinvointi-2016.pdf> (viitattu 4.9.2018).
- Piispainkokouksen päätös kanttorinvirkaan vaadittavista tutkinnoista
- 2010 Piispainkokouksen päätös kanttorinvirkaan vaadittavista tutkinnoista. Nro 108. Annettu Helsingissä 9 päivänä helmikuuta 2010. Kirkon säädöskokoelma nrot 63-. Kirkkolainsäädäntö. <http://kappeli.evl.fi/Kirkkolainsaadanto.nsf/a16399f0218eff85c2256e6d00473b03/8af751915576eb29c22576c80041fdff?OpenDocument> (viitattu 4.9.2018).

- Piispainkokouksen päätös pappisvirkaan vaadittavasta teologisesta tutkinnosta
- 2013 Piispainkokouksen päätös pappisvirkaan vaadittavasta teologisesta tutkinnosta. Nro 114. Annettu Hyvinkäällä 11 päivänä syyskuuta 2013. Kirkon säädöskokoelma nrot 63-. Kirkkolainsäädäntö. <http://notes.evl.fi/Kirkkolainsaadanto.nsf/fa46a819de58e4cdc2257784004024c3/58f91ed37fc2d2a6c2257c120049a499?OpenDocument> (viitattu 4.9.2018).
- Piispainkokouksen selonteko avioliittolain muutoksen johdosta
- 2016 Piispainkokouksen selonteko avioliittolain muutoksen johdosta. Piispainkokous 31.8.2016. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F359F1ED9F897DD0C225770E0034026E/\\$FILE/Piispainkokouksen%20selonteko%20avioliittolain%20muutoksen%20johdosta%202016.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F359F1ED9F897DD0C225770E0034026E/$FILE/Piispainkokouksen%20selonteko%20avioliittolain%20muutoksen%20johdosta%202016.pdf) (viitattu 4.9.2018).
- Pohjannoro, Ulla & Pesonen, Mirka
- 2010 Kanttorit 2010. Kirkkoherrojen ajatuksia seurakuntien musiikkielämästä ja sen tulevaisuudesta. – Musiikkialan toimintaympäristöt ja osaamistarve – Toive, osaraportti 7. Sibelius-Akatemian selvityksiä ja raportteja 6/2010. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- Pruuki, Lassi
- 2013 Ei papiksi ilman kutsumusta. Narratiivinen tutkimus teologian maistereiden suhteesta kirkon virkaan osana elämän- ja opiskeluprosessia. – Teologiksi kasvamassa. Koulutusalan valinta, opiskeluprosessi ja ammattiin suuntautuminen. Toim. Kati Niemelä & Veli-Matti Salminen. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. 268–288.
- Sainio, Juha
- 2016 Miten teologit ovat työllistyneet. Teologia.fi. Julkaistu 8.6.2016. <https://www.teologia.fi/component/content/article?id=1303:miten-teologit-ovat-tyoellistyneet> (viitattu 1.10.2018).
- Salmi, Pontus
- 2001 Seurakuntien hengellistä työtä tekevien työmotivaatio. JTO-tutkimuksia sarja 14. Tampere: Management Institute of Finland.
- Salonen, Kari
- 1998 Pappisliiton jäsentutkimus 1998. Suomen kirkon pappisliiton hallussa.
- 2002 Papisto 2002. Pappisliiton jäsenkysely. Suomen kirkon pappisliiton hallussa.

dos Santos Souza, Mariana Cristina & Sousa, Janaína Meirelles & Scherer Kuhn Lago, Diane Maria & da Silva Borges, Moema & Medeiros Ribeiro, Laiane & Guilhem, Dirce Bellezi

2017 Evaluation of the death attitude profile-revised: A study with health science undergraduate students. – *Texto & Contexto - Enfermagem*, 26(4), e3640016. <https://dx.doi.org/10.1590/0104-07072017003640016> (viitattu 5.9.2018).

Seurakunnat

2018 Seurakunnat. – Sakasti. Tilastot. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content331038> (viitattu 5.9.2018).

Stolz, Jörg & Könnemann, Judith & Schneuwly Purdie, Mallory & Englberger, Thomas & Krüggeler, Michael

2016 (Un)believing in Modern Society. Religion, Spirituality, and Religious-Secular Competition. Ashgate.

Suomen Kanttori-urkuriliitto

2018 Suomen Kanttori-urkuriliitto. <https://www.akiliitot.fi/00010150-kanttorikoulutus> (viitattu 2.7.2018).

Suomen Kanttori-urkuriliiton säännöt

2017 Suomen Kanttori-urkuriliiton säännöt. Säännöt on hyväksytty valtuuston kevätkokouksessa 24.4.2017. Oikeusministeriö on ne hyväksynyt merkittäväksi yhdistysrekisteriin 22.8.2017. <https://www.akiliitot.fi/00010145-kanttori-urkuriliiton-saannot> (viitattu 2.7.2018).

Suomen kirkon pappisliiton säännöt

2017 Suomen kirkon pappisliiton säännöt. Säännöt on hyväksytty Suomen kirkon pappisliitto r.y:n valtuuston kevätkokouksessa 24.4.2017. Patentti- ja rekisterihallitus on hyväksynyt säännöt merkittäväksi yhdistysrekisteriin 22.8.2017. <https://www.akiliitot.fi/00010246-saannot> (viitattu 2.7.2018).

Suomen teologiliiton säännöt

Suomen teologiliiton säännöt
<https://www.akiliitot.fi/717-saannot> (viitattu 14.8.2018).

Tamminen, Kalevi

1976 Opiskelijoiden motivaatio, tiedekuntaan valikoituminen ja opintomenestys. Teologian opiskelijoita koskevan seurantatutkimuksen tutkimusraportti 2. Uskonnonpedagogiikan julkaisuja A 17. Helsinki: Helsingin yliopiston käytännöllisen teologian laitos.

Thorson, James A. & Powell F. C.

1994 A Revised Death Anxiety Scale. – *Death anxiety handbook: Research, instrumentation, and application*. Ed. by Robert A. Neimeyer. Philadelphia: Taylor & Francis. 31–44.

Tiitu, Leena

- 2009 Kanttorin ammattikuva: kanttoreiden käsitys ammatistaan ja siihen kohdistuvasta ulkopuolisesta vaikutuksesta. Diss. Helsinki: Sibelius-Akatemia.

Tilastokatsaus 2017

- 2018 Tilastokatsaus 2017. Kirkon työmarkkinalaitos 10.4.2018. Henkilöstö ja henkilötyövuodet 1975–2017. Helsinki: Kirkon työmarkkinalaitos. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/084425AED896064FC2258100003024E0/\\$FILE/Henkil%F6st%F6tilastot%202017.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/084425AED896064FC2258100003024E0/$FILE/Henkil%F6st%F6tilastot%202017.pdf) (viitattu 5.9.2018).

Toivonen, Timo

- 1999 Empiirinen sosiaalitutkimus: filosofia ja metodologia. Helsinki: WSOY.

Tranter, Shelley A. & Josland, Elizabeth & Turner, Kylie

- 2016 Nurses' bereavement needs and attitudes towards patient death: A qualitative descriptive study of nurses in a dialysis unit. – *Journal of Renal Care* 42(2), 101–106.

Ulkomaan kansalaiset

- 2018 Ulkomaan kansalaiset. Helsinki: Tilastokeskus. <https://www.tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaan-kansalaiset.html> (viitattu 5.9.2018).

Voas, David & Chaves, Mark

- 2016 Is the United States a Counterexample to the Secularization Thesis? – *American Journal of Sociology* 121(5), 1517–1556.

Voas, David & Crockett, Alasdair

- 2005 Religion in Britain: Neither Believing nor Belonging. – *Sociology* 39(1), 11–28.

Voas, David & Doebler, Stephanie

- 2011 Secularization in Europe: Religious Change between and within Birth Cohorts. – *Religion and Society in Central and Eastern Europe* 4(1), 39–62.

Wong, Paul T. P. & Reker, Gary T. & Gesser, Gina

- 1994 Death Attitude Profile-Revised: A Multidimensional Measure of Attitudes Toward Death. – *Death Anxiety Handbook: Research, Instrumentation, and Application*. Ed. by Robert A. Neimeyer. Philadelphia: Taylor & Francis. 121–148.

Woodhead, Linda

- 2018 Intergenerational Transmission and the Rise of “No-Religion” in Britain: Some Findings and Research Questions. Paper presented at the conference on The transmission of religion across generations: transfer, loss, and re-formation of religion, WWU, Münster, Germany, 17.–18. May 2018.

LIITE

Jäsentutkimus 2018

Tervetuloa vastaamaan AKIn neljän vuoden välein toteutettavaan jäsentutkimukseen. Kartoitamme tutkimuksella AKIn jäsenten näkemyksiä ajankohtaisiin kysymyksiin liiton toiminnassa ja edunvalvonnassa.

Tutkimuksen pituus on seitsemän sivua. Vastaamiseen menee noin 20–30 minuuttia. Jos et ehdi täyttää koko kyselyä kerralla, voit tallentaa vastauksesi ja palata kyselyyn myöhemmin.

Kaikkia vastauksia käsitellään luottamuksellisesti ja nimettöminä. Vastanneiden kesken arvotaan 2 kpl *Apple iPhone 7 128 Gt* -älypuhelimia. Jos haluat osallistua arvontaan, jätä yhteystietosi kyselyn viimeisellä sivulla. Henkilötietoja ei yhdistetä muihin vastauksiin.

Kiitos vastauksistasi jo etukäteen!

Jussi Junni
Toiminnanjohtaja
Kirkon akateemiset AKI r.y.

Osa 1/7 Järjestäytyminen ja mielikuvasi liitosta

Mikä on tärkein syy kuulua liittoosi? (valitse yksi)

- ☐ Ansiosidonnainen työttömyysturva
- ☐ Palkka- ja työsuhteturva
- ☐ Suuren jäsenistön ansiosta ammattiliitto voi ajaa tehokkaammin jäsentensä etuja
- ☐ Ammattiliiton jäsenyys antaa yleisesti ottaen turvallisuutta elämään
- ☐ Ammattiliiton tarjoamat jäsenpalvelut
- ☐ Halu olla tukemassa ay-liikkeen tavoitteita yhteiskunnassa
- ☐ Oman ammatillisen identiteetin kehittäminen järjestäytymällä
- ☐ Ammattiliiton jäsenedut mm. osto- ja vakuutusedut
- ☐ Muu syy, mikä
- ☐ En osaa sanoa

Millaisena pidät Kirkon akateemiset AKIa? Seuraavassa luetellaan joukko vastakkaisia adjektiivipareja. Arvioi asteikolla 1–5, kuinka hyvin ne vastaavat käsitystäsi AKIsta.

tarpeeton	1	2	3	4	5	tarpeellinen
tunnen huonosti	1	2	3	4	5	tunnen hyvin
tehoton	1	2	3	4	5	tehokas
huonosti palveleva	1	2	3	4	5	hyvin palveleva
etäinen	1	2	3	4	5	läheinen
epäystävällinen	1	2	3	4	5	ystävällinen
vaikeasti lähestyttävä	1	2	3	4	5	helposti lähestyttävä

Millaisena pidät omaa liittoasi, Suomen Kanttori-urkuriliittoa, Suomen kirkon pappisliittoa ja Suomen teologiliittoa?

Seuraavassa luetellaan joukko vastakkaisia adjektiivipareja. Arvioi asteikolla 1–5, kuinka hyvin ne vastaavat käsitystäsi omasta liitostasi.

tarpeeton	1	2	3	4	5	tarpeellinen
asiantuntematon	1	2	3	4	5	asiantunteva
epäluotettava	1	2	3	4	5	luotettava
köyhä	1	2	3	4	5	rikas
paikalleen pysähtynyt	1	2	3	4	5	uudistushaluinen
kankea	1	2	3	4	5	joustava
passiivinen	1	2	3	4	5	aktiivinen
tehoton	1	2	3	4	5	tehokas
itseks	1	2	3	4	5	epäitseks
hyväosaisten puolustaja	1	2	3	4	5	vähäosaisten puolustaja
sulkeutunut	1	2	3	4	5	avoin
teologisesti epäluotettava	1	2	3	4	5	teologisesti luotettava
yhteistyökyvytön	1	2	3	4	5	yhteistyökykyinen
epärehellinen	1	2	3	4	5	rehellinen

Jäsentutkimus 2018

Osa 2/7

Työn sisältö, motivaatio ja jaksaminen

Mitä työ sinulle merkitsee?

	täysin eri mieltä	jokseen- kin eri mieltä	siltä väliltä	jokseen- kin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
A. Teen työtäni ennen muuta toimeentulon takia					
B. Työ tuottaa minulle tyydytystä					
C. Minulle on tärkeää edetä urallani ja saada lisää vastuuta					
D. Työssäni voin toteuttaa itseäni					
E. Minulle on tärkeää saada auttaa ja palvella työssäni lähimmäisiäni					
F. Työ on minulle Jumalan antama kutsumustehtävä					
G. Työ on minulle elämäntehtävä, jolle olen omistautunut kokonaan					

Mikä edellä olevista vaihtoehtoista A-G lähinnä kuvaa suhdettasi työhön (valitse vain yksi)?

- A. Teen työtäni ennen muuta toimeentulon takia
- B. Työ tuottaa minulle tyydytystä
- C. Minulle on tärkeää edetä urallani ja saada lisää vastuuta
- D. Työssäni voin toteuttaa itseäni
- E. Minulle on tärkeää saada auttaa ja palvella työssäni lähimmäisiäni
- F. Työ on minulle Jumalan antama kutsumustehtävä
- G. Työ on minulle elämäntehtävä, jolle olen omistautunut kokonaan

Kerro vielä tarkemmin, millainen kutsumus sinulla on työhösi ja miten koet sen yhdistyvän työuraasi

	ei sovi lainkaan minuun	sopii minuun vain vähän	sopii minuun jonkin verran	sopii enim- mäkseen minuun	sopii täysin minuun
1. Minulla on kutsumus tietynlaiseen työhön					
2. Minulla on selkeä ymmärrys, kuinka kutsumukseni osuu yhteen työurani kanssa					
2. Yritän selvittää, mikä on kutsumukseni työurani suhteen					
3. Etsin kutsumukseni yhteyttä työuraani					

Kuinka tyytyväinen tai tyytymätön olet työhösi kokonaisuudessaan?

- 1 erittäin tyytyväinen
- 2 melko tyytyväinen
- 3 en tyytyväinen enkä tyytymätön
- 4 melko tyytymätön
- 5 erittäin tyytymätön

Millainen on työ määräsi suhteessa jaksamiseesi?

- 1 töitä on aivan liikaa, joten uuvun niiden alla
- 2 töitä on liikaa ja välillä en oikein jaks
- 3 töitä on paljon, mutta enimmäkseen jaksan niiden kanssa
- 4 töitä on sopivasti
- 5 jaksaisin enemmänkin

Koetko että voit vaikuttaa omaan työ määrääsi?

- 1 en lainkaan
- 2 jokseenkin liian vähän
- 3 kutakuinkin riittävästi
- 4 kyllä, riittävästi

Kuinka usein vähintään yksi vapaapäivstäsi jää kokonaan pitämättä?

- 1 ei koskaan
- 2 harvemmin kuin kerran kuussa
- 3 vähintään kerran kuussa
- 4 lähes joka viikko

Kuinka monta tuntia arvioit käyttäväsi keskimäärin viikoittaisesta työhön käyttämästäsi ajasta seuraaviin?

- _____ (0-60) tuntia työtehtäviin valmistautumiseen
- _____ (0-60) tuntia työyhteisön sisäiseen yhteistoimintaan ja hallinnollisiin tehtäviin (kuten kokoukset, neuvottelut, suunnittelupalaverit yms. työyhteisön sisällä)
- _____ (0-60) tuntia seurakuntalaisten/asiakkaiden parissa tehtävään työhön ja kohtaamiseen ja työyhteisön ulkopuoliseen suhdetoimintaan (tähän kuuluvat muun muassa jumalanpalvelukset, kirkolliset toimitukset, sielunhoitokeskustelut, kuoroharjoitukset ja kaikki tilanteet, joissa seurakuntalaisia/asiakkaita kohdataan työtehtävissä)
- _____ (0-60) tuntia muuhun
- _____ (0-60) tuntia yhteensä kaikkiin työtehtäviin keskimäärin viikossa

Miten haluaisit muuttaa sitä, mihin työaikasi kuluu?

	haluaisin käyttää nykyistä vähemmän aikaa	pitäisin nykyisellään	haluaisin käyttää nykyistä enemmän aikaa
Työtehtäviin valmistautumiseen			
Työyhteisön sisäiseen yhteistoimintaan ja hallinnollisiin tehtäviin			
Seurakuntalaisten/asiakkaiden parissa tehtävään työhön			

Kuinka usein sinulla on seuraavien väittämien kaltaisia tuntemuksia tai ajatuksia?

	ei koskaan	muutamman kerran vuodessa	kerran kuussa	muutamman kerran kuussa	kerran viikossa	muutamman kerran viikossa	päivittäin
Tunnen olevani täynnä energiaa kun teen työtäni.							
Tunnen itseni tarmokkaaksi ja vahvaksi työssäni.							
Olen innostunut työstäni.							
Työni inspiroi minua.							
Aamulla herättyäni minusta tuntuu hyvältä lähteä töihin.							
Tunnen tyydytystä kun olen syventynyt työhöni.							
Olen ylpeä työstäni.							
Olen täysin uppoutunut työhöni.							
Kun työskentelen, työ vie minut mukanaan.							

Kuinka usein sinulla on seuraavien väittämien kaltaisia tuntemuksia tai ajatuksia?

	ei koskaan	muutamman kerran vuodessa	kerran kuussa	muutamman kerran kuussa	kerran viikossa	muutamman kerran viikossa	päivittäin
Tunnen olevani henkisesti tyhjiin puserrettu työstäni.							
Tunnen olevani aivan lopussa.							
Olen väsynyt jo aamulla tietäessäni, että minun pitää kohdata uusi työpäivä.							
Päivät pitkät työskenteleminen tuntuu minusta todella rasittavalta.							
Pystyn tehokkaasti ratkaisemaan työssäni eteen tulevat ongelmat.							
Tunnen olevani lopen uupunut työstäni.							
Tunnen, että omalta osaltani vaikutan tehokkaasti tämän organisaation toimintaan.							
Kiinnostukseni työtäni kohtaan on heikentynyt siitä, kun aloitin tämän työn.							
En ole enää niin innostunut työstäni.							
Mielestäni olen hyvä tässä työssä.							
Ilahdun, kun saan jotain aikaan työssäni.							
Mielestäni olen saanut aikaan monia arvokkaita asioita tässä työssä.							

Haluan vain tehdä työni ja että minut jätetään rauhaan.							
Olen alkanut epäillä, onko työstäni mitään hyötyä.							
Olen menettämässä uskoni siihen, että työlläni olisi jotain merkitystä.							
Luotan siihen, että pystyn hoitamaan tehtäväni tehokkaasti.							

Missä määrin seuraavat asiat auttavat sinua jaksamaan työssäsi?

	ei lainkaan	vain vähän	jonkin verran	melko paljon	erittäin paljon
Työyhteisöni					
Kutsumus työhön					
Mahdollisuus auttaa muita					
Oma hengellinen elämä (rukous, raamatunluku yms.)					
Seurakunnan jumalanpalveluselämä					
Esimiehen tuki					
Luottamusmiehen tuki					
Kollegat					
Seurakuntalaisilta/asiakkailta saatu palaute					
Tunne siitä, että voin olla hyödyksi työssäni					
Lisä- tai täydennyskoulutus					
Perheeni ja lähipiirini					
Ammattiliiton tuki					
Liiton alaosastotoiminta					

Jäsentutkimus 2018

Osa 3/7

Palkkaus, uralla eteneminen ja koulutustarpeet

Kuinka tyytyväinen olet työstä saamaasi taloudelliseen korvaukseen?

- 1 erittäin tyytyväinen
- 2 melko tyytyväinen
- 3 en tyytyväinen enkä tyytymätön
- 4 melko tyytymätön
- 5 erittäin tyytymätön

Oletko tyytyväinen palkkaasi?

- 1 kyllä
- 2 en

Mikäli olet tyytymätön palkkaasi, minkä suuruinen palkankorotus mielestäsi olisi sopiva omaan palkkaasi?

____(0–1000) euroa

Oletko saanut henkilökohtaiseen suoriutumiseen pohjautuvaa harkinnanvaraista palkanosaa?

- 1 kyllä
- 2 ei
- 3 en osaa sanoa

Kuinka tyytyväinen tai tyytymätön olet omiin mahdollisuuksiisi edetä uralla?

- 1 erittäin tyytyväinen
- 2 melko tyytyväinen
- 3 en tyytyväinen enkä tyytymätön
- 4 melko tyytymätön
- 5 erittäin tyytymätön

Ota kantaa seuraaviin väittämiin

	täysin eri mieltä	jokseen- kin eri mieltä	siltä väliltä	jokseen- kin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
Henkilökohtaiseen suoriutumiseen pohjautuva palkanosa tekee mielestäni palkkauksen oikeudenmukaisemmaksi					
Taloudellisen tilanteen heikentyminen on vaikuttanut omaan työhöni ja siinä käytettävissä oleviin resursseihin					
Olen huolissani oman työ- tai virkasuhteeni jatkumisesta taloudellisen tilanteen vuoksi					
Olen halukas toimimaan esimiestehtävissä (riippumatta siitä toimitko tällä hetkellä vai et)					
Olen kiinnostunut kirkkoherran virasta (riippumatta siitä toimitko tällä hetkellä vai et)					
Naisia tulisi olla nykyistä enemmän kirkkoherroina					
Naisia tulisi olla nykyistä enemmän muissa kirkon johtotehtävissä					
Naisia pitäisi olla piispoina					
Seurakunnan hengellisessä työssä tulisi siirtyä säädellyn työajan piiriin					
Seurakunnan hengellisessä työssä tulisi olla mahdollisuus saada korvausta ylityöistä					

Seurakunnan hengellisessä työssä tulisi olla mahdollisuus saada korvausta pyhästöistä					
Ns. arkipyhien tulisi vähentää viikon työpäivien määrää seurakunnan hengellisessä työssä					

Kuinka monta päivää olet koulutuksessa viimeisen kahden vuoden aikana? _____
(0–30) päivää yhteensä

Mikäli olet ollut koulutuksessa viimeisen kahden vuoden aikana, kuka maksoi koulutukset, joihin osallistuit?

- 1 työnantaja maksoi koulutukset kokonaan
- 2 työnantaja maksoi suurimman osan koulutuksista, osan maksoin itse
- 3 työnantaja maksoi noin puolet koulutuksista, noin puolet maksoin itse
- 4 maksoin itse suurimman osan koulutuksista, työnantaja maksoi osan
- 5 maksoin koulutukset kokonaan itse

Missä määrin koet tarvetta lisä-/täydennyskoulutukseen?

- 1 En lainkaan
- 2 Jonkin verran
- 3 Paljon

Millaista koulutusta erityisesti kaipaisit?

aki

Kirkon akateemiset —
Kyrkans akademiker AKI r.y.

Jäsentutkimus 2018

Osa 4/7

Kirkko, hengellisyys, suhtautuminen kuolemaan

Missä määrin pidät tärkeänä seuraavia osa-alueita seurakuntatyössä riippumatta siitä, missä tehtävässä itse toimit?

	ei ollenkaan tärkeää	vain vähän tärkeää	siitä väliä	melko tärkeä	erittäin tärkeä
Sanan julistaminen					
Ihmisten auttaminen					
Musiikkitoiminta					
Hallinnolliset työt					
Sielunhoito					
Jumalanpalvelus					
Kirkolliset toimitukset					
Lähetystyö					

Oikeudenmukaisuuden edistäminen					
Tasa-arvon puolesta puhuminen					
Heikoimmassa asemassa olevien ihmisten auttaminen					
Evankeliointi					
Kasvatus					
Rippikoulu					
Perhetyö					
Raamatun lukeminen ja opettaminen					
Rukouselämä					
Yhteydenpito sidosryhmiin ja suhdetoiminta					
Yhteistoiminta urheiluseurojen kanssa					
Yhteistyö kansalaisjärjestöjen kanssa					
Yhteiskunnallinen vaikuttaminen					
Vähemmistöjen oikeuksien edistäminen					
Harjoittelunohjaus ja mentorointi					
Yhteistyö orkestereiden, muusikoiden ja musiikkioppilaitosten kanssa					
Johtaminen					
Vapaaehtoisten motivointi					
Innostaminen ja ohjaaminen					
Ihmisten kohtaaminen					
Kestävän kehityksen ja ekologisen vastuun edistäminen					
Media ja viestintä					
Oman työn suunnittelu, arviointi ja kehittäminen					

Minkälaista tukea ja ohjausta kaipaat kirkolta?

	en	ehkä	kyllä
Yleinen hengellisen elämän tukeminen			
Rukouksen tukeminen			
Raamatun tutkisteluun innostaminen			
Sielunhoito			
Työnohjaus			
Perhe-elämän ongelmissa tukeminen			
Uskoon liittyvien epäilyjen pohdinta			
Hiljaisuuteen opastaminen			
Selkeiden elämänohjeiden tarjoaminen			

Miten tärkeänä pidät uskoa omassa henkilökohtaisessa elämässäsi?

- 1 ei ollenkaan tärkeä
- 2 vain vähän tärkeä
- 3 jonkin verran tärkeä
- 4 melko tärkeä
- 5 erittäin tärkeä

Kuinka usein luet Raamattua tai hengellistä kirjallisuutta omaksi henkilökohtaiseksi hartaudeksi?

- 1 Päivittäin
- 2 Useamman kerran viikossa
- 3 Vähintään kerran viikossa
- 4 Vähintään kerran kuukaudessa
- 5 Vähintään kerran vuodessa
- 6 Harvemmin tai ei koskaan

Kuinka usein rukoilet omassa henkilökohtaisessa elämässä?

- 1 Päivittäin
- 2 Useamman kerran viikossa
- 3 Vähintään kerran viikossa
- 4 Vähintään kerran kuukaudessa
- 5 Vähintään kerran vuodessa
- 6 Harvemmin tai ei koskaan

Mikä seuraavista lähinnä vastaa käsitystäsi siitä, mitä ihmiselle tapahtuu kuoleman jälkeen?

- 1 Kaikki elämä loppuu
- 2 Toisille seuraa iankaikkinen elämä ja toisille kadotus
- 3 Kaikki ihmiset pelastuvat
- 4 Ihmiset syntyvät uudelleen tähän maailmaan
- 5 Jokin muu, mikä
- 6 En osaa sanoa

Seuraavat kysymykset liittyvät suhtautumiseen kuolemaan (Death Attitude Profile Revised -mittari). Ota kantaa kaikkiin väitteisiin.

	täysin eri mieltä	eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	siltä väliltä	jokseenkin samaa mieltä	samaa mieltä	täysin samaa mieltä
1. Kuolema on epäilemättä karu kokemus							
2. Oma kuolemani herättää minussa levottomuutta							
3. Vältän kaikin tavoin kuoleman ajattelemista							
4. Uskon, että pääsen taivaaseen kuoleman jälkeen							
5. Kuolema on loppu kaikille vaikeuksilleni							
6. Kuolemaa pitäisi ajatella luonnollisena asiana, jota ei pidä kieltää tai välttää							
7. Minua häiritsee kuoleman lopullisuus							
8. Kuolema on portti täydellisen tyytyväisyyden tilaan							
9. Kuolema on poispääsy tästä kauheasta maailmasta							
10. Aina kun ajatus kuolemasta tulee mieleeni, yritän työntää sen pois							

11. Kuolema on poisääsy kivusta ja kärsimyksestä							
12. Yritän aina olla ajattelematta kuolemaa							
13. Uskon, että taivas on paljon parempi paikka kuin tämä maailma							
14. Kuolema on luonnollinen osa elämää							
15. Kuolema on yhteys Jumalaan ja ikuinen autuus							
16. Kuolemaan liittyy lupaus uudesta ja upeasta elämästä							
17. En pelkää kuolemaa, mutten myöskään toivo sitä							
18. Minulla on voimakas kuolemanpelko							
19. Vältän kaikin tavoin kuoleman ajattelemista							
20. Se, mitä tapahtuu kuoleman jälkeen, vaivaa minua suuresti							
21. Se, että kuolema merkitsee loppua kaikelle tuntemalleni, pelottaa minua							
22. Odotan, että tapaan edesmenneet rakkaani kuoleman jälkeen							
23. Kuolema on helpotus maalliselle kärsimykselle							
24. Kuolema on yksinkertaisesti osa elämäntulkua							
25. Näen kuoleman väylänä ikuisen ja siunattuun tilaan							
26. Yritän, ettei minun tarvitsisi olla millään tavoin tekemisissä kuoleman kanssa							
27. Kuolema tarjoaa ihanan vapautuksen sielulle							
28. Usko kuolemanjälkeiseen elämään antaa minulle turvaa kuoleman kohtaamisessa							
29. Pidän kuolemaa helpotuksena tämän elämän vaivoista							
30. Kuolema ei ole hyvä eikä paha							
31. Odotan kuolemanjälkeistä elämää							
32. Se, etten tiedä, mitä kuoleman jälkeen tapahtuu, huolettaa minua.							

Kerro lisää ajatuksiasi kuolemasta ja kuolemanpelosta?

aki

Kirkon akateemiset –
Kyrkans akademiker AKI r.y.

Jäsentutkimus 2018

Osa 5/7

Arvot ja asenteet

Ota kantaa seuraaviin väitteisiin

	täysin eri mieltä	jokseen-kin eri mieltä	siltä väliltä	jokseen-kin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
Samaa sukupuolta olevien kumppanien parisuhteelle tulisi olla mahdollisuus saada kirkollinen siunaus					
Olen valmis siunaamaan samaa sukupuolta olevien avioliittoja					
Olen valmis vihkimään samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon					
Olen siunannut samaa sukupuolta olevien parien avioliittoja					
Olen vihkinyt samaa sukupuolta olevia pareja avioliittoon					
Samaa sukupuolta olevilla pareilla tulisi olla mahdollisuus kirkolliseen vihkimiseen					
Kirkon tulisi luopua vihkioikeudesta					

Mikä seuraavista vastaa lähinnä kantaasi naispappeuteen?

- 1 Hyväksyn naispappeuden ilman muuta. Sen sijaan en ymmärrä naispappeuden vastustajia, heidänkin pitäisi toimia yhteisen päätöksen mukaisesti.
- 2 Hyväksyn naispappeuden ilman muuta. Ymmärrän myös naispappeuden vastustajia ja suon heille mahdollisuuden toimia oman vakaumuksensa mukaisesti.
- 3 Hyväksyn naispappeuden, koska kirkko on sen virallisesti hyväksynyt. Suhtaudun naispappeuteen kuitenkin henkilökohtaisesti varauksella.
- 4 Vastustan naispappeutta, mutta voin kuitenkin toimia yhteistyössä naispapin kanssa.
- 5 Vastustan naispappeutta ja pidättäydyn yhteistyöstä, jos suinkin mahdollista.
- 6 Vastustan naispappeutta ja olen harkinnut siirtymistä toiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan kirkkomme virkateologian takia tai vuoksi

Missä määrin pidät itseäsi teologisesti konservatiivisena tai liberaalina?

- 1 Olen mielestäni teologisesti konservatiivi
- 2 Olen mielestäni lähinnä teologisesti konservatiivi
- 3 Siltä väliltä
- 4 Olen mielestäni lähinnä teologisesti liberaali
- 5 Olen mielestäni teologisesti liberaali
- 6 En osaa sanoa

Jäsentutkimus 2018
Osa 6/7
AKI-yhteisön toiminta ja sen kehittäminen

Kuinka tyytyväinen tai tyytymätön olet ollut seuraaviin asioihin oman liiton toiminnassa viime vuosina?

	erittäin tyytymätön	melko tyytymätön	en tyytymätön enkä tyytyväinen	melko tyytyväinen	erittäin tyytyväinen	en osaa sanoa
Neuvottelut palkoista ja virka- ja työehtosopimuksista						
Crux-lehti						
Ammatilliset koulutuspäivät						
Jäsenneuvonta työsuhdeongelmissa						
Alaosastotoiminta						
Opintomatkat						
Identiteetin tukeminen						
Liiton toiminta kokonaisuutena						
Jäsenviestintä						

Mitä seuraavista liiton jäsenpalveluista olet käyttänyt tai mihin toimintamuotoihin osallistunut viimeisten viiden vuoden aikana?

☐	Crux-lehti
☐	www-sivut
☐	Uutiskirje
☐	Alaosastotoiminta
☐	Luottamusmiest toiminta
☐	Ulkomaisten opintomatkojen järjestäminen
☐	Ammatilliset koulutuspäivät (esim. Kanttoripäivät/Papiston päivät
☐	Muut ammattikunnan yhteiset kokoontumiset
☐	Jäsenistön neuvonta virka- ja työehtosopimusasioissa
☐	Jäsenistön neuvonta työyhteisökysymyksissä
☐	Vakuutus
☐	Juridinen apu jäsenistölle
☐	Ura- ja työnhakuneuvonta

Kuinka tärkeitä mielestäsi ovat seuraavat liiton toimintamuodot/jäsenpalvelut?

	ei lainkaan tärkeää	ei kovin tärkeää	melko tärkeää	hyvin tärkeää	en osaa sanoa
Uutiskirje					
Alaosastotoiminta					
Luottamusmiest toiminta					
Ulkomaisten opintomatkojen järjestäminen					
Ammatilliset koulutuspäivät (esim. Kanttoripäivät/Papiston päivät					
Muut ammattikunnan yhteiset kokoontumiset					
Jäsenistön neuvonta virka- ja työehtosopimusasioissa					
Jäsenistön neuvonta työyhteisökysymyksissä					
Vakuutus					
Ura- ja työnhakuneuvonta					

Mitä muita jäsenpalveluja liitolla tulisi olla?

Kuinka tärkeitä mielestäsi ovat seuraavat liiton tehtävät?

	ei lainkaan tärkeää	ei kovin tärkeää	melko tärkeää	hyvin tärkeää	en osaa sanoa
Työntekijäpuolen edustajana toimiminen virka- ja työehtosopimusneuvotteluissa					
Johtajuuden tukeminen					
Työolojen parantaminen					
Kirkkomusiikin opiskelijoiden ja nuorten kanttorien tukeminen					
Teologian opiskelijoiden ja nuorten pappien tukeminen					
Jäsenistön tukeminen paikallistasolla käytävissä palkka- ja edunvalvontaneuvotteluissa					
Ammatti-identiteetin tukeminen					

	ei lainkaan tärkeä	ei kovin tärkeä	melko tärkeä	hyvin tärkeä	en osaa sanoa
Kanttorien asemaan vaikuttaminen kirkossa					
Papiston asemaan vaikuttaminen kirkossa					
Muiden työntekijöiden asemaan vaikuttaminen kirkossa					
Yhteiskunnallinen vaikuttaminen					
Perus- ja täydennyskoulutukseen vaikuttaminen					
Peruskoulutuksen aloituspaikkojen määrään vaikuttaminen					
Täydennyskoulutukseen pääsyyn vaikuttaminen					
Sukupuoleton tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen					

Kuinka tärkeänä pidät, että liiton harjoittamassa edunvalvonnassa kehitetään seuraavia asioita?

	ei lainkaan tärkeä	ei kovin tärkeä	melko tärkeä	hyvin tärkeä
Kanttorien palkkatason nostaminen				
Papiston palkkatason nostaminen				
Koko kirkon palkkatason nostaminen				
Vapaa-ajan lisääminen				
Luontoisetujen lisääminen				
Leirien johtajalisän nostaminen				
Leirityöaikahyvitysten lisääminen				
Leiripäivärahan nostaminen				
Paikallisen neuvottelutoiminnan lisääminen				
Uusien ammattiryhmien saaminen AKlin				
Seurakuntakanttorien/-pappien edunvalvonnan kehittäminen				
Erityistehtävissä toimivien kanttorien/pappien edunvalvonnan kehittäminen				
Kristillisessä järjestöissä toimivien pappien/kanttorien palkkatason nostaminen				
Kanttorin/papin työn sisältöön vaikuttaminen				
Kanttorin/papin työmäärän rajaaminen				
Jäsenistön opastaminen tiedostamaan omia oikeuksiaan ja etujaan				
Lyhyisiin virkasuhteisiin liittyvien ongelmien ratkominen				
Uusien työntekijöiden rekrytoiminen				
Kanttorin ja papin virkojen määrän säilyttäminen taloudellisten leikkausten uhatessa				

	ei lainkaan tärkeä	ei kovin tärkeä	melko tärkeä	hyvin tärkeä
Uraneuvonta- ja valmennus				
Tuloverotukseen vaikuttaminen				

Mitä viestintäkanavaa toivoisit liiton käyttävän jäsenviestinnässään?

	kyllä, ensisijaisena viestintäkanavana	kyllä, lisäviestintä- kanavana	ei mielekäs
Sähköposti			
Sähköiset uutiskirjeet			
Paperikirjeet			
Kotisivu			
Crux-lehti			
Facebook			
Twitter			
LinkedIn			
Instagram			
Jokin muu			

Jokin muu viestintäkanava, mikä?

Mitä viestintäkanavia itse käytät?

	päivittäin	viikottain	harvemmin	en koskaan
Sähköposti				
Facebook				
Twitter				
LinkedIn				
WhatsApp				
Instagram				
Youtube				
Snapchat				
Jokin muu				

Jäsentutkimus 2018

Osa 7/7

Taustakysymyksiä

Kuulun

- 1 Suomen Kanttori-urkuriiliittoon
- 2 Suomen kirkon pappisliittoon
- 3 Suomen teologiiliittoon

Oletko liiton toiminnassa mukana jossain seuraavissa tehtävissä:

valtuutettuna,
hallituksen jäsenenä,
liiton työryhmän tai toimikunnan jäsenenä,
luottamusmiehenä tai
alaosaston hallituksen jäsenenä?

- 1 kyllä
- 2 ei

Syntymävuosi _____

Sukupuoli

- 1 nainen
- 2 mies
- 3 muu

Kanttorin/teologin valmistumisvuosi _____

Onko sinut vihitty papiksi?

- 1 kyllä
- 2 ei

Papiksviikkimisvuosi _____

Pääasiallinen työtehtäväsi

- 1 Laajaa yliopistotutkintoa edellyttävä kanttorin virka (ent. A-kanttori)
- 2 Ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävä kanttorin virka (ent. B-kanttori)
- 3 Muuta piispainkokouksen hyväksymän tutkintoa edellyttävä kanttorin virka (ent. C-kanttori)
- 4 Kirkkoherra
- 5 Kappalainen
- 6 Seurakuntapastori tai vastaava

- 7 Lehtori
- 8 Sairaalapastori/sairaalasielunhoitaja
- 9 Perheneuvoja
- 10 Jokin muu seurakunnan tai srk-yhtymän työntekijä, mikä _____
- 11 Hiippakunnan työntekijä
- 12 Kirkon keskushallinnon työntekijä
- 13 Kristillisen järjestön työntekijä
- 14 Jokin muu kirkollinen työ, mikä? _____
- 15 Yliopiston tai ammattikorkeakoulun opettaja tai tutkija
- 16 Muu julkinen sektori
- 17 Muu järjestösektori
- 18 Elinkeinoelämä
- 19 Yrittäjä
- 17 En ole tällä hetkellä työelämässä
- 18 Jokin muu, mikä? _____

Onko työsi kokopäiväinen vai osa-aikainen?

- 1 kokopäiväinen
- 2 osa-aikainen, osuus (%)

Oletko esimiesasemassa?

- 1 en
- 2 kyllä, alaisten lukumäärä (henkeä)

Kuinka monta vuotta olet ollut nykyisen työnantajasi palveluksessa?

(merkitse täydet vuodet, alle vuosi = 0 vuotta)

Nykyisen työsuhteesi laatu

- 1 vakinainen (toistaiseksi voimassa oleva)
- 2 määräaikainen yli 12 kuukautta
- 3 määräaikainen alle 12 kuukautta

Oletko ollut työttömänä viimeisen kahden vuoden aikana?

- 1 en
- 2 olen, yhteensä montako kuukautta viimeisen kahden vuoden aikana?

Seurakuntasi koko (jos olet seurakuntatyössä)

- 1 alle 4 000 jäsentä
- 2 4 001–9 000 jäsentä
- 3 9 001–15 000 jäsentä
- 4 yli 15 000 jäsentä
- 5 en toimi seurakuntatyössä

Hiippakunta

1	Turku	6	Kuopio
2	Tampere	7	Lapua
3	Oulu	8	Helsinki
4	Mikkeli	9	Espoo
5	Porvoo	10	En toimi seurakunnassa/hiippakunnassa

Työskentelypaikkakuntasi

- 1 kaupunki
- 2 maaseutu

Työskentelypaikkakuntasi koko

- 1 pääkaupunkiseutu
- 2 muu kaupunki yli 80 000 henkeä
- 3 20 001–80 000 henkeä
- 4 5 001–20 000 henkeä
- 5 2 500–5 000 henkeä
- 6 alle 2 500 henkeä

Hengellinen viitekehyses

	kuulun kiinteästi	kuulun jossain määrin	en kuulu, mutta ajattelussani on vaikutteita	en kuulu	en osaa sanoa
vanhoillislestadiolaisuus					
muu lestadiolaisuus					
evankelinen liike (SLEY)					
evankelinen liike (ELY)					
Länsi-Suomen rukoilevaisuus					
Rukoilevaisen kansan yhdistys					
herännäisyys					
Kansan Raamattuseura					
Kansanlähetys					
Suomen Raamattuopisto					
Opiskelija- ja koululaislähetys					
muu ns. viides herätysliike					
karismaattinen liike					
Tuomasyhteisö					
Hiljaisuuden ystävät					
Taizélaisuus					
Paavalin synodi					
Luther säätiö					
Lähetyshiippakunta					
Jokin muu, mikä? _____					

Kuinka tyytyväinen olet tutkimuksen sisältöön?

Kuinka tyytyväinen olet tutkimuksen pituuteen?

Terveisiä/palautetta

Lämmin kiitos vastauksistasi. Jos haluat osallistua arvontaan, jätä yhteystietosi

Miten papit, muut teologit ja kanttorit kokevat työnsä, ja mitä he pitävät siinä tärkeänä? Miten suhde työhön ja työhyvinvointi ovat muuttuneet? Miten papit, teologit ja kanttorit suhtautuvat kuolemaan, ja miten se on yhteydessä työhyvinvointiin? Miten erilaisiin yhteiskunnan ja kirkon työn muutoksiin ja työelämän haasteisiin tulisi vastata?

Kirkon akateemiset AKIn jäsentutkimuksilla on neljän vuoden välein tarkasteltu pappien, muiden teologien ja kanttoreiden suhdetta työhön, työhyvinvointia, suhtautumista ajankohtaisiin kysymyksiin sekä näkemyksiä ammattiliitosta ja sen kehittamisestä. Vuoden 2018 jäsentutkimuksen *Kutsumuksen imu ja työn todellisuus* keskiössä ovat erityisesti työhyvinvoinnin kysymykset ja pappien, muiden teologien ja kanttoreiden suhtautuminen kuolemaan ja kuolemanpelko sekä suhtautuminen naisiin kirkon johdossa ja samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin.

Jäsentutkimuksen aineisto kerättiin kyselyllä alkuvuodesta 2018, ja siihen vastasi kaikkiaan 858 henkeä. Kyselyssä olivat mukana Suomen kirkon pappisliiton ja Suomen Kanttori-urkuriliiton jäsenet sekä ensimmäistä kertaa myös vasta perustetun Suomen teologiliiton jäsenet. Kirkon akateemisten jäsentutkimusten pitkä historia mahdollistaa pappien osalta jopa 20 vuoden muutoksen seurannan.

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää strategisen suunnittelun välineenä niin ammattiliitoissa kuin paikallistasolla seurakunnissa, seurakuntayhtymissä ja kirkon keskushallinnossa. Tutkimus antaa myös virikkeitä teologien ja kanttoreiden peruskoulutuksen ja täydennys- ja jatkokoulutuksen suunnitteluun sekä tietoa kouluttaville oppilaitoksille valmistuneiden tilanteesta koulutuksen jälkeen. Tutkimuksen tekijä Kati Tervo-Niemelä on Itä-Suomen yliopiston käytännöllisen teologian professori.

KIRKON TUTKIMUSKESKUS⁺

ISBN 978-951-693-384-2

**SUOMEN⁺
EV. LUT.
KIRKKO**